

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ακαδημαϊκό Έτος 2020-2021

Α' ΚΛΙΜΑΚΙΟ

Το παρόν αποτελεί σύνθεση σημειώσεων από τις παραδόσεις του μαθήματος, όπως διεξήχθησαν κατά σειρά από τον αναπληρωτή καθηγητή Π.Μ. Ευστρατίου, τον καθηγητή Κ. Γιαννακόπουλο και τον μεταδιδακτορικό ερευνητή Δ.Ν. Ν. Σημαντήρα (φροντιστηριακά μαθήματα). Οι σημειώσεις έχουν εμπλουτιστεί με βάση το σύγγραμμα «Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο» του καθηγητή Δαγτόγλου (οι προσθήκες σημειώνονται με μπλε γραμματοσειρά). Όποια ένδειξη παραπομπής σε σελίδες αφορά το εν λόγω σύγγραμμα.

Μαρία Κουτσούμπα

Σημειώσεις κ. Ευστρατίου

Δευτέρα 19/10/2020

Γενικό Διοικητικό Δίκαιο:

- 1) Οργάνωση της Δημόσιας Διοίκησης (διάκριση κεντρικής από περιφερειακή, κρατικής από αυτοδιοικούμενη, τοπική/καθ' ύλην)
- 2) Προληπτικό μέρος

Α) είδη αποφάσεων που λαμβάνει η Δημόσια Διοίκηση → νομικές μορφές διοικητικής δράσης, ατομικού/κανονιστικού χαρακτήρα, διοικητική σύμβαση – από κοινού απόφαση πολιτών και Διοίκησης

! Πρώτα χαρακτηρίζω τις διάφορες μορφές δράσεις της Διοίκησης σε ένα πρακτικό. Αφετηρία για επίλυση πρακτικού. Από αυτή εξαρτάται το ένδικο βοήθημα, το αρμόδιο δικαστήριο κτλπ

Β) Δίκαιο Διοικητικής Διαδικασίας: η απόφαση της Διοίκησης πρέπει να είναι και **τυπικά νόμιμη** και **ουσιαστικά ορθή** → απόφαση να απορρέει από τήρηση κανόνων διοικητικής διαδικασίας, όχι αυθαίρετη. Η Διοίκηση να επιλέγει εκείνη την απόφαση με την οποία εφαρμόζεται ορθά ο νόμος από την εκτελεστική εξουσία.

Τήρηση διαδικασίας: α) αυτεπαγγέλτως (βλ. έλεγχος φορολογουμένου), β) κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερομένου (σε περιπτώσεις ευνοϊκής για τον πολίτη απόφασης) → Δημιουργία έννομης σχέσης ουσιαστικού δικαίου μεταξύ Διοίκησης και πολίτη [Η δικονομία ξεκινά από τη λήψη της απόφασης και μετά]. Η απόφαση θα ληφθεί από μέρος της διοικητικής έννομης σχέσης, τη Διοίκηση («Γιάννης κερνάει Γιάννης πίνει»). Έπειτα η σχέση είναι τριμερής, μετέχει και το Διοικητικό Δικαστήριο. **Η έννομη σχέση της διοικητικής δίκης εκκινεί πάντοτε μετά από αίτηση του θυγομένου, ποτέ με πρωτοβουλία της Διοίκησης.**

Λόγω **τεκμηρίου νομιμότητας** (παράγει αποτελέσματα μέχρι να ανακληθεί ή να ακυρωθεί) ο πολίτης είναι υποχρεωμένος να ανεχθεί την εφαρμογή παράνομης διοικητικής πράξης.

Γ) Ουσιαστικοί κανόνες διοικητικής δράσης: αρχή αναλογικότητας, δικαιολογημένη εμπιστοσύνη του ιδιώτη

- 3) Κατασταλτικό μέρος (έπεται της λήψης της απόφασης από τη Διοίκηση):

Α) Δίκαιο διοικητικού καταναγκασμού

Β) Δίκαιο της αστικής ευθύνης του κράτους

Γ) Δίκαιο των διοικητικών προσφυγών (αίτηση θεραπείας ή χαριστική προσφυγή, ιεραρχική προσφυγή)

Για πολλές δεκαετίες στο κατασταλτικό μέρος περιλαμβάνονταν και ο δικαστικός έλεγχος της Διοίκησης. Ο Σπηλιωτόπουλος ονομάζει το κομμάτι «Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου II, Διοικητική Δικαιοσύνη» (παλαιά παράδοση, ένταξη στα κεφάλαια του γενικού διοικητικού δικαίου).

Δικαστικός έλεγχος: όχι η μοναδική μορφή ελέγχου της Δημόσιας Διοίκησης. Γιατί πολλές μορφές; → 1) η Διοίκηση είναι ένας τεράστιος οργανισμός –

τεράστιος όγκος (δεν μπορούν να βρεθούν εύκολα φαινόμενα κακοδιαχείρισης), 2) ένας ιδιωτικός οργανισμός υπηρετεί τα συμφέροντα των ιδιωτών στους οποίους ανήκει, ενώ η Δημόσια Διοίκηση δεν ανήκει σε κάποιον, υπηρετεί πρωτίστως το δημόσιο συμφέρον. Η Δημόσια Διοίκηση δεν προσανατολίζει τη δραστηριότητά της προς τα ιδιωτικά συμφέροντα των προσωπικών της φορέων. Χρειάζεται ένας ελεγκτικός μηχανισμός διασφάλισης του συμφέροντος της ολότητας, 3) το πρόβλημα της (πολιτικής) εξουσίας. Νομικά (διοικητικός καταναγκασμός) και υλικά (ένοπλες δυνάμεις) μέσα → έλεγχος του τρόπου χρήσης εκ μέρους της Διοίκησης των πολυποίκιλων μέσων που διαθέτει.

Βασικές μορφές ελέγχου Δημόσιας Διοίκησης: (όπου υπάρχει εξουσία πρέπει να υπάρχει και έλεγχος)

1) Κοινοβουλευτικός:

- Έλεγχος της Κυβέρνησης από τη Βουλή (κυρίως αντιπολίτευση). Εισαγωγή του «ανταγωνιστικού στοιχείου».
- Μια σειρά από μέσα ελέγχου, κορυφαίο η πρόταση δυσπιστίας
- 69Σ αναφορά για άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου
- Σε μια κοινοβουλευτική δημοκρατία εξασφαλίζεται ότι η Κυβέρνηση απολαμβάνει της εμπιστοσύνης της Βουλής και συγχρόνως ελέγχεται μέσω των Υπουργών το σύνολο της Δημόσιας Διοίκησης
- Πρακτικά αδύνατος και πολιτικά ανέφικτος ο έλεγχος όλων των πράξεων → αποσπασματικός & επιλεκτικός και όχι καθολικός χαρακτήρας (η αντιπολίτευση θέλει να πλήξει την Κυβέρνηση). Επικεντρώνεται στα πολιτικώς ενδιαφέροντα και συμφέροντα ζητήματα.

2) Διοικητικός αυτοέλεγχος (αυτοτελές τμήμα του ο δημοσιονομικός ή οικονομικός έλεγχος της Δημόσιας Διοίκησης)(γενικός & δημοσιονομικός έλεγχος)(ιεραρχικός έλεγχος & διοικητική εποπτεία): είναι νόμιμη ή παράνομη η διοικητική πράξη; Πρέπει να ανακληθεί ή να καταργηθεί; Αν αποφασίσει πως όχι, ο πολίτης δεν εμπιστεύεται ότι έλαβε αντικειμενική απόφαση εάν δεν ευοδωθεί η προσφυγή του. Πλεονεκτήματα: ταχύτητα, οικονομικός τρόπος προστασίας, ενώ το δικαστήριο ελέγχει μόνο τη νομιμότητα της προσβαλλόμενης πράξης, η Διοίκηση ακόμη κι αν κρίνει ότι η απόφασή της δεν είναι παράνομη, μπορεί να την ανακαλέσει για εξωνομικούς λόγους σκοπιμότητας (δεν υπηρετεί τόσο το δημόσιο συμφέρον) → αυτό δεν μπορεί να το κάνει ο δικαστής

Δημοσιονομικός... έλεγχος: βλ. τεράστια σημασία ψήφισης του προϋπολογισμού, ό,τι δεν προβλέπεται δεν μπορεί να εκταμιευθεί

- από τον εκάστοτε καθ' ύλην αρμόδιο προϋπολογισμό (κάθε Υπουργείο έχει το δικό του)
- υπ. Οικονομικών → συνολικός έλεγχος μέσω γενικού λογιστηρίου του κράτους
- με κανόνες δικαστικού ελέγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο (με εγγυήσεις δικαστικής ανεξαρτησίας)

3) Δικαστικός:

- Δεν αρκεί η προστασία από την ίδια τη Βουλή. Όλοι αυτοί οι έλεγχοι δεν απέτρεψαν τον ολοκληρωτισμό και την καταστροφή του Β' Π.Π.
- Ατομικό, συνταγματικό, θεμελιώδες δικονομικό δικαίωμα → δικαίωμα στον καθένα να προσφύγει σε τρίτο αμερόληπτο όργανο
- Πολιτικά ουδέτερος έλεγχος.
- Τίθεται σε κίνηση από εκείνον που έχει άμεσο συμφέρον να τον προκαλέσει, δηλ. τον θιγόμενο ιδιώτη.

Δικαστικός έλεγχος της Διοίκησης & η διοικητική δικαιοσύνη

- Διέπεται αποκλειστικά από ένα στοιχείο, το νομικό. Κατά κύριο λόγο έλεγχος νομιμότητας.
- Τα όριά του συμπίπτουν με τα όρια ελέγχου της διακριτικής ευχέρειας της Διοίκησης. → Τα Δικαστήρια δεν υποκαθιστούν την εκτελεστική εξουσία στην αξιολόγηση πολιτικών και γενικότερα εξωνομικών κριτηρίων κατά τη λήψη των δικαστικών αποφάσεων.
- Τα δικαστήρια δεν ελέγχουν τη Διοίκηση αυτεπαγγέλτως, αλλά μόνο κατόπιν προσφυγής του θιγομένου, ο οποίος μπορεί μόνο να προσπείσει τα δικά του συμφέροντα (ατομοκεντρική δομή συστήματος έννομης προστασίας).
- Αν ο θιγόμενος ιδιώτης δεν προσφύγει κατά της Διοίκησης, η παράνομη διοικητική πράξη εξακολουθεί να παράγει τα έννομα αποτελέσματά της. Υπό τις εξής προϋποθέσεις:

- α) Ο ιδιώτης είναι διανοητικά και
- β) Οικονομικά σε θέση να προστατεύσει τα συμφέροντά του
- γ) Έχει γνώση των δυνατοτήτων και προθεσμιών της έννομης προστασίας [στην Ελλάδα η ενημέρωση αυτή δεν αποτελεί κατά νόμον υποχρέωση της Διοίκησης, αν και σε ορισμένες περιστάσεις θα μπορούσε να συναχθεί από την αρχή της χρηστής διοίκησης].
- δ) Δε μεσολαβούν άλλοι παράγοντες που τον πείθουν ότι είναι συμφερότερο να ανεχθεί τη συγκεκριμένη βλάβη των συμφερόντων αυτών. [Μη περιοριστική διοίκηση, όπου οι σχέσεις διοίκησης-ιδιώτη δεν εξαντλούνται στη μονομερή διαταγή της πρώτης και την ενδεχόμενη δικαστική προσφυγή του τελευταίου].

- Τα δικαστήρια δεν είναι όργανα εξυπηρέτησης της αντικειμενικής νομιμότητας της διοίκησης αλλά της έννομης προστασίας του ιδιώτη.
⇒ Άρθρο 64 παρ.1 ΚΔΔ: δικαίωμα προσφυγής σε όποιον αναγνωρίζεται εκ του νόμου έννομο συμφέρον

Το διοικητικό δικονομικό δίκαιο

N. 1406/83: υπαγωγή όλων των διοικητικών διαφορών ουσίας στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια. → N. 2717/99 (Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας):

- 1) άρθρο 1: αφορά μόνο την εκδίκαση διοικητικών διαφορών ουσίας από τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια
- όχι τις ακυρωτικές διαφορές που δικάζονται από το Διοικητικό Εφετείο (άρθρο 1 Ν.702/77)
 - όχι τις ακυρωτικές διαφορές που δικάζονται από το Διοικητικό Πρωτοδικείο (άρθρο 15 Ν.3068/2002)
- 2) Δε λαμβάνει θέση για το κριτήριο διάκρισης ακυρωτικών-διαφορών ουσίας. Αναζήτηση της ειδικής νομοθεσίας κάθε φορά για χαρακτηρισμό μιας διαφοράς ως ουσίας.

ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ

93 παρ.4 Σ [+ βλ. αρμοδιότητα ΑΕΔ στο 100 παρ.1 στοιχ.ε & παρ.4]

Βλ. παράδειγμα σε Δαγτόγλου σελ.98, 100

Δευτέρα 26/10/2020

Γενική ρήτρα παροχής δικαστικής προστασίας → καλύπτει ιδιωτικές, ποινικές και διοικητικές διαφορές → πρότυπο το 10 παρ.4 του θεμελιώδους νόμου της Βόννης

Άρθρο 20 του Συντάγματος: 1. Καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σ' αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή συμφέροντά του, όπως νόμος ορίζει.

2. Το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του ενδιαφερομένου ισχύει και για κάθε διοικητική ενέργεια ή μέτρο που λαμβάνεται σε βάρος των δικαιωμάτων ή συμφερόντων του.

20 παρ.1 – δεν κατοχυρώνει μόνο το δικαίωμα δικαστικής προστασίας αλλά και το δικαίωμα δικαστικής ακρόασεως + επέκταση του δικαιώματος ακρόασεως και ενώπιον των διοικητικών αρχών (παρ.2)

Επομένως, στο άρθρο 20 κατοχυρώνονται 3 διαδικαστικά δικαιώματα:

- 1) Προσφυγής στη δικαιοσύνη
- 2) Δικαστικής ακρόασεως [→ Ερήμην δίκες επιτρέπονται μόνο όταν ο διάδικος είχε γνώση του χρόνου της δίκης και η απουσία του δεν οφείλεται σε ανωτέρα βία]
- 3) Ακρόασεως ενώπιον των διοικητικών αρχών

Το Σ δεν εγγυάται την ευνοϊκή απόφαση του δικαστηρίου αλλά μόνο την ελεύθερη πρόσβαση σε αυτό (η διάταξη δεν αναφέρεται στο βάσιμο αλλά στο παραδεκτό της αγωγής). Επομένως, η διάταξη δε δημιουργεί αλλά προϋποθέτει ουσιαστικά δικαιώματα, την ύπαρξη και άσκηση των οποίων προστατεύει.

Όπως νόμος ορίζει: νόημα επιφύλαξης όχι αν ο πολίτης θα απολαμβάνει των δικαιωμάτων του αλλά πώς θα τα ασκεί αποτελεσματικά

- ➔ Διοικητικοί νόμοι = εκτελεστικοί του Συντάγματος νόμοι (καθώς δεν έχουν δικαίωμα να περιορίσουν το δικαίωμα δικαστικής προστασίας παρά μόνο να το ρυθμίσουν ώστε να ασκηθεί αποτελεσματικά)
- ➔ Ομοίως, την παροχή δικαστικής προστασίας δεν μπορούν να περιορίσουν ούτε τα δικαστήρια. ➔ Το 20 παρ.1 περιέχει και ερμηνευτική αρχή σύμφωνα με την οποία, μέσα στα όρια του ευλόγου, τα δικαστήρια ερμηνεύουν τους νόμους κατά τρόπο που να καθιστά δυνατό και όχι να ματαιώνει τον δικαστικό έλεγχο της διοίκησης (βλ. καταδίκη της Ελλάδος από το ΕΔΔΑ στην υπόθεση Κούτρας) ➔ κατά την ερμηνεία των διατάξεων που ρυθμίζουν την πρόσβαση στην παροχή δικαστικής προστασίας δε δύνανται να υιοθετούνται εκδοχές οι οποίες συνεπάγονται την τήρηση πρόσθετων διαδικαστικών τύπων μη συνδεόμενων με τον σκοπό της ορθής απονομής δικαιοσύνης.
- ➔ Το άρθρο 20 παρ.1 είναι δικονομική διάταξη – δεν προστατεύει την ευνοϊκή έκβαση της αίτησης του προσφεύγοντος (ουσιαστικό δίκαιο)
- ➔ Όχι μόνο υπέρ των Ελλήνων πολιτών. Υπέρ κάθε φπ ή νπ.
- ➔ Μόνη αλλά και αναγκαία προϋπόθεση είναι ότι ζητείται η προστασία ουσιαστικών δικαιωμάτων που παρέχονται σε άλλες διατάξεις του Συντάγματος ή των νόμων.
- ➔ Από το δικαίωμα δικαστικής προστασίας δεν μπορεί να παραιτηθεί γενικά και για το μέλλον ο ιδιώτης. Μπορεί όμως να το περιορίσει *ad hoc*.

Αντικείμενο της προστασίας: δικαιώματα ή συμφέροντα (μόνο τα έννομα) του προσφεύγοντος

Περιεχόμενο της προστασίας: κατοχύρωση ή αποκατάσταση του θιγόμενου δικαιώματος ή συμφέροντος ➔ πλήρης & αποτελεσματική δικαστική προστασία

Πλήρης = δεν υπάρχει διαφορά για την οποία να αποκλείεται η δικαστική προστασία¹ + όταν η δικαστική προστασία δεν περιορίζεται απλώς στον έλεγχο της τυπικής νομιμότητας της διοικητικής ενέργειας, αλλά περιλαμβάνει και τον έλεγχο της τήρησης των άκρων ορίων της διακριτικής ευχέρειας

Αποτελεσματική = να παρέχεται σε χρόνο και κατά τρόπο που πράγματι εξασφαλίζει την απονομή της δικαιοσύνης

⇒ Παρέχεται σε εύλογο χρόνο.²

⇒ Δεν περιορίζεται στην εκδίκαση της ουσίας της υπόθεσης αλλά αποτρέπει την επέλευση ανεπανόρθωτης ζημίας στον ασκούντα το ένδικο βοήθημα.^{3 4}

¹ Ο αποκλεισμός των λεγόμενων «κυβερνητικών» πράξεων από τον ακυρωτικό έλεγχο του ΣτΕ (και ουσιαστικά από κάθε δικαστικό έλεγχο) δεν συμβιβάζεται με το Σύνταγμα. Το ΣτΕ εξακολουθεί και υπό το Σύνταγμα του 1975 να δέχεται ως συνταγματική την εξαίρεση αυτή.

² Βλ. θεσμό της «δίκαιης ικανοποίησης» των διαδικών λόγω υπέρβασης της εύλογης διάρκειας διοικητικής δίκης (άρθρα 53επ. Ν. 4055/2012).

³ Για την εξασφάλιση του ενδίκου βοηθήματος αυτόματο ανασταλτικό αποτέλεσμα είτε να επισυνάπτεται ο νόμος στην άσκηση του ενδίκου βοηθήματος αυτόματο ανασταλτικό αποτέλεσμα είτε να προβλέπει πλήρη εξουσία του δικαστηρίου να διατάζει κατ' αίτηση του ενδιαφερομένου την αναστολή.

⁴ Το ΣτΕ έχει αποφανθεί ότι διατάξεις που εξαρτούν το ανασταλτικό αποτέλεσμα από την άμεση καταβολή τμήματος της οφειλής ουσιαστικά ταυτίζονται με τις διατάξεις που απαγορεύουν απολύτως την αναστολή εκτελέσεως, γιατί επιβάλλουν οικειοθελή απάρνηση του συνταγματικού δικαιώματος

Άρθρο 45 παρ.5 ΠΔ 18/89 («κυβερνητικές» πράξεις)

Πράξεις που ανάγονται στη διαχείριση της πολιτικής εξουσίας θεωρούνται ότι πρέπει να εκφεύγουν του διοικητικού ελέγχου (δεν υπόκεινται σε αίτηση ακυρώσεως ευθέως) – κυβερνητικές πράξεις αυτές που χαρακτηρίζει μόνο το ΣτΕ⁵, κυρίως αφορούν τη σύγκληση Βουλής από τον ΠτΔ, διορισμό Υπουργών, σύναψη μιας διεθνούς σύμβασης → δε γεννούν διοικητικές διαφορές, ενδεχομένως συνταγματικού δικαίου διαφορά που δε μπορεί να εναχθεί ενώπιον δικαστηρίου – λείπει η προϋπόθεση παραδεκτού της προσβολής διοικητικής πράξεως

Όμως το ότι δεν μπορούν να προσβληθούν με αίτηση ακυρώσεως δε σημαίνει ότι δε μπορούν αν ελεγχθούν παρεμπιπτόντως.

Δεν δικαιολογείται η εξαίρεση κυβερνητικών πράξεων από το δικαίωμα δικαστικής προστασίας στο βαθμό που αφορούν διοικητικές διαφορές. Να μη θίγεται η ευρεία διακριτική ευχέρεια που ο νόμος απονέμει στη Διοίκηση.

20 παρ.1 προϋποθέτει, δε δημιουργεί το ίδιο δημόσιο δικαίωμα.

Δεν υπάρχουν περιοχές διοικητικής δράσης που εξαιρούνται από την εγγύηση του 20Σ, εκτός βέβαια όπου το Σ προβλέπει ρητές εξαιρέσεις (βλ. 90 παρ.6 & 92 παρ.4). Το Σ δεν προβλέπει τέτοια ρητή εξαίρεση για τις κυβερνητικές πράξεις, επομένως ο νομοθετικός αποκλεισμός τους από το δικαστικό έλεγχο αντίκειται στη συνταγματική επιταγή. Η άποψη υπέρ της απαγόρευσης ελέγχου των κυβερνητικών πράξεων υπό το ισχύον Σύνταγμα στηρίζεται στο γεγονός ότι ο συνταγματικός νομοθέτης, ενώ τη γνώριζε, δεν την κατάργησε ρητώς. Το επιχείρημα όμως αυτό δεν είναι ισχυρό ενόψει και του άρθρου 111 Σ.

Τα δικαιώματα απονέμονται από το Σύνταγμα, νόμους, διοικητικές πράξεις (πχ εγγραφή στη σχολή, δίπλωμα οδήγησης).

Βλ. θεωρία του προστατευτικού σκοπού του κδ – δεν απονέμονται μόνο ρητά αλλά μπορεί να συνάγονται και ερμηνευτικά

Μια διάταξη νόμου μπορεί να απονέμει δικαιώματα εάν από την ερμηνεία της συνάγουμε ότι η διάταξη αυτή δεν υπηρετεί αποκλειστικά και μόνο το ενικό συμφέρον αλλά τουλάχιστον και τα έννομα συμφέροντα συγκεκριμένου προσώπου ή ομάδας προσώπων. → 105 ΕισΝΑΚ

Λέει ο νόμος ανάπτυξης ότι δικαιούνται κρατικής επιχορήγησης όσοι εγκαθιδρύουν βιομηχανικές μονάδες σε παραμεθόριες περιοχές, να απασχολεί ελάχιστο αριθμό

αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας για το καταβληθέν τμήμα της οφειλής και επομένως αντίκειται στο 20 παρ.1 Σ.

Θεμελιώδης πτυχή του δικαστικού ελέγχου συνταγματικότητας των νόμων είναι ότι δεν υπάρχει περιοχή νομοθετικής ή διοικητικής δραστηριότητας που να είναι απαλλαγμένη από τις επιταγές και απαγορεύσεις του Συντάγματος. Δεν υπάρχει δηλ. χώρος κείμενος εκτός του Συντάγματος (βλ. σελ.95 Δαγτόγλου).

⁵ Το ΣτΕ επεφύλαξε πάντα στον εαυτό του την κρίση για το αν μια πράξη είναι «κυβερνητική», αρνούμενο να αποδεχθεί ως δεσμευτικό το χαρακτηρισμό ορισμένων πράξεων ως τέτοιων από το νόμο. Η κρίση του όμως δεν είναι πάντοτε ούτε σταθερή ούτε συνεπής. Έτσι, αντίθετα με την αρχική του νομολογία, δεν θεωρεί τις πράξεις χορηγήσεως ή αρνήσεως άδειας παραμονής ή απελάσεως αλλοδαπών ως κυβερνητικές αλλά ως διοικητικές πράξεις παραδεκτώς προσβαλλόμενες με αίτηση ακυρώσεως.

ανέργων και να προάγει την εθνική οικονομία. → ρητώς η διάταξη δεν απονέμει δημόσια δικαιώματα. Ερμηνευτικώς όμως;

Διάταξη που δεν επιτρέπει επιχορήγηση στον επιχειρηματία αν παράγει παραπάνω από ορισμένο ποσοστό ρύπων. Προστατεύει την ολότητα ή και μια συγκεκριμένη ομάδα προσώπων; Απονέμει δημόσια δικαιώματα στους κατοίκους της περιοχής που λειτουργεί η βιομηχανική μονάδα. Παρά το γεγονός ότι το περιβάλλον δεν έχει σύνορα.

Δευτέρα 2/11/2020

Δικαίωμα δικαστικής προστασίας

Οι δικονομικοί νόμοι θα πρέπει να κινούνται στο πλαίσιο που χαράσσει το Σύνταγμα 20 παρ.1 δεν κατοχυρώνει ουσιαστικά δικαιώματα αλλά τα προϋποθέτει → για να πάει κάποιος στο δικαστήριο πρέπει όχι μόνο να ισχυρισθεί ότι η πράξη της Διοίκησης είναι παράνομη αλλά και ότι τον προσβάλλει στα δικά του ουσιαστικά δικαιώματα

Δημόσια δικαιώματα όχι μόνο αυτά που απονέμονται ρητά αλλά και αυτά που συνάγεται ερμηνευτικά ότι έχουν τεθεί για την προστασία ορισμένων προσώπων (θεωρία του προστατευτικού σκοπού του κδ)

Άλλα συμφέροντα, εκτός δημόσιων δικαιωμάτων ή εννόμων συμφερόντων, πχ οικονομικά συμφέροντα, δεν προστατεύονται από το 20Σ.

Πχ αλλάζει η τροχαία τη στάση ενός λεωφορείου – η επιλογή της Διοίκησης δε γίνεται για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων των καταστηματαρχών αλλά με βάση την εξυπηρέτηση του συγκοινωνιακού έργου (για το δημόσιο συμφέρον και μόνο) → δεν απονέμουν ούτε ερμηνευτικά δημόσια συμφέροντα ή δικαιώματα. Οι καταστηματαρχες προσβάλλονται σε αμιγώς οικονομικά συμφέροντα, τα οποία δεν είναι έννομα.

Η απόφαση που λήφθηκε για κορονοϊό δε λήφθηκε με βάση τα συμφέροντα των καταστηματαρχών.

Τα Δικαστήρια αποκλειστικά και μόνο έλεγχο νομιμότητας (εφαρμόζουν μόνο το Σύνταγμα και τους νόμους). ΟΧΙ έλεγχος σκοπιμότητας (αυτές είναι αποφάσεις που παίρνει η Βουλή και η δημοκρατικά εκλεγμένη κυβέρνηση). Σκοπιμότητα μπορεί να ελέγξει μόνο η Διοίκηση όταν υποβάλει ο πολίτης διοικητική προσφυγή (στην αίτηση θεραπείας ή στη χαριστική προσφυγή ή όταν ασκείται προσφυγή στην προϊσταμένη αρχή αλλά ο νόμος ρητά προβλέπει ότι γίνεται και έλεγχος ουσίας → ενδικοφανής προσφυγή).

In dubio pro cive/ In dubio pro libertate

Αυτός που ευνοείται → όχι δικαίωμα δικαστικής προστασίας, όχι ένδικο βοήθημα κατά της Διοίκησης ΟΜΩΣ μπορεί να παρέμβει στην κύρια δίκη

Παρεχόμενη έννομη προστασία → πλήρης + αποτελεσματική (συνάγεται ερμηνευτικά και άρα αποτελεί περιεχόμενο της συνταγματικής εγγύησης του δικαιώματος δικαστικής προστασίας)

Πλήρης: δεν μπορεί να υπάρξει πράξη προσβολής εννόμων συμφερόντων και ο πολίτης να μην έχει δικαίωμα προσφυγής στα δικαστήρια

Αρ. 45 παρ.5 ΠΔ 18/1979 (κωδικοποιητικό ΠΔ) (κυβερνητικές πράξεις δεν υπόκεινται σε έλεγχο)(μήπως πλέον ενόψει της συνταγματικής προστασίας δεν είναι νόμιμη η εξαίρεση; ΣτΕ λέει πως η εξαίρεση αυτή ήταν γνωστή και ο συνταγματικός νομοθέτης δεν την κατήργησε ρητά –κρατούσα γνώμη- ΟΜΩΣ ορθότερη ότι από τη στιγμή που το Σύνταγμα δεν εξαιρεί, δεν μπορεί μια διάταξη τυπικού νόμου να κατισχύει και μάλιστα όταν το ίδιο το Σ στο άρθρο 95 λέει ότι σε αίτηση ακυρώσεως υπόκεινται οι εκτελεστές πράξεις των διοικητικών αρχών χωρίς καμία εξαίρεση

+ στις μεταβατικές διατάξεις του ισχύοντος Σ οποιαδήποτε αντίθετη διάταξη νόμου κηρύσσεται ανίσχυρη ως άκυρη και αντισυνταγματική

Ο έλεγχος νομιμότητας δεν περιορίζεται μόνο στην τυπική νομιμότητα αλλά περιλαμβάνει και το περιεχόμενο της απόφασης της Διοίκησης. Έλεγχος κατά πόσο η Διοίκησης υπερέβη τα άκρα όρια της διακριτικής ευχέρειας (νομικά όρια).

Έλλειψη ή παράνομη αιτιολογία → κατ' αποτέλεσμα μπορεί να είναι ουσιαστικά ορθή, όμως είναι τυπικά παράνομη

Αποτελεσματική → να παρέχεται σε εύλογο χρόνο, η παρεχόμενη προστασία να επιτρέπει την αποκατάσταση των δικαιωμάτων ή συμφερόντων του προσφεύγοντος που προσέβαλε η Διοίκηση. Όσο πιο καθυστερημένα απονέμεται προστασία, ισοδυναμεί με αρνησιδικία. Αν κάποιος καθυστερημένα έλαβε δικαστική προστασία, ανεξάρτητα από την ορθότητα ή μη της απόφασης, δικαιούται αποζημίωση.

+ Μέχρι να βγει η απόφαση του δικαστηρίου να μη δημιουργούνται τετελεσμένα που δεν μπορούν να ανατραπούν με την έκδοση της οριστικής απόφασης (κατοχύρωση και της προσωρινής έννομης προστασίας). Πώς;

1) όταν ασκηθεί ένα ένδικο βοήθημα, αυτό έχει αυτομάτως ανασταλτικό αποτέλεσμα

2) να δοθεί στο δικαστήριο η εξουσία να διατάξει το ίδιο την αναστολή εκτέλεσεως της προσβαλλόμενης πράξης (αυτό το μοντέλο ακολουθεί κατά βάση το γαλλικό και το ελληνικό δίκαιο). Πιο φιλικό για τον πολίτη το αυτόματο ανασταλτικό αποτέλεσμα. Σε αυτή την περίπτωση πάει η Διοίκηση στο δικαστήριο και διατάσσει την άμεση εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης για λόγους υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος. Υπαλληλική προσφυγή (104 παρ.3 Σ) – άμεσο ανασταλτικό αποτέλεσμα

Φορολογική προσφυγή – άμεσο ανασταλτικό αποτέλεσμα

3) δεν ισχύει κανένα από τα (1)(2) - πχ μπορεί να διαταχθεί η αναστολή εκτέλεσης των 2/3 του οφειλόμενου ποσού, το 1/3 πρέπει να καταβληθεί άμεσα και ούτε το δικαστήριο δε μπορεί να διατάξει την αναστολή του.

Αυτά τα μοντέλα νοούνται απολύτως ή διαμόρφωση από το νομοθέτη – κρ.γν: αν μικρό και εύλογο το ποσό καταβολής του ποσού → όχι αντισυνταγματικός ο περιορισμός

Περίπτωση αναποτελεσματικότητας: η Διοίκηση, για να μην εκδικασθεί η υπόθεση, δεν αποστέλλει στο δικαστήριο το φάκελο της υπόθεσης μετά από την έκδοση προδικαστικής απόφασης → ΣτΕ: δεν εμποδίζει την πρόοδο της δίκης αλλά η τεκμαίρεται ότι η Διοίκηση ομολογεί τη συνδρομή των πραγματικών περιστατικών που επικαλείται ο αιτών.

Συνταγματικά προστατεύεται και η εκτέλεση της απόφασης.

Αμάχητα τεκμήρια (= να συναχθούν ορισμένες έννομες συνέπειες που δεν μπορούν να αποδειχθούν από άλλα πραγματικά περιστατικά που μπορούν να αποδειχθούν), πχ τεκμαρτό εισόδημα στους φορολογούμενους → στέρηση από τον φορολογούμενο πολίτη να αποδείξει πώς έχουν τα αμφισβητούμενα πραγματικά γεγονότα ΕΝΩ τα μαχητά τεκμήρια δεν θέτουν ζήτημα αντισυνταγματικότητας. Θέμα αντισυνταγματικότητας συντρέπει εφόσον ο ενδιαφερόμενος μπορεί να αποδείξει το αντίθετο από αυτό που αποδεικνύει το αμάχητο τεκμήριο και δεν του επιτρέπεται να αποδείξει ούτως

Τι εννοούμε όταν λέμε διαφορές πολίτη-κράτους; → κυβέρνηση, Διοίκηση, εκτελεστική εξουσία + 2 άλλες εξουσίες → κατοχυρώνει το 20 παρ.1 προστασία και έναντι των δικαστηρίων; Έννομη προστασία ζητείται από τα δικαστήρια κι όχι εναντίον τους. Η ίδια νομοθεσία προβλέπει ότι πολλές δικαστικές αποφάσεις υπόκεινται σε ένδικα μέσα. Στη διοικητική δικαιοσύνη οι μισές δεν υπόκεινται. Βλ. αποφάσεις ΣτΕ. Αγωγή κακοδικίας (προσωπικά κατά του δικαστή αν αυτός εξέδωσε παράνομη απόφαση από δόλο ή βαριά αμέλεια). Προθεσμία παραγραφής 6 μηνών. Αγωγή κακοδικίας μπορεί να ασκήσει κάποιο τρίτο πρόσωπο, όχι κάποιος διάδικος. Αν ο πολίτης δε βρίσκει το δίκιο του ούτε στα δικαστήρια, καταλύεται το κράτος δικαίου.

Δευτέρα 9/11/2020

Κάθε δικαστήριο είναι συνταγματικό στο βαθμό που υποχρεούται να εξετάζει αυτεπαγγέλτως κατά πόσο ο εφαρμοστέος τυπικός νόμος αντίκειται στο Σύνταγμα.

Απόφαση που κηρύσσει αντισυνταγματικότητα → ισχύς τυπικού νόμου

Δικαστήρια: όσα το Σ αναγνωρίζει ως τέτοια.

Κατά πόσο επιτρέπεται διαιτητική επίλυση διοικητικών διαφορών; Όχι αυτονομία ιδιωτικής βούλησης όπως στο ιδιωτικό δίκαιο

20 παρ.1Σ: δεν κατοχυρώνει περισσότερους του ενός βαθμούς δικαιοδοσίας

Υποχρέωση όχι μόνο ορθής δικαιοσύνης αλλά και εντός ευλόγου χρόνου (πώς; πχ ορισμός μιας απόφασης ως ανέκκλητης) → ένας ή περισσότεροι βαθμοί δικαιοδοσίας στην ευχέρεια του κοινού νομοθέτη.

Ευρωπαϊκές & Διεθνείς Εγγυήσεις Δικαιώματος Δικαστικής Προστασίας

Στην Ελλάδα κατοχυρώθηκε τυπικά το 1975 με το 20 παρ.1Σ. Όμως, το ΣτΕ ήδη από το 1928 στηρίχθηκε στην αρμοδιότητά του κατά το Σ για να αναγνωρίσει ερμηνευτικά στη νομολογία του την παροχή δικαστικής προστασίας (→ όταν έχουμε εκτελεστή πράξη διοικητικής αρχής, κατά το 95Σ προσφυγή στο ΣτΕ).

Άρθρο 10 Οικουμενικής Διακήρυξης ΟΗΕ (τυπικό ελάττωμα ότι δεν είναι νομικά δεσμευτική – τυχόν μη συμμόρφωση δεν επισύρει άμεσα κάποιες κυρώσεις).

ICCPR (1996) – άρθρο 14 - νομικά δεσμευτικό για χώρες που το έχουν κυρώσει (ερμηνεία αυτόνομα → όχι βάσει τους πώς αντιλαμβάνεται το εθνικό δίκαιο τους χρησιμοποιούμενους νομικούς όρους + με βάση το αυθεντικό κείμενο).

ΕΣΔΑ (επικύρωση από Ελλάδα το 1952)

Τυπικά ανώτερο το Σ αλλά δεν υπάρχει και σύγκρουση σύμβασης –Συντάγματος, αντίστροφα τα ενισχύει. Γι’ αυτό λέγεται ότι τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα πρέπει να ερμηνεύονται υπό το φως αυτών των συμβάσεων.

Τα ξένα κείμενα μιλούν για “tribunal” κι όχι “court”.

Άρθρο 13 ΕΣΔΑ – δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής δικαστικής αρχής.

Τελικά όταν έχω διοικητική διαφορά, ποιο άρθρο εφαρμόζω; → άρθρο 13 (λιγότερες εγγυήσεις από άρθρο 6 ΕΣΔΑ). Άρα ισχύουν λιγότερες εγγυήσεις από τις ιδιωτικές διαφορές ή τις ποινικές υποθέσεις;

Νομολογία ΕΔΔΑ σταδιακά κατέληξε να συμπεριλάβει πολλές κατηγορίες διαφορών που με βάση τα εθνικά δίκαιο θεωρούνταν διοικητικές, ότι εμπίπτουν εν τέλει στις διαφορές αστικής φύσεως του άρθρου 6. Κρίσιμο όχι το πώς το ΚΜ χαρακτηρίζει τη συγκεκριμένη διαφορά. Αν η διαφορά αφορά ένα από τα μέρη υπό την ιδιότητά του ως ιδιώτη → αστικής φύσεως.

Χάρτης Νίκαιας – άρθρο 47

Δευτέρα 16/11/2020

Η χώρα μας ανέθεσε εξ αρχής την επίλυση των διοικητικών διαφορών καταρχάς σε δικαστήρια κι όχι σε επιτροπές ή άλλες αρχές επίλυσης διαφορών, και μάλιστα σε ειδικά δικαστήρια. Το ΕΣ είναι το αρχαιότερο ανώτατο ειδικό διοικητικό δικαστήριο. Ανώτερο καθώς οι αποφάσεις του δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα, αρμόδιο μόνο για συγκεκριμένες κατηγορίες διαφορών.

Το 1835 συστήθηκε το ΣτΕ.

Το 1838 ιδρύθηκαν πρωτόκλητα και δευτερόκλητα διοικητικά δικαστήρια.

Το 1844 καταργήθηκε το ΣτΕ και τα διοικητικά πρωτοδικείο-εφετεία + δυνατότητα σύστασης με νόμο ειδικών διοικητικών δικαστηρίων.

Γενική αρμοδιότητα να δικάζουν και διοικητικές διαφορές απέκτησαν έτσι τα πολιτικά δικαστήρια. → Εισήχθη στη χώρα μας το σύστημα ενιαίας δικαιοδοσίας.

Όχι όμως δυνατότητα ακύρωσης διοικητικής πράξης. Παρεμπίπτων έλεγχος της νομιμότητας της διοικητικής πράξης από τα πολιτικά δικαστήρια, κι αν κατέληγαν στο συμπέρασμα ότι είναι παράνομη, δεν την ακύρωναν αλλά περιορίζονταν μόνο στο να επιδικάσουν αποζημίωση. Αυτή την είχε μόνο το ΕΣ ή κάποιο άλλο ειδικό διοικητικό δικαστήριο ή όπου κατ’ εξαίρεση ο νόμος έδινε ρητά αυτή την αρμοδιότητα.

Τα Συντάγματα που ακολούθησαν διατήρησαν το σύστημα ενιαίας δικαιοδοσίας αλλά προέβλεψαν και τη σύσταση ΣτΕ. Με τη σημερινή του μορφή συστάθηκε το 1929 (με πρώτο Πρόεδρο τον Ρακτιβάν). Ιδρυτικός νόμος ΣτΕ: Ν.3713/1928.

Το ΣτΕ ήταν μεταξύ άλλων αρμόδιο για την ακύρωση των εκτελεστών πράξεων των διοικητικών αρχών για παράβαση νόμου ή υπέρβαση εξουσίας (γενική ακυρωτική αρμοδιότητα). Δεν υπήρχε εκτελεστή πράξη διοικητικής αρχής που να μπορεί να εξαιρεθεί από τον έλεγχο νομιμότητας του ΣτΕ. Βέβαια το ΣτΕ δεν ήταν αρμόδιο για όλες τις διοικητικές διαφορές (πχ από διοικητικές συμβάσεις, είσπραξης δημοσίων εσόδων → δεν γεννώνται από εκτελεστές πράξεις). Έπρεπε να προβλεφθεί τι θα γίνει

με τις λοιπές διοικητικές διαφορές. Ο νομοθέτης διατήρησε το σύστημα της ενιαίας δικαιοδοσίας κι εξακολούθησαν τα πολιτικά δικαστήρια να είναι αρμόδια και για τις διοικητικές διαφορές που δεν υπάγονταν σε ειδικά δικαστήρια ή στο ΣτΕ. Παράλληλα όμως το Σ του 1927 προέβλεψε ότι το σύστημα της ενιαίας δικαιοδοσίας θα ήταν προσωρινό.

Ο νομοθέτης αντί να ιδρύσει γενικής αρμοδιότητας διοικητικά δικαστήρια, συνέχισε να ιδρύει ειδικά (διοικητικά δικαστήρια σημάτων, ορίων, μεταλλείων, επιτάξεων).

Το 1952 προβλέφθηκε ρητά πλέον στο άρθρο 82 Σ η σύσταση τακτικών, δηλ. γενικής αρμοδιότητας, διοικητικών δικαστηρίων, στα οποία θα υπήγοντο οι διοικητικές διαφορές που μέχρι τότε εκδικάζονταν επικουρικά από τα πολιτικά δικαστήρια.

ΝΔ 3845/1958 → σύσταση τακτικών φορολογικών δικαστηρίων.

Τακτικά γιατί είναι αρμόδια για όλες τις φορολογικές διαφορές, ειδικά γιατί είναι αρμόδια μόνο για φορολογικές διαφορές.

Το ισχύον Σύνταγμα στο άρθρο 94 πρόβλεψε με πιο έντονο τρόπο την υποχρέωση του κοινού νομοθέτη να πάψει η αρμοδιότητα των πολιτικών δικαστηρίων για την εκδίκαση των διοικητικών διαφορών (γενικά τακτικά διοικητικά δικαστήρια).

Το 1975 δεν υπήρχαν τακτικά διοικητικά δικαστήρια. Επομένως πώς ανήκει σε αυτά η εκδίκαση διοικητικών διαφορών ουσίας; → Ερμηνευτική δήλωση 94Σ: ως τακτικά τα τακτικά φορολογικά δικαστήρια που έχουν συσταθεί με το ΝΔ 3845/1958.

Λάθος συνταγματικού νομοθέτη 1975: έβαλε προθεσμία 5 ετών που μπορεί να παρατείνεται με νόμο. Αντί να προβεί ο ίδιος ο συνταγματικός νομοθέτης στην υπαγωγή όλων των διοικητικών διαφορών ουσίας στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια, απαίτησε έναν εκτελεστικό του Συντάγματος νόμο εντός προθεσμίας (για λόγους ασφάλειας δίκαιου), χωρίς μάλιστα να προβλέπει κάποια κύρωση σε περίπτωση μη τήρησης της προθεσμίας ή αυτοδίκαιη υπαγωγή όλων των διαφορών ουσίας στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια + το εδάφιο έλεγε ότι η προθεσμία μπορεί να παρατείνεται με νόμο, γεγονός το οποίο δε δέσμευε καν τον νομοθέτη. Επίσης σφάλμα ότι δεν οργάνωσε τη διοικητική δικαιοσύνη όπως την πολιτική και την ποινική. Όλα τα δικαστήρια είναι και πρωτοβάθμια.

Κατά των αποφάσεων των διοικητικών εφετείων → αναίρεση πάντα ενώπιον του ΣτΕ. Παύει η δικαιοδοσία ειδικών διοικητικών δικαστηρίων.

Βλ. 94 παρ.2

Βλ. judicial application review. Η διοικητική δικαιοσύνη δεν είναι οργανωμένη σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες με τον ίδιο τρόπο. Ο ελληνικός θεσμός είναι γαλλικής προέλευσης. Στη Γαλλία η αρχή της διάκρισης των λειτουργιών είναι απόλυτη.

Ο πολίτης όταν θεωρεί ότι μια διοικητική αρχή εξέδωσε μια δυσμενή γι' αυτόν πράξη, στο γαλλικό δίκαιο μπορεί να προσφύγει στην εκδούσα αρχή (αίτηση θεραπείας ή διοικητική προσφυγή). Το ΣτΕ στη Γαλλία υπάγεται στην εκτελεστική εξουσία (πρόεδρος ο πρωθυπουργός)(11/12 τμήματα έχουν γνωμοδοτικές αρμοδιότητες).

Στη χώρα όμως ήδη από την ίδρυσή του το ΣτΕ ήταν και είναι δικαστήριο. Σχετική διάκριση ή διασταύρωση των λειτουργιών. Αμοιβαίος έλεγχος. Γι' αυτό και τα 6 τμήματα του ελληνικού ΣτΕ έχουν δικαστικές και μόνο αρμοδιότητες. Μοναδική διοικητική αρμοδιότητα κατά 95 παρ.1 στοιχ. δ Σ (προληπτική επεξεργασία κανονιστικών διαταγμάτων).

Το γαλλικό πρότυπο οδήγησε σε μεγάλο βαθμό οι δικαστές στο ελληνικό ΣτΕ να προσανατολίζονται προς τη νομολογία του Γαλλικού ΣτΕ. Το 1929 εισήχθη σταδιακά στη χώρα μας και η νομολογία του γαλλικού ΣτΕ.

Στο γαλλικό σύστημα ο πολίτης δεν πάει στα διοικητικά δικαστήρια επικαλούμενος προσβολή των δικαιωμάτων του αλλά παρανομία της διοίκησης.

20 Σ – γερμανικό μοντέλο παροχής υποκειμενικής έννομης προστασίας.

Ελλάδα → 3 διαφορετικά μοντέλα διοικητικής δικαιοσύνης (αγγλοσαξονικό, γαλλικό, γερμανικό), που μάλιστα θεωρούνται ότι δε συμβιβάζονται μεταξύ τους – βλ. δικαστήριο ΕΕ μπορούν να συνυπάρξουν (αντλεί αυτό που είναι κοινό στις έννομες τάξεις των ΚΜ + παρέχει πληρέστερη έννομη προστασία στον πολίτη).

Αγγλοσαξονικό: δε μπορεί η διοίκηση να δικάζεται από διαφορετικά δικαστήρια από αυτά που δικάζονται και οι ιδιώτες → κοινά πολιτικά δικαστήρια.

Δευτέρα 23/11/2020 (Σημαντήρας)

Εξουσία του Δικαστηρίου κατά τον έλεγχο των ακυρωτικών διαφορών και των διαφορών ουσίας

Βασική διαφορά μεταξύ των 2 μορφών → είδος δικαστικού ελέγχου + εξουσία δικαστηρίου κατά τον έλεγχο της συμπεριφοράς της Διοίκησης

(= τι μπορεί να κάνει το δικαστήριο σε περίπτωση που γίνει δεκτό το ένδικο βοήθημα)

Ακυρωτικές – αίτηση ακυρώσεως → ακύρωση δ.π.

Προσφυγή ουσίας + αγωγή (+ανακοπή κτλπ) → αίτημα της προσφυγής δεν είναι αποκλειστικά η ακύρωση της δ.π., το αίτημα μπορεί να αφορά και σε τροποποίησή της

Αίτηση ακυρώσεως → ακυρωτικός έλεγχος → μπορεί να κάνει δεκτό το ένδικο βοήθημα και να ακυρώσει τη δπ είτε να το απορρίψει ΟΜΩΣ δεν μπορεί να τροποποιήσει τη δπ

→ **Άρθρο 50 παρ.1 ΠΔ 18/89**

Έλεγχος νομιμότητας (περιορισμένος αποκλειστικά σε νομικά ζητήματα).

Ο ακυρωτικός έλεγχος δεν εκτείνεται σε ζητήματα (ουσιαστικής) ορθότητας της διοικητικής πράξης. Βλ. και τους λόγους ακυρώσεως, άρθρο 48. Δεν μπορεί να προβάλει πχ εσφαλμένη εκτίμηση πραγματικών περιστατικών.

Ακυρωτικός έλεγχος έχει παράδοση στο γαλλικό δίκαιο (όταν η διοίκηση λαμβάνει αποφάσεις, αυτό εκφράζει τη βούληση της πλειοψηφίας βάσει της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας – έκφραση της δημοκρατικής αρχής). Όριο της διοικητικής δράσης η νομιμότητα.

Αυτό το μοντέλο δικαστικού ελέγχου διακρίνεται από το μοντέλο του δικαστικού ελέγχου ουσίας. Εκεί το δικαστήριο δεν περιορίζεται στον έλεγχο της νομιμότητας αλλά σχεδόν υπεισέρχεται στη θέση του διοικητικού οργάνου που εξέδωσε τη διοικητική πράξη.

Πχ πρόστιμα

ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ: 79 παρ.3 ΚΑΔ: Το δικαστήριο ακυρώνει την πράξη και αναπέμπει την υπόθεση στη Διοίκηση για να ενεργήσει νόμιμα:

- α) Αν η πράξη έχει εκδοθεί από αναρμόδιο όργανο ή από συλλογικό όργανο που δεν έχει νόμιμη συγκρότηση ή σύνθεση (άρθρα 13 & 14 ΚΔΔιαδ).
- β) Αν συντρέχει παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, που έχει ταχθεί για την έκδοση της πράξης.
- γ) Αν η διοίκηση δεν έχει ασκήσει τη διακριτική της εξουσία.

Πέρα από ρητές δπ, η Διοίκηση πολλές φορές σιωπά. Η σιωπή της Διοίκησης, με ορισμένες προϋποθέσεις, μπορεί να συνιστά παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας. Ανάλογα με το αν η υπόθεση προκαλεί διαφορά ουσία ή ακυρωτική, μπορώ να ασκήσω το αντίστοιχο ένδικο βοήθημα και κατά παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας. Αν το ένδικο βοήθημα γίνει δεκτό, το Δικαστήριο θα αναπέμψει την υπόθεση στη Διοίκηση (άρθρο 50 παρ.2 ΠΔ 18/89 + άρθρο 79 παρ.4 ΚΔΔιαδ.)

Δευτέρα 23/11/2020

Όταν προσβαλλόταν δημόσιο δικαίωμα του πολίτη → ο πολίτης είχε αγωγή αξίωση να προσφύγει στο δικαστήριο και να ζητήσει αποκατάσταση του δικαιώματος που είχε προσβάλει η Διοίκηση

Αντίθετα, κατά τη θεωρία, αν προσβαλλόταν κάτι έλασσον από το ουσιαστικό δικαίωμα, ο πολίτης έπρεπε να αιτηθεί την αποκατάσταση της ουσιαστικής νομιμότητας της Διοίκησης.

Πχ ιδιοκτήτης ζητάει από την πολεοδομία άδεια – η άρνηση της Διοίκησης προσβάλει το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμά του να αξιοποιήσει οικοδομικά το ακίνητό του → καταδίκη σε παραχώρηση της άδειας

Αν τη χορήγησε, ο γείτονας μπορεί να προσφύγει κατά της πολεοδομίας; Δεν προσβάλλεται δικαίωμά του αλλά έχει δικονομικό έννομο συμφέρον με τον ισχυρισμό ότι η άδεια είναι παράνομη κι ο ίδιος έχει έννομο συμφέρον να αποκατασταθεί η νομιμότητα και να ακυρωθεί η άδεια.

Άρα, σημαντικό είναι αν προσβάλλεται δημόσιο δικαίωμα ή έννομο συμφέρον.

Όλες οι διαφορές εκ του Συντάγματος ακυρωτικές.

Βλ. 3 εναλλακτικοί τρόποι για να υποδηλώνεται η φύση της διαφοράς

Δευτέρα 30/11/2020

Τα διοικητικά δικαστήρια είναι αρμόδια με βάση την αρχή της γενικής ρήτηρας για όλες τις διοικητικές διαφορές.

20 παρ.1 Σ → διαφάνεια της δικαστικής οδού: από ποια δικαστήρια να ζητήσει ο πολίτης προστασία. Η απαίτηση αυτή ικανοποιείται καλύτερα με την αρχή της γενικής ρήτηρας.

2 εξαιρέσεις:

- ο καθορισμός του ύψους της αποζημίωσης σε περίπτωση αναγκαστικής απαλλοτρίωσης (**17 παρ.4 Σ**). Κατεξοχήν διοικητική διαφορά καθώς η διοικητική εξουσία ασκείται μονομερώς. *Διάφορες πτυχές: κηρύχθηκε νόμιμα ή παράνομα; Εντός ευλόγου χρόνου; Κηρύχθηκε για δημόσια ωφέλεια που προβλέπει ο νόμος; Ή για να ικανοποιήσει τα ιδιοτελή συμφέροντα άλλου ιδιωτικού φορέα; Καταβλήθηκε η δικαστικώς προσδιορισθείσα αποζημίωση (πλήρης);* → μια από αυτές τις διαφορές εκδικάζεται από τα πολιτικά δικαστήρια: καθορισμός του ύψους της οφειλόμενης αποζημίωσης. Γιατί να γίνεται εξαίρεση; 1) το ίδιο το Σ από τον προηγούμενο αιώνα το όριζε ρητώς, 2) μέχρι το 1983 που όλες οι διαφορές ουσίας υπήχθησαν στα τακτικά διοικητικά υπήρχε αρμοδιότητα των πολιτικών δικαστηρίων, περισσότερο εξοικειωμένα τα πολιτικά δικαστήρια στον προσδιορισμό του ύψους της αποζημίωσης. Αλλαγή τον Απρίλιο 2001, για να εφαρμοστεί έπρεπε να εκδοθεί σχετικός εκτελεστικός του Σ νόμος. Αλλιώς θα ήταν αρμόδια τα διοικητικά δικαστήρια.

21/12/2001: ΠΝΠ για το ποια είναι τα αρμόδια δικαστήρια. Η έκδοση ΠΝΠ επιτρέπεται βάσει του 44Σ σε έκτακτες περιπτώσεις εξαιρετικά επείγουσας και απρόβλεπτης ανάγκης. Απρόβλεπτη ανάγκη συνίσταται κατά το ότι δεν κατέστη δυνατό από τον Απρίλιο 2001 να γίνει κάτι που απαγορεύει το Σ. Επείγουσα ανάγκη διότι διαφορετικά η μεταβατική διάταξη 117 παρ.7 προβλέπει ότι θα εφαρμοστεί ευθέως το 17 παρ.4 Σ και θα καταστούν αρμόδια τα διοικητικά δικαστήρια, δηλ. υπάρχει κίνδυνος να εφαρμοστεί το Σ.

Λάθος αναθεώρησης 2001 → θεωρήθηκε ότι έχουν ιδρυθεί πλέον τακτικά διοικητικά δικαστήρια, δεν υπάρχει πλέον λόγος να έχουν αρμοδιότητα και τα πολιτικά δικαστήρια. Όμως νομολογία πολλών ετών των πολιτικών δικαστηρίων → ότι ο νομοθέτης θα μπορούσε να εφαρμόσει και το παλιό σύστημα. Διαφορά ότι τώρα η αρμοδιότητα των πολιτικών δικαστηρίων δεν καθοριζόταν ευθέως από το Σ αλλά από τον κοινό νομοθέτη. Επομένως, με νεότερο κοινό νόμο θα μπορούσε να αλλάξει η αρμοδιότητα και να περιέλθει στα διοικητικά, δε χρειαζόταν πλέον αναθεώρηση του Συντάγματος. Οι διοικητικοί δικαστές (φορολογικοί δικαστές- ασχολούνταν έως τότε αποκλειστικά με τις φορολογικές διαφορές, μπορούσε να γίνει κάποιος δικαστής χωρίς νομικές γνώσεις αλλά έχοντας υπηρετήσει στις οικείες ΔΟΥ). Βρέθηκαν να τους αναθέτει ο νομοθέτης όλες τις διαφορές ουσίας και τον καθορισμό της αποζημίωσης → αντέδρασαν, όχι επαρκείς γνώσεις.

- Ανάθεση κατηγοριών διοικητικών **διαφορών** στα πολιτικά δικαστήρια **Διαφορές που αφορούν αστική ευθύνη του κράτους από αυτοκινητιστικά ατυχήματα.**

Άρθρο 48 παρ.1 Ν.3900/2010: όλες οι αποζημιωτικές διαφορές υπάγονται στο σύνολό τους στη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων.

Άρθρο 94 (σύγκριση με προηγούμενη διατύπωση).

Ανατροπή της γενικής ρήτηρας (διαφάνεια της δικαστικής οδού).

Προϋποθέσεις: πρέπει να πρόκειται για ειδικές περιπτώσεις προκειμένου να επιτυγχάνεται η ενιαία εφαρμογή της ίδιας νομοθεσίας, όχι γενική η ανάθεση

Διάκριση ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου δε γίνεται παγκοσμίως – τεχνητή διάκριση

Βλ. Συμβάσεις εκτέλεσης δημοσίων έργων/προμηθειών δημοσίου – όπως κι αν χαρακτηρίσουμε τη σύμβαση, είτε τα πολιτικά είτε τα διοικητικά δικαστήρια, θα εφαρμόσουν σε επίπεδο ουσίας το ίδιο δίκαιο.

Λόγω του οργανικού κριτηρίου εξ ορισμού οι συμβάσεις είναι ιδιωτικού δικαίου. Ποια νομοθεσία θα εφαρμοστεί; Αυτή για τα δημόσια έργα.

Ratio: να αποτραπεί ο κίνδυνος να εκδίδονται διαφορετικές αποφάσεις για το ίδιο ζήτημα από τα πολιτικά και τα διοικητικά δικαστήρια. 7

⇒ **94 παρ.3 & 95 παρ.1 στοιχ.γ**

Κατανομή διοικητικής δικαιοδοσίας στα διοικητικά δικαστήρια

→ Έκταση ελέγχου και δυνατότητες απόφασης

Το ίδιο το Σ δεν προβλέπει την οργάνωση της διοικητικής δικαιοσύνης κατά την διοικητική και ποινική.

Διάκριση μεταξύ ακυρωτικών και ουσιαστικών διοικητικών διαφορών. Συνταγματικά κατοχυρωμένη διάκριση.

Βλ. ξανά 94 παρ.3 & 95 παρ.1 στοιχ.γ. Στα πολιτικά δικαστήρια μπορεί να ανατεθεί η εκδίκαση μόνο διοικητικών διαφορών ουσίας.

95 παρ.3 Σ: υποθέσεις της ακυρωτικής αρμοδιότητας του ΣτΕ μπορεί να υπάγονται με νόμο στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια.

Ν.1406/83 (άρθρο 1): διάταξη με την οποία υπήχθησαν όλες οι διοικητικές διαφορές στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια.

Ν. 2719/99 (άρθρα 1 & 2)

Ακυρωτικός έλεγχος → έλεγχος νομιμότητας υπό στενή έννοια/ ο δικαστής εξετάζει κατά πόσο η προσβαλλόμενη πράξη ή παράλειψη είναι σύμφωνη με το νόμο

Το ακυρωτικό δικαστήριο δε μπορεί να τροποποιήσει την προσβαλλόμενη πράξη.

Στον ουσιαστικό έλεγχο πέρα από τη νομιμότητα προστίθεται και η ουσιαστική ορθότητα.

95 παρ.1 στοιχ.α: όλες οι διοικητικές διαφορές είναι ακυρωτικές + δικάζονται σε πρώτο και τελευταίο βαθμό από το ΣτΕ

Άρθρο 1 Ν.702/77 → εφετεία δε δικάζουν εφέσεις αλλά αιτήσεις ακυρώσεως → πρωτοβάθμια δικαστήρια, όχι αποφάσεις σε πρώτο και τελευταίο βαθμό όπως στο ΣτΕ
→ σε τελευταίο βαθμό αρμόδιο είναι μόνο το ΣτΕ

«με την επιφύλαξη της αρμοδιότητας σε τελευταίο βαθμό». Τι εννοεί το Σ; → 2 βαθμοί δικαιοδοσίας. Η αναίρεση είναι έκτακτο ένδικο μέσο. Τέθηκε το ερώτημα αν το ΣτΕ μπορεί να ελέγξει τις αποφάσεις των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων κατ' έφεση ή κατ' αναίρεση. → Ασκείται έφεση ενώπιον του ΣτΕ (Ν.702/77). Σε αντίθεση με τον ΑΠ είναι και δευτεροβάθμιο δικαστήριο.

«ανάλογα με τη φύση ή τη σπουδαιότητά τους» - υπαγωγή στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια: οι σπουδαίες ακυρωτικές διαφορές μένουν στο ΣτΕ

Όλες οι διοικητικές διαφορές εκ του Συντάγματος ipso iure ακυρωτικές.

Ο κοινός νομοθέτης έχει 3 τρόπους να χαρακτηρίσει μια διοικητική διαφορά ως ουσιαστική:

- 1) το λέει ρητά (είναι ουσιαστική)
- 2) κατά των αποφάσεων ασκείται προσφυγή/αγωγή αποζημίωσης αντί αίτησης ακυρώσεως
- 3) αρμοδιότητα διοικητικού πρωτοδικείου ή εφετείου αντί ΣτΕ

Δευτέρα 7/12/2020

45 παρ.1 στοιχ. Σ → ΣτΕ γενική αρμοδιότητα για ακυρωτικές διαφορές – ακυρωτικές είναι όλες οι διαφορές εκ του Συντάγματος (ανταποκρίνεται στην επιταγή διαφάνειας της πρόσβασης στα διοικητικά δικαστήρια όπως απορρέει από το 20Σ)

Εξουσιοδότηση 95 παρ.3 → μπορεί ο νομοθέτης να αναθέσει την εκδίκασή της σε τακτικά διοικητικά δικαστήρια (άρθρο 1 Ν.702/1977 & άρθρο 15 Ν.3068/2002) → είναι ακυρωτικές διαφορές εκ του Συντάγματος, απλώς με νόμο, κατ' εξουσιοδότηση του Σ, ανατέθηκε να εκδικαστούν από τακτικά διοικητικά δικαστήρια (μόνο με βάση αυτές τις δύο διατάξεις)(αποκλειστική απαρίθμηση).

Άρθρο 1 Ν.702/1977

- Ακυρωτικές διαφορές που αφορούν την υπηρεσιακή κατάσταση των δημοσίων υπαλλήλων → αίτηση ακυρώσεως στο 3μελές διοικητικό εφετείο
- Διοικητικές διαφορές που αφορούν την εκπαίδευση
- Πολεοδομικές και οικοδομικές διαφορές

Δικονομικές διατάξεις με τις οποίες τα εφετεία εκδικάζουν τις ακυρωτικές αυτές διαφορές: **άρθρο 4 Ν. 702/1977**

Άρθρο 15 Ν. 3068/2002 (διοικητικά πρωτοδικεία)

- Θέματα αλλοδαπών

ΠΔ 18/1989: εφαρμόζεται όχι μόνο όταν το ΣτΕ δικάζει ακυρωτικές διαφορές, αλλά κι όταν ακυρωτικές διαφορές εκδικάζονται κι από τακτικά διοικητικά δικαστήρια

Βλ. όμως και παρ.2 και των δύο άρθρων: εξαιρεί από τον κατάλογο της παρ.1 ακυρωτικές διαφορές που παραμένουν στην αρμοδιότητα του ΣτΕ

Ένδικο μέσο κατά αποφάσεων 3μελών διοικητικών εφετείων και πρωτοδικείων → **έφεση ενώπιον του ΣτΕ** (όχι αναίρεση)(άρθρο 95 παρ.3 Σ)

Εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις του ΠΔ 18/1989 και όχι του ΚΔΔικ!!!! (πάντα όταν εκδικάζονται ακυρωτικές διαφορές)

+ άρθρο 7 Ν.702/1977

Με δημόσιους υπαλλήλους (κατηγορίες διαφορών)

- Υπηρεσιακή κατάσταση → 3μελή διοικητικά εφετεία σε α' βαθμό
- Υπαλληλική προσφυγή (103 παρ.4Σ) → ουσίας, εκδίκαση από το ΣτΕ (διέπονται από ΠΔ 18/1989)
- Άρθρο 1 Ν.1406/1983 – αποδοχές προσωπικού δημοσίου → ουσίας, υπάγονται στον κανόνα (αρμοδιότητα 3μελών διοικητικών πρωτοδικείων)

ΚΔΔικ εφαρμόζεται μόνο όταν συντρέχουν 2 προϋποθέσεις (σωρευτικά):

- 1) Αρμόδιο τακτικό διοικητικό δικαστήριο
- 2) Να δικάζουν διοικητική διαφορά ουσίας

Απαιτήσεις για έννομο συμφέρον πολύ πιο αυστηρές σε περίπτωση κανονιστικής διοικητικής πράξης.

! Όλες οι διαφορές από κανονιστική δπ είναι ακυρωτικές, δικάζονται μόνο από το ΣτΕ και δε μπορεί ούτε έχει χαρακτηριστεί διαφορά ουσίας (άρθρο 1 παρ.1 Ν.702/1977 & άρθρο 15 Ν.3958/2002 → «ατομικών»). Χωρίς καμία απολύτως εξαίρεση. Υποστηρίζεται ότι δε χωρεί αντίθετος χαρακτηρισμός από τον κοινό νομοθέτη καθώς δε μπορεί ο εφέτης/πρωτοδίκης να τροποποιήσει κανόνα δικαίου.

Εκτελεστή πράξη διοικητικής αρχής: δεν απαιτείται να είναι θετική (απόρριψη ή εν μέρει αποδοχή αιτήματος πολίτη), μπορεί να είναι και σιωπηρή δπ → πρέπει να μπορούμε να χαρακτηρίσουμε τη σιωπή της διοίκησης ως εκτελεστή πράξης διοικητική αρχής – *πότε*; Άρθρο 45 παρ.4 ΠΔ 18/1989

Προϋποθέσεις παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας

(σιωπηρή πλασματική άρνηση)

- 1) Ειδική διάταξη νόμου να επιβάλλει σε αρχή να ρυθμίσει ορισμένη έννομη σχέση με την έκδοση ατομικής δπ (→ **δέσμια αρμοδιότητα της διοίκησης**)
- 2) Να ζητήσει ο ενδιαφερόμενος από την αρμόδια διοικητική αρχή να εκδώσει την εκτελεστή πράξη που προβλέπει ο νόμος (**απαιτείται αίτηση**)
- 3) Να περάσει **άπρακτη η ειδική προθεσμία** που τυχόν θέτει ο νόμος στη διοικητική αρχή για να εκδώσει την πράξη ή αν δεν προβλέπεται από το νόμο προθεσμία με την άπρακτη παρέλευση 3μήνου από την υποβολή της αίτησης

προς τη διοίκηση (ισοδυναμεί με σιωπηρή άρνηση). Τόσο η παράλειψη οφειλόμενης ενέργειας όσο και η σιωπηρή άρνηση συντελούνται και με την έκδοση πράξεως θετικού περιεχομένου, από την οποία συνάγεται εμμέσως η βούληση της διοικήσεως να μην εκδώσει πράξη με το κατά νόμον οφειλόμενο περιεχόμενο.⁶

Το ένδικο βοήθημα δεν αλλάζει. Αλλά η νομική φύση του ενδίκου βοηθήματος αλλάζει ανάλογα με το τι προσβάλλεται:

- Αδπ → διαπλαστικός χαρακτήρας (αίτημα να ακυρωθεί, να εξαφανισθεί από το νομικό κόσμο η προσβαλλόμενη αδπ) (διαφορά από πολδικ, όπου η αγωγή έχει κατά κανόνα καταψηφιστικό χαρακτήρα)
- Κδπ → αναγνωριστικός χαρακτήρας
- Σιωπηρή άρνηση/παράλειψη οφειλόμενης ενέργειας → καταψηφιστικός χαρακτήρας (το δικαστήριο δεν είναι διοικητική αρχή για να εκδώσει τη διοικητική πράξη)

Υπαλληλική προσφυγή (ένδικο βοήθημα). Προϋποθέσεις: δημόσιος υπάλληλος που να κατέχει οργανική θέση και είναι κατά το Σ μόνιμος, εφόσον δεν έχει καταργηθεί η οργανική θέση που κατέχει → όταν έχουμε υποβιβασμό ή παύση με απόφαση υπηρεσιακού συμβουλίου. Βλ. άρθρο 41 ΠΔ 19/1989.

Βλ. και άρθρο 65 παρ.6 εδ.β Σ – ΠτΒ ως όργανο της νομοθετικής εξουσίας δεν εκδίδει εκτελεστές πράξεις, παρόλα αυτά κατά την παρ.6 οι πράξεις του υπάγονται στο ΣτΕ. Ο κοινός νομοθέτης δε μπορεί να τις μεταβιβάσει στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια.

ΝΔ 170/1973 περί του ΣτΕ

Σε αντίθεση με το γαλλικό, το ελληνικό ΣτΕ υπάγεται στη δικαστική και όχι εκτελεστική εξουσία.

Προληπτική επεξεργασία σχεδίων κανονιστικών διαταγμάτων → μοναδική διοικητική αρμοδιότητα του ΣτΕ (ασκείται από δικαστικό τμήμα, το 5^ο του ΣτΕ)

Απόφαση ΟΛΑΠ 9/2008 (Κανονισμός ΣτΕ: κατανέμει τις διοικητικές διαφορές μεταξύ των τμημάτων του).

⁶ Η τυχόν ρητή πράξη που εκδίδεται μετά τη συντέλεση της προσβληθείσας παράλειψης ή σιωπηρής άρνησης θεωρείται ως συμπροσβαλλόμενη από την ασκηθείσα προσφυγή, εφόσον εκδόθηκε έως την πρώτη συζήτησή της. Εφόσον δε θεωρηθεί συμπροσβαλλόμενη, μπορεί να προσβληθεί και αυτοτελώς. Εάν ως την πρώτη συζήτηση της προσφυγής εκδόθηκαν ή συντελέστηκαν πράξεις ή παραλείψεις μεταγενέστερες και συναφείς προς την προσβληθείσα πράξη ή παράλειψη, λογίζονται ως συμπροσβαλλόμενες και μπορεί να ζητηθεί αναβολή της συζητήσεως, υποχρεωτικά χορηγούμενη από το δικαστήριο, ώστε να υποβληθεί δικόγραφο πρόσθετων λόγων. Μπορούν να προσβληθούν και αυτοτελώς εφόσον δε θεωρηθούν συμπροσβαλλόμενες.

Δευτέρα 14/12/2020

Διοικητικά εφετεία: γενική αρμοδιότητα να εκδικάζουν όσες διαφορές ουσίας δεν έχουν ανατεθεί στο ΣτΕ ή στο ΕΣ

Υπέρμετρη στέρηση κάρπωσης και χρήσης του πράγματος & υπαλληλική προσφυγή
→ αρμόδιο εκ του Συντάγματος το ΣτΕ

Γενική ρήτρα: τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια εκδικάζει όλες τις διαφορές ουσίας (= μόνο εκείνες που ειδική διάταξη νόμου τις χαρακτηρίζει ρητά ως τέτοιες – αρχή της απαρίθμησης).

Κατάλογος διοικητικών διαφορών ουσίας:

- 1) Φορολογικές διαφορές
- 2) Κοινωνικοασφαλιστικές διαφορές (άρθρο 7 Ν.702/77)
- 3) Διαφορές από στρατιωτικές, ναυτικές και αεροπορικές επιτάξεις [μέχρι το 1975 ειδικά διοικητικά δικαστήρια για τις διαφορές αυτές]
- 4) Διαφορές από μεταλλεία και λατομεία
- 5) Διαφορές από σήματα [ειδικά δικαστήρια σημάτων που καταργήθηκαν] + πολλά από τα δικαστήρια αυτά συνέχισαν να λειτουργούν ως διοικητικές αρχές
- 6) Διαφορές από διοικητικές συμβάσεις
- 7) Αποδοχές προσωπικού του Δημοσίου
- 8) Πειθαρχικές ποινές σε μέλη επαγγελματικών ενώσεων
- 9) Από τοπική φορολογία
- 10) Καθορισμός εδαφικών ορίων δήμων
- 11) Από δημοτικές και περιφερειακές εκλογές (ειδική διαδικασία κατά τον ΚΔΔικ) – ένδικο βοήθημα ένστασης
- 12) Αρχαιρεσίες για την ανάδειξη οργάνων διοίκησης των ΝΠΔΔ
- 13) Διαφορές από αστική ευθύνη του κράτους (ΕισΝΑΚ 105-106)
- 14) Από είσπραξη δημοσίων εσόδων (ειδική διαδικασία κατά τον ΚΔΔικ) – ένδικο βοήθημα ανακοπής ΚΕΔΕ
- 15) Πρόστιμα ή άλλες διοικητικές κυρώσεις και χρηματικές εν γένει
- 16) Άδεια λειτουργίας καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος
- 17) Κυκλοφορία οχημάτων

Άρθρο 34 Ν. 1968/91 – άρθρο 2 Ν.702/77 – άρθρο 12 ΚΔΔικ → παραπομπή στο αρμόδιο δικαστήριο, να μην απορρίπτει το ΣτΕ ως απαράδεκτο το ένδικο βοήθημα.
+ Ν.1649/1986 (άρθρο 9 παρ.4)

285 ΚΔΔ – ο κώδικας δε λέει ποιες είναι οι διοικητικές διαφορές ουσίας, βλ. κώδικα φορολογικής δικονομίας που λέει ποιες είναι οι διαφορές για τα οποία είναι αρμόδιο τα πρώην φορολογικά δικαστήρια → καταργήθηκε ο κώδικας φορολογικής δικονομίας ως προς τις διατάξεις που αφορούν τη διαδικασία εκδίκασης των φορολογικών διαφορών από τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια

Το ίδιο ισχύει για κοινωνικοασφαλιστικές διαφορές.

ΠΔ 341/1978 → καθορισμός των δικονομικών διατάξεων βάσει των οποίων τα 3μελή διοικητικά πρωτοδικεία θα εκδίκαζαν τις κοινωνικοασφαλιστικές διαφορές

N.1406/1983: εκτελεστικός του Συντάγματος νόμος

4 είδη διαφορών με δημοσίους υπαλλήλους

- Πρόσληψη και υπηρεσιακή κατάσταση (πρόσληψη, μετάθεση, μετάταξη) – εκ του Σ ακυρωτική που εκδικάζεται από το 3μελές διοικητικό εφετείο (άρθρο 1 Ν.702)
- Απόφαση υπηρεσιακού συμβουλίου (103 παρ.4Σ) – υποβιβασμός ή παύση → διοικητική διαφορά ουσίας καθώς το Σ χαρακτηρίζει ρητώς το ένδικο βοήθημα ως (υπαλληλική) προσφυγή – 3μελή διοικητικά πρωτοδικεία
- Διαφορές από διοικητικές συμβάσεις (βλ. τα κριτήρια του Γιαννακόπουλου που πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά, «κριτήρια διοικητικότητας») – άρθρο 1 παρ.1 Ν.1406/83

Έστω ότι δε συντρέχουν και τα 3 κριτήρια και είναι αρμόδια τα πολιτικά δικαστήρια.

! δε σταματάω εκεί την απάντηση. Λέω σε περίπτωση όμως που η σύμβαση αυτή χαρακτηριζόταν ως διοικητική... (επικουρική επίλυση πρακτικού)

Ομοίως αν κρίνω ότι είναι εκπρόθεσμο το ένδικο βοήθημα → σε περίπτωση όμως που είχε ασκηθεί εμπροθέσμως.

Από το 1999 και οι μη δεδουλευμένες παροχές αποτελούν διοικητικές διαφορές ουσίας (βλ. το άρθρο).

Διαφορές από διοικητικές συμβάσεις → σε πρώτο και τελευταίο βαθμό από τα διοικητικά εφετεία → δεν υπόκεινται σε έφεση στο ΣτΕ αλλά σε αναίρεση (= είναι ανέκκλητες).

Όπως και η αίτηση ακυρώσεως, η προσφυγή έχει κατά κανόνα διαπλαστικό χαρακτήρα. Αλλά και καταψηφιστικό (πχ όταν έχουμε παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας). Αναγνωριστικός (όταν κάποιος ζητά με αγωγή να αναγνωρισθεί ότι το κράτος έχει υποχρέωση αποζημίωσης).

Μέχρι το 1999, η δικονομία των διαφορών ουσίας ήταν ο Κώδικας Φορολογικής Δικονομίας και το ΠΔ 341/78 για όλες τις άλλες μη φορολογικές διοικητικές διαφορές ουσίας.

Τακτικά δικαστήρια → αρχή γενικής ρήτηρας + αρχή απαριθμήσεως

ΣτΕ 1095/1987: αφού ο νομοθέτης δε μπορεί να πλήξει την ακυρωτική αρμοδιότητα του στε στον πυρήνα της, πρέπει να προσδιορίζει τις διαφορές αυτές → να παραμένει ένας πυρήνας αρμοδιοτήτων όπως επιβάλλει το Σ

Άρθρο 1 Ν. 1406/83 (στις νέες παραγράφους 3-6 έχουν καταγραφεί ομάδες διοικητικών διαφορών ουσίας)

Παρ.3: χορήγηση αδειών ίδρυσης και λειτουργίας καταστημάτων και εργαστηρίων υγειονομικού ενδιαφέροντος

Δευτέρα 21/12/2020

Πώς ξεκινά, διεξάγεται και περατώνεται η διοικητική δίκη

Έναρξη με την άσκηση του ενδίκου βοηθήματος → δημιουργείται η έννομη σχέση της διοικητικής δίκης η οποία είναι τριγωνική (διάδικοι-δικαστήριο).

Ένας νομικός είναι απαραίτητο να προβεί στις εξής ενέργειες:

- Καταγραφή του ιστορικού της διαφοράς.
- Εντοπισμός των νομικών ζητημάτων που ανακύπτουν.
- Αναζήτηση & εύρεση της σχετικής νομολογίας και βιβλιογραφίας.

Σύνταξη του εισαγωγικού της δίκης δικογράφου.

Περιεχόμενο δικογράφου: 17 ΠΔ 18/89 + 45,68,73 ΚΔΔ

- Δικαστήριο (*Ενώπιον του...*) + ίσως τμήμα & σύνθεση (βλ. άρθρο θεμελίωσης αρμοδιότητας).
- Είδος ασκούμενου ενδίκου βοηθήματος (ΠΡΟΣΦΥΓΗ/ΑΙΤΗΣΗ ΑΚΥΡΩΣΕΩΣ/ΑΓΩΓΗ).
- Ονοματεπώνυμο, διεύθυνση κατοικίας του ασκούντος το ένδικο βοήθημα. Εάν εντολέας είναι εταιρία: επωνυμία, έδρα, ονοματεπώνυμο εκπροσώπου.
- Πρόσωπο (νπδδ) κατά του οποίου στρέφεται το ένδικο βοήθημα (Ελληνική Δημοκρατία/άλλο νπδδ/ΟΤΑ). Πολλές φορές συνηθίζεται να προστίθεται και η εκδούσα την πράξη διοικητική αρχή για περαιτέρω εξειδίκευση. Δικονομικό έθιμο: στις αιτήσεις ακυρώσεως ενώπιον του ΣτΕ αναγράφεται ο καθ'ύλην αρμόδιος Υπουργός (*κατά του Υπουργού...*), παρόλο που δεν έχει αυτοτελή νπ και είναι όργανο του νπ του Κράτους.
- Καταγραφή της προσβαλλόμενης πράξης κατά της οποίας ασκείται το ένδικο βοήθημα (*κατά της υπ' αριθμ. Πρωτοκόλλου...πράξης κατεδάφισης αυθαίρετου κτίσματος*). Για παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας: *της σιωπηρής απόρριψης της αίτησης που υπεβλήθη προς έκδοση...* Εάν ασκείται αγωγή αποζημίωσης γράφω και την ζημία που προκάλεσε η παράνομη ζημιογόνος πράξη (συγκεκριμένη χρηματική αποτίμηση).

+ προσκόμιση στη γραμματεία και αντιγράφου της προσβαλλόμενης πράξης.

- Αναφορά της νομικής βάσης του ενδίκου βοηθήματος (πχ αίτηση ακυρώσεως → λόγοι ακυρώσεως). Στο εισαγωγικό δικόγραφο μπορούν να προβληθούν λόγοι ακυρώσεως για τους οποίους υπάρχει έννομο συμφέρον επίκλησης (+ βλ. για δικόγραφο προσθέτων λόγων που θα κατατεθεί αργότερα). Τουλάχιστον ένας παραδεκτός λόγος ακύρωσης, διαφορετικά θα απορριφθεί ως απαράδεκτο. Δεν απαιτείται να είναι βάσιμος.
- Το αίτημα πρέπει να είναι ξεκάθαρο γιατί επί αυτού θα αποφασίσει το δικαστήριο.
- Χρόνος σύνταξης του δικογράφου: κρίσιμη η ημερομηνία κατάθεσης (αυτή η ημερομηνία αναγράφεται). Υπερισχύει η ημερομηνία του πρωτοκόλλου του δικαστηρίου από την ημερομηνία που γράφουμε στο δικόγραφο.
- Εκτύπωση του δικογράφου + ιδιόχειρη υπογραφή του συνηγούρου. Εκτός κι αν έχει πιστοποιηθεί η ηλεκτρονική υπογραφή υπ' αριθμ... Πολλές φορές συνυπογράφει και ο πελάτης του δικηγόρου (χωρίς νομική σημασία, κρίσιμο μόνο για τις σχέσεις πελάτη-δικηγόρου). Εάν ο δικηγόρος που υπογράφει το δικόγραφο είναι δικηγόρος στην περιφέρεια του δικαστηρίου ενώπιον του οποίου ασκείται το ένδικο βοήθημα, θεωρείται ταυτόχρονα όχι μόνο δικαστικός πληρεξούσιος αλλά και αντίκλητος του αιτούντος. Εάν όχι, πρέπει να προστεθεί όνομα και διεύθυνση αντικλήτου.

Τυχόν σφάλματα δεν έχουν όλα τις ίδιες έννομες συνέπειες.

Αν προκύπτει το ορθό από την προσβαλλόμενη πράξη και διορθώνεται εύκολα δεν οδηγεί σε ακυρότητα του δικογράφου.

Ό,τι δεν επιτρέπει πχ την εξατομίκευση του ασκούντος το ένδικο βοήθημα, οδηγεί σε ακυρότητα.

Υβριστικές φράσεις μέσα στο κείμενο → δεν καθιστούν απαράδεκτο το ένδικο βοήθημα αλλά διαγράφονται από τον πρόεδρο.

Αυτός που υπογράφει ιδιοχείρως το ένδικο βοήθημα τεκμαίρεται ότι είναι και ο πληρεξούσιος δικηγόρος μέχρι την έναρξη της συζήτησης.

Λάθος αναφορικά με το δικαστήριο → το αναρμόδιο δικαστήριο δεν απορρίπτει το ένδικο βοήθημα, αλλά το παραπέμπει στο αρμόδιο.

Πριν την κατάθεση του ενδίκου βοηθήματος μπορεί να έχουμε τις εξής περιπτώσεις:

Περισσότεροι αιτούντες (ομοδικία). Ενεργητική ή παθητική. Δυνητική ή αναγκαστική. Δυνητική ενεργητική: **115 παρ.1 ΚΔΔ**. Οι λόγοι που προβάλλονται να στηρίζονται στην ίδια νομική και πραγματική βάση. Πχ προσβάλλεται άδεια οικοδομής από όμορους ιδιοκτήτες ακινήτων λόγω παραβίασης των κανόνων που προβλέπει το σχέδιο πόλεως. Μπορούν να ασκήσουν και χωριστό ένδικο βοήθημα παρά την συνδρομή των προϋποθέσεων ομοδικίας. Πχ γείτονες και περιβαλλοντική οργάνωση της περιοχής.

Υποχρεωτική ενεργητική: 116 ΚΔΔ. Πχ ΔΟΥ ορίζει τον φόρο κληρονομιάς σε χ ποσό. Η οφειλή των κληρονόμων του ιδίου αποθανόντος δεν μπορεί να είναι διαφορετική για τον καθένα (ίσο κληρονομικό δικαίωμα).

Στις ακυρωτικές διαφορές η ομοδικία είναι δυνατή.

Παθητική: 115 παρ.2. πχ απόφαση περιφερειακού συμβουλίου που εγκρίνεται από τον Υπ.Εσωτερικών (πράξεις 2 διαφορετικών νπ). Η μια πράξη έχει ενσωματωθεί στην πράξη του άλλου.

Συνάφεια: προσβάλλονται όχι μόνο πράξεις περισσότερων νπ αλλά περισσότερες πράξεις του ίδιου ή περισσότερων νπ // 122 ΚΔΔ. Πχ επιβάλλεται από το υπηρεσιακό συμβούλιο δημοσίων υπαλλήλων ποινή οριστικής παύσης από το λειτούργημα του δημοσίου υπαλλήλου. Ακολούθως εκδίδεται πράξη απόλυσης βάσει της απόφασης του υπηρεσιακού συμβουλίου. Συναφείς καθώς στηρίζονται στην ίδια νομική & πραγματική βάση και η νομιμότητα της μιας ασκεί επιρροή στη νομιμότητα της άλλης.

Το ΠΔ 18/89 δεν διαθέτει ανάλογες ρυθμίσεις. Βλ. 45 παρ.6 (προστέθηκε το 2004). Ρυθμίζονται μόνο οι έννομες συνέπειες της έλλειψης των κρίσιμων προϋποθέσεων. Σύμφωνα με τη νομολογία ΣτΕ, επιτρέπεται η ομοδικία εφόσον οι λόγοι που προβάλλονται από περισσότερους αιτούντες στηρίζονται στην ίδια νομική και πραγματική βάση. Ομοίως και η συνάφεια γίνεται δεκτή νομολογιακά. Δεν επικαλούμαι άρθρα του ΚΔΔ. Απόδειξη του επιτρεπτού το 45 παρ.6 ΠΔ 18/89.

Προσοχή στο ποιος θα γραφεί ως πρώτος αιτών! Αν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις, το δικαστήριο θα κρατήσει το δικόγραφο μόνο ως προς τον πρώτο και θα διατάξει τον χωρισμό από τους υπολοίπους. Οι υπόλοιποι διάδικοι μπορούν να ασκήσουν χωριστά νέα ένδικα βοηθήματα μέσα σε προθεσμία 60 ημερών και ως ημερομηνία άσκησης θα θεωρηθεί αυτή του κοινού δικογράφου.

Διαδοχική συρροή ενδίκων βοηθημάτων: πχ απορρίπτεται παρανόμως ένας δημόσιος υπάλληλος. Αυτός μπορεί να ασκήσει υπαλληλική προσφυγή ενώπιον του ΣτΕ + αγωγή αποζημίωσης ενώπιον του 3μελούς διοικητικού πρωτοδικείου (για τους μισθούς που δεν έλαβε επειδή απολύθηκε παρανόμως).

Η άσκηση προσφυγής δεν αποτελεί προϋπόθεση για την άσκηση αγωγής αποζημίωσης. Το 3μελές διοικητικό πρωτοδικείο πρέπει να εξετάσει παρεμπιπτόντως τη νομιμότητα της απόφασης του υπηρεσιακού συμβουλίου. Δεν προσβάλλεται με την αγωγή η πράξη αυτή αλλά αυτή είναι η ζημιογόνος πράξη. Έτσι, μπορεί το πρωτοδικείο να χαρακτηρίσει την απόφαση ως παράνομη και να επιδικάσει την αγωγή, ενώ το ΣτΕ να απορρίψει την προσφυγή θεωρώντας ότι η απόφαση του υπηρεσιακού συμβουλίου είναι νόμιμη. Σε αυτή την περίπτωση το συνετό είναι το δικαστήριο της αγωγής αποζημίωσης να αναστείλει την εκδίκαση της αγωγής μέχρι να κριθεί από το αρμόδιο δικαστήριο η νομιμότητα της ζημιογόνου πράξεως (όχι νομικά υποχρεωτικό).

Αλλιώς το δημόσιο θα μπορούσε να ασκήσει έφεση στο διοικητικό εφετείο επικαλούμενο την απόφαση του ΣτΕ.

Αν τα περισσότερα ένδικα βοηθήματα μπορούν να ασκηθούν ενώπιον του ίδιου δικαστηρίου. Πχ προσφυγή και αγωγή αποζημίωσης, άρθρο 7 Ν.702/77

(κοινωνικοασφαλιστική διαφορά)(3μελές διοικητικό πρωτοδικείο). Αν τα ασκήσει χωριστά, το δικαστήριο μπορεί να διατάξει τη συνεκδίκαση.

Η ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΚΗ

Αντικείμενο της διοικητικής δίκης είναι ο ισχυρισμός του προσφεύγοντος ότι το ένδικο βοήθημα που άσκησε είναι παραδεκτό (**δικονομικό**) και βάσιμο (**ουσιαστικό**).

Το ουσιαστικό αντικείμενο της δίκης διαφέρει ανάλογα με το ένδικο βοήθημα που ασκείται:⁷

- Επί διαπλαστικών ενδίκων βοηθημάτων (αίτηση ακύρωσης, προσφυγή) → ο ισχυρισμός ότι η προσβαλλόμενη πράξη ή παράλειψη της διοίκησης είναι παράνομη και προσβάλλει έννομα συμφέροντα του προσφεύγοντος.
- Επί αναγνωριστικών ενδίκων βοηθημάτων (αναγνωριστική αγωγή, αίτηση ακύρωσης κατά άκυρης ή ανυπόστατης διοικητικής πράξης) → ο ισχυρισμός ότι μια έννομη σχέση (ή ειδικότερα χρηματική αξίωση κατά τον ΚΔΔ) υπάρχει ή δεν υπάρχει, ή μια διοικητική πράξη είναι άκυρη (όχι απλώς ακυρώσιμη) ή ανυπόστατη.
- Επί καταψηφιστικών ενδίκων βοηθημάτων (καταψηφιστική αγωγή) → ο ισχυρισμός ότι ένα συγκεκριμένο πραγματικό θεμελιώνει τη συγκεκριμένη αξίωση του προσφεύγοντος

Τέσσερα στάδια της διοικητικής δίκης:

- 1) (Μη δημόσια) προδικασία: συγκεντρώνονται όλα τα στοιχεία που είναι απαραίτητα για την εκδίκαση της υπόθεσης.⁸
- 2) Κύρια διαδικασία: αποτελείται από μία ή περισσότερες επ' ακροατηρίω (δημόσιες δηλαδή) συζητήσεις. Αποτελεί το κύριο μέρος της δίκης. Η δημόσια συζήτηση γίνεται κατά την ημέρα που ο πρόεδρος όρισε τη δικάσιμο. Κατ' εξαίρεση στη δίκη επί αιτήσεως παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας, η κύρια διαδικασία διεξάγεται *εν συμβουλίω*, χωρίς δημοσιότητα της εκδικάσεως.
- 3) (Μυστική) διάσκεψη και ψηφοφορία για την έκδοση της αποφάσεως με τη σύνθεση που είχε το δικαστήριο κατά τη συζήτηση.
- 4) Δημοσίευση της απόφασης (= δημόσια αναγγελία των εισαγωγικών στοιχείων και ανάγνωση του διατακτικού).

⁷ Η σημασία προσδιορισμού του αντικειμένου της δίκης έγκειται στα εξής:

- Διατύπωση του αιτήματος στο δικόγραφο.
- Καθ' ύλην και κατά τόπον αρμοδιότητα.
- Επιτρεπτό της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών ή προσφυγών. Βλ. 124, 227 ΚΔΔ.
- Απαράδεκτο του ενδίκου βοηθήματος λόγω εκκρεμοδικίας (βλ. 70 παρ.1, 76 παρ.1 ΚΔΔ).
- Απαράδεκτο του ενδίκου βοηθήματος λόγω δεδικασμένου (50 παρ.2 ΝΔ 170/1973 – 50 παρ.2 ΠΔ 18/89 // 4 παρ.1 Ν.702/77 – 197 ΚΔΔ).

⁸ Στη διαδικασία ενώπιον του ΣτΕ και στην ακυρωτική διαδικασία ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων η προαπόδειξη γίνεται αποκλειστικά με ένα αποδεικτικό μέσο: τα έγγραφα. Βλ. 22 παρ.2 ΠΔ 18/89. Βλ. επίσης 150 παρ.1 ΚΔΔ.

+ ενδεχομένως μια ακόμη φάση – *εκτός του ακροατηρίου διαδικασία*: μη δημόσια, την αποτελούν παρεμπόπτουσες διαδικαστικές πράξεις, κυρίως η διεξαγωγή αποδείξεων. Βλ. πότε το δικαστήριο έχει την ευχέρεια να διατάζει συντηρητική απόδειξη πριν τη συζήτηση. 154 ΚΔΔ.

Η διοικητική δίκη αρχίζει με την άσκηση του ενδίκου βοηθήματος, δηλαδή με την κατάθεση του σχετικού δικογράφου. Η επίδοση γίνεται κατά κανόνα επιμελεία του δικαστηρίου.

Κατ' εξαίρεση απαιτείται η επιμελεία του διαδικού κοινοποίηση του δικογράφου της ανάρτησης ενώπιον του ΣτΕ, της ένστασης κατά του κύρους των εκλογών των ΟΤΑ ή νπδδ, της ανακοπής κατά προγράμματος πλειστηριασμού, της εφέσεως, αιτήσεως αναθεώρησης ή αναιρέσεως ενώπιον του ΕΣ, της αιτήσεως παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας (οπότε κατά τον νόμο πρέπει να συγκοινοποιείται και η αίτηση ακυρώσεως καθώς και η φορολογική προσφυγή)(21 παρ.4 + 52 παρ.3 ΠΔ 18/89 // 203 παρ.2 + 209 παρ.1 + 210 παρ.5 ΚΔΔ).

Περιεχόμενο του δικογράφου: 19 παρ.1 ΠΔ 18/89 & 45 παρ.1,5 ΚΔΔ

Κανονικά, κάθε ένδικο βοήθημα έχει χωριστή πραγματική και νομική βάση και ασκείται με χωριστό δικόγραφο. **Εξαιρέσεις:**

- 1) Ομοδικία (υποκειμενική σώρευση ενδίκων βοηθημάτων)
- 2) Αντικειμενική σώρευση ενδίκων βοηθημάτων. Στην περίπτωση της συνάφειας των προσβαλλόμενων πράξεων ή στην περίπτωση που επιτρέπεται η άσκηση διαφορετικών ενδίκων βοηθημάτων κατά της ίδιας πράξης ή παράλειψης (πχ προσφυγή και αγωγή αποζημίωσης)(124 παρ.1 ΚΔΔ).^{9 10}

⁹ Πρόκειται για είδος της λεγόμενης διαδοχικής συρροής αγωγών, γιατί η μία αγωγή (η προσφυγή της παράνομης πράξης εν προκειμένω) δημιουργεί τις ουσιαστικές προϋποθέσεις (διαπίστωση παρανομίας της ζημίας) της άλλης (αγωγής αποζημίωσης).

Η αγωγή μπορεί όμως να ασκηθεί και αυτοτελώς, οπότε οι ουσιαστικές προϋποθέσεις εξετάζονται παρεμπιπτόντως ➔ 78 + 80 παρ.2 ΚΔΔ.

¹⁰ Ο ΚΔΔ υπό τον όρο «αντικειμενική σώρευση» περισσότερων βοηθημάτων κατά συναφών πράξεων στο άρθρο 124 παρ.1 παρέχει καταρχήν την εντύπωση ότι εννοεί τη σώρευση τόσο των ομοειδών (πχ προσφυγών) όσο και ετεροειδών βοηθημάτων (πχ αγωγή και προσφυγή). Στην πραγματικότητα όμως εντάσσει στην έννοια της «αντικειμενικής σώρευσης» μόνο τη σώρευση στο ίδιο δικόγραφο διαφορετικών κατ' είδος βοηθημάτων, ενόψει του ότι στο κεφάλαιο της συνάφειας ρυθμίζει αυτοτελώς την άσκηση «κοινού ενδίκου βοηθήματος» κατά συναφών πράξεων (122 παρ.1 ΚΔΔ).

Χωρίς πρακτική σημασία ο διαχωρισμός. Κοινές προϋποθέσεις εφαρμογής των κρίσιμων διατάξεων. Ειδικά για τα ρυθμιζόμενα στον ΚΔΔ ένδικα βοηθήματα κοινές προϋποθέσεις αποτελούν η συνάφεια των προσβαλλόμενων πράξεων και η ενιαία κατά τόπον αρμοδιότητα του δικαστηρίου (124 παρ.1 // 122 παρ.1). Και αν οι ενάγοντες ή προσφεύγοντες είναι περισσότεροι, για την αντικειμενική σώρευση πλειόνων ενδίκων βοηθημάτων τους στο ίδιο εισαγωγικό δικόγραφο προαπαιτούνται οι προϋποθέσεις της ομοδικίας (124 παρ.2 ΚΔΔ).

{Ομοδικία είναι επιτρεπτή και χωρίς τις προϋποθέσεις της συνάφειας στις μισθολογικές υποθέσεις των υπαλλήλων του δημόσιου και των νπδδ, 115 παρ.3 εδ.1 ΚΔΔ}.

Γενικότερες προϋποθέσεις του επιτρεπτού της αντικειμενικής σώρευσης ενδίκων βοηθημάτων είναι αφενός ότι δεν αντιφάσκουν μεταξύ τους (εκτός αν ασκούνται επικουρικώς) και αφετέρου ότι το δικαστήριο ενώπιον του οποίου κατατίθεται το κοινό δικόγραφο είναι καταρχήν αρμόδιο και για τις 2 διαφορές, πχ το ΣτΕ είναι αρμόδιο για την ακύρωση διοικητικών πράξεων αλλά ποτέ για την

Συναφείς πράξεις/παραλείψεις = εκείνες που ερείδονται στην ίδια νομική βάση και σε όμοια κατά τα ουσιαστικά στοιχεία της πραγματική βάση ή η νομιμότητα της μιας επηρεάζει τη νομιμότητα της άλλης (πχ γνωμοδότηση ενός οργάνου που εγκρίνεται με πράξη του εγκρίνοντος οργάνου).

Συναφείς υλικές ενέργειες = όταν συνδέονται ουσιαστικά μεταξύ τους και οι απορρέουσες αξιώσεις στηρίζονται στην ίδια νομική βάση. Βλ. 122 παρ.2-3 ΚΔΔ.¹¹

Αν δεν συντρέχουν οι κατά νόμο προϋποθέσεις της ομοδικίας ή της αντικειμενικής σώρευσης, το ένδικο βοήθημα κρατείται από το δικαστήριο και εκδικάζεται ως προς τον πρώτο αναφερόμενο στο δικόγραφο διάδικο ή προσβαλλόμενη πράξη ή παράλειψη αντίστοιχα. Ενώ διατάσσεται ο χωρισμός του ως προς τους υπόλοιπους ομοδίκους ή προσβαλλόμενες πράξεις και με την ίδια απόφαση προσδιορίζεται κατά προτίμηση δικάσιμος, ώστε να συζητηθούν οι χωριζόμενες υποθέσεις.¹²

⇒ 45 παρ.6 εδ.3 ΠΔ 18/89

⇒ 122 παρ.5 + 121 παρ.2-3 ΚΔΔ

Γενικές Δικονομικές Αρχές της Διοικητικής Δίκης

1) Αρχή της μη αυτεπάγγελτης κίνησης της δίκης / Αρχή της ελεύθερης διάθεσης του αντικειμένου της δίκης:

(έναρξη, υπόσταση, έκταση του αντικειμένου της δίκης)

Η έναρξη της δίκης γίνεται πάντοτε και μόνο με την κατάθεση ενδίκου βοηθήματος. Βλ. 79 παρ.1 εδ.α & 224 παρ.1 ΚΔΔ.

Η μόνη περίπτωση που το διοικητικό δικαστήριο αναπτύσσει πρωτοβουλία για τη συμμετοχή ενός ιδιώτη στη δίκη είναι η εξουσία του εισηγητή να κοινοποιεί σε τρίτο αντίγραφο της αίτησης ακύρωσης με σημείωση της δικάσιμου, ώστε να πληροφορηθεί ο τρίτος τη δίκη και αν θέλει να παρέμβει σε αυτή. Βλ. 51 παρ.2 ΠΔ 18/89).

Συνεπώς, το δικαστήριο μπορεί να αποφαινεται μέσα στα όρια της αίτησης παροχής δικαστικής προστασίας που του υποβάλλεται. Δεν μπορεί να ακυρώσει πράξη που δεν προσβλήθηκε.

ΟΜΩΣ, η έκταση της ακύρωσης δεν εξαρτάται από το αίτημα του προσφεύγοντος ή τους προβαλλόμενους λόγους ακύρωσης, αλλά από την έννομη συνέπεια των κατά κανόνα αυτεπαγγέλτως εξεταζόμενων λόγων ακύρωσης.

2) Εξεταστική και συζητητική αρχή:

επιδίκαση αποζημίωσης (αν και εξετάζει κατ' αναίρεση την περί αποζημίωσης απόφαση του τακτικού διοικητικού δικαστή).

¹¹ Βλ. στην ίδια διάταξη. Στις φορολογικές διαφορές η συνάφεια δεν αίρεται εκ μόνου του λόγου ότι οι πράξεις αναφέρονται σε διαφορετικά έτη.

¹² Δυνατός είναι πάντως και από τον ίδιο τον διάδικο ο χωρισμός του κοινού δικογράφου, δηλαδή η άσκηση χωριστών ενδίκων βοηθημάτων με χωριστά δικόγραφα, μέχρι της πρώτης συζητήσεως. Τα χωριστά ένδικα βοηθήματα θεωρούνται ότι ασκήθηκαν κατά το χρόνο κατάθεσης του αρχικού δικογράφου. 121 παρ.6 εδ.1 + 115 παρ.5 ΚΔΔ.

Αφορούν τη συγκέντρωση του πραγματικού υλικού, την υπαγωγή του στον κατάλληλο κανόνα δικαίου και την εξαγωγή του νομικού συμπεράσματος.

Την πρωτοβουλία για τη διαμόρφωση της δικαστικής κρίσης έχει βασικά ο δικαστής. Άρα, η διοικητική δίκη διέπεται από την εξεταστική ή ανακριτική αρχή. Βλ. 33 ΚΔΔ.

Επειδή η διοικητική δίκη γίνεται κατά την εξεταστική αρχή, δικαιολογείται καταρχήν ο αποκλεισμός της ερημοδικίας. Βλ. 28 ΠΔ 18/89 & 34 ΚΔΔ.

Ο έλεγχος της νομιμότητας της επίδικης πράξης ή παράλειψης της διοίκησης γίνεται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, γιατί η αρχή της νομιμότητας της διοίκησης αποτελεί θεμελιώδη κανόνα δικαίου, και μάλιστα σε συνταγματικό επίπεδο.¹³

Η αόριστη μνεία στα δικόγραφα ως προσβαλλόμενης και κάθε συναφούς πράξης ή παράλειψης δεν υποχρεώνει το δικαστήριο να ερευνήσει από την άποψη αυτή την υπόθεση. Βλ. 17 παρ.3 ΠΔ 18/89.¹⁴

Η διοικητική δίκη εξακολουθεί να τηρεί την εξεταστική αρχή και κατά την εκτίμηση των πραγματικών γεγονότων, σε αντίθεση με την πολιτική δίκη. Ο διοικητικός δικαστής δεν επαφίεται στα πραγματικά γεγονότα που προτείνουν και αποδεικνύουν οι διάδικοι, αλλά ενεργεί και αυτεπαγγέλτως. Βλ. άρθρα 22 + 33 ΠΔ 18/89 // 151 + 155 παρ.1 ΚΔΔ.

3) Αρχές της πρωτοβουλίας του δικαστή ή του διαδίκου κατά την προώθηση της δίκης:

Οι διαδικαστικές πράξεις ενεργούνται από το δικαστήριο, εκτός αν ο νόμος τις αναθέτει ρητώς στην πρωτοβουλία των διαδίκων. Βλ. 33 ΚΔΔ.

4) Αρχή της συγκεντρώσεως/ Αρχή του άνευ επικουρίας δικάζεσθαι:

Δεδομένου ότι η διεξαγωγή της διοικητικής δίκης και η εξέταση των προσβαλλόμενων λόγων των ενδίκων βοηθημάτων γίνεται κατά κανόνα αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, η αρχή της συγκεντρώσεως δεν έχει αξιολογικό πεδίο εφαρμογής στη διοικητική δίκη.

Ωστόσο, για λόγους επίσπευσης της δίκης, ο νόμος προβλέπει χρονικούς περιορισμούς τόσο για την προβολή νομικών ισχυρισμών όσο και για την πρόταση και απόδειξη πραγματικών γεγονότων.

Η πρώτη επ' ακροατηρίου συζήτηση αποτελεί συνήθως το χρονικό στάδιο της δίκης ως το οποίο επιτρέπονται γενικά ή με τη (σιωπηρή) συναίνεση του αντιδίκου οι ανωτέρω ενέργειες. Βλ. 21 παρ.6 ΠΔ 18/89, 114 παρ.2 εδ.γ ΚΔΔ.

Οι περιορισμοί αυτοί αφορούν μόνο τους διαδίκους.

5) Αρχή της δημοσιότητας:

Κατοχύρωση από το Σύνταγμα στο 93 παρ.2.

Αφορά προπάντων και ανεξαιρέτως την κύρια διαδικασία (με εξαίρεση της εκδικάσεως αίτησης παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας) αλλά όχι

¹³ Βλ. 50 Σ + 87 παρ.3 Σ για την υποταγή των δικαστών στο Σύνταγμα και τους νόμους.

¹⁴ Το δικαστήριο όμως έχει την εξουσία, ερμηνεύοντας το δικόγραφο, να θεωρήσει ως συμπροσβαλλόμενη πράξη χρονικώς προγενέστερη πράξη εκείνης που ρητώς προσβάλλεται, έστω κι αν δεν ζητείται ρητώς η ακύρωσή της, συνάγεται όμως από το δικόγραφο ότι ο αιτών αναφέρεται στη νομιμότητά της και ζητεί προστασία επί αυτής. ΟλΣτΕ 1183/2009.

την προδικασία και τις εκτός του δικαστηρίου διενεργούμενες διαδικαστικές πράξεις.

Στην ευρύτερη έννοια της δημοσιότητας ανήκει και η αιτιολογία των δικαστικών αποφάσεων και η δημοσίευση της γνώμης της μειοψηφίας.

6) Αρχές της προφορικής και της γραπτής διαδικασίας. Συνδυασμός των 2 αρχών:

Το ένδικο βοήθημα, οι πρόσθετοι λόγοι και η παρέμβαση ασκούνται εγγράφως. Η προδικασία είναι επίσης κατά κανόνα έγγραφη (36 παρ.1 ΚΔΔ), αν και ο εισηγητής της υποθέσεως και οι διάδικοι μπορούν να επικοινωνούν και προφορικά.

Η κύρια διαδικασία είναι κατά τον νόμο προφορική. Βέβαια, στην πράξη των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων η προφορικότητα της διαδικασίας έχει ουσιαστικά καταργηθεί.

7) Αρχή της υποχρεωτικής προδικασίας:

Πριν από την κύρια διαδικασία διεξάγεται πάντοτε προδικασία για τη συγκέντρωση όλων των χρήσιμων στοιχείων για τη διερεύνηση της υπόθεσης. Βλ. 22 παρ.1 ΠΔ 18/89.¹⁵

8) Αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως των διαδίκων

9) Αρχή της καλόπιστης και ειλικρινούς διεξαγωγής της δίκης

10) Αρχή της εύλογης διάρκειας της δίκης:

N.4055/2012: ο νομοθέτης επιχειρεί να επιταχύνει τη δίκη ενώπιον τακτικού διοικητικού δικαστηρίου εισάγοντας 3 νέους θεσμούς: (σελ.255)

α) Άρθρο 40 - «πρότυπη δίκη»: επίλυση απευθείας από το ΣτΕ ζητήματος γενικότερου ενδιαφέροντος που εκκρεμεί ενώπιον τακτικού διοικητικού δικαστηρίου.

β) Άρθρα 53-58 - αφορά την περίπτωση που μια διοικητική δίκη θεωρείται ότι μια διοικητική δίκη καθυστερεί ήδη αδικαιολόγητα: ο ιδιώτης διάδικος μπορεί να ζητήσει με αίτηση κατά του ελληνικού δημοσίου δίκαιη ικανοποίηση λόγω υπέρβασης της εύλογης διάρκειας της διοικητικής δίκης.

γ) Άρθρα 59-60 (+ 33^A ΠΔ 18/89 + 127^A ΚΔΔ) – αίτηση επιταχύνσεως: αίτηση προς το ΣτΕ ή τακτικό διοικητικό δικαστήριο με την οποία οποιοσδήποτε διάδικος μπορεί να ζητήσει την επιτάχυνση εκδίκασης της υποθέσεώς του, αν αυτή δεν έχει συζητηθεί για διάστημα μεγαλύτερο των 24 μηνών από την κατάθεση του εισαγωγικού δικογράφου.

+ βλ. 62 N.4055/2012 για επιτάχυνση μετά από τον αρμόδιο υπουργό για λόγους δημοσίου συμφέροντος (αίτηση προτιμήσεως).

¹⁵ Από τη δικαστική προδικασία πρέπει να διακρίνεται η διοικητική προδικασία, η τήρηση της οποίας απαιτείται στην ακυρωτική κυρίως δίκη, στις περιπτώσεις στις οποίες ο νόμος προβλέπει ενδικοφανή προσφυγή κατά της προσβαλλόμενης πράξεως. Βλ. 45 παρ.2 ΠΔ 18/89, 7 παρ.3 N.702/77, 63 παρ.3-6 ΚΔΔ.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΕΝΔΙΚΟΥ ΜΕΣΟΥ

Ουσιαστικές:

- 1) **Αναστολή εκτέλεσης** της προσβαλλόμενης πράξης:
 - Όπου την προβλέπει ρητώς ο νόμος ως αυτοδίκαιη συνέπεια της άσκησης του ενδίκου βοηθήματος → **42 ΠΔ 18/89 // 69 παρ.2 ΚΔΔ**
 - Όπου η άσκηση του ενδίκου βοηθήματος αποτελεί κατά νόμο προϋπόθεση για τη διαταγή της αναστολής εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης από τον αρμόδιο υπουργό ή, επί νπδδ, το ανώτατο διοικητικό όργανο. Βλ. **52 παρ.1 ΠΔ 18/89**.
- 2) **Διακοπή της παραγραφής:** όπου το ένδικο βοήθημα αναφέρεται σε αξίωση του ασκούντος που υπόκειται σε παραγραφή, οποιαδήποτε αγωγή (και η αναγνωριστική) διακόπτει την παραγραφή → **75 παρ.2 εδ.2 ΚΔΔ**. Επέρχεται με την επίδοση από τον ίδιο τον ενάγοντα προς τον εναγόμενο.

Δικονομικές:

- 1) **Εκκρεμοδικία:** η έννομη κατάσταση κατά την οποία ορισμένη διαφορά είναι υποβεβλημένη στην κρίση ενός ορισμένου δικαστηρίου.
Η εκκρεμοδικία διαρκεί μέχρι να εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση ή να καταργηθεί η δίκη. Ως τότε δεν μπορεί να ασκηθεί άλλο ένδικο βοήθημα από τους ίδιους διαδίκους για την ίδια επίδικη διαφορά. → **70 παρ.1 + 76 παρ.1 ΚΔΔ**.
Αν ασκηθεί, απορρίπτεται ως απαράδεκτο.
- 2) **Δεν επιτρέπεται πια η διεύρυνση του αιτήματος** → 75 παρ.3 εδ.1 ΚΔΔ.
Κατ' εξαίρεση, ο ενάγων μπορεί να τρέψει το αναγνωριστικό αίτημα σε καταψηφιστικό ως το τέλος της πρώτης περίπτωσης. Επίσης, με την άσκηση παρεμπίπτουσας αγωγής, ο ενάγων μπορεί να επεκτείνει το αίτημα της αγωγής και στα παρεπόμενά του (πχ τόκους, καρπούς) ή σε συμπληρωματική παροχή, αν η αρχική αξίωση διευρύνθηκε. → 77 ΚΔΔ.
Και μετά όμως την άσκηση του ενδίκου βοηθήματος, το αίτημα μπορεί να συρρικνωθεί.¹⁶
- 3) **Δεν μπορεί να μεταβληθεί πια η νομική βάση της αγωγής.**
Μπορεί μόνο να συμπληρωθεί με προβολή πρόσθετων λόγων.¹⁷
Απλά υπομνήματα που απλώς αναπτύσσουν τους ήδη προβληθέντες ισχυρισμούς ή επιχειρήματα, μπορούν να κατατεθούν στη γραμματεία του δικαστηρίου εντός 6 πλήρων ημερών πριν τη συζήτηση ή και μετά τη συζήτηση,

¹⁶ Στην περίπτωση που η προσβαλλόμενη πράξη έπαυσε να ισχύει μετά την άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως, ο αιτών μπορεί, επικαλούμενος ιδιαίτερο έννομο συμφέρον, να ζητήσει τη συνέχιση της δίκης, μεταβάλλοντας έτσι το αίτημά του από αναγνωριστικό σε διαπλαστικό. 32 παρ.2 ΠΔ18/89.

Εξάλλου, με την παραδεκτώς ασκούμενη αίτηση ακυρώσεως κατά σιωπηρής αρνήσεως λογίζεται ότι συμπεροβάλλεται η τυχόν μεταγενέστερη ρητή αρνητική πράξη της διοικήσεως, η οποία μπορεί πάντως να προσβληθεί και αυτοτελώς. 45 παρ.4 ΠΔ 18/89.

¹⁷ Το δικόγραφο των πρόσθετων λόγων κατατίθεται, και κοινοποιείται, επί ποινή απαραδέκτου, 15 τουλάχιστον πλήρεις μέρες πριν από την (πρώτη) συζήτηση. → 25 παρ.1 + 21 παρ.6 ΠΔ 18/89 // 61 παρ.6 + 131 παρ.1 ΚΔΔ.

«Πλήρης» δεν είναι η ημέρα της καταθέσεως και κοινοποιήσεως ούτε η ημέρα της συζήτησης.

για την ανάπτυξη όσων εκτέθηκαν στο ακροατήριο, ύστερα από άδεια του προέδρου που ορίζει και τον χρόνο της καταθέσεώς του, αν πρόκειται για ακυρωτική δίκη.

Αν πρόκειται για διαφορά ουσίας που εκδικάζεται κατά τον ΚΔΔ, ο κάθε διάδικος καταθέτει υπόμνημα το αργότερο 3 μέρες μετά τη συζήτηση και εντός των αμέσως επόμενων 3 ημερών μπορεί να καταθέσει δεύτερο υπόμνημα, για να αντικρούσει το υπόμνημα του αντιδίκου του.

25 παρ.2 ΠΔ 18/89 // 130 παρ.1 ΚΔΔ

- 4) **Διατήρηση της καθ' ύλην και κατά τόπον αρμοδιότητας του δικαστηρίου** μέχρι πέρατος της δίκης για την επίδικη διαφορά, έστω κι αν μεταβληθεί γενικά η αρμοδιότητά του. → 8 ΚΔΔ.

Οι συνέπειες αυτές ανατρέπονται σε περίπτωση παραιτήσεως από το δικόγραφο ή απόρριψης του ενδίκου βοηθήματος για τυπικούς λόγους. → 30 παρ.5 ΠΔ 18/89

Δευτέρα 25/1/2021

Σε κάθε σκέλος του δικανικού συλλογισμού διακρίνουμε παραδεκτό και βάσιμο (εφαρμοστέο δίκαιο, πραγματικά περιστατικά, συμπεράσματα ως προς καθένα από αυτά). Αν βρω ότι είναι απαράδεκτο, δε σταματώ εκεί. Προχωρώ σε έναν υποθετικό συλλογισμό για το τι θα ίσχυε ως προς το βάσιμο αν είχε ασκηθεί παραδεκτώς.

4 στάδια της διαδικασίας της διοικητικής δίκης. Έχει αναλύσει την προδικασία (ολοκληρώνοντας με το έργο του εισηγητή δικαστή).

ΚΥΡΙΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ:

Την ημέρα της δικάσιμου γίνεται η λεγόμενη προεκφώνηση των υποθέσεων από τον προεδρεύοντα.

Στο έκθεμα ο εισηγητής έχει προτείνει άλλες υποθέσεις να συζητηθούν, άλλες να αναβληθούν, άλλες να καταργηθούν. Ο προεδρεύων προεκφωνεί (= αναφέρει τα ονόματα των διαδίκων και την πρόταση του εισηγητή) αυτές που θα αναβληθούν. Η πρόταση του εισηγητή δεν είναι δεσμευτική για το δικαστήριο.

Τις υποθέσεις προς συζήτηση δεν τις εκφωνεί εκτός αν ζητήσει κάποιος διάδικος σε αυτές αναβολή ή υποβάλει παραίτηση.

Αφού ολοκληρωθεί η προεκφώνηση, αρχίζει η εκφώνηση κάθε μιας προς συζήτηση υπόθεσης. Αν είναι παρόντες οι διάδικοι, προχωρά η συζήτηση της υπόθεσης. Διαφορετικά, το δικαστήριο εξετάζει αυτεπαγγέλτως αν έχει γίνει νομίμως εμπρόθεσμη επίδοση του δικογράφου στον απόντα. Αν δεν έχει γίνει, το δικαστήριο αναβάλλει για να γίνει η επίδοση. Αν είχε γίνει, το δικαστήριο λέει: «η υπόθεση συζητήθηκε». Αφού έχουν κατατεθεί τα νομιμοποιητικά έγγραφα.

Έστω ότι είναι παρόντες όλοι οι διάδικοι και ξεκινά η συζήτηση. Ο προεδρεύων δίνει τον λόγο στον εισηγητή της υπόθεσης.

Δικαίωμα προς το δικολογείν δεν έχει ο ίδιος ο αιτών ή ο προσφεύγων αλλά μόνο ο πληρεξούσιος δικηγόρος του.

Το δικαστήριο μπορεί με προδικαστική απόφασή του να διατάξει συμπληρωματικές αποδείξεις (σπάνια).

Κατάθεση πληρεξουσίου στο πρωτόκολλο της κεντρικής γραμματείας.

Αν δεν κατατεθούν τα ελλείποντα νομιμοποιητικά έγγραφα, παρόλο που έγινε συζήτηση, το ένδικο βοήθημα απορρίπτεται ως απαράδεκτο. Αντίθετα, η μη κατάθεση του υπομνήματος δεν επηρεάζει τη δίκη.

Περιπτώσεις που δε γίνεται συζήτηση: η δίκη δεν περατούται με έκδοση οριστικής απόφασης αλλά καταργείται:

- Παραίτηση από το δικόγραφο (ως απλώς παραίτηση νοείται η παραίτηση από το δικόγραφο)¹⁸
- Όταν γίνει αποδοχή εκ μέρους του καθού το ένδικο βοήθημα. Μόνο στην περίπτωση του ενδίκου βοηθήματος της αγωγής.
- Με δικαστικό συμβιβασμό. Όταν είναι δύσκολο να αποδειχθούν τα πραγματικά περιστατικά (πχ στις φορολογικές διαφορές ποιο είναι το πραγματικό εισόδημα), συμβιβασμός φορολογικής αρχής-φορολογούμενο στο να αποδεχθεί ο δεύτερος ότι οφείλει ένα συγκεκριμένο χρηματικό ποσό. Για να μπορεί να γίνει δικαστικός συμβιβασμός, πρέπει να προβλέπεται ρητά η δυνατότητα αυτή από τον νόμο¹⁹ (κρατούσα νομολογία).
- Θάνατος ενός των διαδίκων (31 ΠΔ 18/89) – επιφέρει κατάργηση μόνο ενώπιον του ΣτΕ. Αντίθετα, βλ. 140 ΚΔΔ – διακόπτει τη δίκη ενώπιον των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, ώστε να έχουν οι κληρονόμοι το περιθώριο να αποφασίσουν αν θα συνεχίσουν τη δίκη.
- Αν μέχρι τη συζήτηση, η προσβαλλόμενη πράξη ανακληθεί, ακυρωθεί ή εξαφανισθεί. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις που λήγει η ισχύς της προσβαλλόμενης πράξης πάλι καταργείται η δίκη, εκτός εάν ο προσφεύγων επικαλεστεί ειδικό έννομο συμφέρον για τη συνέχιση της δίκης και την έκδοση απόφασης.

Αύξηση δικαστικών εξόδων: στόχευση η αποφόρτιση των δικαστηρίων και κατ' αποτέλεσμα η ταχύτερη απονομή της δικαιοσύνης.

Άρθρο 33^A: αίτηση επιτάχυνσης

34^A + 34B: καθιέρωση και στη χώρα μας του αγγλοσαξονικού θεσμού του “leave” – ζήτημα του κατά πόσο από μόνοι τους οι δικαστές θα απορρίψουν ένα ένδικο βοήθημα που είναι κατά τη γνώμη τους προδήλως απαράδεκτο ή αβάσιμο – εγείρονται ζητήματα συνταγματικότητας αναφορικά με το δικαίωμα υπεράσπισης του προσφεύγοντος (βέβαια έχει ήδη καταθέσει γραπτά τις απόψεις του). βλ. παρ.2 (κοινοποίηση απόφασης

¹⁸ Άλλες: παραίτηση από προβληθέντα λόγο ακυρώσεως, παραίτηση από το ουσιαστικό δικαίωμα.

Αν απλώς παραιτηθεί από το δικόγραφο, τίποτα δεν τον εμποδίζει να ασκήσει στο μέλλον νέο ένδικο βοήθημα με το ίδιο περιεχόμενο.

¹⁹ Φορολογικές, καταβολή αποζημίωσης λόγω αστικής ευθύνης κράτους, καταβολή οφειλόμενης πλήρους αποζημίωσης σε περίπτωση αναγκαστικής απαλλοτρίωσης.

στον ασκήσαντα το ένδικο βοήθημα ή μέσο → μπορεί να ζητήσει τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο, πρέπει να καταβάλει όμως το 3πλάσιο από το κατά περίπτωση προβλεπόμενο παράβολο). Το παράβολο όχι μόνο καταπίπτει σε βάρος του αλλά μπορεί να εξαναγκαστεί να πληρώσει το 6πλάσιο.

Βλ. 34B: μας μιλάει θετικά για να γίνει δεκτό το κατά την άποψη του εισηγητή παραδεκτό και προδήλως βάσιμο ένδικο βοήθημα. Κάτι επιπλέον από την απόρριψη.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ (αίτησης ακυρώσεως & προσφυγής):

- Γενικές (και για τα 2)(9)
- Ειδικές (για κάθε χωριστό ένδικο βοήθημα)(4-5)

ΓΕΝΙΚΕΣ: (κατάταξη ανά τριάδες)(δικαστήριο – διάδικοι – διαδικασία)

- 1) Δικαιοδοσία ελληνικού δικαστηρίου
- 2) Δικαιοδοσία ελληνικού διοικητικού δικαστηρίου
- 3) Αρμοδιότητα του δικαστηρίου
- 4) Ικανότητα διαδίκου (διαδικαστική ικανότητα)
- 5) Ικανότητα δικαστικής παράστασης (παράσταση με πληρεξούσιο)
- 6) Ικανότητα αυτοπρόσωπης δικαστικής παράστασης (ικανότητα του δικολογείν)
- 7) Τυπική ορθότητα ασκήσεως ενδίκου βοηθήματος (υπογεγραμμένο ιδιοχείρως το δικόγραφο, υπογραφή από δικηγόρο, έχει κοινοποιηθεί κτλπ)
- 8) Όχι εκκρεμοδικία (αρνητική)
- 9) Όχι δεδικοσμένο (αρνητική)

Εξετάζονται όλες αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο, εφόσον έχει αμφιβολία για κάποιες από αυτές. Για αυτές που είναι αυταπόδεικτες δε χρειάζεται αυτεπάγγελτος έλεγχος. Άρα, και στο πρακτικό εξετάζω μόνο εκείνες τις προϋποθέσεις που από τα πραγματικά περιστατικά που μας δίνονται γεννούν αμφιβολίες κατά πόσο συντρέχουν ή όχι.

- (1) Πρέπει η προσβαλλόμενη πράξη να έχει εκδοθεί από ελληνική διοικητική αρχή που κατοικοεδρεύει στην περιφέρεια του δικαστηρίου ενώπιον του οποίου ασκείται το ένδικο βοήθημα.

Εξαίρεση όταν συντρέχει το προνόμιο της ετεροδικίας.

Ενωσιακό δίκαιο εφαρμόζουν όχι μόνο τα όργανα της ΕΕ αλλά ο κανόνας είναι ότι εφαρμόζεται από εθνικές αρχές των ΚΜ (έμμεση εκτέλεση του ενωσιακού δικαίου).

Αυτό που ενδιαφέρει τη διοικητική δικαιοσύνη είναι αν η εκδούσα αρχή είναι ελληνική διοικητική αρχή. Το αν εφαρμόζει το ελληνικό ή το ενωσιακό δίκαιο είναι νομικά αδιάφορο ως προς τις προϋποθέσεις παραδεκτού.

- (2) Κανόνας που θεσπίζει το ίδιο το Σύνταγμα ότι οι ιδιωτικές διαφορές εκδικάζονται από τα πολιτικά δικαστήρια και οι διοικητικές από τα διοικητικά.

Επομένως, κατά κανόνα υπάρχει δικαιοδοσία διοικητικού δικαστηρίου όταν έχουμε να κάνουμε με διαφορά διοικητικού δικαίου.

Υπάρχουν κατ' εξαίρεση (δύο) περιπτώσεις που πολιτικά δικαστήρια είναι αρμόδια και για διοικητικές διαφορές:

- Καθορισμός αποζημίωσης σε περίπτωση αναγκαστικής απαλλοτρίωσης (17 παρ.2 Σ)
- Πρόκληση ζημίας συνεπεία αυτοκινητιστικού ατυχήματος. Ακόμη κι αν το όχημα, το οποίο προκάλεσε τη ζημία, είναι κρατικό όχημα, ανάλογα αν πρόκειται για άσκηση δημόσιας εξουσίας θα υπήγετο η διαφορά στο 104 ή 105 ΕισΝΑΚ. Κατά το 105 θα έπρεπε να πάει στα διοικητικά. Ωστόσο, όλες οι διαφορές από αυτοκινητιστικά ατυχήματα που έχουν οδηγήσει σε πρόκληση ζημίας εκδικάζονται από τα πολιτικά δικαστήρια.

Με βάση το οργανικό κριτήριο, το οποίο κρατεί στην ελληνική νομολογία, όταν έχουμε πράξη ή παράλειψη νπιδ, ακόμη κι αν αυτό εντάσσεται στον ευρύτερο δημόσιο τομέα (πχ δημόσια επιχείρηση, ΔΕΗ ΑΕ), λόγω του οργανικού κριτηρίου δεν μπορεί αυτό το νπιδ του ευρύτερου δημόσιου τομέα να εκδώσει διοικητική πράξη ή να συνάψει διοικητική σύμβαση. Όλες οι πράξεις του νπιδ γεννούν ιδιωτικές διαφορές για τις οποίες είναι αρμόδια τα πολιτικά δικαστήρια.

(3) Κατανομή αρμοδιότητας μεταξύ των διαφόρων διοικητικών δικαστηρίων.

Εδώ το σημαντικότερο ρόλο παίζει το αν έχουμε ακυρωτική ή διοικητική διαφορά ουσίας.

(4) Η ικανότητα δικαίου στο ουσιαστικό δίκαιο. Στη διοικητική δίκη όμως ο κανόνας είναι ότι από τη μια μεριά βρίσκεται ο ιδιώτης κι από την άλλη η διοίκηση. Εξετάζουμε χωριστά για κάθε πλευρά τη συνδρομή της διαδικαστικής ικανότητας.

Κάθε φπ είναι φορέας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, και άρα ικανό να είναι διάδικος. Αλλά και κάθε άλλο νπιδ, εφόσον η έννομη τάξη αναγνωρίζει στο νομικό αυτό πρόσωπο νομική προσωπικότητα, προδήλως έχει την ικανότητα να είναι φορέας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων και άρα την ικανότητα να είναι διάδικος.

Τι γίνεται με ενώσεις προσώπων ή ομάδες περιουσίας που δεν έχουν νομική προσωπικότητα; Διαφοροποίηση μεταξύ των ακυρωτικών και των ουσιαστικών διοικητικών διαφορών. Όπως και στην ΠολΔικ, έτσι και κατά τον ΚΔΔ, μπορούν να είναι διάδικοι → 23 ΚΔΔ. Αντίθετα, βλ. **47 ΠΔ 18/89** (μόνο ο ιδιώτης φπ ή νπ έχουν ικανότητα διαδίκου ενώπιον του ΣτΕ). Ωστόσο, η νομολογία του ΣτΕ δέχεται δύο σημαντικές εξαιρέσεις από τον κανόνα ότι ενώσεις προσώπων ή ομάδες περιουσίας χωρίς νπ δεν έχουν ικανότητα διαδίκου: α) τα πολιτικά κόμματα, δεν έχουν νπ, παρόλα αυτά γεννώνται διοικητικές διαφορές όταν πχ προεκλογικά κατανέμεται ο χρόνος προεκλογικής εκστρατείας από τα δημόσια ΜΜΕ και β) οι διάφορες κοινοπραξίες οι οποίες διεκδικούν σε διάφορους δημόσιους διαγωνισμούς να αναλάβουν την εκτέλεση κάποιου δημόσιου ή να κάνουν κάποια προμήθεια του δημοσίου κτλπ. Στις περιπτώσεις αυτές οι κοινοπραξίες είναι προσωρινές, δηλ. εφόσον γίνει η κατακύρωση του διαγωνισμού υπέρ της κοινοπραξίας, τότε θα προχωρήσουν στο να δημιουργήσουν και τυπικά την κοινοπραξία στην οποία ανατέθηκε ως ανάδοχος ο διαγωνισμός. Εάν δεν

τους κατακυρωθεί, δεν έχουν λόγο να έχουν ιδρύσει μια κοινοπραξία που δεν έχει αντικείμενο. Επομένως, το ΣτΕ δέχεται ότι κατά το προδικαστικό στάδιο ενός δημόσιου διαγωνισμού για την ανάθεση δημόσιου έργου κρατικής προμήθειας ή υπηρεσίας, οι κοινοπραξίες, αν και προσωρινές, έχουν ικανότητα διαδίκου.

Περίπτώσεις ενεργητικής ικανότητας διαδίκου και για νπδδ: περιπτώσεις κατά τις οποίες απολαμβάνουν ένα ουσιαστικό δημόσιο δικαίωμα έναντι του κράτους. Κλασική περίπτωση οι ΟΤΑ. Οι δήμοι και οι περιφέρειες απολαμβάνουν κατά το 102 Σ το δικαίωμα της αυτοδιοίκησης έναντι του κράτους. Όταν μια πράξη του κράτους παραβιάζει την αυτοδιοίκηση των ΟΤΑ, μπορούν να προσβάλλουν την πράξη αυτή στα δικαστήρια. Αντίθετα, οι ΟΤΑ δεν μπορούν να στραφούν κατά των δημοτών.

Όταν έχουμε ομοιογενείς διοικητικές συμβάσεις (= όταν και τα δύο συμβαλλόμενα μέρη είναι νπδδ, πχ σύμβαση μεταξύ του Υπουργείου Περιβάλλοντος και του Δήμου Αθηναίων), αν κάποιο από τα συμβαλλόμενα μέρη θεωρεί ότι προσβάλλεται κάποιο συμβατικό δικαίωμά του, έχει τη δυνατότητα να προσφύγει στα διοικητικά δικαστήρια.

Περίπτωση Γενικού Επιτρόπου Επικρατείας στο ΕΣ. Στην περίπτωση που το δημόσιο καταβάλει αποζημίωση σε ιδιώτη λόγω της αστικής ευθύνης του κράτους κατά το 105 ΕισΝΑΚ, τότε υπόχρεος προς αποζημίωση είναι μόνο το δημόσιο, δεν ευθύνεται και το υπαίτιο όργανο. Αλλά αν ο υπάλληλος προκάλεσε υπαιτίως τη ζημία και αναγκάστηκε το δημόσιο να καταβάλει αποζημίωση, τότε έχει δικαίωμα να ασκήσει αναγωγή κατά του υπαίτιου υπαλλήλου. Στην περίπτωση αυτή ο Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας στο ΕΣ ασκεί το ένδικο βοήθημα που λέγεται «αίτηση», με την οποία ζητεί να υποχρεώσει τον υπαίτιο υπάλληλο να καταβάλει στο δημόσιο την αποζημίωση που κατέβαλε λόγω αστικής ευθύνης στον ζημιωθέντα ιδιώτη.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΠΑΡΑΛΕΚΤΟΥ: (οι 4 πρώτες κοινές για αίτηση ακυρώσεως και προσφυγής, προσαρμοσμένες αναλόγως)

1) Φύση της προσβαλλόμενης πράξης

Κανόνας: μόνο «εκτελεστές» διοικητικές πράξεις.

Αίτηση ακυρώσεως: ως εκτελεστή νοείται τόσο η κανονιστική όσο και η ατομική // προσβάλλεται κάθε ατομική δπ

Προσφυγή: μόνο ατομικές – δεν υπάρχει διοικητική διαφορά ουσίας από κανονιστική // μόνο εκείνες οι ατομικές δπ από τις οποίες γεννώνται διοικητικές διαφορές ουσίας

Διοικητικές διαφορές ουσίας γεννώνται επίσης κατά κανόνα από διοικητικές συμβάσεις καθώς και από υλικές ενέργειες της διοίκησης.

2) Έννομο συμφέρον

3) Εμπρόθεσμη άσκηση ενδίκου βοηθήματος

4) Ανεπιτυχής άσκηση τυχόν προβλεπόμενης ενδικοφανούς προσφυγής

5) Ειδικά για την αίτηση ακυρώσεως: έλλειψη παράλληλης προσφυγής

Αν συντρέχουν και οι γενικές και οι ειδικές προϋποθέσεις παραδεκτού → ερχόμαστε στους λόγους ακυρώσεως (βάσιμο των ενδίκων βοηθημάτων).

48 ΠΔ 18/89 – ΛΟΓΟΙ ΑΚΥΡΩΣΗΣ:

- Αναρμοδιότητα της εκδούσας την πράξη αρχής.
- Παράβαση ουσιώδους τύπου.
- Παράβαση κατ' ουσίαν διάταξης νόμου.
- Κατάχρηση εξουσίας.

Στην ουσία ο λόγος είναι η παρὰ νόμο. Κάθε λόγος νομιμότητας συνιστά λόγο ακυρώσεως.

Μοναδική εξαίρεση: παράβαση μη ουσιώδους τύπου της διαδικασίας. Η νομολογία το ερμηνεύει πολύ στενά.

79 ΚΔΔ: και στις διοικητικές διαφορές ουσίας οι λόγοι προσφυγής είναι αυτοί οι 4 + 2 ακόμη:

- Ουσιαστική ορθότητα των εκτιμήσεων της διοίκησης (πχ λέει το πειθαρχικό συμβούλιο ότι ο δημόσιος υπάλληλος διέπραξε βαρύ πειθαρχικό παράπτωμα, κρίση αν ήταν όντως βαρύ).
- Ορθή ή μη άσκηση της διακριτικής ευχέρειας της διοίκησης.

Ενώ στις ακυρωτικές διαφορές εννοούμε νόμω βάσιμο της αιτήσεως ακυρώσεως, στις διοικητικές διαφορές διακρίνουμε μεταξύ νόμω και ουσία βάσιμου.

ΕΝΔΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

Το ελληνικό δίκαιο προβλέπει τα εξής ένδικα βοηθήματα κατά της διοίκησης ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων:

- Αίτηση ακυρώσεως** κατά πράξεως ή παραλείψεως της διοίκησης λόγω υπέρβασης εξουσίας ή παράβασης νόμου. Ενώπιον του ΣτΕ (95 παρ.1 στοιχ.α Σ). Κατ' εξαίρεση ενώπιον του 3μελούς διοικητικού εφετείου ή πρωτοδικείου → άρθρο 1 Ν.702/77 + άρθρο 15 Ν.3068/2002.
- Προσφυγή** κατά πράξεως ή παραλείψεως της διοίκησης. Ενώπιον του διοικητικού πρωτοδικείου → 6 παρ.1 + 63 παρ.1 ΚΔΔ.
Κατ' εξαίρεση ενώπιον του διοικητικού εφετείου και του ΣτΕ.²⁰
- Αγωγή:**
 - Αποζημίωσης κατά του δημοσίου για παράνομη πρόκληση ζημίας από όργανα της διοίκησης κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Ενώπιον του διοικητικού πρωτοδικείου. → 1 παρ.2 στ.η Ν.1406/1983 + 71 παρ.1 ΚΔΔ.

²⁰ ΣτΕ: 18 παρ.5 υποπαρ.2 εδ.2 Σ + 103 παρ.4 Σ + 221 παρ.4 εδ.3 Ν.3852/2010.

Διοικητικό Εφετείο: 6 παρ.2 στοιχ.α ΚΔΔ + 4 παρ.1 Ν.2944/2001 + 77 παρ.2 εδ.1 Ν.3669/2008 + 30 Ν.3959/2011 + 29 παρ.6 & 67 παρ.1 & 69^Α παρ.6 Ν.3431/2006 + 232 παρ.4 Ν.3852/2010.

- Εκ διοικητικής συμβάσεως. Ενώπιον του 3μελούς διοικητικού εφετείου σε πρώτο και τελευταίο βαθμό → 1 παρ.2 στ.ι & 7 παρ.2 Ν.1406/83 + 71 παρ.1 ΚΔΔ.
 - Από άλλη αιτία, πχ αδικαιολόγητο πλουτισμό.
- δ) **Αναγνωριστική αγωγή:** ο ΚΔΔ την προβλέπει ρητώς προς αναγνώριση της υπάρξεως ή ανυπαρξίας χρηματικής αξιώσεως και όχι κάθε δικαιώματος ή έννομης σχέσης δημοσίου δικαίου.
- ε) **Ανακοπή κατά διοικητικής εκτέλεσεως.** Ενώπιον του μονομελούς διοικητικού πρωτοδικείου → 1 παρ.2 στ.ια Ν.1406/83 + 216επ. ΚΔΔ.
- στ) **Ένσταση** (και αντένσταση των θιγόμενων από την ένσταση) κατά πράξεων της εκλογικής διαδικασίας, αφενός για την ανάδειξη των αιρετών οργάνων των ΟΤΑ και αφετέρου για την άμεση ανάδειξη των αιρετών οργάνων των νπδδ (για όσα από τα τελευταία προβλέπεται ότι στις οικείες διατάξεις ότι οι σχετικές διαφορές αποτελούν διοικητικές διαφορές ουσίας) → 224, 246 παρ.1, 256 παρ.1, 267, 269 παρ.1 ΚΔΔ.
- ζ) **Αίτηση αναστολής εκτέλεσης της προσβαλλόμενης διοικητικής πράξης.** Προϋποθέτει ασκηθείσα αίτηση ακυρώσεως ή προσφυγή → 52 παρ.1 ΠΔ 18/89 + 200επ. ΚΔΔ.
- η) **Αίτηση προσωρινής ρύθμισης καταστάσεως.** Ακολουθεί την άσκηση αγωγής ή προσφυγής.
- θ) **Αίτηση προσωρινής επιδίκασης απαίτησης.** Ακολουθεί την άσκηση αγωγής.
- ι) **Αίτηση ασφαλιστικών μέτρων.** Δεν προϋποθέτει την προηγούμενη άσκηση άλλου ενδίκου βοηθήματος → 5 παρ.7 Ν.3886/2010.

Είδη των ενδίκων βοηθημάτων ανάλογα με το αίτημά τους:

- 1) Διαπλαστικό: ζητεί τη δικαστική σύσταση, μεταβολή ή λύση ορισμένης έννομης σχέσης ή την τροποποίηση ή ακύρωση μιας (απλώς ακυρώσιμης) διοικητικής πράξης.²¹
- 2) Κατανηφιστικό: επιδιώκει την καταδίκη του εναγομένου σε ορισμένη παροχή (πράξη ή παράλειψη) ή και απλή ανοχή.²²
- 3) Αναγνωριστικό: ζητεί τη δικαστική αναγνώριση της ύπαρξης (θετική αναγνωριστική αγωγή) ή ανυπαρξίας (αρνητική αναγνωριστική αγωγή) ή του περιεχομένου ορισμένης σχέσεως.²³

²¹ Αίτηση ακυρώσεως & προσφυγή → στρέφονται κατά (ακυρώσιμης) διοικητικής πράξης που έχει ήδη εκδοθεί.

²² Αγωγή αποζημίωσης από διοικητική σύμβαση και από κάθε άλλη αιτία

Αίτησης ακύρωσης ή προσφυγή → ζητείται να υποχρεωθεί δικαστικώς η διοίκηση να προβεί σε παραλειφθείσα οφειλόμενη ενέργεια

Προσφυγή με την οποία, όπου επιτρέπεται, ζητείται η διενέργεια παροχών στο πλαίσιο μιας έννομης σχέσης δημοσίου δικαίου (πχ συμβάσεως εκτέλεσης δημοσίου έργου).

²³ Αίτηση ακυρώσεως κατά άκυρων (όχι απλώς ακυρώσεων) πράξεων, ανυπόστατων, απλώς βεβαιωτικών πράξεων κατά της αυτοδίκαιης επέλευσης εννόμων συνεπειών, κατά πράξεων που αφορούν χρηματικές διαφορές.

Προσφυγή περί αναγνώρισης δικαιώματος.

Αγωγή περί αναγνώρισεως της υπάρξεως χρηματικής αξίωσης.

Γενικές προϋποθέσεις παραδεκτής άσκησης ενδίκων βοηθημάτων²⁴

- 1) Αναφορικά με το δικαστήριο: δικαιοδοσία & αρμοδιότητα
- 2) Αναφορικά με τους διαδίκους: διαδικαστική ικανότητα, ικανότητα δικαστικής παράστασης, νόμιμη παράσταση του εκπροσώπου, νομιμοποίηση & ύπαρξη εννόμου συμφέροντος
- 3) Αναφορικά με τη διαδικασία: τυπικώς ορθή άσκηση του ενδίκου βοηθήματος (βλ. εμπρόθεσμο) & παροχή αναγκαίας έννομης προστασίας (έλλειψη εκκρεμοδικίας και δεδικασμένου στο ίδιο αντικείμενο)

Για τη σειρά εξέτασης των παραπάνω προϋποθέσεων βλ. σελ.357.

ΑΙΤΗΣΗ ΑΚΥΡΩΣΕΩΣ

Σκοπός & αίτημα (γενικά): η ακύρωση, δηλαδή η κατάργηση της ισχύος μιας θετικής ή αρνητικής διοικητικής πράξης ή (κατά νομικό πλάσμα) ακύρωση παραλείψεως ή ακύρωση σιωπής της διοίκησης, δηλ. της αρνητικής πράξης που συνάγεται από τη σιωπή της διοίκησης.

Διαπλαστικό αίτημα: ζητείται απλώς η νομική εξαφάνιση μιας δυσμενούς διοικητικής πράξης και η επιστροφή στο προηγούμενο της πράξης αυτής καθεστώς (status quo ante).

Κατανηφιστικό αίτημα: ζητείται από το δικαστήριο να διαπιστώσει τον παράνομο χαρακτήρα της άρνησης ή παράλειψης της διοίκησης να προβεί στην επιβαλλόμενη από τον νόμο έκδοση πράξεως. Καταδίκη της διοίκησης στην έκδοση της πράξης αυτής. Στρέφεται δηλαδή στην περίπτωση αυτή κατά παραλείψεως διοικητικής αρχής να προβεί σε οφειλόμενη νόμιμη ενέργεια.

Αναγνωριστικό αίτημα: έχει αναπτυχθεί στη νομολογιακή πρακτική.²⁵ Στις περιπτώσεις που ζητείται και κηρύσσεται η ακύρωση όχι απλώς ακυρώσιμων, αλλά άκυρων ή/και ανυπόστατων πράξεων ή απλώς βεβαιωτικών της επέλευσης μιας αυτοδίκαιης έννομης συνέπειας.^{26 27}

²⁴ Για τη διαδικασία ελέγχου του ενδίκου βοηθήματος πριν από τη συζήτηση βλ. τα άρθρα 34^A παρ.1 ΠΔ 18/89 + 201 εδ.2, 207 εδ.2, 210 παρ.2 εδ.2, 212 εδ.2 ΚΔΔ.

²⁵ Αφού ο νόμος δεν προβλέπει ρητώς την άσκηση αναγνωριστικών αγωγών ενώπιον του ΣτΕ.

²⁶ Στις περιπτώσεις αυτές η αίτηση ακυρώσεως θα μπορούσε να θεωρηθεί ως απαράδεκτη, καθώς προσβάλλει πράξη που δεν παράγει έννομα αποτελέσματα ή που δεν αποτελεί τυπικά «διοικητική πράξη», αφού απουσιάζει το στοιχείο της εκτελεστότητας.

Αναγνωριστική είναι κατά συνέπεια και η αίτηση ακύρωσης κανονιστικής πράξης, καθώς το κύρος των κανονιστικών πράξεων (σε αντίθεση με τις ατομικές) μπορεί να εξετάζεται και μετά τη λήξη της προθεσμίας αιτήσεως ακυρώσεως, και επομένως οι κανονιστικές πράξεις δεν είναι απλώς «ακυρώσιμες» αλλά είτε έγκυρες είτε άκυρες εξ αρχής.

²⁷ **Αναγνωριστικό χαρακτήρα έχουν και οι αιτήσεις ακυρώσεως που αφορούν χρηματικές διαφορές.** Οι διαφορές αυτές, εφόσον στηρίζονται σε διατάξεις διοικητικών νόμων, θεωρήθηκαν από την παλαιότερη νομολογία του ΣτΕ ότι ανήκουν στην αρμοδιότητά του. Αλλά μόνο ως προς την ακύρωση των σχετικών πράξεων της διοίκησης (πχ αρνητικών απαντήσεων προς τον ενδιαφερόμενο) και όχι ως προς την εκκαθάριση και καταψήφιση της επίδικης χρηματικής απαιτήσεως. Μια τέτοια «ακυρωτική» απόφαση έχει όμως αναγνωριστικό χαρακτήρα.

Ενώπιον ποιου δικαστηρίου;

Ασκείται ενώπιον του ΣτΕ → **95 παρ.1 στοιχ.α Σ.**

Κατ' εξαίρεση ο νομοθέτης κατά συνταγματική εξουσιοδότηση έχει υπαγάγει ορισμένες κατηγορίες υποθέσεων στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια (3μελές διοικητικό εφετείο και πρωτοδικείο) → **95 παρ.3 Σ.** Το ΣτΕ διατηρεί σε αυτές τις περιπτώσεις την αρμοδιότητά του σε β' βαθμό, όπως νόμος ορίζει. Βλ. άρθρα 1 Ν.702/77 & 15 Ν.3068/2002.

Ποιες πράξεις καταλαμβάνει ο ακυρωτικός έλεγχος;

95 παρ.1 στ.α Σ → όλες τις εκτελεστές πράξεις των διοικητικών αρχών²⁸ (κανονιστικές & ατομικές) [βλ. επίσης 1 παρ.1 + 7 παρ.1 Ν.702/77].

Οι κανονιστικές πράξεις (ουσιαστικοί απλώς νόμοι) μπορούν να προσβληθούν με αίτηση ακύρωσης ενώπιον του ΣτΕ, αλλά όχι του 3μελούς διοικητικού εφετείου ή πρωτοδικείου.²⁹

Άρα, επιπλέον προϋποθέσεις παραδεκτής άσκησης του ενδίκου βοηθήματος:

²⁸ Κρατούσα γνώμη σε θεωρία & νομολογία: Η έννοια της «διοικητικής αρχής» δεν περιορίζεται στην κεντρική διοίκηση, αλλά αναφέρεται και στους αποκεντρωμένους φορείς (νπ). Κατά τον νόμο, αυτά τα νομικά πρόσωπα πρέπει να είναι δημοσίου δικαίου, να αποτελούν δηλαδή μέλη του δημόσιου διοικητικού οργανισμού (βλ.45 παρ.1 ΠΔ 18/89).

Αντιθέτως, ο συνταγματικός νομοθέτης δεν υιοθετεί το οργανικό κριτήριο, αλλά τείνει προς το λειτουργικό κριτήριο και όσον αφορά τους αποκεντρωμένους αυτούς φορείς διοικήσεως. Το λειτουργικό κριτήριο γίνεται σήμερα διεθνώς δεκτό σε θεωρία και νομολογία. Η ελληνική νομολογία θεωρεί την ικανοποίηση του λειτουργικού κριτηρίου ως αναγκαία, αν και όχι επαρκή, όρο για την κατάφαση του χαρακτήρα μιας πράξης ως διοικητικής και εξακολουθεί, με μεμονωμένες εξαιρέσεις, να προσανατολίζεται στο οργανικό κριτήριο.

²⁹ Βλ. **άρθρα 1 παρ.1 Ν.702/77 + 15 παρ.1 Ν.3068/2002** → περιορίζουν την αρμοδιότητα του 3μελούς διοικητικού εφετείου και πρωτοδικείου στην εκδίκαση αιτήσεων ακυρώσεως ατομικών διοικητικών πράξεων. Τον περιορισμό αυτό δεν επιτάσσει πάντως το 95 παρ.3 Σ.

Αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του εφετείου, που συμπεροσβάλλει κανονιστική και ατομική πράξη, απορρίπτεται ως απαράδεκτη κατά το μέρος που στρέφεται κατά της κανονιστικής πράξης → 2 παρ.2 εδ.2 Ν.702/77.

Φύση της προσβαλλόμενης πράξης ως εκτελεστής) πράξης της διοίκησης^{30 31}

Αίτηση ακυρώσεως μπορεί να στραφεί και κατά της σιωπηρής παράλειψης της διοικήσεως. Παραδεκτός προσβλητή είναι μόνο η παράλειψη μιας διοικητικής αρχής που αφορά οφειλόμενη από την αρχή αυτή νόμιμη ενέργεια.

³⁰ Όχι κατά πράξεως της συντακτικής εξουσίας, τυπικού νόμου, δικαστικής απόφασης, ούτε κατά πράξεως της συναλλακτικής διοίκησης («πράξεις διαχείρισης») ή πράξεως της διοίκησης που δεν είναι «εκτελεστή διοικητική πράξη» υπό την τεχνική έννοια του όρου (πχ εγκύκλιοι, πληροφοριακά έγγραφα δεν έχουν εξωτερικές έννομες συνέπειες). Βλ. επίσης προπαρασκευαστικές και βεβαιωτικές πράξεις.

Γι' αυτό, κανονιστικές πράξεις κατά το μέρος που απλώς επαναλαμβάνουν τη ρύθμιση του τυπικού νόμου κατ' εξουσιοδότηση του οποίου εκδόθηκαν ή άλλων κανονιστικών πράξεων, δεν προσβάλλονται παραδεκτός (πχ ΣτΕ 1019/2002). Όπου η διοίκηση επιβεβαιώνει απλώς προηγούμενη ρύθμιση δεν πρόκειται για νέα πράξη, έστω κι αν εκδόθηκε από προϊσταμένη της εκδούσας αρχή κατόπιν άσκησης κοινής ιεραρχικής προσφυγής. Αντιθέτως, πρόκειται για πράξη που μπορεί να προσβληθεί αυτοτελώς, αν η διοίκηση επιβεβαιώνει μεν την παλιά πράξη αλλά μετά από νέα ουσιαστική έρευνα της υποθέσεως ή μετά από ακρόαση του ενδιαφερομένου, στην οποία αυτός δεν είχε κληθεί πριν την έκδοση της επιβεβαιούμενης πράξης. Νέα πράξη αυτοτελώς προσβλητή είναι επίσης αυτή που εκδίδεται κατόπιν ενδικοφανούς προσφυγής.

Η ρητή άρνηση που διατυπώθηκε ύστερα από σιωπηρή άρνηση δε θεωρείται βεβαιωτική της προηγούμενης σιωπηρής. Μπορεί να προσβάλλεται και αυτοτελώς, έστω κι αν απαραδέκτως ασκήθηκε αίτηση ακυρώσεως κατά της σιωπηρής αρνήσεως. Βλ. επίσης 45 παρ.5 υποπαρ.3 ΠΔ 18/89 + 63 παρ.6 ΚΔΔ.

Δεν υποβάλλονται στον ακυρωτικό έλεγχο πράξεις που δεν έχουν την άμεση νομική ισχύ μιας γνήσιας διοικητικής πράξης. Έτσι οι γνωμοδοτήσεις δεν προσβάλλονται παραδεκτός παρά μόνο αν προβλέπονται από το νόμο ως «σύμφωνες» και εκδόθηκαν αρνητικές, γιατί τότε δεν αφήνουν άλλη διέξοδο στο αποφασίζον όργανο παρά να αρνηθεί την έκδοση της πράξης.

Αν αντιθέτως η έγκριση δίνεται από όργανο του ίδιου νπ, η εγκριτική πράξη «ενσωματώνει» την εγκρινόμενη, η οποία δεν μπορεί να προσβληθεί αυτοτελώς, αλλά μόνο να συμπροσβληθεί με την εγκριτική.

Πράξεις νομοθετικού περιεχομένου: η νομολογία του ΣτΕ αποκλείει τον ακυρωτικό έλεγχο κατά ΠΝΠ που έχουν κυρωθεί νομοθετικώς. Ενώ ο απευθείας ακυρωτικός έλεγχος του ΣτΕ είναι απαράδεκτος επί των νομοθετικών πράξεων, είναι παρεμπιπτόντως ελεγκτή και ελεγκτέα η συνδρομή των προϋποθέσεων υπό τις οποίες το Σ επιτρέπει την έκδοση των πράξεων των άρθρων 44 παρ.1 & 48 παρ.2. Το ΣτΕ αρνείται όμως τον έλεγχο της συνδρομής της «εξαιρετικώς επείγουσας και απρόβλεπτης ανάγκης» ως προϋπόθεσης ως έκδοσης των ΠΝΠ.

Σύνθετες διοικητικές ενέργειες: αν έχουν ολοκληρωθεί, προσβάλλεται παραδεκτός μόνο η τελική διοικητική πράξη (αλλά όχι η διοικητική σύμβαση που τυχόν την ακολουθεί), αν και παραδεκτός συμπροσβάλλεται και συνελέγχεται η νομιμότητα των ενδιάμεσων πράξεων. Αν η σύνθετη διοικητική ενέργεια δεν ολοκληρώθηκε, δεν εκδόθηκε δηλ. τελική πράξη, οι ενδιάμεσες πράξεις μπορούν να προσβληθούν εφόσον αποτελούν «διοικητικές πράξεις» και δεν έχει παρέλθει η προθεσμία. Αυτοτελώς προσβλητές είναι επίσης οι διαδοχικές διοικητικές πράξεις που επάγονται έννομες συνέπειες.

³¹ «Εκτελεστή» πράξη διοικητικής αρχής:

Για την αίτηση ακυρώσεως → 95 παρ.1 στ.α Σ + 45 παρ.1 ΠΔ 18/89 (αλλά όχι στο άρθρο 1 Ν.702/77)

Για την προσφυγή → 7 παρ.2 Ν.702/77 + 63 παρ.1 ΚΔΔ

Στο ελληνικό δίκαιο μια διοικητική πράξη είναι εξ ορισμού εκτελεστή (σπάνιες αντίθετες νομοθετικές προβλέψεις). Αντίθετα τα μέτρα εσωτερικής τάξεως. Η διάκριση δεν είναι σαφής και εύκολη στο πλαίσιο των ειδικών κυριαρχικών ή εξουσιαστικών σχέσεων (πχ υπαλληλική ή μαθητική σχέση). Πειθαρχικές ποινές στο πλαίσιο των σχέσεων αυτών έχουν εξωτερικές έννομες συνέπειες μόνο όταν θίγουν τον πυρήνα της σχέσεως: τη σύσταση, την ύπαρξη και το περιεχόμενό της. Μόνο τότε αποτελούν «διοικητικές πράξεις» που μπορούν να προσβληθούν παραδεκτός με αίτηση ακυρώσεως. Το αντίθετο ισχύει για τα μέτρα εσωτερικής τάξεως (βλ. και σελ.441).

Προϋποθέσεις στοιχειοθέτησης παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας:

- 1) **Νομοθετική πρόβλεψη της υποχρέωσης της διοίκησης** να προβεί σε ορισμένη ενέργεια (Σύνταγμα, νόμος, γενική αρχή του δικαίου).
- 2) **Πρωτοβουλία του ιδιώτη**. Αίτηση ή όχληση (αν η διοίκηση δεν υποχρεούται να ενεργήσει αυτεπάγγελτα), απευθυνόμενη μάλιστα στην αρμόδια αρχή (βλ. και 4 ΚΔΔιαδ).
- 3) **Συγκρότηση τεκμηρίου αρνήσεως της διοίκησης**.
 - Άπρακτη παρέλευση της τυχόν προβλεπόμενης από ειδικό νόμο προθεσμίας ή αλλιώς ενός 3μήνου από την υποβολή της αίτησης στη διοίκηση.
Κατ' εξαίρεση, αν προσβάλλεται η σιωπηρή απόρριψη ενδικοφανούς προσφυγής, η αίτηση ακυρώσεως μπορεί να κατατεθεί και πριν την άπρακτη παρέλευση του 3μήνου, αρκεί αυτό να έχει συμπληρωθεί κατά το χρονικό σημείο της συζητήσεώς της.
 - Περιέλευση της αίτησης στην αρμόδια αρχή.

Μόνο (μονομερείς) διοικητικές πράξεις προσβάλλονται με αίτηση ακυρώσεως, όχι διοικητικές συμβάσεις.³²

Δεν αποτελούν όμως διαφορές εκ διοικητικών συμβάσεων οι διαφορές που προκύπτουν από μονομερείς πράξεις της διοικήσεως, έστω κι αν αυτές αναφέρονται σε διοικητικές συμβάσεις. Έτσι μπορούν να προσβληθούν με αίτηση ακυρώσεως οι εξής διοικητικές πράξεις:

- Η διοικητική πράξη που απέκλεισε υποψήφιο από τη διαδικασία της σύναψης ή οι παρεπόμενες της πράξεις (ακριβώς πριν τη σύναψη).
- Η διοικητική πράξη που αποφάσισε τη σύναψη της σύμβασης.
- Η διοικητική πράξη (προεδρικό διάταγμα) που επικύρωσε τη σύμβαση.
- Η διοικητική πράξη που αποφάσισε την αναθεώρηση της διοικητικής σύμβασης.³³
- Η μονομερής πράξη που εκδίδεται μεν μετά την κατάρτιση της σύμβασης αλλά ανάγεται και αφορά την προηγούμενη διαδικασία που κατέληξε στην κατάρτιση (βλ. πχ πράξη ανάκλησης κατακυρωτικής απόφασης).
- Η μονομερής διοικητική πράξη που εντάσσεται μεν τυπικά στο κείμενο της σύμβασης αλλά δεν αποτελεί γνήσιο συμβατικό όρο (πχ η άδεια σκοπιμότητας για ίδρυση βιομηχανίας).

³² Ν. 1406/83: μετέφερε όλες τις διαφορές εκ διοικητικών συμβάσεων στη δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, στο πλαίσιο εκτέλεσης επιταγής του Συντάγματος (94 παρ.1 Σ). Οι διοικητικές διαφορές εκ διοικητικών συμβάσεων δικάζονται σε πρώτο και τελευταίο βαθμό από το 3μελές διοικητικό εφετείο (βλ. 6 παρ.2 στ.α ΚΔΔ), κατά της απόφασης του οποίου μπορεί να ασκηθεί αίτηση αναίρεσως ενώπιον του ΣτΕ (95 παρ.1 στ.β Σ).

³³ ΟλΣτΕ: παραδεκτή η αίτηση ακύρωσης που ασκείται από υπαλλήλους μιας επιχείρησης κατά διοικητικής πράξης με την οποία ο επιχειρηματίας ανάδοχος δημοσίου έργου κηρύσσεται έκπτωτος για μη τήρηση συμβατικών υποχρεώσεων.

Επομένως, από τον ακυρωτικό έλεγχο εξαιρούνται μόνο οι ίδιες οι διοικητικές συμβάσεις, αλλά καταρχήν και οι πράξεις της διοίκησης σε εκτέλεση (ή κατά παράβαση) όρων μιας διοικητικής σύμβασης.³⁴

Γενικότερα, διαφορές που έχουν αιτία μια διοικητική σύμβαση είναι διοικητικές διαφορές ουσίας → **1 παρ.2 στοιχ.ι Ν.1406/83**.

Όμως, ενέργειες της διοίκησης που δεν αποτελούν απλώς άσκηση συμβατικών δικαιωμάτων, αλλά στηρίζονται απευθείας στον νόμο ή αποτελούν μονομερή άσκηση δημόσιας εξουσίας, υπάγονται κατά το Σύνταγμα στον ακυρωτικό έλεγχο του ΣτΕ.

Κατά τη νομολογία του ΣτΕ, προκαλούν ακυρωτικές διαφορές οι μονομερείς εκτελεστές πράξεις που εκδίδονται πριν την σύναψη της σύμβασης κατ' ενάσκηση δημόσιας εξουσίας και αποβλέπουν σε δημόσιο σκοπό ή εκδίδονται και μετά την κατάρτιση της σύμβασης κατ' εφαρμογή ή τροποποίηση συμβατικού όρου με κανονιστικό χαρακτήρα, δηλ. όρου που δημιουργεί «αντικειμενικό δίκαιο», ισχύουν και έναντι τρίτων μη συμβαλλομένων, των οποίων επηρεάζει τα δικαιώματα και τα έννομα συμφέροντα.³⁵

Βλ. επίσης σχετικά με κυβερνητικές πράξεις.

Επίσης, το ΣτΕ θεωρεί ως απαραδέκτως προσβαλλόμενες με αίτηση ακυρώσεως όχι μόνο τις διεθνείς συμβάσεις καθ' εαυτές, αλλά και τις διοικητικές πράξεις που εκδίδονται σε εκτέλεσή τους. Ενώ δέχεται το παραδεκτό της προσβολής διοικητικής πράξης που εκδίδεται σε εκτέλεση εσωτερικού νόμου για την εφαρμογή διεθνούς σύμβασης.

ΕΝΝΟΜΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ: (ενεργητική νομιμοποίηση)

47 παρ.1 ΠΔ 18/89³⁶

- ➔ Αίτηση ακυρώσεως ή προσφυγή μπορούν να ασκήσουν εκείνοι που μπορούν εύλογα να ισχυριστούν ότι η προσβαλλόμενη πράξη θίγει έννομο συμφέρον τους (δικό τους συμφέρον, όχι απλώς το γενικό δημόσιο συμφέρον).
- ➔ Η ύπαρξη εννόμου συμφέροντος τεκμαίρεται από τον ίδιο τον νόμο αν η αίτηση ακύρωσης ασκείται από αυτόν τον οποίο «αφορά» η προσβαλλόμενη πράξη. Αυτόν δηλαδή στον οποίο απευθύνεται ονομαστικώς ή υπό μια συγκεκριμένη κρίσιμη ιδιότητά του. Αυτό αρκεί για την πιθανολόγηση εννόμου συμφέροντος.
- ➔ Εκείνος τον οποίο δεν «αφορά» η προσβαλλόμενη πράξη πρέπει πάντα να πιθανολογήσει έννομο συμφέρον. Όταν η προσβαλλόμενη πράξη δεν ορίζει καθόλου τους αποδέκτες της ή δεν τους καθορίζει ατομικά. Επίσης, όταν η προσβαλλόμενη πράξη απευθύνεται σε πρόσωπο άλλο από τον αιτούντα.³⁷

³⁴ Βλ. εξαίρεση στο άρθρο 1 παρ.1 στοιχ.γ Ν.702/77.

³⁵ Η επιβίωση της νομολογίας αυτής τίθεται πλέον υπό αμφισβήτηση από τον νομοθέτη. Ο Ν.3659/2008 προέβλεπε ότι όλες οι απαριθμούμενες στο άρθρο 1 του Ν.1406/83 είναι διοικητικές διαφορές ουσίας υπαγόμενες στην αρμοδιότητα των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, ανεξάρτητα από την ιδιότητα του ασκούντος το ένδικο βοήθημα (βλ. παρ.6 του άρθρου 1).

Επομένως, και ο τρίτος μη συμβαλλόμενος δύναται πλέον να ασκεί προσφυγή κατά μη κανονιστικού όρου της σύμβασης τον οποίο θεωρεί ως παράνομο.

³⁶ Βλ. και **64 παρ.1 στοιχ.α ΚΑΔ** για διαφορές ουσίας.

³⁷ Η νομολογία απαιτεί την επίκληση και ύπαρξη βλάβης προς θεμελίωση του εννόμου συμφέροντος για πρόσωπα που δεν αφορά ευθέως η πράξη.

Έννομο = το συμφέρον που δεν αντίκειται στο δίκαιο και αναγνωρίζεται από αυτό ως άξιο έννομης προστασίας.^{38 39}

Επίσης το συμφέρον που έχει ανάγκη έννομης προστασίας.^{40 41}

Το έννομο συμφέρον αναγνωρίζεται από το δίκαιο ότι είναι άξιο και έχει ανάγκη έννομης προστασίας όταν είναι **προσωπικό, άμεσο και παρόν**.

Το ένδικο μέσο είναι απαράδεκτο σε περίπτωση αποδοχής της προσβαλλόμενης πράξης → 29 παρ.1 ΠΔ 18/89 + 4 παρ.1 Ν.702/77⁴² [βλ. παράδειγμα σελ.469].

Έλλειψη παράλληλης προσφυγής

45 παρ.1 ΠΔ 18/89: ο νόμος επιτρέπει την αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του ΣτΕ μόνο κατά πράξεων της διοίκησης που δεν υπόκεινται σε άλλο ένδικο μέσο ενώπιον δικαστηρίου⁴³ κατά την έννοια του 87 παρ.1 Σ (επικουρικός χαρακτήρας της αίτησης ακυρώσεως).

-
- Αν η πράξη είναι ευμενής για τον αποδέκτη της: ο τρίτος έχει έννομο συμφέρον να την προσβάλει με την αιτιολογία της αντικειμενικής παρανομίας.
 - Αν η πράξη είναι δυσμενής για τον αποδέκτη της: έννομο συμφέρον έχουν και τρίτοι στους οποίους επεκτείνεται ή επιρρίπτεται το δυσμενές αποτέλεσμα της προσβαλλόμενης πράξης.

³⁸ Κατά την ΟλΣτΕ, έννομο συμφέρον ερειδόμενο σε παράνομη διοικητική πράξη (πχ οικοδομική άδεια) δεν παύει εξ αυτού του λόγου να είναι έννομο. Ο νόμος αποβλέπει και αρκείται στην ύπαρξη δεσμού που να επιτρέπει στον αιτούντα να αμφισβητήσει την αντικειμενική νομιμότητα της προσβαλλόμενης δπ. Εξάλλου, δπ που δεν ανακλήθηκε ή ακυρώθηκε παράγει όλα τα έννομα αποτελέσματά της.

³⁹ Άξιο έννομης προστασίας. Όχι απλή προσδοκία οικονομικών ωφελημάτων. Πάντοτε το δικαίωμα που παρέχει ο νόμος ή η σύμβαση. Επίσης η αντανάκλαση δικαιώματος, η ευμενής δηλαδή επιρροή κανόνων του αντικειμενικού δικαίου, που προβλέπουν υποχρεώσεις της διοίκησης, στην υποκειμενική κατάσταση του ιδιώτη.

Άξιο προστασίας είναι επίσης το συμφέρον προς τήρηση των άκρων ορίων της διακριτικής ευχέρειας της διοίκησης, όταν προσβάλλεται από ανήκοντες σε ορισμένο κύκλο προσώπων, επί των οποίων ασκεί μειονεκτική ή πλεονεκτική επίδραση μια επιλογή της διοίκησης (πχ συμμετέχοντες σε διαγωνισμό, υποψήφιοι για μια θέση – εφόσον πληρούν τις απαιτούμενες τυπικές προϋποθέσεις). Ο ακυρωτικός δικαστής μπορεί να εξετάσει την έλλειψη των τυπικών αυτών προϋποθέσεων, μόνο αν αυτή μπορεί να διαπιστωθεί αντικειμενικά. Δεν μπορεί αντιθέτως να ελέγξει την ύπαρξη προϋποθέσεων που αποδέχθηκε η διοίκηση προβαίνοντας σε ουσιαστικό κρίση (πχ ύπαρξη προϋπηρεσίας που παρέχει ορισμένη πείρα).

⁴⁰ Πχ όχι όταν η προσβαλλόμενη πράξη είναι ευνοϊκή για τον προσφεύγοντα. Βέβαια, από τη στιγμή που υποβληθεί η αίτηση ακυρώσεως ή η προσφυγή, το δικαστήριο μπορεί και οφείλει σύμφωνα με την εξεταστική αρχή να εξετάσει και λόγους ακύρωσης που δεν έχουν προβληθεί, έστω κι αν δεν ωφελείται ή βλάπτεται από την αποδοχή τους ο προσφύγων → 79 παρ.1 εδ.2 & παρ.6 ΚΔΔ). Βλ. όμως απαγόρευση χειροτέρευσης της θέσης του προσφεύγοντος (79 παρ.5 εδ.1 ΚΔΔ).

Το ένδικο βοήθημα είναι «αλυσιτελές» αν, και σε περίπτωση αποδοχής του, δεν μπορεί να ικανοποιήσει το συμφέρον του προσφεύγοντος.

⁴¹ Βλ. επίσης 70 παρ.1 ΚΔΔ + 76 παρ.1-2 ΚΔΔ (εδώ βλ. και 102 παρ.2 ΚΔΔ) + 71 παρ.1-2 για την καταψηφιστική αγωγή (αναγνώριση της εξουσίας άσκησης αγωγής μόνο στον ζημιωθέντα).

Βλ. επίσης 32 παρ.2 ΠΔ 18/89 & 4 παρ.1 Ν.702/77.

⁴² Νομολογία: αποδοχή πρέπει να προκύπτει σαφώς είτε από ρητή δήλωση του διοικουμένου είτε από συμπεριφορά του που δεν αφήνει αμφιβολία σχετικά με την έννοια της.

⁴³ Το δικαστήριο ενώπιον του οποίου ασκείται η παράλληλη προσφυγή μπορεί να είναι και το ίδιο το ΣτΕ στο πλαίσιο μιας προσφυγής ουσίας (βλ. πχ υπαλληλική προσφυγή), η εκδίκαση της οποίας του ανατίθεται είτε από το ίδιο το Σύνταγμα είτε από το νόμο.

Όταν όμως τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια εκδικάζουν ακυρωτικές διαφορές (βλ.2 παρ.2 Ν.702/77 & 67 ΚΔΔ + 15 παρ.2 Ν.3068/2002), δεν είναι δυνατή ενώπιόν τους «παράλληλη προσφυγή», δεν τίθεται ζήτημα απαραδέκτου της αιτήσεως ακύρωσης που ασκείται σε αναρμόδιο δικαστήριο αλλά παραπομπής στο αρμόδιο.

Αν είναι δυνατή η άσκηση μιας τέτοιας προσφυγής, τότε η προσφυγή αυτή είναι η μόνη παραδεκτή και η αίτηση ακύρωσης ασκείται απαραδέκτως, έστω κι αν η παράλληλη προσφυγή δεν έχει πράγματι ασκηθεί ή ασκήθηκε ανεπιτυχώς.

Αυτή την έννομη συνέπεια έχει μόνο η δυνατότητα άσκησης ισοδύναμης σε αποτέλεσμα προσφυγής, εκείνης δηλαδή που, όπως η αίτηση ακυρώσεως, μπορεί να οδηγήσει στην απευθείας δικαστική άρση της πράξεως.⁴⁴ Όχι όταν γίνεται απλώς παρεμπόδιση εξέτασης της ισχύος της διοικητικής πράξης και εξάγονται από την εξέταση αυτή άλλες έννομες συνέπειες.

Στις περιπτώσεις αυτές (βλ. πχ σελ.477) η προσφυγή οδηγεί στη δικαστική κρίση του κύρους της προσβαλλόμενης διοικητικής πράξης κατά τον νόμο και την ουσία και, αν συντρέχει λόγος ακύρωσης, στην ακύρωση ή τροποποίηση της πράξης. Βλ.79 παρ.1 εδ.1 & παρ.2-4 + 225 ΚΔΔ.

Η παρεχόμενη δικαστική προστασία είναι επομένως ισοδύναμη με εκείνη της αιτήσεως ακυρώσεως και μάλιστα ευρύτερη, καθώς περιλαμβάνει και την κρίση κατ' ουσίαν, καθώς και τη δυνατότητα τροποποίησης της πράξης από το ίδιο το δικαστήριο και όχι απλώς από τη διοίκηση, η οποία μπορεί να επανεκδώσει τροποποιημένη την πράξη που ακύρωσε το ΣτΕ.

Προηγούμενη άσκηση ενδικοφανούς προσφυγής

45 παρ.2 ΠΔ 18/89 (+ 4 παρ.1 Ν.702/77): η εξάντληση της δυνατότητας διοικητικής επίλυσης της διαφοράς αποτελεί προϋπόθεση παραδεκτού της αίτησης ακυρώσεως αλλά μόνο αν ειδικός νόμος προβλέπει τη δυνατότητα ασκήσεως όχι οποιασδήποτε προσφυγής, αλλά μόνο μιας ενδικοφανούς⁴⁵ (δηλ. παρόμοιας προς ένδικα μέσα, αν και διοικητικής) προσφυγής.⁴⁶

Όταν προβλέπεται η δυνατότητα άσκησης μιας τέτοιας ενδικοφανούς προσφυγής, η αίτηση ακυρώσεως μπορεί να ασκηθεί παραδεκτώς μόνο κατά της αποφάσεως επί της ενδικοφανούς προσφυγής ή επί παραλείψεως έκδοσης αποφάσεως κατά της απορρίψεως της ενδικοφανούς προσφυγής, την οποία τεκμαίρει η άπρακτη πάροδος 3μήνου⁴⁷ ή άλλης ειδικής προθεσμίας από την κατάθεση της ενδικοφανούς προσφυγής.⁴⁸

⁴⁴ Όχι η αγωγή αποζημίωσης, καθώς δεν μπορεί να οδηγήσει στην ακύρωση της πράξης. Βλ. 71 παρ.1 ΚΔΔ, 7 παρ.5 Ν.702/77, 1 παρ.2 στοιχ.η Ν.1406/83).

⁴⁵ Ενδικοφανής είναι κατά το νόμο μια προσφυγή:

- α) Ενώπιον της εκδούσας ή της προϊσταμένης διοικητικής αρχής ή ειδικώς προβλεπόμενου διοικητικού οργάνου, η οποία
- β) Ασκείται εντός ορισμένης από τον νόμο προθεσμίας, και
- γ) Συνεπάγεται έλεγχο της πράξεως όχι μόνο κατά νόμον (έλεγχος νομιμότητας) αλλά και κατ' ουσίαν (ουσιαστικός έλεγχος, έλεγχος σκοπιμότητας).

⁴⁶ Αντίστοιχα, για την παραδεκτή άσκηση της ουσιαστικής προσφυγής βλ. 63 παρ.3 ΚΔΔ (+ 269 παρ.3 ΚΔΔ).

⁴⁷ Βλ. 25 παρ.2 ΚΔΔιαδ.

⁴⁸ Η μετά την πάροδο αυτής της προσφυγής, αλλά προ της συζητήσεως, εκδιδόμενη απόφαση επί της ενδικοφανούς προσφυγής, που τυχόν εκδοθεί μέχρι της συζητήσεως, λογίζεται ως συμπροσβαλλόμενη με την αίτηση κατά της τεκμαιρόμενης απορρίψεως, αλλά μπορεί να προσβληθεί και αυτοτελώς (45 παρ.2 υποπαρ.3 ΠΔ 18/89. Αν η απόφαση αυτή εκδοθεί μετά τη συζήτηση, μπορεί πια να προσβληθεί μόνο αυτοτελώς.

Προθεσμία (ανατρεπτική)

Γενική προθεσμία άσκησης αιτήσεως ακυρώσεως: **60 μέρες (46 ΠΔ 18/89)**⁴⁹

Έναρξη προθεσμίας:

- την επομένη της κατά το νόμο επιβαλλόμενης⁵⁰ δημοσίευσης της προσβαλλόμενης πράξης
- εάν δεν επιβάλλεται δημοσίευση, την επομένη της κοινοποίησής της στον αιτούντα ή προσφεύγοντα, εκτός αν αυτός έλαβε πριν την κοινοποίηση πλήρη γνώση της πράξεως, οπότε η προθεσμία αρχίζει την επομένη της ημέρας της γνώσεως αυτής. Εκτός βέβαια αν ο νόμος ορίζει ως χρόνο έναρξης της προθεσμίας μόνο την επομένη της επιδόσεως, οπότε όμως επιτρέπεται η άσκηση του ενδίκου βοηθήματος και πριν από αυτή. Η πλήρης γνώση πρέπει να προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου της δικογραφίας.

⇒ **Άρθρα 46 + 70 ΠΔ 18/89.**

- Επί προσβολής παράλειψης της διοίκησης: από την επομένη της παρελεύσεως άπρακτης της 3μηνιας ή άλλης ειδικής προθεσμίας προς έκδοση της πράξης. Η προθεσμία αυτή υπολογίζεται από την υποβολή της σχετικής αίτησης ή της προβλεπόμενης από τον νόμο ενδικοφανούς προσφυγής στο αρμόδιο διοικητικό όργανο.⁵¹
- Στις σύνθετες διοικητικές ενέργειες: από την επομένη της δημοσίευσης, κοινοποίησης ή γνώσης της τελικής πράξης.

Λήξη προθεσμίας:

- Στις 7μη της τελευταίας μέρας ή, αν αυτή είναι κατά τον νόμο εξαιρετέα (εορτάσιμη), στις 7μη της επομένης εργάσιμης → 60 παρ.1 ΚΔΔ // 40 ΠΔ 18/89.
- Η ημέρα της καταθέσεως πρέπει να είναι το αργότερο η τελευταία μέρα της προθεσμίας. Ο χρόνος κατάθεσης του δικογράφου είναι ο κρίσιμος χρόνος για την εκτίμηση του εμπροθέσμου του ενδίκου βοηθήματος.
- Χρονικό όριο έγερσης ενδίκων βοηθημάτων με τα οποία χρηματική αξίωση (πχ αγωγή ή φορολογική προσφυγή) θέτει μόνο η παραγραφή της αξιώσεως.

Αν ο αιτών είναι τρίτος:

- Επί πράξεων που δεν είναι δημοσιευτέες κατά το νόμο η προθεσμία προσβολής τους από τον τρίτο αρχίζει μόνο από την επομένη της ημέρας

⁴⁹ Βλ. επίσης 4 παρ.1 Ν.702/77 + 15 παρ.2 Ν.3068/2002.

! Η προθεσμία των 60 ημερών δεν είναι ταυτόσημη με εκείνη των 2 μηνών αφού οι μήνες έχουν διαφορετική διάρκεια.

Αντίστοιχα για προσφυγή, βλ. 66 παρ.1 ΚΔΔ + 41 παρ.2 ΠΔ 18/89

⁵⁰ Συνεπώς, η δημοσίευση στην ΕτΚ πράξεως μη δημοσιευτέας δεν εκκινεί την προθεσμία της αίτησης ακυρώσεως.

⁵¹ 46 ΠΔ 18/89, 4 παρ.1 Ν.702/77, 15 παρ.2 Ν.3068/2002, 63 παρ.2&4 + 66 παρ.3 ΚΔΔ.

που έλαβε πλήρη γνώση ο τρίτος, χωρίς κανένα κατά τα άλλα χρονικό περιορισμό.⁵²

Βλ. επίσης παράταση της προθεσμίας για τους διαμένοντες στο εξωτερικό.

Ειδικές, σημαντικά μικρότερες, αλλά και πάλι όχι ενιαίες προθεσμίες όταν προσφεύγον είναι το δημόσιο. Βλ. 64 παρ.2 + 66 παρ.2 ΚΔΔ [ασυμβίβαστες με την αρχή της ισότητας των διαδίκων, 40 ΚΔΔ].

Το βάσιμο της αιτήσεως ακυρώσεως (λόγοι ακυρώσεως)

- ➔ Η αίτηση ακυρώσεως βασίζεται στην παράνομη συμπεριφορά της διοίκησης. Στην πραγματικότητα υπάρχει ένας και μόνο λόγος ακυρώσεως: η παράβαση του δικαίου.

Στο άρθρο 48 ΠΔ 18/89 απαριθμούνται οι εξής λόγοι ακυρώσεως:^{53 54}

- α) Αναρμοδιότητα
- β) Παράλειψη ή παράβαση ουσιώδους τύπου
- γ) Παράβαση ουσιαστικής διατάξεως νόμου
- δ) Κατάχρηση εξουσίας

Οι λόγοι ακυρώσεως πρέπει να στηρίζουν το αίτημα, αλλιώς είναι απορριπτέοι ως «αλυσιτελείς» (βλ. πχ σελ.497).

(1) Αναρμοδιότητα:

- Καθ' ύλην, κατά τόπον, κατά χρόνον (όχι η τήρηση των προθεσμιών έκδοσης μιας πράξης εδώ, που κατά τη νομολογία θεωρούνται ενδεικτικές).
- Συλλογική αρμοδιότητα: όταν η πράξη εκδίδεται από ένα μόνο από τα συναρμόδια όργανα.
- Και βαρύτερες περιπτώσεις έλλειψης εξουσίας, που κατ' ακρίβεια καθιστούν την πράξη όχι ακριβώς ακυρώσιμη αλλά άκυρη ή ανύπαρκτη. Βλ. κλαδική αναρμοδιότητα (= ρύθμιση του αντικειμένου της

⁵² 50 παρ.2 ΠΔ 18/89: η απόρριψη της αιτήσεως ακυρώσεως δεν αποκλείει την άσκηση του ίδιου ενδίκου βοηθήματος από άλλο δικαιούμενο για την ίδια πράξη ➔ είναι δυνατή η άσκηση αλληπάλληλων αιτήσεων ακυρώσεως.

Τις αλληπάλληλες αυτές δίκες μπορεί να αποφύγει εν μέρει η διοίκηση αν κοινοποιήσει τις πράξεις της και σε όσους τυχόν θίγονται από αυτές, και ζητήσει από τον εισηγητή της υποθέσεως να κοινοποιήσει τις ασκούμενες αιτήσεις ακυρώσεως σε όλα αυτά τα πρόσωπα (51 παρ.2 ΠΔ 18/89).

⁵³ Όλοι αυτοί οι λόγοι ακυρώσεως αποτελούν πλευρές του ενιαίου λόγου της παραβίασης του δικαίου, αν και ο περιορισμός της ακύρωσης στους «ουσιώδεις τύπους» αποτελεί μια ορισμένη εξαίρεση.

Το Σύνταγμα αναφέρεται μόνο στην υπέρβαση εξουσίας και την παράβαση νόμου (95 παρ.1 στοιχ.α). Κι εδώ πρόκειται για πλευρές της παραβίασεως του δικαίου εν γένει.

⁵⁴ Τα ευρήματα νομολογίας του ΣτΕ διακρίνουν διεξοδικότερα πολλούς λόγους ακυρότητας: παραβίαση του Συντάγματος, παράβαση του νόμου, παράβαση του ευρωπαϊκού δικαίου, έλλειψη ερείσματος της προσβαλλόμενης πράξεως, αναρμοδιότητα, παράβαση δεδικασμένου, αναιτιολόγητο, πλάνη περί τα πράγματα, κακή χρήση της διακριτικής εξουσίας, κατάχρηση εξουσίας, λόγοι στερούμενοι νομικής σημασίας, παράβαση αρχών χρηστής διοικήσεως, έλλειψη νόμιμης βάσεως, παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας.

αρμοδιότητας ενός διοικητικού κλάδου από όργανα άλλου διοικητικού κλάδου). Υπέρβαση καθηκόντων (= άσκηση εκ μέρους διοικητικού οργάνου δραστηριοτήτων που ανήκουν σε άλλες κρατικές λειτουργίες). Έκδοση κατ' επίφαση διοικητικής πράξης από ιδιώτη κατά νόσφιση εξουσίας.⁵⁵

- Μη νόμιμη συγκρότηση διοικητικού οργάνου. Η ακύρωση της πράξης μπορεί να βασιστεί στην αναρμοδιότητα όχι μόνο του οργάνου που την εξέδωσε, αλλά και των οργάνων των οποίων η κατά νόμο απαιτούμενη γνωμοδότηση προηγήθηκε της προσβαλλόμενης πράξης.
- Δε νοείται ως λόγος ακύρωσης κατά παράλειψης οφειλόμενης ενέργειας.
- Κρίσιμος ο χρόνος έκδοσης της προσβαλλόμενης πράξης.

(2) Παράβαση ουσιώδους τύπου⁵⁶

- Το βάρος απόδειξης για την τήρηση των στοιχείων του ουσιώδους τύπου της διαδικασίας φέρει η υπόχρεη προς τήρησή του διοίκηση.
- Ο χαρακτηρισμός ενός τύπου ως επουσιώδους αποτελεί την εξαίρεση (ΣτΕ).

Πότε μπορεί να χαρακτηριστεί ένας τύπος ως επουσιώδης;

- Αν ο ενδιαφερόμενος υπέρ του οποίου προβλέπεται προέβη ήδη στην αποσκοπούμενη προς το συμφέρον του ενέργεια. Πχ αν ο ενδιαφερόμενος προσήλθε στη συνεδρίαση χωρίς να προηγηθεί κλήση προς τούτου, η παραλειφθείσα κλήση δεν είναι *in concreto* ουσιώδης τύπος («θεραπεία/κάλυψη της παραλείψεως ουσιώδους τύπου») και άρα δε δικαιολογεί την άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως.

Παραδείγματα «ουσιώδους τύπου»: αιτιολογία (βλ. σελ.508), προηγούμενη ακρόαση του ενδιαφερομένου, προηγούμενη γνώμη ή έγκριση άλλου διοικητικού οργάνου.

Επιγενόμενη τήρηση ουσιώδους τύπου δεν θεραπεύει το ελάττωμα της προσβληθείσας πράξης και δεν καθιστά αβάσιμη εξ αυτού του λόγου τη σχετική αίτηση ακυρώσεως, έστω κι αν για τη νομιμότητα των διοικητικών πράξεων που εκδόθηκαν προς αποκατάσταση της ελλείψεως υφίσταται θετικό δεδικασμένο.

⁵⁵ Δεν αποτελεί νόσφιση εξουσίας η έκδοση διοικητικών πράξεων από φορέα διοικητικού οργάνου που διορίστηκε παράνομα ή του οποίου ο διορισμός έχει αρθεί ή ανακληθεί. Αναλόγως και για τα *de facto* διοικητικά όργανα, λόγω της ευλογοφανούς νομιμότητας του διορισμού ή της διατήρησης της θέσης τους.

⁵⁶ Αντιπαραβολή με την «κατ' ουσίαν» διάταξη νόμου. Υπάρχουν τύποι που η τήρησή τους έχει ουσιαστική σημασία (πχ αίτηση του ιδιώτη για το διορισμό του ως δημοσίου υπαλλήλου). Απλουστευτικά, στην ουσία αναφέρονται όλες οι διατάξεις του νόμου που καθορίζουν τις νομικές και πραγματικές προϋποθέσεις της σύννομης διοικητικής πράξης, καθώς και την ίδια την απόφαση υπό τη στενή έννοια του όρου (διατακτικό). Ενώ όλες οι νομοθετικές διατάξεις που καθορίζουν τη μέθοδο λήψης μιας απόφασης, τη διατύπωση (αντίθετα προς το αντικείμενο) και τη γνωστοποίησή της αφορούν τον τύπο. → Τύπος = διαδικασία + εξωτερική μορφή της πράξης.

(3) Παράβαση ουσιαστικής διάταξης νόμου

! Το ζήτημα αν προβάλλεται παράβαση κανόνων δικαίου θα πρέπει να θεωρείται ότι αφορά το παραδεκτό του ενδίκου βοηθήματος, ενώ το ζήτημα αν πράγματι συντρέχει η παράβαση αυτή αναφέρεται στο βάσιμο του ενδίκου βοηθήματος.⁵⁷

- «Νομολογιακοί κανόνες»: δεν ισχύουν επειδή τους επιτάσσει η νομολογία (δεν είναι η ίδια πηγή δικαίου), αλλά γιατί συνάγονται από το θετικό δίκαιο, του οποίου και αποτελούν συστατικό μέρος.
- Δεδικασμένο: η παράβασή του αποτελεί λόγο ακύρωσης. Παράβαση διατάξεων του νόμου που επιτάσσουν τη συμμόρφωση της διοίκησης προς τις αποφάσεις του ΣτΕ. Βλ. 95 παρ.5 Σ, 50 παρ.5 ΠΔ 18/89, 1 Ν.3068/2002. Επομένως, η παράβαση δεδικασμένου δεν αποτελεί αυτοτελή λόγο ακύρωσης αλλά περίπτωση της παραβάσεως νόμου.⁵⁸
- ΔΕΝ αποτελεί παράβαση κανόνων δικαίου η αντίθεση της προσβαλλόμενης πράξης προς οδηγίες ή εγκυκλίους ή γνωμοδοτήσεις του ΝΣΚ ή άλλου συμβουλευτικού οργάνου.⁵⁹
- Βάσιμο λόγο ακύρωσης αποτελεί μόνο η παράβαση έγκυρου κανόνα δικαίου: α) εξουσία έκδοσης – διαδικασία έκδοσης – περιεχόμενο σε αρμονία με τους κανόνες δικαίου υπέρτερης τυπικής ισχύος, β) η τυπικής ισχύς έχει ήδη αρχίσει και δεν έχει λήξει. Παράβαση νόμου συντρέχει μόνο αν ο παραβαινόμενος νόμος είναι συνταγματικός, η παραβαινόμενη κανονιστική πράξη της διοίκησης νόμιμα εξουσιοδοτημένη κτλπ.

Παράβαση νόμου = αντίθεση σε κανόνα του θετικού δικαίου

Πότε υπάρχει η αντίθεση αυτή;

- α) Όταν η διοίκηση δε συμμορφώνεται προς μια ρητή επιταγή ή ενεργεί αντίθετα σε μια ρητή απαγόρευση (παράβαση υπό τη στενή έννοια του όρου).
- β) Όταν η διοίκηση υπερβαίνει τις εξουσίες της, περιορίζοντας ή προσβάλλοντας πχ ένα ατομικό δικαίωμα χωρίς νομοθετική εξουσιοδότηση, βάσει της οποίας και μόνο θα μπορούσε να ενεργήσει (υπέρβαση εξουσίας ή έλλειψη νόμιμης βάσεως).
- γ) Όταν η διοίκηση ερμηνεύει εσφαλμένως την έννοια του νόμου (εσφαλμένη ή ψευδής ερμηνεία).
- δ) Όταν η διοίκηση προβαίνει σε εσφαλμένη εξειδίκευση μιας αόριστης νομικής έννοιας (εσφαλμένος νομικός χαρακτηρισμός).

⁵⁷ Το ΣτΕ δεν προβαίνει πάντως στη διάκριση αυτή, απορρίπτοντας και τις αιτήσεις ακυρώσεως που προβάλλουν αντίθεση της προσβαλλόμενης πράξης σε κανόνες μη νομικούς ως «αβάσιμες», μολονότι δεν εισέρχεται στην κατ' ουσίαν εξέτασή τους.

⁵⁸ Εξαιρέσεις από τη θεμελιώδη αρχή ότι η νομολογία δε δημιουργεί ούτε καταργεί, αλλά εφαρμόζει κανόνες δικαίου, είναι δυνατές μόνο αν προβλέπονται ρητώς από τον νόμο. Βλ. πχ η έναντι πάντων ισχύουσα ακύρωση κανονιστικής πράξεως της διοίκησης από το ΣτΕ (βλ. 50 παρ.1 ΠΔ 18/89).

⁵⁹ Όμως, διοικητική πράξη που εκδίδεται ύστερα από γνωμοδότηση αναρμόδιου οργάνου κατά παράλειψη της κατά το νόμο απαιτούμενης γνωμοδότησης είναι ακυρωτέα.

- ε) Όταν η διοίκηση αντιλαμβάνεται εσφαλμένως την ύπαρξη ή μη ύπαρξη των πραγματικών περιστατικών στα οποία κατά νόμο ή κατά την κρίση της διοικήσεως στηρίχθηκε η προσβαλλόμενη πράξη (πλάνη περί τα πράγματα).

Παράβαση του νόμου είναι δυνατή τόσο κατά την άσκηση δέσμιας αρμοδιότητας όσο και διακριτικής ευχέρειας. Τέτοια περίπτωση αποτελεί κατά κανόνα και η αντίθετη κρίση της διοίκησης προς τα διδάγματα της κοινής πείρας και λογικής.

Η παράβαση νόμου δεν ελέγχεται καταρχήν αυτεπαγγέλτως, αλλά μόνο μετά από πρόταση του αιτούντος, ο οποίος πρέπει ενδεχομένως να θεμελιώσει τον ισχυρισμό του.

Όμως, τα δικαστήρια υποχρεούνται να ελέγχουν αυτεπαγγέλτως τη συνταγματικότητα των νόμων (87 παρ.2 & 93 παρ.4 Σ). Επειδή όμως οι δικαστές υπόκεινται στο Σύνταγμα και τους νόμους (93 παρ.4 Σ), οφείλουν να εξετάζουν αυτεπαγγέλτως αν η διοίκηση συμμορφώνεται σε μια ρητή επιταγή ή ενεργεί αντίθετα σε μια ρητή απαγόρευση του νόμου.

(4) Κατάχρηση εξουσίας

Βλ. 48 παρ.4 ΠΔ 18/89. Ο λόγος αυτός πρέπει να προταθεί και να αποδειχθεί από τον αιτούντα, αλλά το ΣτΕ σπανιότατα τον δέχεται ως αποδεδειγμένο.

ΠΡΟΣΦΥΓΗ

Αίτημα: η άσκηση ουσιαστικού ελέγχου μιας διοικητικής πράξης ή παράλειψης

Αποτέλεσμα: ακύρωση ή τροποποίηση της προσβαλλόμενης πράξης

Διαφορά με αίτηση ακυρώσεως ως προς το είδος του δικαστικού ελέγχου/έκταση της εξουσίας του δικαστηρίου κατά την κρίση της διαφοράς:⁶⁰

- ⇒ Κατά νόμον + κατ'ουσίαν κρίση της προσφυγής
- ⇒ Έλεγχος νομιμότητας (= ύπαρξη νομικής βάσης & ορθή εφαρμογή του νόμου + Κατ' ουσίαν ορθότητα της προσβαλλόμενης πράξης (εκτίμηση συνδρομής πραγματικών περιστατικών & καλής χρήσης της διακριτικής ευχέρειας)⁶¹
- ⇒ Το δικαστήριο μπορεί όχι μόνο να ακυρώσει την προσβαλλόμενη πράξη, αλλά και να την τροποποιήσει.⁶²

⁶⁰ Ο ακυρωτικός έλεγχος έχει επεκταθεί αφενός στη λεγόμενη πλάνη περί τα πράγματα και αφετέρου στην τήρηση των άκρων ορίων της διακριτικής ευχέρειας. Σε αυτές τις δύο περιπτώσεις εισέρχεται στο πεδίο του ουσιαστικού ελέγχου.

⁶¹ Για τη διαπίστωση και αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών το δικαστήριο μπορεί να διατάξει νέες αποδείξεις και να ζητήσει διοικητικές πληροφορίες, ενώ και ο προσφεύγων μπορεί να επικαλεστεί οποιαδήποτε αποδεικτικά στοιχεία. → 43 παρ.1 & 33 παρ.1 ΠΔ 18/89 + 7 παρ.2 Ν.702/77.

⁶² Δεν μπορεί όμως να μεταβάλλει την αιτιολογία της προσβαλλόμενης πράξης, ούτε θεωρώντας ανεπαρκώς αιτιολογημένη την κρίση γνωμοδοτικού οργάνου να την αντιπαρέλθει και να την υποκαταστήσει με αντίθετη δική του κρίση, παρά μόνο να αναπέμψει την υπόθεση στη διοίκηση για πληρέστερη αιτιολογία.

ΟΜΩΣ, βλ. **79 παρ.3-4 ΚΔΔ**. Στις παρακάτω περιπτώσεις δεν επιτρέπεται τροποποίηση, αλλά το δικαστήριο ακυρώνει την πράξη ή παράλειψη και αναπέμπει την υπόθεση στη διοίκηση για κρίση επί της ουσίας εκ νέου ή και το πρώτον:

- Όταν προσβάλλεται παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας.
- Όταν προσβάλλεται πράξη που είναι ακυρωτέα λόγω:
 - α) Αναρμοδιότητας ή παράνομης συγκρότησης ή σύνθεσης του εκδόντος οργάνου.
 - β) Παράβαση ουσιαστικού τύπου.
 - γ) Σε κάθε περίπτωση που η διοίκηση δεν άσκησε καθόλου τη διακριτική της εξουσία.

Εξαιρέση: 79 παρ.6 για φορολογικές και τελωνειακές διαφορές.

Έκταση εξουσίας του δικαστηρίου: το δικαστήριο μπορεί να ακυρώσει εν όλω ή εν μέρει ή να μεταρρυθμίσει αναλόγως τη νομικώς ελαττωματική πράξη, προς όφελος ή και βλάβη ακόμη του προσφεύγοντος, χωρίς να δεσμεύεται από την αίτησή του.

Η χειροτέρευση της θέσεως του προσφεύγοντος επιτρέπεται στις εξής περιπτώσεις (βλ. 79 παρ.5 ΚΔΔ):⁶³

- 1) Αν η πράξη είναι πλημμελής κατά τη νόμιμη βάση της.
- 2) Αν η πράξη εκδόθηκε από αναρμόδιο όργανο ή όργανο με παράνομη συγκρότηση ή σύνθεση.
- 3) Αν υφίσταται παραβίαση δεδικασμένου.

Αντίθετα, όταν η πράξη είναι εσφαλμένη στην ουσία της, το δικαστήριο μπορεί να ακυρώσει και με μεταρρυθμίσει μόνο μέσα στα όρια της προσφυγής. Δεν μπορεί δηλαδή καταρχήν να χειροτερεύσει τη θέση του προσφεύγοντος. Βλ. 79 παρ.5 εδ.1 ΚΔΔ + 95 παρ.1 στοιχ.α Σ.

Κατά ποίων πράξεων είναι δυνατή η άσκηση προσφυγής;

Μόνο στις κατηγορίες των υποθέσεων που το Σύνταγμα ή ο νόμος υπάγουν στον ουσιαστικό έλεγχο των δικαστηρίων.

Η συνταγματική πρόβλεψη αφορά μόνο τη δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων γι' αυτές τις διαφορές (94 παρ.1 Σ). Βλ. αντίστοιχα 63 παρ.1 ΚΔΔ.

Βλ. τις κυριότερες κατηγορίες προσφυγών που προβλέπονται στο Σύνταγμα ή στον νόμο – σελ.530 – (Υπαλληλική - 98 παρ.1 στοιχ.στ Σ).

Μόνο κατά ατομικών διοικητικών πράξεων.

⁶³ Η χειροτέρευση συνάγεται από τη συνολική έκβαση της δίκης.

Η προσφυγή μπορεί να έχει χαρακτήρα:

- Διαπλαστικό: επιδιώκει τη νομική εξαφάνιση μια δυσμενούς πράξης (πχ απόλυση ενός υπαλλήλου) και την επιστροφή στο προηγούμενο καθεστώς. Ή την τροποποίηση της προσβαλλόμενης πράξης και τη διάπλαση ενός νέου νομικού καθεστώτος.
- Καταψηφιστικό: ακύρωση της παράνομης άρνησης ή παράλειψης της διοίκησης και καταδίκη στην έκδοση της επιβαλλόμενης κατά το νόμο πράξεως. Ή επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων φόρων κτλπ. Ή τροποποίηση της προσβαλλόμενης πράξης με αποτέλεσμα να επιβάλλεται στη διοίκηση μια ορισμένη ενέργεια.
- Αναγνωριστικό: ακύρωση απολύτως άκυρων ή νομικώς ανύπαρκτων πράξεων. Και η προσφυγή με την οποία ζητείται η αναγνώριση της ύπαρξης δικαιωμάτων ή ανυπαρξίας υποχρεώσεων.

Ενώπιον ποιων δικαστηρίων;

Κατά κανόνα ενώπιον των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων.

Εκτός των διαφορών ουσίας που το ίδιο το Σύνταγμα⁶⁴ ή ο νόμος αναθέτει στο ΣτΕ.

Το ΣτΕ δικάζει την προσφυγή σε πρώτο και τελευταίο βαθμό.

Ούτε η προθεσμία άσκησης ούτε η ίδια η άσκηση της προσφυγής έχουν ανασταλτικό αποτέλεσμα (69 παρ.1 ΚΔΔ). Βλ. εξαιρετικά την παρ.2.

Αναστολή μπορεί όμως να διαταχθεί κατά τις διατάξεις του ΚΔΔ (παρ.3), καθώς τυγχάνουν εφαρμογής τα **200-205 ΚΔΔ** (παροχή προσωρινής δικαστικής προστασίας του προσφεύγοντος για όσες ουσίας ασκούνται κατά τον ΚΔΔ).

Για όσες πράξεις ή για όποιο μέρος τους δεν προβλέπεται αυτοδίκαιη αναστολή σε περίπτωση άσκησης προσφυγής, ο προσφεύγων μπορεί να ζητήσει με αιτιολογημένη αίτηση αναστολής προς το 3μελές ή μονομελές δικαστήριο ενώπιον του οποίου εκκρεμεί η προσφυγή την αναστολή εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης (203 παρ.2 ΚΔΔ).

Προϋποθέσεις παραδεκτού της προσφυγής

Υπαλληλική προσφυγή:

Ενώπιον του ΣτΕ.

Κατά των αποφάσεων των υπηρεσιακών συμβουλίων. Τέτοιες αποφάσεις προβλέπει το Σύνταγμα μόνο στις περιπτώσεις του υποβιβασμού και της οριστικής (όχι απλώς προσωρινής) παύσης του υπαλλήλου. 103 παρ.4 Σ.

Φορολογική προσφυγή:

69 παρ.2 εδ.1 ΚΔΔ: δε θεσπίζεται ειδικώς η φορολογική προσφυγή αλλά προβλέπει ρητώς ανασταλτικό αποτέλεσμα για προσβολή πράξεων που αναφέρονται σε

⁶⁴ 18 παρ.5 τελευτ.εδ. // 104 παρ.4 υποπαρ.2 (υπαλληλική προσφυγή) // 65 παρ.6.

φορολογικές εν γένει απαιτήσεις του Δημοσίου ή άλλου νπδδ ή αυτοτελείς χρηματικές κυρώσεις για παραβίαση της φορολογικής νομοθεσίας.

Ενεργητική νομιμοποίηση: 64 παρ.1 ΚΑΔ

Δικαίωμα άσκησης προσφυγής έχει όποιος του αναγνωρίζεται τέτοιο δικαίωμα από ειδική διάταξη νόμου και παράλληλα έχει **άμεσο, προσωπικό** και **ενεστώ**ς έννομο συμφέρον. Άρα, η πιθανολόγηση εννόμου συμφέροντος αρκεί για την άσκηση της προσφυγής.

Διεύρυνση του κύκλου των ενεργητικά νομιμοποιούμενων προσώπων και σε τρίτους
→ **άρθρο 7 παρ.1 υποπαρ.2 Ν.702/77**

+ ειδικές προϋποθέσεις που τυχόν προβλέπονται από τον νόμο για κάθε προσφυγή
Πχ η υπαλληλική προσφυγή ενώπιον του ΣτΕ μπορεί να ασκηθεί μόνο από τον υπάλληλο προς τον οποίο κοινοποιήθηκε η πράξη (41 παρ.1 ΠΔ 18/89), ο οποίος όπως προκύπτει από τις συνταγματικές διατάξεις πρέπει να είναι μόνιμος υπάλληλος.

Προσφυγή μπορεί να ασκήσει και ο καθολικός και ο ειδικός διάδοχος του δικαιουμένου, εφόσον έχει έννομο συμφέρον, εκτός επί προσωποπαγών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων.

Παθητική νομιμοποίηση: 65 ΚΑΔ

Το δημόσιο ή το νπδδ το όργανο του οποίου εξέδωσε την πράξη ή παρέλειψε την έκδοσή της.

Είναι απαράδεκτη δεύτερη προσφυγή από τον ίδιο διάδικο κατά της ίδιας πράξης ή παράλειψης, έστω κι αν η πρώτη απορρίφθηκε για μη ουσιαστικό λόγο. Ο περιορισμός αυτός δεν ισχύει εφόσον υποβλήθηκε παραίτηση από το δικόγραφο της πρώτης προσφυγής, η οποία κατ' επέκταση λογίζεται ως μη ασκηθείσα. 70 ΚΑΔ.

63 παρ.3 εδ.1: τήρηση διοικητικής προδικασίας ως προϋπόθεση παραδεκτού της προσφυγής σε όσες περιπτώσεις η κείμενη ουσιαστική νομοθεσία προβλέπει κατά της πράξεως ή παραλείψεως ενδικοφανή προσφυγή.⁶⁵

Προθεσμία άσκησης προσφυγής: 66 παρ.1 ΚΑΔ

Ενιαία – 60 μέρες

Για την υπαλληλική προσφυγή: 60 μέρες από την επίδοση της πράξης στον υπάλληλο (41 παρ.1 ΠΔ 18/89)

Η προθεσμία άσκησης προσφυγής κατά τον ΚΑΔ επηρεάζεται από την υποβολή διοικητικής προσφυγής. Η υποβολή μιας διοικητικής προσφυγής ακόμη και σε αναρμόδιο όργανο διακόπτει την προθεσμία άσκησης προσφυγής, εκτός αν πρόκειται

⁶⁵ Για ορισμό ενδικοφανούς προσφυγής βλ. 25 παρ.2 εδ.1 ΚΑΔιαδ.

για ενδικοφανή προσφυγή (οπότε θα προσβάλλεται η εκδιδόμενη επί αυτής απόφαση) ή αφορά φορολογική γενικώς διαφορά. Αρχίζει να τρέχει νέα προθεσμία 60 ημερών.
→ 67 παρ.2 ΚΔΔ

Βάσιμο της προσφυγής (Νόμο βάσιμο & Ουσία βάσιμο)

Λόγοι νομικής πλημμέλειας (παρανομίας) – βλ. λόγους στην αίτηση ακυρώσεως → συνάγεται από τη γενική ρήτρα του 79 παρ.1 εδ.1 ΚΔΔ

Λόγοι ουσιαστικής πλημμέλειας (ουσιαστικά σφάλματα)⁶⁶ – την εσφαλμένη ουσιαστική εκτίμηση περί της συνδρομής ή μη πραγματικών περιστατικών και την κακή χρήση της διακριτικής ευχέρειας προτείνει και αποδεικνύει ο προσφεύγων. Στις περιπτώσεις αυτές οι λόγοι από τους οποίους παραιτήθηκε ο προσφεύγων δεν εξετάζονται.

79 παρ.3: λόγοι ακύρωσης που επιβάλλουν την αναπομπή της υποθέσεως στη διοίκηση και δεν χωρεί τροποποίηση. Αυτοί είναι η αναρμοδιότητα και η παράβαση ουσιαστικών τύπων. Ομοίως επιβάλλεται η αναπομπή και εάν η πράξη ακυρώνεται μεν για οποιονδήποτε λόγο, αλλά η διοίκηση δεν έχει ασκήσει τη διακριτική της εξουσία καθόλου, και όχι απλά πλημμελώς ή ελλιπώς (βλ. και αιτιολογική έκθεση ΚΔΔ υπό το άρθρο 79).

Άρα, εξ αντιδιαστολής συνάγεται ότι είναι δυνατή η τροποποίηση πράξεως που εκδόθηκε κατά κακή χρήση της διακριτικής ευχέρειας ή κατάχρηση εξουσίας.

Αν με την προσφυγή ζητείται η επιστροφή αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών⁶⁷, το βάσιμο του ενδίκου βοηθήματος προϋποθέτει τη μη παραγραφή της αξιώσεως κατά του δημοσίου, δεδομένου ότι η παραγραφή αυτή λαμβάνεται υπόψη αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο. (94 εδ.3 ΚΔΔ).

⁶⁶ Επειδή το δικαστήριο επί προσφυγής ερευνά την υπόθεση από την αρχή και τη δικάζει τόσο κατά τον νόμο όσο και κατά την ουσία, το ΣτΕ συνήγαγε σε σταθερή νομολογία του ότι είναι «απαράδεκτη» ή «αλυσιτελής» η προβολή λόγων αναιτιολόγητου της προσβαλλόμενης πράξης, μη λήψης υπόψη ουσιαστικών ισχυρισμών του προσφεύγοντος, πλάνης περί τα πράγματα, κακής χρήσης της διακριτικής ευχέρειας ή κατάχρησης εξουσίας. (πχ ΣτΕ 4469/1976).

Από τη νομολογία αυτή παρεκκλίνει εν μέρει ο ΚΔΔ. Ο ΚΔΔ μνημονεύει ρητά:

- α) Τη γενική ρήτρα του κατά νόμον και επί της ουσίας ελέγχου της πράξεως ή παραλείψεως.
- β) Τον περιορισμό της εξουσίας ελέγχου της πράξεως ή παραλείψεως εντός των ορίων της προσφυγής, τα οποία διαγράφονται από τους λόγους και το αίτημά της (79 παρ.1 εδ.1). βλ. όμως και τις εξαιρέσεις αυτεπάγγελτου ελέγχου νομιμότητας.

⁶⁷ Αυτό που προσβάλλεται στην πραγματικότητα είναι η αρχική εσφαλμένη βεβαίωση του φόρου και η άρνηση ή παράλειψη της διοίκησης να προβεί στην επιστροφή του.

ΑΓΩΓΗ ⁶⁸

Εισήχθη με το 7 παρ.5 Ν.702/77 και το πεδίο εφαρμογής της διατηρήθηκε και διευρύνθηκε με τον Ν.1406/83.

Στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια υπήχθησαν και οι αναγνωριστικές αγωγές που σχετίζονταν με διοικητικές συμβάσεις ή την αστική ευθύνη του κράτους.

71 παρ.1 & 4 ΚΔΔ: αναγνωριστική ή καταψηφιστική αγωγή μπορεί να ασκηθεί για όλες τις χρηματικές απαιτήσεις από οποιαδήποτε αιτία, εφόσον προέρχονται από έννομες σχέσεις δημοσίου δικαίου. Εκτός αν πρόκειται για απαιτήσεις φορολογικού περιεχομένου, για τις οποίες χωρεί άσκηση προσφυγής.

Το άρθρο υποδεικνύει ποιος νομιμοποιείται ενεργητικά για την άσκηση αγωγής.

Η έγερση της αγωγής ως αυτοτελούς ενδίκου βοηθήματος δεν πρέπει να εξαρτάται από την προηγούμενη δικαστική ακύρωση της προσβαλλόμενης διοικητικής πράξης ή παράλειψης ως παράνομης. Αλλά ο δικαστικός έλεγχος μπορεί να γίνει και παρεμπιπτόντως στο πλαίσιο της δίκης της αγωγής. Όμως αντίθετη νομολογία του ΣτΕ (προϋπόθεση αμετάκλητη δικαστική απόφαση που διαπιστώνει την παρανομία). Επέμβαση του νομοθέτη.⁶⁹

⇒ **78 & 80 παρ.2 ΚΔΔ** (αυτοτέλεια αγωγής αποζημίωσης)⁷⁰

124 & 125 ΚΔΔ: για ένωση δικογράφων + συνεκδίκηση αγωγής αποζημίωσης από παράνομη πράξη και προσφυγής κατά της ίδιας πράξης

80 παρ.2 ΚΔΔ: αν εκκρεμεί αίτηση ακύρωσης κατά διοικητικής πράξης ή παράλειψης και αγωγή αποζημίωσης από την ίδια πράξη ή παράλειψη, δεν είναι υποχρεωτική η αναβολή της εκδίκησης της αγωγής αποζημίωσης μέχρι να εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση για την αίτηση ακύρωσης, αλλά το δικαστήριο μπορεί να κρίνει παρεμπιπτόντως τη νομιμότητα της προσβαλλόμενης πράξης, εκτός αν έχει παραχθεί νωρίτερα δεδικασμένο από απόφαση που εκδόθηκε επί της αίτησης ακύρωσης, οπότε δεσμεύεται.

⁶⁸ Σκόπιμη η εισαγωγή της αγωγής ως ενδίκου βοηθήματος ενόψει της ύπαρξης διοικητικών διαφορών που δεν αφορούν καθόλου ή μόνο έμμεσα της έκδοσης ή παράλειψης έκδοσης διοικητικής πράξης. Βλ. διαφορές από αστική ευθύνη του κράτους & διοικητικές συμβάσεις.

Καθώς τα άλλα 2 ένδικα βοηθήματα στρέφονται απευθείας κατά της διοικητικής πράξης της οποίας ζητούν την ακύρωση ή τροποποίηση.

Βλ. άρθρο 1 παρ.2 στοιχ. η & ι Ν.1406/83: υπήγαγε στη δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων όλες τις αγωγές αποζημίωσης λόγω αστικής ευθύνης του κράτους, καθώς και τις διαφορές από διοικητικές συμβάσεις.

⁶⁹ Αρχικά μεταβατικά (9 παρ.3 Ν. 1649/86) κι έπειτα οριστικά (19 παρ.1 Ν. 1868/89).

⁷⁰ Εκτός αν ειδικός νόμος ορίζει το αντίθετο. Βλ. 9 παρ.1 Ν.3886/2010: *προκειμένου για τις δημόσιες συμβάσεις εκτέλεσης έργου, προμηθειών ή υπηρεσιών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του νόμου αυτού, για την επιδίκαση αποζημίωσης απαιτείται η προηγούμενη ακύρωση ή αναγνώριση της ακυρότητας παράνομης πράξης ή παράλειψης από το αρμόδιο δικαστήριο*. Εξαιρέσεις στα άρθρα 7 παρ.3, 8 παρ.3-4, 9 παρ.2 Ν.3886/2010.

Όπως η προσφυγή, έτσι και η αγωγή, κρίνεται και κα' ουσίαν. Ωστόσο, ενώ η προσφυγή στρέφεται ευθέως κατά της διοικητικής πράξης, η αγωγή επικαλείται λόγους ακύρωσης της πράξης απλώς προς θεμελίωση της αξίωσης αποζημίωσης. Η αγωγή δεν ακυρώνει ούτε τροποποιεί τη ζημιογόνο πράξη. Απλώς επιδικάζει στον ενάγοντα την επελθούσα από την παράνομη πράξη ζημία (80 παρ.1-2 ΚΔΔ).

Η αγωγή δεν αποσκοπεί ούτε μπορεί να επιφέρει την ακύρωση της ζημιογόνου πράξης. Δεν έχει επομένως διαπλαστικό χαρακτήρα.

Ανάλογα με το αίτημα του ενάγοντος έχει χαρακτήρα:

- ⇒ Καταψηφιστικό: καταδίκη του δημοσίου ή νπδδ σε ορισμένη παροχή
- ⇒ Αναγνωριστικό: αναγνώριση οφειλής του δημοσίου ή νπδδ προς τον ενάγοντα.

Αν η αγωγή έχει ως αντικείμενο αδικοπρακτική αξίωση, είναι απαραίτητη η εξέταση του κύρους της ζημιογόνου πράξης.

Αρμόδιο δικαστήριο

- ⇒ 3μελές ή μονομελές διοικητικό πρωτοδικείο (ανάλογα με την αξία ή τη φύση της διαφοράς), στην περιφέρεια του οποίου εδρεύει η αρχή από πράξη, παράλειψη ή υλική ενέργεια της οποίας προήλθε η διαφορά.
- ⇒ Άρθρα 6 & 7 ΚΔΔ
- ⇒ Έφεση ενώπιον του μονομελούς ή 3μελούς διοικητικού εφετείου, στην περιφέρεια του οποίου εδρεύει το διοικητικό πρωτοδικείο που εξέδωσε την απόφαση (6 παρ.6 + 218 παρ.1 ΚΔΔ + 7 παρ.4 ΚΔΔ).
- ⇒ Αίτηση αναίρεσης ενώπιον του ΣτΕ κατά της απόφασης του εφετείου (95 παρ.1 στοιχ.β Σ + 53 παρ.1 ΠΔ 18/89).⁷¹
- ⇒ Αν πρόκειται για αγωγή από διοικητική σύμβαση, αρμόδιο σε πρώτο και τελευταίο βαθμό είναι το διοικητικό εφετείο της περιφέρειας όπου εκτελείται το έργο αν πρόκειται για σύμβαση κατασκευής δημοσίου έργου ή για τις υπόλοιπες διοικητικές συμβάσεις το διοικητικό εφετείο της περιφέρειας όπου εδρεύει η αρχή από πράξη, παράλειψη ή υλική ενέργεια της οποίας δημιουργήθηκε η διαφορά – 77 παρ.2 εδ.1 Ν.3669/2008 + 6 παρ.2 & 7 παρ.1 ΚΔΔ.
Κατά της αποφάσεως του διοικητικού εφετείου επιτρέπεται αίτηση αναίρεσης ενώπιον του ΣτΕ – 95 παρ.1 στοιχ. β Σ.

Η άσκηση της καταψηφιστικής ή αναγνωριστικής αγωγής δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα ούτε μπορεί στο πλαίσιο της αγωγής ο ενάγων να ζητήσει και το δικαστήριο να διατάξει την αναστολή εκτέλεσης ζημιογόνου πράξης.

! Αν ο ενάγων επιθυμεί αναστολή, θα πρέπει να ασκήσει και προσφυγή κατά της ζημιογόνου πράξης και να ζητήσει με χωριστή αίτηση αναστολή της προσβαλλόμενης πράξης. Βλ. 200 επ. ΚΔΔ.

⁷¹ Εξαίρεση για τις αγωγές σχετικά με τις αμοιβές των δικαστικών λειτουργών // 88 παρ.2 ,99,100^Α Σ.

Μπορεί πάντως να ζητήσει ως ασφαλιστικό μέτρο την προσωρινή ρύθμιση καταστάσεως. Ειδικά στην περίπτωση που ήγειρε καταψηφιστική αγωγή, μπορεί επίσης να ζητήσει ως ασφαλιστικό μέτρο την προσωρινή επιδίκαση μέρους της επίδικης απαίτησης.

Η αγωγή ασκείται με κατάθεση στη γραμματεία του δικαστηρίου. Κατ' εξαίρεση ασκείται με κατάθεση και επίδοση από τον ενάγοντα στους λοιπούς διαδίκους η παρεμπίπτουσα αγωγή (με την οποία ζητούνται τα παρεπόμενα του κυρίου αντικείμενου της δίκης ή συμπληρωματική παροχή της αρχικής αν διευρύνθηκε η αρχική αξίωση του ενάγοντος)(77 & 114 παρ.2 εδ.1 ΚΔΔ).

Οι ουσιαστικές συνέπειες από την άσκηση της αγωγής επέρχονται από το χρονικό σημείο επίδοσής της στον εναγόμενο. Το ΣτΕ αποδέχεται την έναρξη οφειλής τόκων και από την άσκηση αναγνωριστικής αγωγής. ΑΕΔ: ως προς την έναρξη της τοκογονίας αρκεί η γένεση της επιδικίας (αδιάφορος ο καταψηφιστικός ή αναγνωριστικός χαρακτήρας της αγωγής).

Προϋποθέσεις παραδεκτού

Ενεργητική νομιμοποίηση (71 παρ.1 ΚΔΔ): η δυνατότητα άσκησης αγωγής δεν θεμελιώνεται από οποιοδήποτε έννομο συμφέρον. Μόνο από την ύπαρξη χρηματικής αξίωσης από έννομη σχέση δημοσίου δικαίου.

Για το παραδεκτό της αγωγής αρκεί απλή πιθανολόγηση, ενώ για τη θεμελίωση της αξίωσης (βάσιμο της αγωγής) απαιτείται πλήρης απόδειξη.

Παθητική νομιμοποίηση (72 ΚΔΔ)

Ο νόμος δεν προβλέπει προθεσμία άσκησης της αγωγής. Εκτός αν πρόκειται για παρεμπίπτουσα αγωγή, οπότε ασκείται όπως η παρέμβαση με την κατάθεση και επίδοση στους υπόλοιπους διαδίκους μέχρι 6 τουλάχιστον πλήρεις μέρες πριν τη συζήτηση (77 παρ.2 + 114 παρ.2 εδ.1 ΚΔΔ).

Η αγωγή ασκείται παραδεκτώς οποτεδήποτε, αλλά απορρίπτεται ως αβάσιμη αν έχει παραγραφεί η αξίωση κατά του δημοσίου (5ετής γενική παραγραφή – 90 ΚΔΔ).

Είναι απαράδεκτη η άσκηση 2^{ης} αγωγής από τον ίδιο ενάγοντα για το ίδιο αντικείμενο (76 παρ.1 ΚΔΔ).

Εκτός εάν η 1^η αγωγή απορρίφθηκε για τυπικό λόγο. Άσκηση 2^{ης} αγωγής εντός 60 ημερών από την κοινοποίηση της απορριπτικής απόφασης στον ενάγοντα (76 παρ.2 ΚΔΔ). Αγωγή από το δικόγραφο της οποίας παραιτήθηκε ο ενάγων θεωρείται ότι δεν ασκήθηκε (76 ΚΔΔ).

Απαράδεκτη η άσκηση αγωγής υπό αίρεση (74 ΚΔΔ).

Απαράδεκτη η μεταβολή του αιτήματος της αγωγής. Εκτός εάν πρόκειται για μετατροπή του καταψηφιστικού σε αναγνωριστικό ή αντίστροφα, οπότε επιτρέπεται μέχρι το τέλος της πρώτης συζήτησης (75 παρ.3 ΚΔΔ).

Ο διάδικος που ασκεί καταψηφιστική αγωγή ή κύρια παρέμβαση οφείλει να καταβάλει τέλος δικαστικού ενσήμου μέχρι την πρώτη συζήτηση της υπόθεσης (274 ΚΔΔ).

Βάσιμο της αγωγής

Το δικαστήριο κρίνει το κύρος της ζημιογόνου πράξης ή παράλειψης κατά νόμον και κατ' ουσίαν.

⇒ 78 ΚΔΔ (ίδιοι λόγοι με αίτηση ακύρωσης & προσφυγή)

Προϋποθέσεις ελέγχου:

- α) παράνομη
- β) πράξη ή παράλειψη
- γ) οργάνου του δημοσίου
- δ) κατά την άσκηση της ανατιθέμενης σε αυτό δημόσιας εξουσίας
 - ⇒ Αν το δικαστήριο δεχθεί ότι συντρέχει κάποιος από τους λόγους ακύρωσης, δεν ακυρώνει ούτε τροποποιεί την πράξη, αλλά προχωρά στην εξέταση της συνδρομής των άλλων 2 προϋποθέσεων:
 - α) η παραβιασθείσα διάταξη να μην είναι κείμενη χάριν του γενικού συμφέροντος (νομική εκτίμηση, αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο).
 - β) ύπαρξη ζημίας (πραγματικός ισχυρισμός που οφείλει να αποδείξει ο ενάγων)(έκταση & αιτιώδης συνάφεια με την παράνομη πράξη).

Κατά την εκδίκαση αγωγής από διοικητική σύμβαση, το δικαστήριο εξετάζει το κύρος της σύμβασης μόνο αν αυτό αμφισβητείται. Κατά τα λοιπά, κρίνει τους νομικούς και πραγματικούς ισχυρισμούς της αγωγής βάσει του περιεχομένου και του νομικού πλαισίου της σύμβασης.

Αναγνωριστική αγωγή

Αντικείμενο: αναγνώριση της ύπαρξης ή ανυπαρξίας μιας έννομης σχέσης ή της απόλυτης ακυρότητας ή του ανυποστάτου μιας διοικητικής πράξης.

Επιτρεπτή στο διοικητικό δικονομικό δίκαιο υπό το φως του 20 παρ.1 Σ. Επίσης, το 94 Σ που αφορά τη μεταφορά των διοικητικών διαφορών ουσίας από τα πολιτικά στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια δεν τις εξαιρεί.

Ειδική ρύθμιση μόνο στα 71 παρ.1 & 73 παρ.2 στοιχ.β ΚΔΔ (αναγνωριστική αγωγή περί του δικαιώματος σε χρηματική παροχή).

Δεν προβλέπεται ρητώς και συνήθως δεν εγείρεται υπό αυτό το όνομα, αλλά υπό το διαπλαστικό ένδυμα της προσβολής μιας διοικητικής πράξης ή παράλειψης.

Προσφυγή που αποσκοπεί στην αναγνώριση δικαιωμάτων.

Ένδικο βοήθημα με διαπλαστικό χαρακτήρα μπορεί να μεταβληθεί σε αναγνωριστική αγωγή, αν ο νόμος επιτρέπει τη συνέχιση της δίκης παρά το γεγονός ότι η προσβαλλόμενη πράξη έπαυσε να ισχύει μετά την άσκηση του ενδίκου βοηθήματος. Έτσι, στην περίπτωση της αίτησης ακυρώσεως ή της προσφυγής η δίκη καταργείται αν μετά την άσκησή τους η προσβαλλόμενη πράξη έπαυσε για οποιονδήποτε λόγο να ισχύει.⁷² Όμως, αν εκκρεμεί αίτηση ακύρωσης, ο αιτών μπορεί να ζητήσει τη συνέχιση της δίκης επικαλούμενος ιδιαίτερο έννομο συμφέρον. Στην περίπτωση αυτή το αίτημα (και επομένως το ένδικο βοήθημα) μεταβάλλεται από διαπλαστικό σε απλώς αναγνωριστικό.

⁷² 32 παρ.2 ΠΔ 18/89 // 142 παρ.1 στοιχ.α ΚΔΔ.

Ενεργητική νομιμοποίηση: όποιος έχει άμεσο, προσωπικό και παρόν έννομο συμφέρον. Μπορεί να είναι υλικό ή ηθικό.

Όμως, στην περίπτωση της (αναγνωριστικής) αίτησης συνέχισης της δίκης επί αιτήσεως ακυρώσεως κατά διοικητικής πράξης που έπαυσε να ισχύει μετά την άσκηση του ενδίκου βοηθήματος, ο νόμος απαιτεί «ιδιαιτέρο συμφέρον που δικαιολογεί τη συνέχιση της δίκης».

Στις περιπτώσεις αίτησης ακυρώσεως και προσφυγής με εξαρχής αναγνωριστικό κατ' ουσίαν αίτημα, απαιτείται το έννομο συμφέρον που πρέπει να συντρέχει για την παραδεκτή άσκηση των ενδίκων αυτών βοηθημάτων.

Η άσκηση αναγνωριστικής αγωγής δεν υπόκειται σε προθεσμία. Κατά τη νομολογία ΑΠ, μετά την παραγραφή της αξίωσης της οποίας η αναγνώριση ζητείται, η αναγνωριστική αγωγή απορρίπτεται ελλείψει εννόμου συμφέροντος.

Αίτηση ακύρωσης ή προσφυγή με αναγνωριστικό αίτημα → ισχύει η εκάστοτε προβλεπόμενη προθεσμία.

Εφόσον όμως υπάρχει παρούσα αβεβαιότητα ως προς την ύπαρξη ή μη του δικαιώματος, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί η ύπαρξη εννόμου συμφέροντος.

Σημειώσεις κ. Γιαννακόπουλου

Τρίτη 20/10/2020

Διοικητική Δικονομία = ένα σύνολο κανόνων και αρχών που διέπουν την οργάνωση, τη δικαιοδοσία, την αρμοδιότητα και τη λειτουργία των διοικητικών δικαστηρίων, ελέγχοντας τη νομιμότητα της δράσης της δημόσιας διοίκησης ή (μέσω των ενδίκων μέσων) ελέγχοντας το κύρος άλλων αποφάσεων διοικητικών δικαστηρίων

Σημασία διοικητικής δικονομίας:

- Δογματική: συνδέεται άμεσα με το συνταγματικό δίκαιο και θεμελιώδεις κανόνες κατοχύρωσης δικαιωμάτων & οργάνωσης της δικαιοσύνης και ευρύτερα της Πολιτείας, συνδέεται άμεσα με τους ουσιαστικούς κανόνες του γενικού διοικητικού δικαίου, ιδιαιτερότητες σε σχέση με την Πολιτική Δικονομία (ιδιαίτερες δυσκολίες ελέγχου της δημόσιας εξουσίας), συναντάμε επίσης το Ευρωπαϊκό Δίκαιο στις 2 εκφάνσεις του (ΕΣΔΑ & ΕΕ) → διαρκής διάλογος με άλλους κλάδους του δικαίου
- Θεσμική: ολοκληρώνεται το σχήμα της θεμελιώδους αρχής του κράτους δικαίου. Έχει μεταξύ άλλων 3 βασικές συνιστώσες: 1) πρόβλεψη θεμελιωδών κανόνων, 2) Αρχή της νομιμότητας υπό ευρεία έννοια (που περιλαμβάνει και την αρχή της συνταγματικότητας)(υποχρέωση διαφόρων κρατικών οργάνων & ιδιωτών να δρουν στο πλαίσιο που θέτουν οι συνταγματικοί κανόνες), 3) απαίτηση να υπάρχει ένας ανεξάρτητος δικαστής που θα ελέγχει αν πράγματι τηρήθηκαν οι αρχές της συνταγματικότητας + νομιμότητας, δηλαδή αν λειτούργησε επιτυχώς το θεσμικό πλαίσιο του κράτους δικαίου
- Οικονομική: η καθυστέρηση στην απονομή της δικαιοσύνης, οι τυχόν στρεβλώσεις στην οργάνωση και λειτουργία των διοικητικών δικαστηρίων έχουν οικονομικές συνέπειες. Αντιστρόφως, τα δημόσια έξοδα μπορούν να αυξηθούν ή να μη μειωθούν μέσα από ρυθμίσεις δικονομικού χαρακτήρα που αφορούν τα διοικητικά δικαστήρια. Μετά το 2010, με αφετηρία τον περίφημο Ν. 3900/2010, η οικονομική κρίση επέδρασε σημαντικά σε πολλές πτυχές της διοικητικής δικονομίας → πχ στο πλαίσιο της προσωρινής δικαστικής προστασίας, σε διαφορές φορολογικές, τελωνειακές ή εν γένει οικονομικές που εκδικάζουν τα διοικητικά δικαστήρια ελήφθησαν μέτρα προκειμένου να διασωθούν τα έσοδα του Δημοσίου και να μην αυξηθούν οι δημόσιες δαπάνες. Τα μέτρα αυτά ενέγειραν ζητήματα συμβατότητάς τους με το Σύνταγμα ή και με το ευρωπαϊκό δίκαιο. Άλλαξαν τον τρόπο λειτουργίας των δικαστηρίων με σοβαρές συνέπειες για τους διοικούμενους που ζητούσαν προστασία από αυτά. Πχ με μια ΠΝΠ στο πλαίσιο της δικονομίας των δημοσίων συμβάσεων και της άσκησης της αίτησης ασφαλιστικών μέτρων επήλθε εξωφρενική αύξηση στην τιμή του παραβόλου.
- Κοινωνικοπολιτική: κρίσιμα πολιτικά γεγονότα συνδέθηκαν άμεσα με διαδικασίες ενώπιον διοικητικών δικαστηρίων, και μάλιστα με τις πιο τεχνικές από αυτές. Τον Ιούλιο 2015 ασκήθηκε μια αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του ΣτΕ

κατά του ΠΔ για την προκήρυξη του δημοψηφίσματος. Η απόφαση απέρριψε την αίτηση επικαλούμενη τη θεωρία των κυβερνητικών πράξεων. Η άρνηση του διοικητικού δικαστηρίου να ελέγξει το κύρος της πράξης προκήρυξης του δημοψηφίσματος περνάει μέσα από ένα τεχνικό ζήτημα της διοικητικής δικονομίας και αφορά σπουδαίο πολιτικό ζήτημα των τελευταίων ετών. Αντίστοιχη εφαρμογή της νομολογίας που συνδέεται με τη φύση της προσβαλλόμενης πράξης και το παραδεκτό της αίτησης ακύρωσης είχαμε όταν απορρίφθηκε η αίτηση ακύρωσης κατά της ΥΑ κύρωσης της λεγόμενης Συμφωνίας των Πρεσπών + το καλοκαίρι 2013 όταν η Κυβέρνηση Συνεργασίας των 3 κομμάτων, μετά από την ΠΝΠ για την παύση λειτουργίας της ΕΡΤ περίμενε την προσωρινή διαταγή που θα εξέδιδε ο Πρόεδρος του ΣτΕ προκειμένου όχι μόνο να δει τι έπρεπε να πράξει σε σχέση με την ΕΡΤ αλλά και για να δει αν θα εξακολουθεί να υπάρχει αυτή η κυβέρνηση συνεργασίας.

Προβληματική των νομικών πράξεων – βλ. πίνακα & αρχεία στο eclass

Πράξη (στον εμπειρικό κόσμο) = η (συνειδητή) δήλωση βούλησης ενός ή περισσοτέρων προσώπων

Κάθε πράξη μπορεί να αναλυθεί σε επιμέρους στοιχεία: πρόσωπο – λογική συγκροτημένη διαδικασία παραγωγής βούλησης – περιεχόμενο – τύπος – πεδίο εφαρμογής – σκοπός

Πρέπει να την αντιληφθούμε όχι μόνο από το αποτέλεσμά της αλλά ως μια δυναμική διαδικασία που περιλαμβάνει την αλληλεπίδραση όλων αυτών των επιμέρους στοιχείων

Νομικές πράξεις = συνειδητές δηλώσεις της βούλησης ενός ή περισσοτέρων προσώπων που 1) αφορούν όχι μόνο φυσικά αλλά και νομικά πρόσωπα + όλα τα επιμέρους στοιχεία μιας νομικής πράξης γίνονται αντιληπτά, και 2) το κύρος τους ελέγχεται από κανόνες δικαίου

Διάκριση σε **μονομερείς & συμβατικές**

Σπουδαιότερο νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου το Κράτος.

3 διακριτές λειτουργίες:

Νομοθετική λειτουργία – 26,42,44,48 Σ – νομοθετικό όργανο η Βουλή⁷³

Στοιχεία νόμου

Αιτιολογία – 74 Σ → στην αιτιολογική έκθεση + στα πρακτικά των συνεδριάσεων

Τύπος: δημοσίευση στο ΦΕΚ από τον ΠτΔ – 42 Σ

Εκτελεστική λειτουργία – πράξεις των οργάνων της Δημόσιας Διοίκησης (= άθροισμα νομικών προσώπων του Κράτους και των αυτοδιοικούμενων νομικών προσώπων που συγκροτούν υπό ευρεία έννοια τη Δημόσια Διοίκηση) – αυτά τα πρόσωπα εκδίδουν μια σειρά από πράξεις – μονομερείς εκτελεστές διοικητικές πράξεις Στο κομμάτι «πρόσωπο» πρέπει να εξετάσουμε τα διοικητικά όργανα του κράτους (άμεσα, έμμεσα, ΠτΔ, Κυβέρνηση, δημόσιοι υπάλληλοι, υπηρεσία).

⁷³ Εκτός από τις εξαιρετικές περιπτώσεις. Πριν την αναθεώρηση του '86 ο ΠτΔ κύρωνε τους νόμους, δηλαδή συμμετείχε στην παραγωγή της Βούλησης. Πλέον μόνο δημοσίευση και εξωτερικήυση – συμπράττει σε ένα πολύ μεταγενέστερο στάδιο από τη διαμόρφωση της Βούλησης.

Παραγωγή της βούλησης δια του αρμόδιου διοικητικού οργάνου = διοικητική διαδικασία

Η διοικητική διαδικασία ξεκινά είτε κατόπιν αιτήσεως είτε αυτεπαγγέλτως.

Αιτιολογία πράξης – 17 ΚΔΔιαδ – συλλογισμός που συγκροτείται σε 3 επίπεδα

Περιεχόμενο: ατομική ή κανονιστική / παροχική ή περιοριστική διοίκηση

Μέτρο εσωτερικής τάξης που δεν είναι εκτελεστική διοικητική πράξη: πχ αποβολή μαθητή – αν όμως έχουμε προσβολή θεμελιώδους δικαιώματος, μπορεί να καταστεί εκτελεστική διοικητική πράξη (πχ αλλαγή σχολικού περιβάλλοντος)

Τύπος: προφορική (πχ αστυνομικό όργανο που φωνάζει σε διαδηλωτές), ρητή, σιωπηρή (πχ παρέλευση προθεσμίας)

Σκοπός: άμεσος δημόσιος σκοπός → νομολογία: 1) αυτός που καθορίζεται από έναν ειδικό κανόνα δικαίου στο πλαίσιο νομικού προσώπου που έχει γενική αρμοδιότητα, όπως είναι το Κράτος, 2) ένας σκοπός που συνδέεται με τη σύσταση ενός αυτοδιοικούμενου νομικού προσώπου (πχ κοινωνική ασφάλιση σε σχέση με τον ΕΦΚΑ)

Δικαιοδοτική λειτουργία – δικαστική απόφαση (θεσπίζουν έναν ατομικό κανόνα δικαίου, εξατομικεύουν τη ρύθμιση του νόμου στο πλαίσιο μιας διαφοράς)

Πώς εκκινεί μια δίκη σε σύγκριση με την εκκίνηση της διοικητικής διαδικασίας;

⇒ Πάντοτε με πρωτοβουλία του διαδίκου

Γιατί αιτιολογούνται οι δικαστικές αποφάσεις;

⇒ Προβλέπεται ρητά στο 93 παρ.3 Σ.

Το περιεχόμενο της απόφασης συνδέεται με τη φύση των ενδίκων βοηθημάτων ή μέσων:

- Διαπλαστική: ακύρωση ή τροποποίηση μιας πράξης
- Αναγνωριστική: αναγνωριστική αγωγή ή αναγνώριση ανυπόστατης διοικητικής πράξης μετά από αίτηση ακύρωσης
- Κατανηφιστική: καταδικάζεται ένα δημόσιο νπ στην καταβολή ενός συγκεκριμένου ποσού σε διοικούμενο

Στον δικανικό συλλογισμό, στην ελάχιστονα πρόταση, ως πραγματικά γεγονότα βάζουμε την ελεγχόμενη διοικητική δράση ή τη δικαστική απόφαση που ελέγχεται.

Τύπος: γραπτό κείμενο που δημοσιεύεται (93 παρ.3 Σ)

Πεδίο εφαρμογής: πρόσωπα, πράγματα, καταστάσεις, διοικουμένους...

Σκοπός: παροχή δικαστικής προστασίας, έλεγχος της διοικητικής δράσης, έλεγχος των άλλων δικαστικών αποφάσεων

Τρίτη 27/10/2020

Μελέτη παραρτημάτων

1. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: Τυπικός νόμος (συνήθως εννοούμε ένα συνδυασμό διατάξεων) – εδώ θα μας απασχολήσει κυρίως η διάταξη της παρ.2

Νόμος που προσδιορίζει τη διαδικασία και τα αρμόδια όργανα για να έχουμε μια μετάταξη (οργανική έξοδος + οργανική είσοδος) ενός υπαλλήλου της ΕΥΠ σε μια άλλη θέση της δημόσιας διοίκησης.

Ποιο είναι το πρόσωπο που δρα στο πλαίσιο έκδοσης αυτού του τυπικού νόμου; → το ίδιο το κράτος είναι το πρόσωπο πίσω από το νόμο (κρίσιμο να προσδιοριστεί γιατί έναντι αυτού θα ζητηθεί δικαστική προστασία) – δρα μέσω των σχετικών αρμόδιων οργάνων του (Βουλή + ΠτΔ).

Παραγγέλουμε ... εκτέλεση → αρμοδιότητα ΠτΔ περιορίζεται πλέον στην αναγνώριση του τύπου – υλοποίηση του 42 παρ.1 Σ

Πέραν των συγκεκριμένων φράσεων δε γίνεται κάποια αναφορά στη διαδικασία νομοπαραγωγής και αιτιολογίας εκ μέρους της Βουλής.

Τύπος: δημοσίευση στο ΦΕΚ από τον ΠτΔ, υπογραφή ΠτΔ, θεώρηση + θέση της μεγάλης σφραγίδας του κράτους για την οποία αρμόδιος είναι ο Υπουργός Δικαιοσύνης (βεβαιώνει το πρωτότυπο κείμενο του νόμου που ψηφίστηκε από τη Βουλή και φυλάσσεται στο αρχείο του Υπ.Δικαιοσύνης)

Πεδίο εφαρμογής του νόμου (πρόσωπα, πράγματα, καταστάσεις στα οποία αναφέρεται η μονομερής πράξη): αναφέρεται σε πρόσωπα, διοικούμενοι ή άλλα διοικητικά όργανα αρμοδιότητες των οποίων ιδρύει η συγκεκριμένη διάταξη νόμου (Υπουργοί, Γνωμοδοτική Αρμοδιότητα Υπηρεσιακού Συμβουλίου ΕΥΠ)

2. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 – Μονομερής εκτελεστή διοικητική πράξη – πράξη μετάταξης που εκδόθηκε σε εκτέλεση του προηγούμενου τυπικού νόμου.

Η διαδικασία ξεκινά αυτεπαγγέλτως.

Δρων πρόσωπο: το Κράτος («Ελληνική Δημοκρατία») → Υπ.Εσωτερικών & ΕΥΠ (= διοικητικοί σχηματισμοί) – βρισκόμαστε στο πλαίσιο της κεντρικής και όχι της αποκεντρωμένης Διοίκησης. Αυτή η κεντρική διοίκηση χωρίζεται σε κλάδους, στους οποίους ανήκουν και τα αρμόδια Υπουργεία.

Αυτοτελείς υπηρεσίες = διοικητικά μορφώματα που ανήκουν στο νπ του κράτους και συνδέονται με ένα κλάδο της σχετικής διοίκησης αλλά εμφανίζουν διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια (αυτονόμηση διοικητικής ύλης με την οργανική έννοια). Ενώ οι ΟΤΑ δεν ανήκουν στο νπ του Κράτους, έχουν δική τους νπ και οι ΑΔΑ δεν υπάγονται στον ιεραρχικό έλεγχο του Υπουργείου, ασκείται ένας στοιχειώδης κοινοβουλευτικός έλεγχος.

Εν προκειμένω το αρμόδιο όργανο δια του οποίου το κράτος εκδίδει τη μονομερή δπ είναι ο Υπ. Εσωτερικών και ο Υπ. Εθνικής Άμυνας (ΚΥΠ). *Από πού αντλούν την αρμοδιότητά τους;* → από το νόμο του Παραρτήματος 1.

Διοικητική διαδικασία

Πώς εκκίνησε; Ποιος έχει την πρωτοβουλία για να εκδοθεί η γνώμη⁷⁴ του Υπηρεσιακού Συμβουλίου της ΕΥΠ; → εδώ η γνώμη δόθηκε αφού ζητήθηκε από τον Υπουργό Εσωτερικών – πώς μαθαίνει τα εσωτερικά ζητήματα κάθε υπηρεσίας; → από το Διοικητή της ΕΥΠ – από αυτόν ξεκινάει η διαδικασία της γνωμοδότησης (σημείο 3 δπ) Όχι άλλες φάσεις στη διοικητική διαδικασία. Φτάνουμε στην αιτιολογία (17 ΚΔΔιαδ) – η αιτιολογία έχει τη μορφή δικανικού συλλογισμού

Σημεία που αποτελούν την αιτιολογία:

Μείζων πρόταση → έχοντας υπόψη τις διατάξεις των νόμων...

Ελάσσων πρόταση → το γεγονός ότι η περαιτέρω παραμονή...

Συμπέρασμα → αποφασίζουμε...

Περιεχόμενο της πράξης είναι η μετάταξη.

Κανονιστικές θέτουν γενικό και απρόσωπο κδ.

Ατομικές αφορούν συγκεκριμένα πρόσωπα/ περίπτωση.

Πρακτικό κριτήριο: αν μπορώ κατά το χρόνο έκδοσης της πράξης να προσδιορίσω με ακρίβεια σε ποιο πρόσωπο αυτή αναφέρεται.

Πώς επιφέρει τα αποτελέσματά της μια ατομική δπ; (→ τύπος)

Πρέπει να δημοσιευθεί; Να κοινοποιηθεί; Ή απλά να ληφθεί πλήρη γνώση για να πληρωθεί η σύστασή τους; → Οι ατομικές καταρχήν δε δημοσιεύονται εκτός κι αν αυτό ρητώς προβλέπεται στο νόμο.

Στην πράξη αυτή ρητώς προβλέπεται ότι δεν δημοσιεύεται.

Πεδίο εφαρμογής: πρόσωπο υπαλλήλου + υπηρεσιακή κατάσταση

Σκοπός δπ: γενικό συμφέρον (κάθε μονομερούς πράξης που πηγάζει από τη Δημόσια Διοίκηση) → ειδικότερα το συμφέρον της υπηρεσίας (ΕΥΠ)

3. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3 – **Δικαστική απόφαση** – με την οποία ακυρώθηκε η διοικητική πράξη του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ 2

Με την παρεμβολή ενός ανεξάρτητου οργάνου για τον έλεγχο τήρησης της αρχής της νομιμότητας ολοκληρώνεται το κράτος δικαίου.

Η πράξη αυτή ήταν για την υπάλληλο της ΕΥΠ δυσμενής. Η αιτιολογία της μετάταξης την υποτιμά σαν υπάλληλο («δεν εξυπηρετεί το σκοπό της υπηρεσίας») και διαταράσσεται η νομική της κατάσταση.

Διατάραξη έννομης σχέσης ή κατάστασης που οδηγεί στην ανάγκη προσφυγής σε δικαστική προστασία για αποκατάσταση = διαφορά

Πρόσωπο που δρα: το Κράτος – αρμόδιο όργανο το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών

Πού εντοπίζεται η αιτιολογία; → παρ.2 επειδή... (και η δικαστική απόφαση μια εκτέλεση του νόμου είναι αλλά δεν περιορίζεται μόνο στην επίκληση του νόμου στη μείζονα πρόταση).

⁷⁴ Η γνώμη ζητείται ΕΝΩ η πρόταση δίδεται.

[αρνητική σύμφωνη γνώμη θεωρείται εκτελεστική διοικητική πράξη]

Αν μια γνώμη δε χαρακτηρίζεται στο νόμο, τότε είναι απλή.

Ελάσσων πρόταση – πλημμελής αιτιολογία

Τι σημαίνει ειδική αιτιολογία; → αιτιολογία που δεν επαναλαμβάνει απλώς όσα αναφέρονται στο νόμο ως σκοπό έκδοσης της διοικητικής πράξης

Αποφάσεις που ακυρώνουν ή τροποποιούν διοικητική πράξη = διαπλαστικές

Αποφάσεις που αναγνωρίζουν την ύπαρξη ή μη χρηματικής απειλής στο Δημόσια μετά από την άσκηση αναγνωριστικής αγωγής (ή αίτηση ακύρωσης που αναγνωρίζει ακυρότητα ή ανυπόστατο) = αναγνωριστικές

+ αντίστοιχα ένδικα βοηθήματα

Πεδίο εφαρμογής: πρόσωπα, πράγματα, καταστάσεις που αναφέρονταν και στη διοικητική πράξη

Σκοπός: έλεγχος της διοικητικής δράσης + παροχή δικαστικής προστασίας (20 παρ.1)

Δεν υπάρχει ασφαλές κεκτημένο στον δικαστικό έλεγχο της δημόσιας εξουσίας.

Σε ποιο δικαστήριο και με ποιο ένδικο βοήθημα;

- 1) Εντοπισμός της ύπαρξης ή μη διαφοράς.
- 2) Αν έχω μια διαφορά, θα πρέπει να εξετάσω μήπως μια ειδική διάταξη του Συντάγματος απαντά ευθέως σχετικά με το αρμόδιο δικαστήριο και το ένδικο βοήθημα που πρέπει να ασκηθεί (πχ δημοψήφισμα στο ΑΕΔ, 100Σ).
- 3) Αν δεν υπάρχει ειδική συνταγματική διάταξη → **93 & 94Σ** – θεμελιώνουν την ύπαρξη πολλαπλών δικαιοδοσιών + κριτήρια διάκρισης (φύση διαφοράς) – όχι σύστημα ενιαίας δικαιοδοσίας – *ποια η σκοπιμότητα αυτής της επιλογής;*
Λειτουργική-θεσμική εξήγηση: κρίσιμο το καθεστώς που διαφοροποιεί τις δικαιοδοσίες και οι γενικές αρχές που τις διέπουν, οι διοικητικές διαφορές έχουν απέναντι δικαστή που αναζητά αντικειμενική αλήθεια πέρα από τη λεγόμενη συζητητική αρχή (ισχυρισμοί + αποδεικτικά μέσα διαδικών
→ ανακριτική αρχή

Τρίτη 3/11/2020

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

(βλ. και eclass)

Σε ποιο δικαστήριο και με ποιο ένδικο βοήθημα μπορεί να ζητηθεί προστασία για μια διαφορά; → όχι άθροισμα τεχνικών κανόνων και αρχών, στενή σύνδεση με χαρακτήρα και ποιότητα δικαστικού ελέγχου δημόσιας εξουσίας (θεσμικός ρόλος διοικητικών δικαστηρίων)

1^ο στάδιο: εντοπισμός της ύπαρξης ή μη διαφοράς

Διαφορά = διατάραξη μιας νομικής κατάστασης που δικαιολογεί την ανάγκη να προσφύγει ο θιγόμενος σε ένα διοικητικό δικαστήριο

Βλ. Δαγτόγλου σελ. 112

Ο χαρακτηρισμός μιας διαφοράς ως διοικητικής ή ιδιωτικής γίνεται βάσει του εφαρμοστέου ουσιαστικού δικαίου και έχει συνέπειες δικονομικού δικαίου (όπως δέχεται και το ΑΕΔ). Δηλαδή στα διοικητικά δικαστήρια υπάγονται μόνο διοικητικές διαφορές.

Στις διοικητικές διαφορές πρέπει να συγκαταλέγονται και παρεπόμενες σε αυτές διαφορές που καθεαυτές είναι ιδιωτικές διαφορές (βλ. σελ. 114).

Βλ. άρθρο 9 παρ.4 του Ν. 1649/1986: *αν ένδικο βοήθημα απορριφθεί τελεσιδίκως για έλλειψη δικαιοδοσίας του δικαστηρίου, ενόψει των ρυθμίσεων του Ν. 1406/1983, το αντίστοιχο ένδικο βοήθημα που προβλέπει ο νόμος, εφόσον ασκηθεί ενώπιον του κατά δικαιοδοσία αρμόδιου δικαστηρίου μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία 2 μηνών από την επίδοση της τελεσίδικης απορριπτικής απόφασης στον ενδιαφερόμενο, λογίζεται ως προς όλες τις έννομες συνέπειες ότι ασκήθηκε κατά το χρόνο της άσκησης εκείνου που απορρίφθηκε. [...]*

Η εξαιρετική αυτή διάταξη είναι πάγια και όχι μεταβατική, αφορά επομένως κάθε ένδικο βοήθημα και όχι μόνο όσα είχαν ασκηθεί κατά την έναρξη ισχύος της. Το πλάσμα δικαίου του άρθρου 9 του Ν. 1649/1986 εξομοιώνει κατά χρόνο την άσκηση του δεύτερου ενδίκου βοηθήματος ενώπιον του κατά δικαιοδοσία αρμόδιου δικαστηρίου προς την άσκηση του αρχικού ενδίκου βοηθήματος, εφόσον όμως – κατά τη νομολογία του ΣτΕ – το αρχικό βοήθημα είχε ασκηθεί εμπρόθεσμα ενώπιον του αναρμόδιου δικαστηρίου. Όμοια ρύθμιση στον Ν.3659/2008 (άρθρο 41).

2^ο στάδιο: Περιπτώσεις που ειδικές συνταγματικές διατάξεις απαντούν στο παραπάνω ερώτημα

3^ο στάδιο: 93 Σ – νομική θεμελίωση δικονομικού δυϊσμού (διάκριση διοικητικής-πολιτικής δικαιοσύνης)(λόγοι: νομική παράδοση κάθε κράτους, κρίσιμο το λειτουργικό καθεστώς που διέπει τη διοικητική δικονομία παρά ο τρόπος οργάνωσης των διοικητικών δικαστηρίων → διαφοροποίηση που στηρίζεται στην αντιπαραβολή συζητητικού-ανακριτικού συστήματος). Στην πολιτική δίκη ο δικαστής δικάζει χωρίς να αναζητά ο ίδιος την αντικειμενική αλήθεια, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς και τα αποδεικτικά μέσα που επικαλούνται οι διάδικοι. Ο διοικητικός δικαστής δεν είναι τρίτος, ουδέτερος διαιτητής οργανικών συμφερόντων. Εξυπηρετεί και έχει ως στόχο το δημόσιο συμφέρον (αρχή νομιμότητας). Πρωτοβουλία διαδικαστικής προώθησης της δίκης. Σχετική αυτονομία ως προς τους ισχυρισμούς και κυρίως τα αποδεικτικά μέσα. Διερεύνηση της αντικειμενικής αλήθειας μέσα από το φάκελο που υποβάλει η Διοίκηση.

Η Διοίκηση είναι υποχρεωμένη να προσκομίσει όλα τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή της (εγγύηση αντικειμενικής αλήθειας και τήρησης της αρχής της νομιμότητας → έλεγχος της δημόσιας εξουσίας).

Σπουδαιότερη η λειτουργική διαφοροποίηση του καθεστώτος ελέγχου της δημόσιας δράσης.

94 παρ.1 Σ: κριτήριο με το οποίο διακρίνουμε τις 2 δικαιοδοσίες

Ποια είναι τα κριτήρια χαρακτηρισμού μιας πράξης της Διοίκησης διεπόμενη από το δημόσιο ή το ιδιωτικό δίκαιο; ➔ **οργανική θεωρία** (συνεκδοχικά από το 1^ο κριτήριο) – πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά τα παρακάτω:

- Ποιος εκδίδει την πράξη; (οργανικό κριτήριο)(νμλγ)

ΝΠΔΔ ή διφυές νπ

+ κριτήριο εντολής (αμφιβ από ΑΕΔ μετά το 2011)

- Με ποια μέσα εκδίδει την πράξη; (τυπικό κριτήριο)

Άσκηση δημόσιας εξουσίας από το Δημόσιο.

Χαρακτηριστικό στοιχείο η μονομερής δράση. Άμεσος δημόσιος σκοπός όχι γενικά το δημόσιο συμφέρον (συνδέεται με λόγο ίδρυσης νπδδ ή προβλέπεται από διάταξη)

- Για ποιο σκοπό εκδίδει την πράξη; (λειτουργικό κριτήριο)

Άμεσος δημόσιος σκοπός

Τα κριτήρια αυτά χρησιμοποιούνται για το χαρακτηρισμό είτε μονομερούς διοικητικής πράξης είτε σύμβασης.

Διοικητική σύμβαση:

- 1) ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη είναι το Δημόσιο
- 2) ρήτρες ή νομικό πλαίσιο σύμβασης χορηγεί στη συμβαλλόμενη διοικητική αρχή μια υπερέχουσα θέση (μονομερής λύση ή μεταβολή της σύμβασης, μονομερής επιβολή κυρώσεων στον αντισυμβαλλόμενο)
- 3) εξυπηρετείται άμεσος δημόσιος σκοπός

Πχ έχω σύμβαση ανάμεσα σε δημόσιο νοσοκομείο (νπδδ) κι έναν ιδιώτη που καλείται μέσω της σύμβασης να προμηθεύσει το νοσοκομείο με κλινοσκεπάσματα. Σύμβαση προμήθειας (κώδικας προμηθειών). Τα 2 πρώτα κριτήρια εξυπηρετούνται, όμως ο άμεσος δημόσιος σκοπός; Συνδέεται ή όχι με το σκοπό ίδρυσης του νπδδ; ➔ ανάλογα με την εποχή, δημοσιονομικές δυνατότητες άλλοτε θεωρείται ότι οι παροχές πρέπει να περιορίζονται στον πυρήνα του αγαθού της δημόσιας υγείας κι άλλοτε να διασφαλίζεται και ένα ψυχικά υγιές περιβάλλον για την ανάρρωση των ασθενών.

Ακόμη όμως κι αν δεν χαρακτηρίζαμε την εν λόγω σύμβαση ως διοικητική, η σύμβαση δεν θα εξακολουθούσε να διαφοροποιείται από συμβάσεις ιδιωτικού δικαίου, λόγω του ότι πχ καλείται σε εφαρμογή ο ν. 4412/2016; ➔ όχι κρίσιμο για να αντρέψει την ανάλυσή μας, τυπικό κριτήριο τα μέσα άσκησης εξουσίας – εδώ προβλέπονται τα μέσα αυτά στον κώδικα προμηθειών

Τα ίδια κριτήρια εφαρμόζονται καταρχήν για να χαρακτηριστεί μια διαφορά διοικητική ή ιδιωτική.

Διοικητική: νπδδ/διφυές, διαταράσσει με μέσα δημόσιας εξουσίας, διαταράσσει στο πλαίσιο εξυπηρέτησης ενός δημοσίου σκοπού

ΣτΕ 1622/2003 – για την ενιαία ερμηνεία πρέπει να θεωρήσουμε διοικητική διαφορά κι αν η πράξη/παράλειψη προέρχεται κι από τον αντισυμβαλλόμενο ιδιώτη (όχι πειστική ανάλυση) – το οργανικό κριτήριο εφαρμόζεται κι εδώ πλήρως, έτσι δέχεται και η νομολογία

Νομολογία: + 4^ο λειτουργικό κριτήριο → αφορά είτε την υποκείμενη αιτία είτε το αντικείμενο της συγκεκριμένης δίκης (βλ πχ πράξεις αναγκαστικής εκτέλεσης βάσει του ΚΕΔΕ – εξαρτά το χαρακτηρισμό της διαφοράς από το υποκείμενο χρέος, αν το Δημόσιο διεκδικεί την είσπραξη μισθωμάτων από ακίνητο → ιδιωτική ΕΝΩ είσπραξη φόρων → διοικητική)(πρωτόκολλα διοικητικής αποβολής)(υπηρεσιακή κατάσταση υπαλλήλων Δημοσίου που συνδέονται με σχέσεις ιδιωτικού δικαίου)(κυρώσεις στο χώρο του αθλητισμού)

ΕΞΑΙΡΕΣΗ (94 παρ.3 Σ – ρήτρα ενιαίας δικαιοδοσίας): ο νομοθέτης μπορεί να αποφασίσει να υπαχθούν διοικητικές διαφορές σε πολιτικά δικαστήρια

Κριτήριο: ενιαία εφαρμογή της αυτής δικαιοδοσίας – 3 περιπτώσεις:

- Άρθρο 3 Ν.3886/2010 (άρθρο 32 Ν.4412/2016) - διαφορές από το προσυμβατικό στάδιο στο πλαίσιο κατάρτισης δημοσίων συμβάσεων
- Άρθρο 48 παρ.1 Ν.3900/2010 - αυτοκινητικά ατυχήματα
- Άρθρα 21 & 22 Ν.4421/2017 - εκτέλεση συμβάσεων δημοσίων έργων

Διοικητικά Δικαστήρια:

- ΣτΕ
- Διοικητικά Εφετεία
- Διοικητικά Πρωτοδικεία
- Ελεγκτικό Συνέδριο (98 Σ + εκτελεστικοί νόμοι που προβλέπει το άρθρο)
- Ειδικό Δικαστήριο 88 παρ.2 Σ (+ αντίστοιχοι εκτελεστικοί νόμοι)

Με ποιο κριτήριο θα διαλέξω αν η διαφορά θα υπαχθεί στο ΣτΕ ή στα διοικητικά εφετεία/πρωτοδικεία;

Θεμελιώδης διαφοροποίηση από ΠολΔικ → το **ΣτΕ**, αν και ανώτατο δικαστήριο, έχει αρμοδιότητες σε α' βαθμό. Οι **αρμοδιότητες** αυτές ορίζονται από το **95 παρ.1 Σ**.

(Άμεσος χρονικά έλεγχος συνταγματικότητας των επιλογών της πολιτικής εξουσίας όταν το ΣτΕ επιλαμβάνεται σε α' βαθμό)(θεσμικό επίπεδο πολιτικών επιλογών σε δικονομικό επίπεδο)(αναδεικνύεται λειτουργικά σε έναν συνταγματικό δικαστή)

Διάκριση διαφορών σε **ακυρωτικές** και **διαφορές ουσίας**

(η διάκριση προκύπτει από το Σ – άρθρο 95, παρ.1 αίτηση ακύρωσης, παρ.3 ακυρωτική αρμοδιότητα, παρ.1γ + 94 διαφορές ουσίας).

Διαφορές ουσίας: 94 παρ.2 + 95 παρ.1 στοιχ.γ Σ

Ακυρωτικές διαφορές: 95 παρ.3 Σ

Η διαφοροποίηση αφορά την έκταση του δικαστικού ελέγχου και άρα τη δομή και έκταση της παρεχόμενης δικαστικής προστασίας (→ καθαρά δικονομική διάκριση)

Ακυρωτική διαφορά → τήρηση αρχής νομιμότητας (ερμηνεία + εφαρμογή κρίσιμων κανόνων και αρχών)

Αρά,

Ακυρωτικός έλεγχος = έλεγχος νομιμότητας

Αντικείμενο = αν μια συγκεκριμένη διοικητική πράξη ή παράλειψη συμφωνεί με τον νόμο.

Αποτέλεσμα ελέγχου:

Αν η πράξη δεν είναι σύμφωνη με τον νόμο → το δικαστήριο την ακυρώνει

Αν η παράλειψη αντίκειται στον νόμο → το δικαστήριο κηρύσσει την παράλειψη ως παράνομη και παραπέμπει την υπόθεση στην αρμόδια αρχή προς εκτέλεση της οφειλόμενης ενέργειας.

! Δεν μπορεί το «ακυρωτικό δικαστήριο»:

- Να τροποποιήσει την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη.
- Να εκδώσει νέα.
- Να εκδώσει την παρανόμως παραλειφθείσα πράξη.
- Να επιδικάσει αποζημίωση.

Σε ποιες πράξεις ασκείται;

95 Σ: όλες οι διοικητικές πράξεις υπόκεινται στον ακυρωτικό έλεγχο, εκτός όπου το ίδιο το Σύνταγμα προβλέπει ρητώς εξαίρεση.

- ⇒ Ακυρωτικός έλεγχος = καθολικός
- ⇒ Ρητώς εξαίρεση στα 90 παρ.6 + 91 παρ.4 Σ
- ⇒ Η κατά τον νόμο και τη νομολογία εξαίρεση των κυβερνητικών πράξεων δεν βρίσκει έρεισμα στο Σύνταγμα.

Έλεγχος ουσίας = όχι μόνο έλεγχος νομιμότητας, επιπλέον έλεγχος και της συνδρομής ή μη των πραγματικών προϋποθέσεων της διοικητικής δράσης, δηλ. των πραγματικών περιστατικών στα οποία στηρίχθηκε η διοικητική πράξη (πχ αν εκτιμήθηκαν σωστά τα προσόντα των υποψηφίων) & αν έγινε καλή χρήση της διακριτικής ευχέρειας της διοικήσεως.

Προχωρεί δηλ. στην ουσία της υποθέσεως.

Αποτέλεσμα ελέγχου:

Αν είναι αρνητικό: το δικαστήριο μπορεί όχι μόνο να ακυρώσει αλλά και να τροποποιήσει την προσβαλλόμενη πράξη. Επί αγωγή περί αποζημίωσης, μπορεί επίσης να προβεί στην επιδίκαση αποζημίωσης.

Το δικαστήριο δεν μπορεί:

- Να αντικαταστήσει με νέα την ακυρωθείσα διοικητική πράξη.
- Να εκδώσει την παρανόμως παραλειφθείσα πράξη.
- Να ασκήσει αντί της παραλειφθείσας πράξης τη διακριτικής της ευχέρεια ή τεχνική της κρίση, εκτός αν συντρέχει πλάνη περί τα πράγματα.

Σε ποιες πράξεις ασκείται;

Στις κατηγορίες διοικητικών πράξεων που προβλέπει ρητώς το Σύνταγμα ή ο νόμος.⁷⁵

Σε ποιο δικαστήριο;

Η εκδίκαση των ουσιαστικών διαφορών ανήκει κατά κανόνα στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια [94 παρ.1 & 3 Σ και εξ αντιδιαστολής από το 95 παρ.1 στοιχ.α,γ Σ].

⁷⁵ Ο νόμος δεν μπορεί να εισαγάγει τον γενικό ουσιαστικό έλεγχο όλων των διοικητικών πράξεων, γιατί αυτό θα ανέντροπε τον γενικό ακυρωτικό έλεγχο που προβλέπει το ίδιο το Σύνταγμα.

Κατ' εξαίρεση, ορισμένες κατηγορίες μπορούν να ανατίθενται από τον νομοθέτη (ή από το ίδιο το Σ)(95 παρ.1 στοιχ.γ) στο ΣτΕ.

Δεν υποδεικνύει το ένδικο βοήθημα το είδος της διαφοράς. Αντικειμενικοί κανόνες δικαίου.

Αντιδιαστολή ελέγχου νομιμότητας-σκοπιμότητας. Σκοπιμότητας ποτέ από το διοικητικό δικαστήριο.

Οριοθέτηση ακυρωτικών και ουσιαστικών διαφορών

ΚΡΙΤΗΡΙΟ χαρακτηρισμού: όλες οι διοικητικές διαφορές τεκμαίρονται ακυρωτικές, εκτός εάν το τεκμήριο έχει ανατραπεί καθώς ο νόμος έχει ρητά χαρακτηρίσει μια διαφορά ως ουσιαστική.

Βλ. πχ Ν.1406/83 (άρθρο 1 παρ.2): ορίζει ποιο δικαστήριο εκδικάζει κατά κανόνα τις προσφυγές, που κατά τα άλλα πρέπει να προβλέπονται σε ειδικούς νόμους.

Η έλλειψη παράλληλης προσφυγής ως προϋπόθεση παραδεκτού της αιτήσεως ακυρώσεως, η επικουρικότητα δηλαδή του ενδίκου αυτού βοηθήματος, συμβιβάζεται με τη γενική κατοχύρωσή του στο Σύνταγμα, μόνο αν οι «παράλληλες προσφυγές» παραμένουν ως εξαίρεση και περιορίζονται στις περιπτώσεις στις οποίες είναι νοητός και επιθυμητός από τον νομοθέτη ένας έλεγχος που δεν περιορίζεται στη νομιμότητα αλλά εισέρχεται στην ουσία.

Δηλ. ενώ αίτηση ακυρώσεως μπορεί να ασκηθεί κατά εκτελεστής πράξεως διοικητικής αρχής, ανεξάρτητα από την πρόβλεψη ή και παρά την απαγόρευσή της σε νόμο, προσφυγή μπορεί να ασκηθεί μόνο στις περιπτώσεις που προβλέπει ρητώς και ειδικώς το ίδιο το Σύνταγμα ή ο κατ' εξουσιοδότησή του νόμος.

Γιατί διαχωρισμός; → προβλέπεται από το Σύνταγμα

+ θεσμική/ιστορική διάταξη διαφοροποίησης: το conseil d' etat από συμβούλιο του μονάρχη σε αυτόνομο όργανο, ο δικαστικός έλεγχος της δημόσιας εξουσίας άρχισε να χειραφετείται χωρίς να είναι ουσιαστικός και βαθύς.

Πότε ο δικαστικός έλεγχος μπαίνει στην ουσία της διοικητικής δράσης; Όταν πια έχουμε ένα δημοκρατικό πολίτευμα, κρίσιμος ο καθορισμός των φόρων-αυτές ήταν και οι πρώτες διοικητικές διαφορές ουσίας (ιστορική εξέλιξη δικαστικού ελέγχου διοικητικής δράσης)

Κατά τεκμήριο οι ακυρωτικές διαφορές υπάγονται στο ΣτΕ.

95 παρ.1 στοιχ.α & 65 παρ.6 Σ

95 παρ.3 – ρήτρα αποκέντρωσης ακυρωτικών διαφορών ανάλογα με φύση και σπουδαιότητα → αντιμετώπιση εύλογου οργανωτικού προβλήματος

«Κατηγορίες υποθέσεων της ακυρωτικής αρμοδιότητας του ΣτΕ μπορεί να υπάγονται με νόμο, ανάλογα με τη φύση ή τη σπουδαιότητά τους, στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια. Το ΣτΕ δικάζει σε δεύτερο βαθμό, όπως νόμος ορίζει».

Αν δεν υπάγεται στο ΣτΕ κι υπάγεται σε εφετείο ή πρωτοδικείο → σε ποιο ακριβώς κατά τόπον αρμόδιο; → δικαστήριο που εδρεύει στην περιφέρεια όπου έχει την έδρα της η διοικητική αρχή που προκάλεσε τη διαφορά

- Το Σύνταγμα δεν επιτάσσει, αλλά απλώς εξουσιοδοτεί τον νομοθέτη.

- **Άρθρο 1 του Ν.702/77:** ανάθεση στα 3μελή διοικητικά εφετεία την κατά πρώτο βαθμό εκδίκαση αιτήσεων ακυρώσεως επί μεγάλων κατηγοριών υπαλληλικών υποθέσεων [όχι σύγχυση με αρμοδιότητα εκδίκασης κατ' ουσίαν των υπαλληλικών προσφυγών κατά των υπηρεσιακών συμβουλίων].
- **Ν.3068/2002:** ανάθεση στα 3μελή διοικητικά πρωτοδικεία την εκδίκαση ακυρωτικών διαφορών σχετικά με την είσοδο, κατάσταση και παραμονή αλλοδαπών.

Μετάταξη υπαλλήλου ΕΥΠ

Με ποιο ένδικο βοήθημα θα αναζητήσει προστασία;

Διαφορά; ναι

Ειδική συνταγματική διάταξη; Όχι → πάω στα 93-94Σ (3+1 κριτήρια)(δε χρειάζεται το +1)(όχι αυτοκινητιστικό-όχι ρήτρα ενιαίας δικαιοδοσίας)

Ακυρωτική ή ουσιαστική; Ακυρωτική, διότι δεν έχει καταστεί ουσία. Βλ. άρθρο 1 παρ.1 περ. γ 702/1977 → υπηρεσιακή κατάσταση προσωπικού Δημοσίου – στο διοικητικό εφετείο

Οι Υπουργοί δεν εδρεύουν, κατοικοεδρεύουν → Διοικητικό Εφετείο Αθηνών

Αίτηση ακύρωσης στον ακυρωτικό σχηματισμό

Βλ. Ανακεφαλαίωση, σελ. 132

Τρίτη 10/11/2020

Συνταγματικές ρυθμίσεις που μπορεί να εμποδίζουν ένα εγχείρημα τηλε-δίκης; Επιτρέπει το συνταγματικό μας πλαίσιο τη διεξαγωγή δικών εξ αποστάσεως;

Στάδια συλλογισμού «σε ποιο δικαστήριο, με ποιο ένδικο βοήθημα»:

(πχ υπάλληλος ΕΥΠ)

- 1) Διαπίστωση ύπαρξης διαφοράς – διατάραξη
- 2) Εξέταση αν το ίδιο το Σ περιλαμβάνει διάταξη που απαντά ευθέως στο ερώτημα (διοικητική ή ιδιωτική διαφορά)
- 3) Με βάση το συνεκδοχικά αναφερόμενο οργανικό κριτήριο, η διαφορά χαρακτηρίζεται ως διοικητική
 - Προέρχεται από όργανα κράτους
 - Εκδόθηκε μονομερώς μέσω άσκησης δημόσιας εξουσίας
 - Άμεσος δημόσιος σκοπός → συνδέεται με την ορθή οργάνωση & λειτουργία της ΕΥΠ (νόμος α' παραρτήματος που ρυθμίζει τον τρόπο μετάταξης)
- 4) Βλ. 94Σ – υπαγωγή στα διοικητικά δικαστήρια, εφόσον δεν ενεργοποιείται η ρήτρα ενιαίας δικαιοδοσίας (αποζημίωση για αυτοκινητικό ατύχημα)
- 5) Σε ποιο ακριβώς διοικητικό δικαστήριο; ΣτΕ ή σε κάποιο εφετείο/πρωτοδικείο;

Κριτήριο ο χαρακτηρισμός της επίμαχης διοικητικής διαφοράς ως ακυρωτικής ή ουσιαστικής.

Δύσκολη η απόδειξη αρνητικού γεγονότος; Πώς ξέρω ότι δεν είναι ακυρωτική;

⇒ **Άρθρο 1 παρ.1 περ.γ' Ν. 702/1977** (+ η διαφορά που παραμένει ακυρωτική έχει πάψει να υπάγεται στο ΣτΕ και έχει μεταφερθεί στα διοικητικά Εφετεία)(διάταξη αποκέντρωσης)

Κατά τόπον αρμοδιότητα: γενική αρχή → το δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου εδρεύει η αρχή που εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη

Υπουργοί δεν εδρεύουν (επικεφαλής μηχανισμού άσκησης δημόσιας εξουσίας).

Κατοικοεδρεύουν στην Αθήνα.

Βλ. το ίδιο άρθρο + άρθρο 7 Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας

ΣτΕ: θεσμική ιδιαιτερότητα να μην έχει μόνο αναιρετική αρμοδιότητα αλλά παραδόξως και αρμοδιότητα α' βαθμού (→ κρίσιμο ζήτημα ως προς την αρμοδιότητα α' βαθμού η άσκηση ελέγχου συνταγματικότητας των νόμων)

→ Πολλαπλασιάζεται ο θεσμικός ρόλος και η σπουδαιότητα του ΣτΕ

Καθώς το ΣτΕ καθίσταται αρμόδιο σε α' βαθμό → υπερφόρτωση + καθυστέρηση στην απονομή της δικαιοσύνης → ανάγκη αποκέντρωσης των διοικητικών διαφορών από το ΣτΕ προς άλλα δικαστήρια

Ρητή στο Σ διαδικασία αποκέντρωσης → 95 παρ.3 Σ

Ποιος θα αποφασίσει αν μια κατηγορία διαφορών είναι σπουδαία και πρέπει να παραμείνει στο ΣτΕ; → το ίδιο το ΣτΕ

Διαδικασία νομοθετικής ουσιαστικοποίησης μιας διαφοράς (μπορεί να γίνει εξ αρχής ή στη συνέχεια). Στο πλαίσιο ουσιαστικοποίησης μιας διαφοράς ο νομοθέτης μπορεί και να την αποκεντρώσει. Είναι ελεύθερος ο νομοθέτης να ουσιαστικοποιεί και να αποκεντρώνει όποια διοικητική διαφορά επιθυμεί; Όχι. Η ευχέρεια αξιολογείται θετικά, καθώς διευρύνει έκταση ελέγχου.

Όρια στο μηχανισμό ουσιαστικοποίησης και αποκέντρωσης: (ΣτΕ 3919/2010)

- 1) **95 παρ.3 Σ** – δεν μπορεί να αποσιλωθεί η ακυρωτική αρμοδιότητα μέσω της ευχέρειας ουσιαστικοποίησης και αποκέντρωσης του νομοθέτη
- 2) **43 παρ.2** (ρύθμιση νομοθετικής εξουσιοδότησης για την έκδοση κανονιστικών πράξεων) – Κανονιστικές πράξεις: προσδιορισμός του τι σημαίνει ουσιαστική διαφορά και τι ουσιαστικός έλεγχος. Αποκλεισμός ουσιαστικοποίησης διαφορών που προκύπτουν από κανονιστικές πράξεις. Αντικείμενο κριτικής μπορεί να αποτελέσει η διεύρυνση του ορισμού της ουσιαστικής διαφοράς.⁷⁶
- 3) **26 Σ** – ατομικές πράξεις: δεν πρέπει η ουσιαστικοποίηση να οδηγεί μέσω της διεύρυνσης του ελέγχου του δικαστή σε μια αθέμιτη επέμβαση στο έργο της Διοίκησης (λειτουργικό κριτήριο → μη προσβολή χωρισμού των εξουσιών, ασαφές).

⁷⁶ Ίσως αποδοχή ορισμού που δε θα περιλαμβάνει τη δυνατότητα τροποποίησης.

ΕΠΟΜΕΝΩΣ,

- (2) ➔ θεωρεί τις κανονιστικές πράξεις εκ της φύσεως ακυρωτικές
ως προς το σκληρό πυρήνα της ακυρωτικής αρμοδιότητας (1) + τις ατομικές πράξεις
(3) ➔ κρίση κατά περίπτωση

αυτή η αποκέντρωση δημιουργεί με διαλεκτικό τρόπο ένα καινούριο πρόβλημα ➔
αντίρροπες διαδικασίες – μηχανισμοί (άρθρο 1 Ν. 3900/2010): θεσμός πιλοτικής δίκης
+ προδικαστικού ερωτήματος

«Πρότυπη» ή «πιλοτική» δίκη

έγερση ζητήματος για μεγάλο αριθμό διοικουμένων – αναστέλλεται εκδίκαση των
όμοιων υποθέσεων σε όλα τα δικαστήρια ➔ επιστροφή στο ΣτΕ σημαντικών
υποθέσεων, αποφασίζει 3μελής Επιτροπή χωρίς αιτιολογία (αποφασίζει δηλ. κατά
σκοπιμότητα το ίδιο το ΣτΕ).

Οποιοδήποτε ένδικο βοήθημα ή μέσο ενώπιον οποιουδήποτε τακτικού δικαστηρίου
μπορεί να εισαχθεί στο ΣτΕ ύστερα από αίτημα ενός των διαδίκων ή του Γενικού
Επιτρόπου των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων και καταβολή παραβόλου, όταν
τίθεται ζήτημα γενικότερου ενδιαφέροντος που έχει συνέπειες για ευρύτερο κύκλο
προσώπων. Οι εκκρεμείς υποθέσεις, στις οποίες τίθεται το ίδιο ζήτημα, αναστέλλονται
(με εξαίρεση της προσωρινής δικαστικής προστασίας) και οι διάδικοί τους μπορούν να
παρέμβουν στη δίκη ενώπιον του ΣτΕ. Μετά την επίλυση του ζητήματος το ΣτΕ
δύναται να παραπέμψει το ένδικο μέσο ή βοήθημα στο αρμόδιο διοικητικό δικαστήριο.
Η απόφαση του ΣτΕ δεσμεύει τους διαδίκους της ενώπιον της δίκης, στους οποίους
συμπεριλαμβάνονται και οι παρεμβάντες.

Προδικαστικό ερώτημα: ίδιος θεσμός αλλά ενεργοποιείται με πρωτοβουλία του ίδιου
του δικαστηρίου

Αναμέτρηση πολιτικής εξουσίας και δικαστή

100 παρ.5 Σ – βλ. άρθρο Βενιζέλου

Αντί να κάνει το ΣτΕ έλεγχο συνταγματικότητας, έκανε έλεγχο συμβατότητας με την
ΕΣΔΑ.

Δικαστικές αρχές: συλλογικά όργανα που ανήκουν στη δικαστική εξουσία

Συγκρότηση, σύνθεση και προσδιορισμός αρμοδιοτήτων δικαστηρίων ➔ συνδέεται με
αντικειμενική παροχή δικαστικής προστασίας

8Σ – δικαίωμα στο φυσικό δικαστή

*Πότε με τη θέλησή μας μια διαφορά δεν επιλύεται από το δικαστήριο που προβλέπει ο
νόμος αλλά από κάποιο άλλο μηχανισμό; ➔ εκούσια διαιτησία*

Η αποδοχή της διαιτησίας στη διοικητική δικονομία δημιούργησε ζητήματα, τελικώς
έγινε δεκτό ότι είναι σύμφωνο με το σύστημα. Δεν μπορεί όμως ένα διαιτητικό
δικαστήριο να ακυρώσει ή να τροποποιήσει διοικητικές πράξεις.

Δικαστήρια ανάλογα με τις προϋποθέσεις σύστασης είναι 1) Αυτά που ακολουθούν πάγιες διατάξεις σύστασης όπως το ΣτΕ 2) Εξαιρετικά 3) Έκτακτα

Τακτικοί δικαστές: ισχύουν οι εγγυήσεις προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας που προβλέπει το Σ.

Πρόβλεψη ειδικών δικαστικών αρχών αρμόδιων για προαγωγή και υπηρεσιακή κατάσταση υπαλλήλων.

Μικτά δικαστήρια (91Σ): δικαστές + ένορκοι

95 Σ συγκεντρώνει αρμοδιότητες ΣτΕ

ΠΔ 18/1919: ρυθμίζει τη δικονομία ενώπιον του ΣτΕ.

Πρόεδρος – Αντιπρόεδροι – Σύμβουλοι – Πάρεδροι (μόνο συμβουλευτική ψήφο)– Εισηγητές

ΟΡΓΑΝΩΣΗ & ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

Το Συμβούλιο της Επικρατείας

Ακυρωτικό + αναιρετικό δικαστήριο⁷⁷

ΠΔ 361/2001: ρυθμίζει την κατανομή των αρμοδιοτήτων στα 6 τμήματα

Δικαστικές αρμοδιότητες ΣτΕ (95 Σ):

- 1) Μετά από αίτηση ακύρωση των εκτελεστών διοικητικών πράξεων για υπέρβαση εξουσία ή παράβαση νόμου (ακυρωτική) – ένδικο βοήθημα αίτηση ακυρώσεως⁷⁸
- 2) Μετά από αίτηση αναίρεση των τελεσίδικων δικαστικών αποφάσεων των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, όπως νόμος ορίζει⁷⁹ (αναιρετική) – ένδικο βοήθημα αίτηση αναιρέσεως

⁷⁷ Αναιρετική αρμοδιότητα = να αναιρεί κατ' αίτηση τελεσίδικες αποφάσεις των κατώτερων διοικητικών δικαστηρίων για υπέρβαση εξουσίας ή παράβαση νόμου. Βλ. άρθρο 95 παρ.1 στοιχ.β.

⁷⁸ Το ΣτΕ είναι εκ του Συντάγματος καταρχήν αρμόδιο για την εκδίκαση των ακυρωτικών διαφορών. Αυτή η πρωταρχική αρμοδιότητα του ΣτΕ για εκδίκαση των αιτήσεων ακυρώσεως πρέπει να διακρίνεται από την επικουρικότητα του ενδίκου αυτού βοηθήματος που είναι δηλαδή παραδεκτό μόνο αν δεν υπάρχει άλλη παράλληλη προσφυγή.

Η ακυρωτική αρμοδιότητα του ΣτΕ αφορά όλες τις διοικητικές διαφορές (διοικητικές διαφορές ακυρώσεως)(βλ. εξαίρεση 90 παρ.6), για τις οποίες ο νόμος βάσει του Συντάγματος δεν προβλέπει κατ' εξαίρεση είτε ακυρωτική αρμοδιότητα των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων είτε ουσιαστικό έλεγχο.

⁷⁹ Λόγω της πρόβλεψης στο Σύνταγμα η αναιρετική αρμοδιότητα εξακολουθεί να ισχύει απεριόριστα και πάντοτε, έστω κι αν ο νόμος δεν την αναφέρει ρητώς, αλλά ο νόμος μπορεί τώρα ρητώς να την περιορίζει ή να την αποκλείει.

Περιορισμός επίσης της αναιρετικής αρμοδιότητας ισχύει επίσης και όπου προβλέπεται στο ίδιο το Σύνταγμα.

- 3) Εκδίκαση των διοικητικών διαφορών ουσίας που υποβάλλονται στο ΣτΕ σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους νόμους (ουσιαστική) – ένδικο βοήθημα προσφυγή⁸⁰
- 4) (αρμοδιότητα που δεν αναφέρεται στο Σύνταγμα) εκδίκαση εφέσεων κατά ακυρωτικών αποφάσεων των τριμελών διοικητικών εφετειών (άρθρο 5 του Ν.702/77 ➔ άρθρα 58 επ. του ΠΔ 18/89).

Εξαιρέσεις στην καταρχήν ακυρωτική αρμοδιότητα του ΣτΕ:

- ⇒ Αποκλειστική αρμοδιότητα για τον ουσιαστικό έλεγχο ορισμένων διοικητικών διαφορών – 18 παρ.5 τελευτ.εδ. – 65 παρ.6 - 103 παρ.4 Σ
- ⇒ 95 παρ.3 Σ: ο νομοθέτης μπορεί⁸¹ να υπάγει την εκδίκαση κατηγοριών υποθέσεων της ακυρωτικής διαδικασίας του ΣτΕ σε άλλου βαθμού τακτικά διοικητικά δικαστήρια *ανάλογα με τη φύση ή τη σπουδαιότητά τους*.⁸² Στην περίπτωση αυτή το ΣτΕ δικάζει σε β' βαθμό, όπως νόμος ορίζει.⁸³
- ⇒ Ο νομοθέτης μπορεί, και πέρα από τις προβλεπόμενες στο Σύνταγμα εξαιρέσεις⁸⁴, να υπάγει στην αρμοδιότητα του ΣτΕ διοικητικές διαφορές ουσίας κατά κατηγορίες (όχι *ad hoc* ή *ad personam*).
- ⇒ ΑΡΑ, όπου ο νομοθέτης δεν κάνει χρήση αυτών των εξαιρέσεων καθώς και σε περίπτωση αμφιβολίας οι διοικητικές διαφορές υπάγονται στον ακυρωτικό έλεγχο του ΣτΕ (ακυρωτικές διαφορές). Ή, στον βαθμό που το προβλέπει ο νόμος, κατά κατηγορίες υποθέσεων στον τακτικό έλεγχο των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων (διαφορές ουσίας).
- ⇒ Η ρύθμιση δηλαδή γίνεται σε 2 επίπεδα:
 - 1) Αναφορικά με το είδος του ελέγχου: το ποιες διαφορές είναι ακυρωτικές το αποφασίζει το ίδιο το Σύνταγμα (όλες) ΕΝΩ το ποιες είναι ουσιαστικές το ορίζει ο νόμος (ορισμένες μόνο κατηγορίες).
 - 2) Αναφορικά με το αρμόδιο δικαστήριο: και στις 2 περιπτώσεις το Σύνταγμα ορίζει το γενικώς αρμόδιο δικαστήριο// ΣτΕ για τις ακυρωτικές διαφορές/ τακτικά διοικητικά δικαστήρια για τις διαφορές ουσίας.⁸⁵

⁸⁰ Η ουσιαστική αρμοδιότητα των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων καλύπτει μόνο τις κατηγορίες διοικητικών διαφορών (διοικητικές διαφορές ουσίας), για τις οποίες ο νόμος προβλέπει ουσιαστικό έλεγχο, εκτός αν το Σύνταγμα ή βάσει του Συντάγματος ο νόμος τις αναθέτει στο ΣτΕ.

⁸¹ Εκτός ρητών εξαιρέσεων προβλεπόμενων από το Σύνταγμα. Βλ. 65 παρ.6 Σ.

⁸² Βλ. Ν.702/1977, 2323/1995, 2721/1999, 2944/2001, 3068/2002.

⁸³ Η επιφύλαξη του νόμου ερμηνεύεται από τον κοινό νομοθέτη ως επιτρέπουσα όχι μόνο την οργάνωση αλλά και τον δια νόμου περιορισμό της αρμοδιότητας του ΣτΕ σε β' βαθμό επί ακυρωτικών διαφορών τις οποίες εκδικάζουν τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια. Βλ. άρθρο 5^Α του Ν.702/77 [σελ.125 Διαγύλου].

⁸⁴ 18 παρ.5 τελευτ.εδ. & 103 παρ.4 Σ

⁸⁵ Ο νομοθέτης δεν μπορεί πάντως να περιορίσει τη βασική εκάστοτε γενική αρμοδιότητα του ΣτΕ ή των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων χωρίς συγχρόνως να προβεί σε αντίστοιχη διεύρυνση των αρμοδιοτήτων του κατ' εξαίρεση αρμόδιου δικαστηρίου. Δεν επιτρέπεται δηλαδή η απλή κατάργηση ή ο περιορισμός, αλλά μόνο η μετάθεση αρμοδιότητας μέσα στα όρια που προβλέπει το Σύνταγμα. Ένα

Τακτικά Διοικητικά Δικαστήρια

Κατά το Σύνταγμα τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια πρέπει να καταστούν τα μόνα (εκτός των συνταγματικών εξαιρέσεων) διοικητικά δικαστήρια ουσίας, ενώ επίσης μπορούν να αναλάβουν μέρος των ακυρωτικών αρμοδιοτήτων του ΣτΕ, που πάντως θα διατηρεί την αρμοδιότητά του σε β' βαθμό.

Αρμοδιότητες τακτικών διοικητικών δικαστηρίων στα 94 και 95 παρ.1 στοιχ.β & παρ.3 Σ).

Άρθρο 1 του Ν.2717/1999 (ΚΔΔ): ο ΚΔΔ περιέχει το σύνολο των δικονομικών κανόνων που διέπουν την εκδίκαση των διαφορών ουσίας από τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια. Δεν περιέχει όμως απαρίθμηση ή κριτήρια προσδιορισμού των διαφορών ουσίας, οπότε δεν καθορίζει ο ίδιος την αρμοδιότητα των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων.

Τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια είναι οργανωμένα σε 2 βαθμούς δικαιοδοσίας:

Ανάλογα με την κατηγορία των υποθέσεων και τη σπουδαιότητα του αντικειμένου της δίκης:

⇒ Α' Βαθμός:

- Μονομελές Πρωτοδικείο // Τριμελές Πρωτοδικείο // Τριμελές Εφετείο
- ΣτΕ (άρθρο 1 του Ν.702/1977 & άρθρο 15 του Ν.3068/2002)

⇒ Β' Βαθμός:

- Μονομελές Πρωτοδικείο → Τριμελές Πρωτοδικείο
- Τριμελές Πρωτοδικείο → Τριμελές Εφετείο
- Τριμελές Εφετείο → Τριμελές Εφετείο
- Επί ακυρωτικών υποθέσεων των άρθρων 1 του Ν.702/1977 & 15 του Ν. 3068/2002 ενώπιον του ΣτΕ.⁸⁶

Διαφορές εκ διοικητικών συμβάσεων: με τον Ν.1406/1983 (άρθρο 1 παρ.2 στοιχ.ι) μεταφέρθηκαν ανεξαιρέτως στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια και μάλιστα σε α' και β' βαθμό στο τριμελές διοικητικό εφετείο.⁸⁷ Αυτό ισχύει και για την αστική ευθύνη του κράτους από διοικητική σύμβαση.

τέτοιο αντισυνταγματικό περιορισμό της αρμοδιότητας του ΣτΕ αποτελεί και ο αποκλεισμός του ακυρωτικού του ελέγχου από τις λεγόμενες *κυβερνητικές πράξεις*.

!!! Γι' αυτό, όπου ο νόμος αποκλείει γενικά τα ένδικα βοηθήματα ή ένδικα μέσα κατά διοικητικής πράξεως πρέπει να ερμηνευθεί ότι δεν εννοεί την αίτηση ακυρώσεως, γιατί αλλιώς θα ήταν αντίθετος προς το 95 παρ.1 στοιχ.α Σ.

⁸⁶ Επί των άλλων αποφάσεων διοικητικών δικαστηρίων το ΣτΕ ασκεί μόνο ανααιρετικό έλεγχο. Ενώ σε σημαντικές κατηγορίες διαφορών ουσίας, και προπάντων στις ακυρωτικές υποθέσεις, το ΣτΕ παραμένει δικαστήριο πρώτου και τελευταίου βαθμού.

⁸⁷ Βλ. επίσης άρθρο 7 παρ.2 του Ν.1406/1983 & 6 παρ.2 στοιχ.α' ΚΔΔ.

Έννοια της διοικητικής σύμβασης:

ΑΕΔ: ακολουθώντας το οργανικό κριτήριο περιόρισε την έννοια της διοικητικής σύμβασης στις συμβάσεις όπου ο ένας από τους δύο συμβαλλομένους είναι το δημόσιο ή ένα νπδδ.^{88 89}

Ορθό είναι το ουσιαστικό, λειτουργικό κριτήριο, που προσανατολίζεται όχι στη νομική μορφή του συμβαλλομένου, αλλά στην άσκηση ή μη από αυτόν δημόσιας εξουσίας.

ΑΡΑ, για τον χαρακτηρισμό μια σύμβασης ως διοικητικής πρέπει να συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις:

- 1) Νομική μορφή του συμβαλλομένου ως νπδδ.
- 2) Με τη σύμβαση να επιδιώκεται η εξυπηρέτηση σκοπού, ο οποίος έχει αναχθεί από τον νόμο σε σκοπό δημοσίου συμφέροντος.
- 3) Ο συμβατικός δεσμός διέπεται από εξαιρετικές ρήτρες, δηλαδή όρους αποκλίνοντες από το κοινό δίκαιο, οι οποίοι προσδίδουν υπερέχουσα θέση στο δημόσιο ή το νπδδ με την άσκηση εξουσίας μονομερούς επέμβασης στο συμβατικό δεσμό και επιβολής κυρώσεων.

Διαφορές σχετικές με τη διοικητική εκτέλεση (= αναγκαστική είσπραξη των δημοσίων εσόδων) και διάφορα διοικητικά πρωτόκολλα, τις δημοτικές εκλογικές διαφορές καθώς και τις μισθολογικές διαφορές → ΑΕΔ: τείνει να υιοθετεί ως κριτήριο τη φύση του αμφισβητούμενου δικαιώματος (της «υποκείμενης αιτίας») και όχι τον χαρακτήρα των διοικητικών ενεργειών. Βλ. και άρθρο 1 παρ.2 στοιχ.ια Ν.1406/1983.

Τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια είναι αρμόδιο και για την εκδίκαση διαφορών που προκύπτουν κατά τη διαδικασία που προηγείται της σύναψης διοικητικών συμβάσεων. Ν.3886/2010. Αρμόδιο είναι το διοικητικό εφετείο της έδρας της αναθέτουσας αρχής.⁹⁰

Αν το αντικείμενο της δίκης αποτελείται από μικτές απαιτήσεις, ποια δικαστήρια έχουν δικαιοδοσία;

ΑΕΔ & ΣτΕ: επέμειναν στο κριτήριο της φύσεως της υποκείμενης σχέσης, προς ικανοποίηση της οποίας επισπεύδεται η διοικητική εκτέλεση.

ΟΜΩΣ, ΑΕΔ: δέχεται ότι *θα πρέπει να αναζητηθεί η προέχουσα απαίτηση στο εν λόγω τίτλο*, δηλαδή εκείνη που υπερτερεί ποσοτικώς και με βάση αυτή τελικά να καθοριστεί το δικαστήριο στη δικαιοδοσία του οποίου υπάγεται η διαφορά.

⁸⁸ Με τον τρόπο αυτό οι περισσότερες από τις συμβάσεις που συνάπτει ο δημόσιος τομέας (οι φορείς του οποίου είναι συνήθως οργανωμένοι με τη μορφή της ΑΕ) χαρακτηρίζονται ως ιδιωτικές συμβάσεις που διέπονται από το ιδιωτικό δίκαιο και κρίνονται από τα πολιτικά δικαστήρια.

Η ελληνική νομολογία εξακολουθεί και στην περίπτωση αυτή, παρά την αντίθετη διεθνή πρακτική και την ευρωπαϊκή νομοθεσία, να υιοθετεί το τυπικό, οργανικό κριτήριο.

⁸⁹ Πάντως και κατά το οργανικό κριτήριο που δέχεται η νομολογία διαφορές από διοικητικές συμβάσεις που συνάπτει το δημόσιο, ΟΤΑ ή άλλο νπδδ είναι διοικητικές διαφορές ουσίας και υπάγονται επομένως κατά το 94 παρ.1 Σ στη δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων (βλ. άρθρα 1 παρ.2 στοιχ. ι του Ν.1406/1983).

⁹⁰ Αρμοδιότητα του ΣτΕ προβλέπεται μόνο για συμβάσεις παραχώρησης δημοσίων έργων ή υπηρεσιών, που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2004/17/ΕΚ ή με προϋπολογισμό μεγαλύτερο των 150.000 ευρώ.

Τρίτη 24/11/2020, Γιαννακόπουλος

Απόφαση 13/11/2020 Αρχηγού ΕΛΑΣ για απαγόρευση συναθροίσεων για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας.

Απόφαση 263/2020 της Επιτροπής Αναστολών του ΣτΕ.

Γιατί ήταν αρμόδιο το ΣτΕ ως προς το αίτημα προσωρινής δικαστικής προστασίας κατά της πράξεως αυτής του αρχηγού της ΕΛΑΣ;

Κανονιστική πράξη = γενική και απρόσωπη ρύθμιση, για την οποία δεν μπορούμε να προσδιορίσουμε εκ των προτέρων επακριβώς το πεδίο εφαρμογής της

3919/2010: όχι ουσιαστικοποίηση διαφορών που προκύπτουν από κανονιστικές πράξεις (άρθρο 43 παρ.2) – διαφορετικά, θα ισοδυναμούσε με δυνατότητα έκδοσης διοικητικών πράξεων

+ εφόσον όχι ειδική διάταξη που να έχει μεταφέρει τη διαφορά αυτή σε άλλο δικαστήριο

Αποφασίστηκε καταρχήν η αναστολή λειτουργίας των δικαστηρίων με ορισμένες εξαιρέσεις. Βλ. και εξ αποστάσεως διασκέψεις. Τι θα μπορούσε να αποτρέψει μια διοικητική τηλεδίκη; (βλ. γαλλικό *ordonnance* 19/11)

➔ Κρίσιμο θεσμικό ζήτημα στο 93 παρ.2 Σ (δημόσια συνεδρίαση συνεδρίασης), ο συνταγματικός νομοθέτης προφανώς το αντιλαμβάνεται υπό την έννοια ότι οποιοδήποτε μπορεί να μπει και να παρακολουθήσει + παρέκκλιση σε εξαιρετικές περιπτώσεις

➔ Δε χάνεται ο πυρήνας της δημοσιότητας. Όμως, υπάρχουν και περαιτέρω προβληματισμοί. Επικοινωνία συνηγόρων με πελάτες.

Βλ. σύνθεση Ολομέλειας. Για να υπάρχει απαρτία (άρθρο 8) ➔ 50% + βλ. για ελάσσων Ολομέλεια

Αν με βάση με αυτόν τον τρόπο συγκρότησης δεν έχουμε περιττό αριθμό, θα πρέπει να αποχωρεί ένα μέλος.

Μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά ένα όργανο με τόσα μέλη; Γιατί έχουμε Ολομέλεια στο ΣτΕ με τόσα πολλά πρόσωπα; Γιατί είμαστε καχύποπτοι ως προς την αντικειμενικότητα της σύστασης της Ολομέλειας.

6 τμήματα με 2 συνθέσεις (5μελής ή 7μελής)

100 παρ.5 Σ

Ρύθμιση έχει ξεπεραστεί και με τις προβλέψεις του ευρωπαϊκού δικαίου.

ΠΔ 361/2001 (4^ο τμήμα με τεκμήριο αρμοδιότητας, 5^ο αρμόδιο εκτός από ζητήματα δικαίου περιβάλλοντος + επεξεργασίας)

Ολομέλεια και τμήματα είναι σχηματισμοί ίδιου κύρους.

Δικαστικές αρμοδιότητες ΣτΕ:

1) Σε α' βαθμό για αιτήσεις ακυρώσεως κατά δπ εφόσον νόμος δεν τις έχει αποκεντρώσει στα τακτικά δικαστήρια (ή χαρακτηρισμός ως διαφορών ουσίας) + δικαίωμα φυσικού δικαστή ➔ θεμελιώδες δικαίωμα στην αίτηση ακύρωσης κατά εκτελεστών πράξεων διοικητικών αρχών

- 2) Αίτηση αναίρεσης, μετά 2001 η αρμοδιότητα αυτή τέθηκε υπό την επιφύλαξη του νόμου, μετά το 2010 συρρίκνωση λόγων αναίρεσης
- 3) Διαφορές ουσίας (κατ' εξαίρεση) – υπαλληλικές προσφυγές, κατά πράξεως Προέδρου Βουλής, προσφυγές κατά μέτρων παρατείνεται αδικαιολόγητα η στέρηση χρήσης και κάρπωσης ιδιοκτησίας (18Σ)(βλ. επίταξη που έγινε σε ιδιωτικές κλινικές Θεσσαλονίκης)

Τακτικά διοικητικά δικαστήρια

N.2717/99→ εκδίκαση από τακτικά των διοικητικών διαφορών ουσίας

N.1406/83 & N.702/77

Καθ' ύλην: αρμόδια κατά κανόνα για διοικητικές διαφορές ουσίας που δεν υπάγονται στα πολιτικά δικαστήρια, που δεν έχουν επαχθεί στο ΕΣ ή στο δικαστήριο του 88 παρ.2, ακυρωτικές διαφορές που έχουν υπαχθεί από το νόμο → όχι κάποιο συνταγματικό κριτήριο, παρέκταση αρμοδιότητας δεν προβλέπεται (άρθρο 9)

Λειτουργική αρμοδιότητα (άρθρο 6)(εσωτερική κατανομή αρμοδιότητας)

Τεκμήριο αρμοδιότητας υπέρ του 2 μελούς πρωτοδικείου σε α' βαθμό

Κατά τόπον: δικαστήριο τόπου όπου εδρεύει η αρχή που έχει προκαλέσει τη σχετική διαφορά

Ελεγκτικό Συνέδριο (98Σ) + γνωμοδοτικές, ελεγκτικές αρμοδιότητες

N.4700/2020 (αντικατάσταση N.4129/213 + μια σειρά πδ)

Λειτουργεί αδιατάρακτα από το 1833 (πρότυπο του γαλλικού ΕΣ)

Αρμόδιο για έλεγχο λογαριασμών δημοσίων υπολόγων, ευθύνη στρατιωτικών και πολιτικών υπαλλήλων από πράξεις που έγινε με δόλο/βαριά αμέλεια και προκάλεσαν αστική ευθύνη του νπ

Ειδικό Δικαστήριο 88 παρ.2Σ – μετασχηματισμός δικαστηρίου αγωγών κακοδικίας
Θεσπίστηκε λόγω δυσπιστίας προς τους δικαστές να αποφασίζουν οι ίδιοι για τις αποδοχές και τις συντάξεις τους.

ΣΧΕΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΩΝ & ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ

Ποια προβλήματα δημιουργούνται στο πλαίσιο της εικόνας που θα μπορούσε να αποδοθεί ως νομικός πλουραλισμός;

Πχ ποινική αξιολόγηση συμπεριφοράς δημοσίου υπαλλήλου ως κατάχρηση εξουσίας

Τι εννοούμε με τον όρο «σχέση»; Τι με τον όρο «σύγκρουση»;

Σχέση = ενδεχόμενο ή υποχρέωση συνεργασίας δικαστηρίων

Σύγκρουση = όχι δυνατή η συνεργασία

Διάκριση ανάμεσα στο κύριο και στα προδικαστικά ζητήματα. Το κύριο συνδέεται άμεσα με το αίτημα παροχής δικαστικής προστασίας.

Σύγκρουση Δικαιοδοσιών (βλ. και πίνακα)

Η διάκριση των δικαιοδοσιών είναι αυστηρή (= αν σφάλω ως προς την επιλογή δικαιοδοσίας, απορρίπτεται το ένδικο βοήθημά μου) αλλά όχι απόλυτη (= προβλέπεται μια δυνατότητα θεραπείας)(Βλ. ν.1406/83 – ΣτΕ 3845/97) → πάγια εφαρμογή: άρθρο **41 Ν. 3659/2008**

Αν η απόρριψη του ενδίκου βοηθήματος τελεσιδικήσει στη μια δικαιοδοσία, μπορούμε να απευθυνθούμε στην άλλη.

Σύγκρουση δικαιοδοσιών = ως προς το κύριο ζήτημα μιας διαφοράς δεν υπάρχει συμφωνία ανάμεσα σε δικαστήρια διαφορετικών δικαιοδοσιών. Η τελεσιδικώς και τα 2 δικαστήρια έχουν απορρίψει τη δικαιοδοσία (αποφατική σύγκρουση).

➔ Ρύθμιση από **Δικαστήριο του 100Σ** – άρση συγκρούσεων στο πλαίσιο ύπαρξης πολλαπλώς δικαιοδοσιών – ο τρόπος άρσης ρυθμίζεται από τον οργανικό νόμο του δικαστηρίου – με πρωτοβουλία του ίδιου του δικαστηρίου ή τω σχετικών διαδίκων

Αν ως προς το κύριο ζήτημα δεν υπάρχει αμφισβήτηση ΑΛΛΑ σχέση κύριου-προδικαστικού, τότε μιλάμε για Σχέση Δικαιοδοσιών (βλ. και πίνακα)

Αν το προδικαστικό ανήκει ως κύριο στην αρμοδιότητα άλλου δικαστηρίου, το δικαστήριο που είναι αρμόδιο για το κύριο ζήτημα → αναβολή αναμένοντας την εκδίκαση του προδικαστικού.

Πχ κύριο το κύρος μιας οικοδομικής άδειας που έχει προβληθεί με αίτημα ακύρωσης 2 δυνατότητες:

- Επίλυση με παρεμπόδιση κρίση (είναι δεσμευτική μόνο για τη συγκεκριμένη υπόθεση – δε δημιουργεί δεδικασμένο)
- Αναβολή

Διαπλαστικές αποφάσεις: ακυρώνουν ή τροποποιούν μια διοικητική πράξη

Τρίτη 1/12/2020

ΣΧΕΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ (βλ. eclass)

Όχι αυστηρή όπως στις δικαιοδοσίες. Αν δεν προβλέπεται αντίθετη διάταξη, το δικαστήριο έχει την υποχρέωση να μην απορρίψει το ένδικο βοήθημα και να το παραπέμψει στο αρμόδιο δικαστήριο.

Άρθρο 34 Ν.1968/91 – υπερισχύει προγενέστερη αντίθετη διάταξη

Όταν η παραπομπή γίνεται από ιεραρχικά ανώτερο προς κατώτερο δικαστήριο, η παραπομπή αυτή είναι δεσμευτική για το δεύτερο.

Αν και σε ποιο βαθμό συνεργάζονται μεταξύ τους τα δικαστήρια και πώς επιλύουν τυχόν συγκρούσεις → ομοίως με δικαιοδοσίες

Σύγκρουση: δύο δικαστήρια διεκδικούν αρμοδιότητα επί ενός κυρίου ζητήματος
Αν ένα είναι ιεραρχικά ανώτερο δεν τίθεται ζήτημα καθώς θα επικρατήσει η δική του γνώμη. Θέμα σύγκρουσης τίθεται ανάμεσα σε ομοιόβαθμα δικαστήρια ή ανάμεσα σε εφετείο και πρωτοδικείο διαφορετικής περιφέρειας.

➔ Η αρμοδιότητα κανονίζεται από το τμήμα του ΣτΕ που είναι αρμόδιο για την εκδίκαση της αντίστοιχης αίτησης αναίρεσης.

Αν η αμφισβήτηση της αρμοδιότητας δεν αφορά το κύριο ζήτημα μιας δίκης αλλά για να επιλυθεί αυτό απαιτείται η επίλυση προδικαστικού ζητήματος ➔ νομιμότητα, ύπαρξη παρανομίας, κύρος διοικητικής πράξης που αποτέλεσε το ζημιογόνο γεγονός ίσως αποτελεί το προδικαστικό ζήτημα, που θα μπορούσε να είναι κύριο στο πλαίσιο μιας άλλης δίκης.

Βλ. πότε συντρέχει περίπτωση αναβολής

Προδικαστικές κρίσεις από μη αρμόδιο δικαστήριο είναι απαραίτητες για την κρίση επί του κυρίου ζητήματος αλλά δεν παράγουν δεδικασμένο.

«Το δεδικοσμένο», πρόσφατη μελέτη Γιαννακόπουλου (βλ. eclass «για εμβάθυνση»)
ΣτΕ 1771/2019 (σκέψη 11) ➔ ζήτημα ερμηνείας και εφαρμογής *ne bis in idem* (διοικητικές και ποινικές κυρώσεις, βλ. πολλαπλά τέλη)

ΔΙΚΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΟΙ

Διαδικασία παραγωγής βούλησης δικαστηρίου (=δίκη)(δηλώνει βούληση κράτους για επίλυση διαφοράς)

Δικαστές ➔ αρχή της εξαιρέσης & ευθύνη των δικαστών

Διάδικοι ➔ αρχή ισότητας, ομοδικία, παρέμβαση

ΔΙΚΑΣΤΗΣ

- Χαίρει προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας
- Φυσικός ή νόμιμος δικαστής (προκαθορισμός σε ανύποπτο της διαφοράς χρόνο με αντικειμενικά και σταθερά κριτήρια επιλογής)(8 παρ.1 Σ).⁹¹ Βλ. επίσης 8 & 188 παρ.1 ΚΔΔ.
- Ιδιαιτερότητα αρμοδιότητας διοικητικού δικαστή: σε αντίθεση με τον πολιτικό δικαστή δεν είναι ένας ουδέτερος τρίτος που με βάση τη συζητητική αρχή περιορίζεται στο να δικάσει αποκλειστικώς βάσει των ήδη προταθέντων από τους διαδίκους ισχυρισμών και αποδεικτικών στοιχείων. Ο διοικητικός δικαστής είναι ένα όργανο του κράτους, το οποίο στην άσκηση των καθηκόντων του επιδιώκει την εξυπηρέτηση

⁹¹ Τα δικαστήρια δηλαδή και οι δικαστές που είναι αρμόδιοι για τη διεξαγωγή μιας συγκεκριμένης δίκης ορίζονται από τον νόμο, με την ουσιαστική έννοια του όρου, που περιλαμβάνει και κανονιστική πράξη της διοίκησης βάσει νομοθετικής εξουσιοδότησης. Βλ. άρθρο 1 παρ.2 στοιχ.α Ν.702/77.

του δημοσίου συμφέροντος, που είναι στενά συμβιβασμένο με το αντικείμενο του έργου του (= ο έλεγχος της διοικητικής δράσης). Αυτό που τον ενδιαφέρει είναι η αντικειμενική αλήθεια ως προϋπόθεση της αντικειμενικής νομιμότητας, που είναι θεμελιώδης συνταγματική αρχή ως προς τη δράση της ελεγχόμενης δημόσιας Διοίκησης. Γι' αυτό και ακολουθεί κατά κανόνα το διαφορετικό ανακριτικό σύστημα που του δίνει τη δυνατότητα αφενός να έχει αυτός την πρωτοβουλία για την εξέταση αυτεπαγγέλτως της συνδρομής των διαδικαστικών προϋποθέσεων για τη συνέχιση της δίκης (βλ. και άρθρο 35 ΚΔΔικ). Η συνέχιση δηλαδή της δίκης δεν επαφίεται στην πρωτοβουλία των διαδίκων. Το ανακριτικό σύστημα επιτρέπει στο διοικητικό δικαστή να μην περιορίζεται στους ισχυρισμούς και τα αποδεικτικά μέσα που προσκομίζουν οι διάδικοι αλλά με τη βοήθεια της αντικειμενικής πηγής των αποδεικτικών μέσων (= ο διοικητικός φάκελος) και πάντοτε εντός των ορίων των λόγων που έχουν προβάλει οι διάδικοι (δηλ. του αντικειμένου της δίκης), ο ίδιος μπορεί να παίρνει την πρωτοβουλία να διερευνά πραγματικά περιστατικά αλλά και λόγους πέρα από αυτούς που προβάλουν οι διάδικοι για να εξασφαλίσει την τήρηση της αρχής της νομιμότητας. Έτσι, δημιουργείται μια εκλεκτική θεσμική συγγένεια του δικαστή με τον έναν από τους δύο διαδίκους, τη δημόσια διοίκηση. Γι' αυτό τίθεται με ιδιαίτερο τρόπο η ανεξαρτησία του διοικητικού δικαστή.

Άρα, οι διαφορές του διοικητικού από τον πολιτικό δικαστή συνοψίζονται στα εξής:

1) Αντικείμενο της δίκης

Πολιτική: αφορά δικαιώματα και υποχρεώσεις των διαδίκων. Προέχει η διαμάχη μεταξύ ιδιωτικών συμφερόντων.

Διοικητική: αναφέρεται μεν στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του προσφεύγοντος, αλλά από την πλευρά της διοίκησης αναφέρεται κατά κανόνα στην αρμοδιότητα και νομιμότητα της συμπεριφοράς της. Λαμβάνεται πάντοτε υπόψη και το δημόσιο συμφέρον. Ο δικαστής δεν είναι αδιάφορος τρίτος. Δύσκολο έργο του διοικητικού δικαστή να περιφρουρήσει τι δημόσιο συμφέρον αλλά και να προστατεύσει το νόμιμο ιδιωτικό συμφέρον.

2) Πολιτική δίκη: συζητητική αρχή

Διοικητική δίκη: ανακριτική αρχή → ο δικαστής είναι πιο ενεργό μέλος της δίκης (δεν περιορίζει την κρίση του στους πραγματικούς ισχυρισμούς που προτείνουν και αποδεικνύουν οι διάδικοι, αλλά προχωρεί σε αυτεπάγγελτη εξέταση).

ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΞΑΙΡΕΣΗΣ

Συνδέεται με τη θεμελιώδη ανάγκη να είναι ανεξάρτητος και αντικειμενικός ο δικαστής στην προσπάθειά του να επιλύσει μια συγκεκριμένη διαφορά.

Σύμφωνα με την αρχή αυτή, θα πρέπει να αποκλειστεί ένας δικαστής από τη σύνθεση του δικαστηρίου καίτοι είχε καθοριστεί να συμμετάσχει σε ανύποπτο χρόνο με αντικειμενικά και σταθερά κριτήρια (8Σ). Δικαιολογείται σε περιπτώσεις στις οποίες ο

δικαστής έχει μια ιδιαίτερη σχέση είτε με τους διαδίκους είτε με την υπόθεση. Σχέση που κλονίζει με τρόπο αντικειμενικό την ικανότητά του να είναι αμερόληπτος. Τότε προβλέπεται είτε ο ίδιος ο δικαστής να πάρει την πρωτοβουλία να ζητήσει την εξαίρεσή του (αυτοεξαίρεση) είτε την εξαίρεση να τη ζητήσει ο διάδικος που θίγεται (κυρίως εξαίρεση) είτε ο Πρόεδρος/το ίδιο το δικαστήριο, το οποίο και θα αποφασίσει επί του ζητήματος της εξαιρέσεως (αυτεπάγγελτη εκ μέρους του δικαστηρίου εξαίρεση).

Θεσμός εξαίρεσης δικαστών ενώπιον του ΣτΕ

Βλ. ελλειπτικότητα των διατάξεων του ΠΔ 18/1989 – δεν υπάρχει ειδική ρύθμιση
Ορθότερα υπάρχει μέσω του άρθρου 40 παραπομπή στις σχετικές διατάξεις που εφαρμόζονται ενώπιον του ΑΠ (δηλ. διατάξεις ΚΠολΔ).

Άρθρα 52-53 ΚΠολΔ → αυτοεξαίρεση, κύρια εξαίρεση, αυτεπάγγελτη κίνηση της διαδικασίας εξαίρεσης

Δε θεωρείται παραδεκτή η αίτηση εξαίρεσης ολόκληρου του ΣτΕ ή τόσων δικαστών ώστε αυτοί που απομένουν να μη μπορούν να συγκροτήσουν το σχετικό δικαστικό σχηματισμό. Σε αντίθεση με τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια, το ΣτΕ είναι μοναδικό. Αν δεχόμασταν τη δυνατότητα εξαίρεσης τόσων μελών ώστε να καθίσταντο αδύνατη η συγκρότηση, αυτό θα ισοδυναμούσε με στέρηση της δυνατότητας παροχής δικαστικής προστασίας (αρνησιδικία). Ακόμη και με το ρίσκο να έχουν συμπράξει στην παροχή δικαστικής προστασίας πρόσωπα των οποίων η αμεροληψία έχει κλονιστεί.

Θεσμός εξαίρεσης ενώπιον των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων

Κρίσιμα τα άρθρα **14-22 ΚΔΔικ** (πληρέστερο, αναλυτικότερο νομοθέτημα, που παρέχει ορισμούς και βοηθάει και στη δογματική ανάλυση των επιμέρους σκοπών – εμφανές ήδη από το άρθρο 14)

Άρθρο 15: θεσμός αυτοεξαίρεσης, εδώ «δήλωση» - ακόμα κι αν υπάρχει υπόνοια ότι συντρέχουν λόγοι αποκλεισμού («λόγοι ευπρέπειας»)

Άρθρο 17: διάδικοι ζητούν εξαίρεση δικαστή – η αμεροληψία ενδέχεται να κλονίζεται και από οποιοδήποτε άλλο ενδεικτικό λόγο, ενδεικτικοί οι λόγοι

Άρθρο 17 παρ.5: απαράδεκτη η αίτηση εξαίρεσης όλων των δικαστών των διοικητικών δικαστηρίων του Κράτους

Άρθρο 19: συνέπειες ευδοκίμησης αίτησης εξαίρεσης

Η ευθύνη των δικαστών είναι πολυδιάστατη:

- Πειθαρχική: πρέπει να κρίνονται από ειδικά συλλογικά όργανα, τα ανώτατα δικαστικά και πειθαρχικά συμβούλια (87 & 91Σ).
- Ποινική: διατάξεις στον ΠΚ που αφορούν το λειτούργημα των δικαστών και πιθανές πλημμελείς ασκήσεις του, δωροδοκία (237 ΠΚ), αδίκημα πιθανής φανέρωσης δικαστικού απορρήτου – διάδοση του αποτελέσματος της διάσκεψης πριν από την επίσημη δημοσίευση της τελευταίας (251 ΠΚ)
- Αστική: η πτυχή της αστικής ευθύνης σε σχέση με τη δράση των δικαστών απασχόληση ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια και σε εθνικό και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στο 99Σ που ρυθμίζει την κακοδικία προβλέπεται μια μορφή αστικής ευθύνης (= η δυνατότητα αποζημίωσης

των διαδικών λόγω της έκδοσης παράνομων δικαστικών αποφάσεων ή λόγω της διενέργειας παράνομων διαδικαστικών πράξεων εκ μέρους δικαστή). Προσωπική ατομική ευθύνη του φυσικού προσώπου του δικαστή και μάλιστα με πολύ αυστηρές προϋποθέσεις που έχει θέσει ο οργανικός νόμος 693/1977. Προκειμένου να ευδοκιμήσει μια αγωγή κακοδικίας θα πρέπει να έχει μεταξύ άλλων αποδειχθεί δόλος ή βαριά αμέλεια του δικαστή ή περίπτωση αρνησιδικίας. Αυτός ο ατελής θεσμός της κακοδικίας γέννησε την τάση να αναγνωριστεί η αστική ευθύνη του Δημοσίου από παράνομες πράξεις των δικαστών κατά την άσκηση των δικαιοδοτικών τους καθηκόντων, διότι μέχρι πριν λίγα χρόνια η πάγια νομολογία των εθνικών δικαστηρίων ήταν ότι δεν γεννάται αστική ευθύνη του Δημοσίου από παράνομες πράξεις των δικαστικών οργάνων όταν αυτά ασκούν δικαιοδοτική αρμοδιότητα βάσει του 105 ΕισΝΑΚ. Μπορεί να γεννηθεί όμως από πράξεις δικαστικών οργάνων στο πλαίσιο οργάνωσης ή λειτουργίας των δικαστηρίων (πχ παράλειψη των αρμοδίων δικαστικών αρχών να λάβουν μέτρα τήρησης της τάξης μέσα στις δικαστικές αίθουσες).

Μεταστροφή στην εθνική νομολογία λόγω της επίδρασης του ευρωπαϊκού δικαίου.⁹² Η χώρα μας και άλλες έχουν καταδικαστεί από το ΕΔΔΑ λόγω υπέρβασης του εύλογου χρόνου διάρκειας της δίκης (παράβαση 6 ΕΣΔΑ). Για τη χώρα μας το ΕΔΔΑ έκρινε ότι το πρόβλημα είναι συστημικό (*Αθανασίου κ. Ελλάδος*). Η πιλοτική απόφαση που δημοσιεύθηκε οδήγησε σε νομοθετική μεταρρύθμιση που είχε ως αποτέλεσμα με το άρθρο 53 του Ν.4055/2012 να προβλεφθεί ένα καινούριο ένδικο βοήθημα που ισοδυναμεί με μια αγωγή αποζημίωσης κατά του Δημοσίου λόγω υπέρβασης του εύλογου χρόνου μιας δίκης.

Πιο θεαματικά στη μεταστροφή της νομολογίας επέδρασε η απόφαση στην υπόθεση *Kobler* που εκδόθηκε στις 30/9/2003 (C-224/01) που έκρινε ότι τα ΚΜ πρέπει να προβλέπουν θεσμούς αστικής ευθύνης του Δημοσίου σε περίπτωση που έχουν θιγεί δικαιώματα που πηγάζουν από το δίκαιο της ΕΕ λόγω πράξεων που προέρχονται ακόμα και από τα ανώτερα δικαιοδοτικά όργανα της χώρας, αρκεί οι πλημμέλειες των πράξεων αυτών να είναι καταφανείς. Αυτή η νομολογία που εξ ορισμού περιορίζεται στο πεδίο του δικαίου της ΕΕ είχε ευρύτερο αντίκτυπο στα εθνικά δίκαιο των ΚΜ και σε ό,τι αφορά τη χώρα μας οδήγησε σε μια γενικότερη μεταστροφή της νομολογίας με την περίφημη απόφαση ΟλΣτΕ 1501/2014. Σε αυτή έγινε μεταξύ άλλων δεκτό ότι αστική ευθύνη του Δημοσίου γεννάται και από παράνομες πράξεις των δικαστικών οργάνων κατά την άσκηση και των δικαιοδοτικών τους καθηκόντων, αρκεί η σχετική παρανομία να είναι πρόδηλη.

⁹² Βλ. Ν.2957/2001, οποίος κύρωσε τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για θέματα αστικού δικαίου περί διαφθοράς. Η διεθνής σύμβαση στο άρθρο 5 καθιερώνει υποχρέωση των συμβαλλομένων κρατών να προβλέπουν στο εσωτερικό τους δίκαιο τις κατάλληλες διαδικασίες που επιτρέπουν στα ζημιωθέντα πρόσωπα από «πράξη διαφθοράς» δημόσιων λειτουργών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους να εξασφαλίσουν αποζημίωση από το κράτος. Βλ. επίσης άρθρο 3 παρ. 3 του Ν.2957/2001.

ΔΙΑΔΙΚΟΙ

Η δίκη εκκινεί πάντοτε με πρωτοβουλία του διαδίκου. Αν και κατά την ανακριτική αρχή ο δικαστής έχει την πρωτοβουλία για την πρόοδο της διοικητικής δίκης, είναι αδιαμφισβήτητο ότι αυτή δε νοείται χωρίς διαδίκους.

Διάδικοι = τα πρόσωπα που ζητούν από ένα (διοικητικό) δικαστήριο δικαστική προστασία ή τα πρόσωπα κατά των οποίων ζητείται δικαστική προστασία και παράλληλα οι (οιονεί) καθολικοί διάδοχοί τους, εφόσον επιτρέπεται η υπεισέλευσή τους στη θέση των αρχικών διαδίκων.

Κατηγορίες διαδίκων:

- **Βασικοί ή αρχικοί** διάδικοι (τουλάχιστον 2). Ο αρχικός διάδικος κατά του οποίου ζητείται δικαστική προστασία είναι το Δημόσιο ή ΝΠΔΔ. Εξαιρέση! Δικαστική προστασία κατά ιδιώτη → αίτηση κατά του προσώπου πολιτικού ή στρατιωτικού οργάνου του Δημοσίου ή ΝΠΔΔ ή ΟΤΑ που από δόλο ή βαριά αμέλεια προκάλεσε ζημία που την κάλυψε το ΝΠ στο οποίο αυτός ανήκει και το οποίο στρέφεται με αυτή την αίτηση εναντίον του αναγωγικώς προκειμένου να ζητήσει την αποζημίωση που αυτό υποχρεώθηκε να δώσει σε κάποιον διοικούμενο.
- **Μεταγενέστεροι**
- **Εκ του νόμου** διάδικοι:
 - Οι διάδικοι εκείνης της αρχικής δίκης πχ επί της οποίας εκδόθηκε η δικαστική απόφαση με την οποία παραπέμφθηκε προδικαστικό ζήτημα στο ΑΕΔ.⁹³
 - ενώπιον του ΑΕΔ, όταν καλείται να άρει τη σύγκρουση μεταξύ δικαιοδοσιών, οι διάδικοι της δίκης στο πλαίσιο της οποίας ανέκυψε η σύγκρουση. Βλ. άρθρο 47 παρ.1 Ν.345/1976.
 - ο Υπουργός που εποπτεύει το διάδικο ΝΠΔΔ κατά τα οριζόμενα στα 21 παρ.2 στοιχ. α' και β' του ΠΔ 18/89.

Όπως συμβαίνει και στην πολιτική δίκη, οι διάδικοι δεν είναι κατ' ανάγκη οι φορείς των επίδικων δικαιωμάτων ή υποχρεώσεων. Διάδικοι μπορεί να είναι οι κατά νόμο διαχειριστές αυτών των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων (πχ μπορεί να είναι ο σύνδικος πτώχευσης, ο Υπουργός που εποπτεύει το διάδικο νπ⁹⁴)⁹⁵.

- Ιδιαίτερες περιπτώσεις διαδίκων: στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια ο Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας (πχ αυτός που μπορεί να ασκήσει αναίρεση υπέρ του νόμου οπότε καθίσταται πλήρης διάδικος της αναιρετικής δίκης). Στο ΕΣ ο Γενικός Επίτροπος είναι αυτός που

⁹³ Σε δίκες επί προδικαστικών ζητημάτων βάσει παραπεμπτικής απόφασης άλλου δικαστηρίου θέση διαδίκων έχουν οι διάδικοι της δίκης (ή των δικών) επί της ουσίας. Βλ. πχ άρθρο 49 παρ.1 Ν.345/1976.

⁹⁴ 53 παρ.5 + 58 παρ.4 ΠΔ 18/89.

⁹⁵ Βλ. επίσης 64 παρ.2 ΚΔΔ & άλλες περιπτώσεις στις σελ.274-275.

εκπροσωπεί το δημόσιο συμφέρον και ασκεί στο όνομά του τα σχετικά ένδικα μέσα.

Καθού στη διοικητική δίκη α' βαθμού είναι σχεδόν πάντοτε μια διοικητική αρχή. Λόγω του προνομίου του διοικητικού καταναγκασμού που ο νόμος αναγνωρίζει στη διοίκηση, αυτή μπορεί να εκτελεί αναγκαστικά όλες τις πράξεις της, χωρίς να χρειάζεται να προσφεύγει στα δικαστήρια για την επίτευξη ευνοϊκής απόφασης που να αποτελεί εκτελεστό τίτλο.⁹⁶

Ζητήματα προς εξέταση:

- Αρχή της ισότητας των διαδίκων
- Ομοδικία
- Παρέμβαση

Τρίτη 8/12/2020

ΔΙΑΔΙΚΟΙ

Η διοικητική δίκη εκκινεί με πρωτοβουλία των διαδίκων και δε μπορεί να συνεχιστεί χωρίς τη συναίνεσή τους.

ΑΡΧΗ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ

(4Σ + διασφάλιση δικαιώματος δικαστικής προστασίας, 20Σ, 47 ΧΘΔΕΕ, 6 ΕΣΔΑ):

40 ΚΑΔ

Εξ ορισμού ο ένας διάδικος, η Διοίκηση, έχει μια προνομιακή θέση.⁹⁷ Η Διοίκηση δεν είναι φορέας δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αλλά αρμοδιοτήτων (που μπορεί να ασκεί ακόμη και έναντι του αντιδίκου της). Αυτή η προνομιακή θέση γεννά προβληματισμούς στο πλαίσιο της διοικητικής δίκης.

Αναλογική ισότητα (όμοιες καταστάσεις όμοια αντιμετώπιση, ανόμοιες-ανόμοια). Αν έχουμε 2 συγκρίσιμες ομάδες προσώπων ή καταστάσεις και ρυθμίζονται με διαφορετικό τρόπο, υφίσταται δυσμενής διάκριση αν δεν παρέχεται κατάλληλη αιτιολόγηση.

Βλ. και ΣτΕ 3653/1981

Μεγάλη διαφορά ως προς τις δικαστικές διακοπές/αναστολή προθεσμιών (2 μήνες για δημόσιο, 1 για ιδιώτες): ανάγκη να ανταποκριθεί το Δημόσιο στις δίκες

Επίδραση ευρωπαϊκού δικαίου στην ελληνική νομολογία, *Πλατάκος κ. Ελλάδος* (όχι αντικειμενική αιτιολόγησης αυτής της διαφοροποίησης)(παραβίαση της αρχής της

⁹⁶ Εξαίρεση αποτελεί η ευθύνη για τη θετική ζημία που προκάλεσαν δημόσιοι υπάλληλοι από δόλο ή αμέλεια στο δημόσιο. Στην περίπτωση αυτή η διοίκηση προσφεύγει στο ΕΣ.

⁹⁷ Ενδεικτικά προνόμια του δημοσίου: αυτεπάγγελτη λήψη υπόψη της παραγραφής αξιώσεως κατά του δημοσίου, έναρξη τοκογονίας κατά του δημοσίου και των νπδδ μόνο από της επιδόσεως της αγωγής και όχι από της υπερημερίας του, σημαντικά μακρότερες για το δημόσιο προθεσμίες (βλ. σελ.277). Βλ. και τις σχετικές αποφάσεις του ΕΔΔΑ για αυτά τα προνόμια σελ.278.

δίκαιης δίκης)→ ΣτΕ 2808/2002 → επέκταση της μεγαλύτερης διάρκειας αναστολής και στην περίπτωση των ιδιωτών (1 Ιουλίου-15 Σεπτεμβρίου).⁹⁸

⇒ Νομοθετήθηκε ότι η περίοδος των δικαστικών διακοπών αναστέλλει τη διαδρομή των δικονομικών προθεσμιών για όλους τους διαδίκους.

Θεμελιώδης αρχή ερμηνείας ατομικών δικαιωμάτων: εν αμφιβολία εκείνη τη λύση που οδηγεί στο μικρότερο περιορισμό του ατομικού δικαιώματος → μεγαλύτερη δυνατότητα να σωθεί το εμπρόθεσμο της αιτήσεως ακυρώσεως

Άρθρο 11 Κώδικα Νόμων περί Δικών Δημοσίου (εναρμόνιση με νέα νομολογία)

Η ισότητα των διαδίκων στη διοικητική δίκη περιορίζεται στην πράξη στην ισημεταχείρισή τους από το δικαστήριο κατά τη διάρκεια της προφορικής κυρίως διαδικασίας. Σημαίνει πάντως ότι όλες οι δικονομικές διατάξεις εφαρμόζονται αδιαφοροποίητα τόσο στον ιδιώτη αιτούντα όσο και στη διοίκηση, εκτός αν ο νόμος προβλέπει ρητές εξαιρέσεις.

Ο νόμος όμως δεν μπορεί να υπερβεί τα άκρα όρια της ευχέρειάς του και να καταργήσει την ισότητα των διαδίκων στη δίκη, χορηγώντας πχ ένα ένδικο βοήθημα μόνο στο δημόσιο (βλ. *Πλατάκος κατά Ελλάδος*). Από την άλλη πλευρά, όταν ο νόμος χορηγεί ένα ένδικο μέσο στον «ενδιαφερόμενο», δεν αναφέρεται μόνο στον ιδιώτη διάδικο αλλά και στο δημόσιο.

ΟΜΟΔΙΚΙΑ (= πλειονότητα των διαδίκων της ίδιας πλευράς)

Με την παθητική ομοδικία συνδέεται κι ο θεσμός της συνάφειας (= με το ίδιο ένδικο βοήθημα προσβάλλονται περισσότερες διοικητικές πράξεις, που έχουν εκδοθεί από το ίδιο ή διαφορετικά όργανα).

Ratio θεσμού ομοδικίας: εξοικονόμηση χρόνου και χρήματος + δυνατότητα έκδοσης ενιαίας και σαφούς απόφασης

Ομοδικία ενώπιον του ΣτΕ:

μέχρι το 2004 δεν είχαμε ρητή πρόβλεψη της ενεργητικής ομοδικίας στο ΠΔ 18/1989 Νομολογιακή διαμόρφωση → περισσότεροι αιτούντες μπορούν να ασκήσουν από κοινού ένδικο βοήθημα, όταν αυτοί προβάλλουν σε ενιαίο δικόγραφο **κοινούς λόγους ακύρωσης**, δηλ. λόγους που στηρίζονται στην **ίδια νομική και πραγματική βάση**.⁹⁹

⁹⁸ Η εθνική νομολογία μεταστράφηκε κρίνοντας ότι προσκρούουν στην αρχή της δικονομικής ισότητας (4 παρ.1 & 20 παρ.1 Σ) τόσο οι διατάξεις που ορίζουν το διάστημα αναστολής προθεσμιών που ισχύει για το δημόσιο (1 Ιουλίου-15 Σεπτεμβρίου)(22 παρ.4 Ν.1868/89), στο μέτρο που αποκλείουν από το πεδίο εφαρμογής τους τον ιδιώτη διάδικο, όσο κι εκείνες που επιφυλάσσουν για τους ιδιώτες διαδίκους μικρότερο διάστημα αναστολής (1-31 Αυγούστου)(4 παρ.1 εδ.α Ν.2479/97). Κρίθηκε ότι προς αποκατάσταση της αρχής της ισότητας πρέπει το ισχύον για το δημόσιο διάστημα αναστολής προθεσμιών να καταλαμβάνει και τους ιδιώτες διαδίκους. ΟΛΑΠ 12/2002.

⁹⁹ - εκλογείς του ίδιου δήμου να προσβάλλουν μαζί την ίδια απόφαση του δημοτικού συμβουλίου - συνιδιοκτήτες ή συγκληρονόμοι ενός ακινήτου να προσβάλλουν από κοινού την πράξη κηρύξεώς του ως απαλλοτριωτέου, εφόσον όλοι προβάλλουν τους ίδιους λόγους ακύρωσης.

ΟΜΩΣ, δεν επιτρέπεται ομοδικία κατά μιας πράξεως που αποτελείται ουσιαστικώς από περισσότερες με χωριστή νομική και πραγματική βάση.

→ Πχ μιας πράξης κήρυξης πολλών ακινήτων ως απαλλοτριωτέων

1^η διάταξη: **45 παρ.6 του ΠΔ 18/1989** (άρθρο 22 παρ.9 Ν.3226/2004)

Συνάφεια όταν η μία πράξη αποτελεί πράξη εκτέλεσης άλλης πράξης (πχ κανονιστική πράξη για όρους δόμησης και μια οικοδομική άδεια που έχει εκδοθεί προς εκτέλεση της πρώτης), ίδια αιτιολογία ή ίδια νομική και πραγματική βάση.

Αν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις ομοδικίας/συνάφειας; → άρθρο 45 παρ.6

⇒ Αν το ΣτΕ κρίνει ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της ομοδικίας/συνάφειας, η κοινή αίτηση ακυρώσεως εξετάζεται μόνο ως προς τον προτασόμενο στο δικόγραφο αιτούντα και όσους παραδεκτώς ομοδικούν με αυτόν (εφόσον δηλαδή προβάλουν τους ίδιους με αυτόν ισχυρισμούς προς θεμελίωση του εννόμου συμφέροντός τους).¹⁰⁰

Αναβάλλει δε σε ρητή δικάσιμο την εκδίκαση της υποθέσεως ως προς τους λοιπούς και διατάσσει τον χωρισμό του δικογράφου με κατάθεση αυτοτελούς αίτησης ακύρωσης εκ μέρους τους εντός προθεσμίας 30 ημερών από την κοινοποίηση της αποφάσεως.

Εάν εντός της προθεσμίας δεν κατατεθεί νομοτύπως (και με καταβολή παραβόλου) αυτοτελής αίτηση, κατά τη νέα δικάσιμο η αίτηση ως προς τους αιτούντες αυτούς απορρίπτεται ως απαράδεκτη.

(Νομολογιακή ερμηνεία της διατάξεως του νόμου από το ΣτΕ: 3135/2004, 3279/2006).

Η ίδια νομολογιακή ερμηνεία ισχύει αναλόγως και στην έλλειψη συνάφειας (ΣτΕ 3691/2004).

⇒ Επομένως, στη δίκη επί αιτήσεως ακυρώσεως το δικαστήριο δε διατάσσει το χωρισμό ούτε απορρίπτει το ένδικο βοήθημα ως απαράδεκτο, αλλά το δικάζει μόνο ως προς τα παραπάνω πρόσωπα.

7 γείτονες αυτού υπέρ του οποίου εκδόθηκε η οικοδομική άδεια, και οι 7 μαζί θέλουν να υποβάλουν αίτηση ακύρωσης – κρίσιμο ποιος θα επιλεγεί πρώτος καθώς τη δική του αίτηση θα κρατήσει τι δικαστήριο αν δε δεχθεί ομοδικία. Πρώτο όνομα εκείνον από τους αιτούντες που έχει αιτιολογημένα έννομο συμφέρον.

Παράδειγμα

Οικοδομική άδεια προς Α να χτίσει δώροφη οικοδομή στο Μαρούσι.

Στηρίζεται σε μια κανονιστική πράξη (όροι και περιορισμοί δόμησης στην περιοχή).

Δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ την 1/12/2020.

Ατομική πράξη εκδόθηκε 8/12/2020.

Γείτονες Β και Γ κατά της άδειας με όμοιους ισχυρισμούς κατά την ιστορική και νομική τους βάση. Ισχυρισμοί περί της νομιμότητας της άδειας.

Δεν επιτρέπεται ομοδικία κατά πολλών πράξεων που απευθύνονται σε διάφορους αποδέκτες. Αν και μπορούν οι αποδέκτες να προσβάλλουν από κοινού την κανονιστική πράξη της διοίκησης στην οποία στηρίχθηκαν οι ατομικές πράξεις.

¹⁰⁰ Λόγοι ακύρωσης που δεν τον αφορούν απορρίπτονται ως απαράδεκτοι, εκτός βέβαια αν ανήκουν σε εκείνους που εξετάζονται αυτεπαγγέλτως, πχ αναρμοδιότητα.

Μπορούν να ομοδικήσουν; Μπορούν να προσβάλλουν με το ίδιο δικόγραφο και τις 2 πράξεις; Μπορεί να προσφύγει μαζί τους κι ένας εξωραϊστικός σύλλογος;

- ➔ Ο λόγος θα πρέπει να προβληθεί κι από τους άλλους δύο. Δουλειά του δικηγόρου είναι να διαμορφώσει έτσι το δικόγραφο ώστε να προβληθούν κοινοί λόγοι και από τους 3.
- ➔ Ένας εξωραϊστικός σύλλογος δε μπορεί να προβάλει λόγους φωτισμού, ηλιασμού και αερισμού της πολυκατοικίας του. Προσωποπαγής λόγος που μπορούν να προβάλουν μόνο οι Β και Γ. Θα πρέπει να προσφύγουμε στο λόγο αντισυνταγματικότητας που μπορούν να προβάλουν και οι 3.

Μπορεί να υπάρξει συνάφεια; Δηλαδή με την ίδια αίτηση ακύρωσης να προσβάλουμε τις δύο πράξεις (κανονιστική και ατομική);

- ➔ Ναι, αφού η ατομική συνιστά εκτέλεση της κανονιστικής (μία από τις τρεις περιπτώσεις για τις οποίες οι νομολογία του ΣτΕ έχει δεχθεί ότι υπάρχει συνάφεια).

Πρόσφατη νομολογία του διοικητικού εφετείου Αθηνών φαίνεται να ευνοεί τους Β και Γ σχετικά με τον φωτισμό, ηλιασμό και αερισμό, ιδίως ως προς την προσωρινή δικαστική προστασία.

Δίλημμα: να πάω την υπόθεση στο ΣτΕ ή να πάω την υπόθεση στο Διοικητικό Εφετείο Αθηνών;

Με ποιο τρόπο θα πάω σε ένα από τα δύο; Πώς θα χτίσουμε την εκάστοτε αίτηση ακυρώσεως;

(Εξαρτάται από το ποιοι θα είναι οι αιτούντες ή ποιες οι προσβαλλόμενες πράξεις; Δηλ. είναι ζήτημα ομοδικίας ή συνάφειας).

Αν δεν σωρεύονταν στο ίδιο δικόγραφο λόγω συνάφειας, ποιο δικαστήριο θα ήταν αρμόδιο για την καθεμία;

- 1) Αίτηση ακύρωσης κατά της κανονιστικής στο ΣτΕ (β. και ΣτΕ 3919/2010)(ακυρωτική διαφορά εφόσον δεν προκύπτει κάτι άλλο παραμένει στο ΣτΕ).

Αν δεν προσβάλαμε και την ατομική δε θα μπορούσαμε να ζητήσουμε προσωρινή δικαστική προστασία και αναστολή εκτέλεσης. Η αναστολή δεν πηγάει πλέον από την κανονιστική πράξη, πηγάει από τη μεταγενέστερη ατομική. Πρέπει λοιπόν να προσβάλουμε και τις δύο.

- 2) Για την οικοδομική άδεια: θα ψάχναμε να βρούμε αν είναι ουσίας ή ακυρωτική. Δεν είναι ουσίας, παραμένει ακυρωτική – Ν.702/77 έχει μεταφερθεί στο διοικητικό εφετείο.

Τι θα κάνω για να πάω στο ΣτΕ και να προσβάλω και τις 2 πράξεις;

- ➔ Θα κάνω την αίτηση ακύρωσης πρώτον κατά της κανονιστικής πράξης και δεύτερον κατά της οικοδομικής άδειας.
- ➔ Το ΣτΕ θα εξετάσει αν είναι συναφείς οι πράξεις ➔ ναι, άρα δε συντρέχει λόγος να διατάξει χωρισμό δικογράφων.

- ➔ Είναι αρμόδιο για καθεμία από τις δύο; ➔ ενόψει νομολογίας, επειδή είναι συναφής, το πιθανότερο είναι να εφαρμόσει το άρθρο 34 Ν.1968/91 + θα κρατήσει ως ανώτερο δικαστήριο να δικάσει και την οικοδομική άδεια.

Τι θα κάνω για να πάω στο Διοικητικό Εφετείο και να προσβάλω και τις 2 πράξεις;

- ➔ Θα προσβάλω την οικοδομική άδεια. Δε μπορεί να κρατήσεις και να δικάσει πράξη που εμπίπτει στην αρμοδιότητα του ανώτερου δικαστηρίου + άρθρο 2 Ν. 702/77 (μπορεί και να την απορρίψει γιατί είναι κανονιστική πράξη).
- ➔ Δε χρειάζεται καν να προσβάλω την κανονιστική. Η κανονιστική μπορεί να ελεγχθεί και παρεμπιπτόντως με αφορμή μόνο τον έλεγχο της ατομικής πράξης εκτέλεσης.

Πολλές φορές με την ίδια λογική οι καλοί δικηγόροι έκαναν το εξής: ενώ είχαν μπροστά τους μια οικοδομική άδεια, η οποία ανήκε πλέον στην αρμοδιότητα του κατά τόπον οικείου διοικητικού εφετείου, για διάφορους λόγους και πρωτίστως για να έχουν μια αμετάκλητη απόφαση, ήθελαν να εκδικαστεί η υπόθεση από το ΣτΕ. Αν υπήρχε κανονιστική πράξη βάσει της οποίας είχε εκδοθεί η οικοδομική άδεια (συνήθως συμβαίνουν), τις περισσότερες φορές η κανονιστική αυτή πράξη είχε εκδοθεί πριν από πολλά χρόνια, δηλ. είχε χαθεί η προθεσμία ευθείας προσφυγής εναντίον της ώστε να προσπαθήσουν να πάνε την υπόθεση στο ΣτΕ. Αν και ήταν εκπρόθεσμη η προσβολή της κανονιστικής πράξης, ασκούσαν αίτηση ακύρωσης ενώπιον του ΣτΕ, προέτασσαν την κανονιστική και έπειτα την ατομική. Επειδή το θέμα του εκπροθέσμου έπεται του θέματος της αρμοδιότητας, ακολουθώντας τυπικά τη νομολογία του το ΣτΕ ήταν υποχρεωμένο να δεχθεί την ύπαρξη συνάφειας και με βάση τον παραπάνω συλλογισμό να κρατήσει προς εκδίκαση την ατομική πράξη κι έπειτα θα απέρριπτε ως εκπρόθεσμη την αίτηση ως προς την κανονιστική. Η στρατηγική αυτή είχε ουσιαστικά καταστρατηγήσει την αποκέντρωση της συγκεκριμένης κατηγορίας ακυρωτικών διαφορών προς το διοικητικό εφετείο, καθώς με αυτό τον τρόπο οι δικηγόροι ξαναέφερναν την υπόθεση στο ΣτΕ σε α' βαθμό.

Έτσι, το ΣτΕ μετέβαλε τη νομολογία του και είπε ότι δε μπορεί να δεχθεί την ύπαρξη συνάφειας και να κρατήσει την υπόθεση όταν ήταν προδήλως εκπρόθεσμη η προσβολή της πρώτης κανονιστικής πράξης.

Παθητική ομοδικία: επί αιτήσεως ακυρώσεως κατά πράξεως νπδδ, που εγκρίθηκε με πράξη του εποπτεύοντος οργάνου (πχ νομάρχη), η αίτηση κοινοποιείται τόσο στο νπ όσο και στο υπουργό στο οποίο υπάγεται το εποπτεύον όργανο και καθίστανται και οι 2 κύριοι διάδικοι (21 παρ.2 στοιχ.γ ΠΔ 18/89).¹⁰¹

¹⁰¹ Εάν δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις παθητικής ομοδικίας διαφόρων φορέων διοικήσεως για πράξεις τους, δεν απορρίπτεται η κοινή αίτηση ακυρώσεως πλήρως ως απαράδεκτη, αλλά συζητείται ως προς την πρώτη των προσβαλλόμενων πράξεων. Και εδώ, η δεύτερη πράξη μπορεί να προσβληθεί μεταγενεστέρως, αλλά πάντως πριν τη συζήτηση, με χωριστό δικόγραφο, του οποίου η κατάθεση λογίζεται ότι έγινε την ημέρα κατάθεσης του αρχικού δικογράφου.

Ομοδικία ενώπιον των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων (115-123 ΚΔΔ)

Ενεργητική ομοδικία: προβλέπεται ρητώς στα 114 επ. + 227 ΚΔΔ.

Παθητική ομοδικία: 115 παρ.2

Δυνητική ομοδικία: επαφίεται στη βούληση των διαδίκων (115 παρ.1) –δε χρειάζεται να είναι τα πάντα όμοια, αρκεί να είναι τα «ουσιώδη» **στοιχεία** των λόγων ακύρωσης με **κοινή νομική και πραγματική βάση**

Παρ. 4 για ενέργεια δυνητικής ομοδικίας

ΑΡΑ, ενώπιον των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων μπορούν να ασκήσουν με το ίδιο δικόγραφο περισσότεροι του ενός:

- 1) Προσφυγή κατά της ίδιας πράξεως που εκδόθηκε σε βάρος πλειόνων (πχ συνιδιοκτητών) ή κατά πολλών συναφών πράξεων¹⁰², εφόσον επικαλούνται λόγους στηριζόμενους σε όμοια κατά τα ουσιώδη στοιχεία της νομική και πραγματική βάση (115 παρ.1 ΚΔΔ).
- 2) Αγωγή για χρηματική αξίωση πχ αποζημίωσης λόγω ζημίας που προκάλεσε η ίδια παράνομη πράξη της διοίκησης¹⁰³ ή συναφείς πράξεις¹⁰⁴, εφόσον όμως οι ενάγοντες συνδέονται με κοινό δικαίωμα (πχ συγκυριότητα) ή τα δικαιώματά τους πηγάζουν από την ίδια πραγματική και νομική αιτία (πχ παραχώρηση χρήσεως σε καταστηματαρχες του ίδιου κοινόχρηστου χώρου) (115 παρ.2).
- 3) Ανακοπή κατά πράξεως που εκδόθηκε στα πλαίσια διοικητικής εκτέλεσης υπό τις ίδιες προϋποθέσεις που επιτρέπεται για την προσφυγή (227 παρ.1 ΚΔΔ), και εάν πρόκειται για πλείονες πράξεις, υπό τον όρο ότι αυτές έχουν εκδοθεί στο πλαίσιο της ίδιας διοικητικής εκτέλεσης (227 παρ.2), αυτής δηλαδή που επισπεύδεται δυνάμει του ίδιου νόμιμου τίτλου.
- 4) Ειδικά για χρηματικές απαιτήσεις του προσωπικού του δημοσίου, των νπδδ και των ΟΤΑ για αποδοχές του, επιτρέπεται η άσκηση κοινού ενδίκου βοηθήματος από περισσότερους διαδίκους, όταν αντικείμενο της διαφοράς είναι ομοειδείς, όχι αναγκαία ισόποσες, απαιτήσεις ή υποχρεώσεις, έστω κι αν στηρίζονται όχι στην ίδια αλλά σε όμοια κατά τα ουσιώδη στοιχεία νομική (αλλά όχι και πραγματική) βάση (115 παρ.3-4 ΚΔΔ).

Η δυνητική ομοδικία δεν επηρεάζει τις ουσιαστικές έννομες σχέσεις των ομοδίκων και οι διαδικαστικές πράξεις του κάθε ομοδίκου δεν ωφελούν ούτε βλάπτουν τους υπολοίπους (115 παρ.4 ΚΔΔ).

Κάθε ομόδικος έχει δικαίωμα να προβεί (έως την πρώτη συζήτηση) σε άσκηση αυτοτελούς ενδίκου βοηθήματος κατά χωρισμό από το κοινό δικόγραφο, οπότε ως χρονολογία άσκησης θεωρείται εκείνη του κοινού δικογράφου (115 παρ.5 ΚΔΔ).

¹⁰² Πχ ενώπιον των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων συναφείς είναι διάφορες πράξεις περί φορολογίας εισοδήματος των ίδιων υποχρέων για την ίδια διαχειριστική περίοδο.

¹⁰³ Πχ ζημία ακίνητης συνιδιοκτησίας των εναγόντων

¹⁰⁴ Πχ παράνομη ανάκληση επαγγελματικής άδειας και διαταγή κλεισίματος καταστημάτων

Αναγκαστική ομοδικία: προβλέπεται ως υποχρεωτική εκ του νόμου για συγκεκριμένες διαφορές ουσίας (116 ΚΔΔ)

4 συγκεκριμένες περιπτώσεις αναγκαστικής ομοδικίας:

α) Η διαφορά από τη φύση της επιδέχεται μόνο ενιαία ρύθμιση.

Πχ διαφορά από τη φορολογία μεταβίβασης εξ αδιαιρέτου σε περισσότερους ακινήτου

β) Η ισχύς της απόφασης που θα εκδοθεί εκτείνεται σύμφωνα με τον νόμο σε όλους τους ομοδίκους.

Πχ δεδικασμένο που ισχύει και για τον πρωτοφειλέτη και για τον εγγυητή

γ) Κατά τον νόμο, συγκεκριμένο ένδικο βοήθημα μόνο από κοινού μπορεί να ασκηθεί από αυτούς ή κατά αυτών.

Πχ προσφυγή που κάνουν κληρονόμοι κάποιου για τα χρέη που αυτός έχει στο Δημόσιο

δ) Λόγω των συνθηκών της συγκεκριμένης διαφοράς, δεν είναι δυνατόν να υπάρξουν αντίθετες αποφάσεις.

Πχ όταν ασκηθεί η πλαγιαστική αγωγή από περισσότερους δανειστές

Οι διαδικαστικές πράξεις του κάθε αναγκαστικώς ομοδίκου δεσμεύουν τους λοιπούς. Εκτός αν ορίζει διαφορετικά ο νόμος που διέπει την έννομη σχέση ή πρόκειται για πράξεις συμβιβασμού, αναγνώρισης, παραιτήσεως και συμφωνίας για διαιτησία, για τις οποίες απαιτείται συμφωνία των ομοδίκων, ή εάν προβλήθηκαν από τους ομοδίκους αντιφατικοί ισχυρισμοί, οι οποίοι εκτιμώνται ελευθέρως (116 παρ.2-3 ΚΔΔ).¹⁰⁵

116 παρ.2 → ιδιαιτερότητα αναγκαστικής σε σχέση με δυνητική ομοδικία

Ανακοίνωση της δίκης: από οποιονδήποτε διάδικο προς οποιονδήποτε έχει έννομο συμφέρον να ασκήσει παρέμβαση (20 μέρες πριν τη συζήτηση).

Προσεπίκληση προσώπου: κάθε διάδικος μπορεί να προβεί σε προσεπίκληση προσώπου με το οποίο συνδέεται με δεσμό αναγκαστικής ομοδικίας και το οποίο δεν περιελήφθη στο κοινό δικόγραφο. Κοινοποιώντας του το εισαγωγικό της δίκης δικόγραφο και γνωστοποιώντας την ημερομηνίας της δικασίμου το αργότερο 15 μέρες πριν τη συζήτηση (117, 120 ΚΔΔ).

Ο αναγκαστικώς ομόδικος που προσεπικαλείται εισέρχεται στην εκκρεμή διαδικασία της δίκης όχι ασκώντας παρέμβαση αλλά με ειδικό δικόγραφο, το οποίο καταθέτει στη γραμματεία του δικαστηρίου και επιδίδει με επιμέλειά του στους λοιπούς διαδίκους μέχρι την προτεραιία της συζητήσεως (118 ΚΔΔ).

Εάν, παρά την προσεπίκληση, ο αναγκαστικώς ομόδικος δεν μετάσχει της δίκης, θεωρείται ότι αντιπροσωπεύεται από κοινού από όλους τους συμμετέχοντες ομοδίκους του.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Ειδικά για τις κοινοπραξίες εκτέλεσης δημοσίων έργων, προβλέφθηκε νομοθετικά ότι, όσον αφορά τις προκαλούμενες διαφορές ουσίας κατά το στάδιο εκτέλεσης της σύμβασης, αν ο διάδοχος του έργου είναι κοινοπραξία, η προσφυγή ασκείται είτε από την ίδια είτε όλα τα μέλη της, μεταξύ των οποίων υπάρχει στην περίπτωση αυτή αναγκαστική ομοδικία. Άρθρο 77 παρ.8 Ν.3669/2008.

¹⁰⁶ Μόνο εάν δεν προσεπικλήθηκε και δεν παρέστη κατά τη συζήτηση δικαιούται να ασκήσει ανακοπή ερημοδικίας κατά της εκδοθείσας απόφασης (119 ΚΔΔ). Όσοι ήταν ομόδικοι στον α' βαθμό δύνανται να ασκήσουν κοινό ένδικο μέσο, χωρίς να απαιτείται να προβάλουν κοινούς λόγους (120 εδ.β ΚΔΔ). Έχει κριθεί νομολογιακά ότι η διάταξη αυτή εφαρμόζεται

Καθ' ύλην αρμοδιότητα για την εκδίκαση του κοινού ενδίκου βοηθήματος σε περίπτωση ομοδικίας → 3μελές διοικητικό πρωτοδικείο, εφόσον είναι αρμόδιο για έναν τουλάχιστον από τους ομοδίκους (121 παρ.1 ΚΔΔ).

Πάντως, το τακτικό διοικητικό δικαστήριο επιτρέπεται να προχωρεί σε συνεκδίκαση περισσότερων ενδίκων βοηθημάτων ή μέσων, αν συντρέχουν ως προς αυτά οι προϋποθέσεις της ομοδικίας ή της συνάφειας (125 ΚΔΔ).

Τι συμβαίνει αν δε συντρέχουν οι προϋποθέσεις ομοδικίας και συνάφειας;

➔ **121 ΚΔΔ** (ιδίως παρ.2 & 3): το δικαστήριο κρατεί και δικάζει το ένδικο βοήθημα ως προς τον πρώτο από τους ομοδίκους και διατάσσεται ο χωρισμός του ως προς τους υπολοίπους.

Με την απόφαση που διατάζει το χωρισμό προσδιορίζονται κατά προτίμηση σε συγκεκριμένη δικάσιμο για να δικαστούν οι χωριζόμενες υποθέσεις.

➔ **122 ΚΔΔ** για συνάφεια. Παρ.5 η αντίστοιχη κατά παραπομπή ρύθμιση.

Παθητική ομοδικία: (115 παρ.2 ΚΔΔ) – άσκηση ενδίκου βοηθήματος κατά περισσότερων νπδδ¹⁰⁷

⇒ Όταν η πράξη ή παράλειψη του ενός ενσωματώθηκε στην πράξη ή παράλειψη του άλλου.

Πχ πράξεις που αποτελούν η μια προϋπόθεση της άλλης → εγκριτική & εγκρινόμενη

⇒ Όταν τα νπδδ συνδέονται με κοινή υποχρέωση ή οι υποχρεώσεις τους πηγάζουν από κοινή νομική και πραγματική βάση, οπότε είναι δυνατή η κοινή εναγωγή τους.

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Θεσμός που επιτρέπει να αυξηθούν οι διάδικοι της μιας ή της άλλης πλευράς, μετά την έναρξη της δίκης, με την παρέμβαση ενός τρίτου.

Γιατί δεχόμαστε ότι μπορεί να εμφανισθεί ένας συμπληρωματικός διάδικος; ➔ προκειμένου να αποφύγουμε τυχόν ανατροπή της απόφασης που θα εκδοθεί μέσω του ενδίκου μέσου της τριτανακοπής από αυτό το πρόσωπο.

Ο Β, που είναι γείτονας του Α υπέρ του οποίου εκδόθηκε η οικοδομική άδεια, ασκεί αίτηση ακύρωσης κατά της οικοδομικής άδειας. Αν ευδοκιμήσει, είναι δεδομένο ότι θα βλάπτεται ο Α υπέρ του οποίου είχε εκδοθεί η οικοδομική άδεια. Αν δεν είχε καν πληροφορηθεί την ύπαρξη αυτής της δίκης, και το πρώτο πληροφορείται την

μόνο επί αναγκαστικής ομοδικίας, καθόσον στη δυναμική ομοδικία οι πράξεις κάθε ομοδίκου δεν επηρεάζουν τους υπολοίπους (115 παρ.4 ΚΔΔ), οπότε εάν δεν προβάλλονται κοινοί λόγοι, το δικαστήριο πρέπει να διατάξει χωρισμό του ενδίκου μέσου κατά 121 παρ.2-3 ΚΔΔ.

¹⁰⁷ Αν δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις της παθητικής ομοδικίας, η κοινή αγωγή/προσφυγή εκδικάζεται ως προς το πρώτο από τα καθ' ων νπδδ και διατάσσεται ο χωρισμός του δικογράφου ως προς τα υπόλοιπα, προσδιορίζοντας κατά προτίμηση δικάσιμο για τη συζήτηση των χωριζόμενων υποθέσεων (121 παρ.2-3 ΚΔΔ).

οικοδομική απόφαση που ακυρώνει την οικοδομική του άδεια, ο Α θα μπορούσε να ασκήσει καταρχήν το ένδικο μέσο της τριτανακοπής και να ζητήσει την εξαφάνιση της ακυρωτικής απόφασης. Άρα, θα ακολουθούσε δεύτερη δίκη με το ίδιο αντικείμενο. Ενημερώνοντάς τον του δίνεται η δυνατότητα να παρέμβει και να δεσμευθεί από την απόφαση. ➔ εμπλέκονται όσα περισσότερα πρόσωπα αντλούν συμφέρον από την απόφαση που θα εκδοθεί – δεσμευτική για όλους – όχι επανάληψη δίκης

- Κύρια: όταν ο τρίτος παρεμβαίνων διεκδικεί μερικώς ή ολικώς το αντικείμενο της δίκης

Πχ αγωγή αποζημίωσης: ο Α ζητεί να καταδικαστεί το νπ σε αποζημίωση για την κάλυψη της ζημίας κι έρχεται ένας τρίτος που ισχυρίζεται ότι είναι ο πραγματικά ζημιωθείς και διεκδικεί το σύνολο των ζημιμάτων.

- Πρόσθετη: ο τρίτος παρεμβαίνει υπέρ ενός από τους ήδη υφιστάμενους διαδίκους

Παρέμβαση στο ΠΔ 18/89

Προβλέπεται στη δίκη αίτησης ακύρωσης (49 ΠΔ 18/89).¹⁰⁸

Προϋποθέσεις:

- 1) Ύπαρξη **εκκρεμοδικίας**, δηλ. να έχει ξεκινήσει μια δίκη με την υποβολή αίτηση ακυρώσεως. Παρέμβαση είναι δυνατή μόνο μετά την έναρξη και πριν την περάτωση της δίκης.
- 2) Ο παρεμβαίνων να είναι **τρίτος** (= δεν εκπροσωπείται ήδη από τους αρχικούς διαδίκους). Δηλ. δεν είναι διάδικος ή καθολικός ή οιονεί καθολικός διάδικος του αρχικού διαδίκου, εφόσον επιτρέπεται η υπεισέλευσή του στη θέση του αρχικού διαδίκου (31 ΠΔ 18/89).
- 3) Ο τρίτος να δικαιολογεί **έννομο συμφέρον** – κρίνεται από τη βλάβη που θα υποστεί αν ευδοκιμήσει το ένδικο βοήθημα προς τη μία ή προς την άλλη κατεύθυνση.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Ενώπιον του ΣτΕ παρέμβαση επιτρέπεται μεν στη δίκη της αίτησης ακύρωσης (άρθρο 49) και της εφέσεως (άρθρο 63), αλλά όχι καταρχήν στη δίκη της υπαλληλικής προσφυγής και καθόλου στην αναιρετική δίκη (άρθρο 55 παρ.1).

Στη δίκη της υπαλληλικής προσφυγής παρέμβαση επιτρέπεται μόνο στην περίπτωση απολύσεως λόγω κατάργησης θέσεως (άρθρο 44 ΠΔ 18/89).

Επίσης προβλέπεται ειδική παρέμβαση (χωρίς έννομα αποτελέσματα για τον παρεμβαίνοντα από την εκδοθησομένη απόφαση) σε δίκη ενώπιον του ΑΕΔ ή των Ολομελειών των ανωτάτων δικαστηρίων, στις οποίες ενόψει των ισχυρισμών των διαδίκων ή της τυχόν παραπεμπτικής αποφάσεως, τίθεται ζήτημα συνταγματικότητας διατάξεως τυπικού νόμου. Βλ. άρθρο 1 Ν.2479/97.

¹⁰⁹ Το έννομο συμφέρον ως προϋπόθεση παραδεκτού για την άσκηση παρέμβασης εκπληρώνει πάντοτε, γι' αυτό και δεν απαιτείται ειδικώς, ο υποργός που εποπτεύει το νπδδ, του οποίου προσβάλλεται η πράξη επί ακυρώσει (21 παρ.2 ΠΔ 18/89).

Πρέπει επίσης να πιθανολογείται ως υφιστάμενη στον τρίτο, στον οποίο ανακοινώνεται η δίκη από οποιονδήποτε διάδικο (114 παρ.1 ΚΔΔ) ή στις ακυρωτικές δίκες από τον εισηγητή της υπόθεσης (51 παρ.2 ΠΔ 18/89).

Στο πλαίσιο των ακυρωτικών διαφορών¹¹⁰ (ενώπιον του ΣτΕ ή των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων) η παρέμβαση μπορεί να γίνει μόνο ως πρόσθετη¹¹¹ και μάλιστα μόνο υπέρ του κύρους της προσβαλλόμενης πράξης, επομένως μόνο από τον ωφελούμενο από αυτή.

Ουσιαστικά ο παρεμβαίνων μπορεί να μπει στη δίκη μόνο για να υποστηρίξει τα συμφέροντα της Διοίκησης (άρθρο 49).

Εξαιρέση! Ο υπουργός που εποπτεύει το νπδδ του οποίου προσβάλλεται η πράξη μπορεί να παρέμβει υπέρ ή κατά του κύρους της προσβαλλόμενης πράξης (21 παρ.2 στοιχ.β εδ.2 ΠΔ 18/89).

Γιατί έγινε δεκτό; Γιατί θεωρήθηκε ότι αν ήθελε ο παρεμβαίνων να προσβάλει το κύρος της διοικητικής πράξης που προσβάλλεται, θα έπρεπε να είχε ασκήσει αυτοτελώς αίτηση ακυρώσεως, και αν δεχόμασταν τέτοια παρέμβαση, θα οδηγούμασταν σε καταστρατήγηση της προθεσμίας προς άσκηση αυτοτελούς αίτησης ακύρωσης.

- 4) Να τηρηθεί η προβλεπόμενη **προθεσμία**. Εδώ η προθεσμία υπολογίζεται αντίστροφα. Είδος προπαρασκευαστικής προθεσμίας. Ορίζεται η ημέρα συζήτησης της αίτησης ακυρώσεως και η προθεσμία υπολογίζεται από τη μέρα αυτή προς τα πίσω. Θα πρέπει να κατατεθεί αυτοτελές δικόγραφο παρεμβάσεως ενώπιον του δικαστηρίου στο οποίο εκκρεμεί η αίτηση ακύρωσης 6 πλήρεις ημέρες πριν από την ημερομηνία συζήτησης της αίτησης ακύρωσης.

Πλήρεις ημέρες = μεταξύ της αφετηρίας της προθεσμίας (ημερομηνία συζήτησης) και του τέλους της προθεσμίας (ημερομηνία άσκησης της παρέμβασης) να παρεμβάλλονται 6 πλήρη 24ωρα (ουσιαστικά 7 ημέρες).

- 5) Εντός της ίδιας προθεσμίας να κοινοποιηθεί το κατατεθέν δικόγραφο της παρέμβασης και τους μέχρι τότε υφιστάμενους διαδίκους. Αυτή είναι η μόνη προϋπόθεση που αν δεν τηρηθεί μπορεί να καλυφθεί σε περίπτωση που όλοι οι άλλοι διάδικοι συμμετέχουν στη συζήτηση της υπόθεσης και δεν αντιλέγουν περί μη κοινοποίησης σε αυτούς (21 παρ.6).

Παρέμβαση δυνατή και κατ' έφεση ενώπιον του ΣτΕ (άρθρο 63).

Στην αίτηση αναίρεσης δεν προβλέπεται η δυνατότητα παρέμβασης.

Άρθρο 1 Ν. 2479/1997: αν ενώπιον του ΣτΕ τίθεται ζήτημα αντισυνταγματικότητας διάταξης νόμου, μπορεί να παρέμβει σε αυτή τη δίκη οποιοδήποτε διάδικος σε άλλη δίκη (στο ΣτΕ ή σε τακτικό), μόνο όμως προκειμένου να αναπτύξει τις απόψεις του ως προς αυτό το ζήτημα αντισυνταγματικότητας της κρίσιμης νομοθετικής ρύθμισης. Παρέμβαση παράλληλα μπορεί να κάνει σε αυτή την περίπτωση και ο Υπ. Δικαιοσύνης.

¹¹⁰ Και στη δίκη επί υπαλληλικής προσφυγής (όταν κατ' εξαίρεση συγχωρείται παρέμβαση).

¹¹¹ Εφόσον προσβάλλεται διοικητική πράξη, νοητή είναι μόνο είτε η διατήρηση της ισχύος είτε η ακύρωση της πράξης, που επιδιώκουν αντιστοίχως η διοίκηση και ο αιτών, προσφεύγων ή ανακόπτων. Τρίτη θέση δεν είναι νοητή κι επομένως δεν είναι δυνατή κύρια παρέμβαση. Έτσι, επί προσβολής διοικητικής πράξεως ο νόμος προβλέπει μόνο πρόσθετη παρέμβαση.

Παρέμβαση στον ΚΔΔ (ουσιαστική διαφορά ενώπιον τακτικού διοικητικού δικαστηρίου). Ενώπιον των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων παρέμβαση επιτρέπεται πάντοτε, τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια δίκη (113 παρ.2).

⇒ Κύρια παρέμβαση (112 ΚΔΔ). Μόνο στο πλαίσιο αγωγής, η άσκηση κύριας παρέμβασης έχει τα ίδια αποτελέσματα με την άσκηση αγωγής.

Ο τρίτος παρεμβαίνων προβάλλει δικές τους αξιώσεις και αιτήσεις και γίνεται επομένως αντίδικος όλων των αρχικών διαδίκων.

⇒ Πρόσθετη παρέμβαση (113 ΚΔΔ) // υπέρ ή κατά της προσβαλλόμενης πράξης στην περίπτωση της προσφυγής ουσίας, σε αντίθεση με την αίτηση ακυρώσεως.

Ο παρεμβαίνων δεν προβάλλει δικές του αλλά υιοθετεί τις αξιώσεις και αιτήσεις ενός από τους διαδίκους, του οποίου γίνεται σύμμαχος. Μπορεί όμως να προτείνει λόγους προς όφελος του διαδίκου υπέρ του οποίου παρεμβαίνει, ανεξαρτήτως της μη τυχόν προβολής τους από τον υπερού η παρέμβαση (ΣτΕ 1309/2006).

⇒ Εκκρεμεί αγωγή → κύρια¹¹² & πρόσθετη παρέμβαση

⇒ Εκκρεμεί προσφυγή ή ανακοπή → μόνο πρόσθετη παρέμβαση

Στη διοικητική δικονομία η παρέμβαση είναι πάντοτε εκούσια. Γι' αυτό υπάρχει και ο θεσμός της ανακοίνωσης της δίκης (βλ. 14 ΚΔΔικ).

Το διοικητικό δικονομικό δίκαιο γνωρίζει τον θεσμό της προσεπίκλησης μόνο ως προσεπίκληση αναγκαστικώς ομοδίκου από ομόδικό του σε εκκρεμούσα δίκη ουσίας ενώπιον τακτικού διοικητικού δικαστηρίου.

⇒ Την παρέμβαση τρίτου που θίγεται από την οριστική απόφαση και επομένως τη δέσμευσή του από αυτή μπορεί να προκαλέσει στην ακυρωτική δίκη ο εισηγητής της υποθέσεως (51 παρ.2 ΠΔ 18/89).

Πώς; Με την κοινοποίηση σε τρίτον αντιγράφου της αιτήσεως ακυρώσεως με σημείωση της δικασίμου 20 πλήρεις μέρες πριν από αυτήν.

Επί αιτήσεως ακυρώσεως κατά πράξεως νπδδ, η κοινοποίηση γίνεται και στον εποπτεύοντα υπουργό που μπορεί να παρέμβει.

⇒ Στη δίκη προσφυγής ή αγωγής ή ανακοπής οποιοσδήποτε διάδικος δικαιούται να προβεί σε ανακοίνωση δίκης σε τρίτους που δικαιούνται να παρέμβουν (114 παρ.1 ΚΔΔ), επιμελούμενος την κοινοποίηση αντιγράφου του ενδίκου βοηθήματος 20 πλήρεις μέρες πριν τη δικάσιμο καθώς και τη γνωστοποίηση της δικασίμου.

¹¹² Επί κύριας παρεμβάσεως, αν έχει καταψηφιστικό αίτημα, οφείλεται το δικαστικό ένσημο που καταβάλλεται επί της αγωγής. Για τη συζήτηση των καταψηφιστικών αγωγών (ακόμη και σωρευμένων με προσφυγή) και κύριων παρεμβάσεων με καταψηφιστικό αίτημα (εν αντιθέσει προς τις αναγνωριστικές αγωγές) η προκαταβολή δικαστικού ενσήμου είναι προϋπόθεση παραδεκτού. 271 παρ.1 ΚΔΔ.

Η μη (πλήρης) καταβολή του ενσήμου έως την πρώτη συζήτηση (και αφού προηγηθεί κατά το άρθρο 139^A ΚΔΔ κλήση του διαδίκου να το καταβάλει) συνεπάγεται την αναστολή της δίκης και τον ορισμό νέας δικασίμου, μέχρι την οποία αν δεν καταβληθεί, απορρίπτεται το ένδικο βοήθημα ως απαράδεκτο (παρ.3).

- ⇒ Σε καμία από αυτές τις περιπτώσεις ο τρίτος δεν υποχρεούται σε παρέμβαση. Οποιοσδήποτε όμως, κι αν ακόμη δεν παρέμβει, χάνει το δικαίωμα τριτανακοπής κατά της οριστικής απόφασης (51 παρ.2 ΠΔ 18/89). Ομοίως και για τον εποπτεύοντα υπουργό.

Ο παραδεκτός παρεμβαίνων θεωρείται πλήρης διάδικος.

Αποφάσεις και δικόγραφα που επιδίδονται σε έναν από τους διαδίκους επιδίδονται και σ' αυτόν (114 παρ.4 ΚΔΔ, 21 παρ.5, 25 ΠΔ 18/89).

Δικαιούται να διενεργεί όλες τις προβλεπόμενες διαδικαστικές πράξεις, εφόσον δεν αντιτίθενται στο συμφέρον του διαδίκου υπέρ του οποίου παρενέβη (113 παρ.2 ΚΔΔ) και δεσμεύεται εξίσου από την απόφαση του δικαστηρίου, κατά της οποίας δεν μπορεί να ασκήσει τριτανακοπή αφού δεν είναι πια τρίτος.

Η παρέμβαση ασκείται άπαξ. Επομένως, αν ασκηθείσα παρέμβαση απορριφθεί με οριστική διάταξη προδικαστικής αποφάσεως, η μετά την έκδοση της ανωτέρω αποφάσεως ασκούμενη νέα παρέμβαση από τον ίδιο διάδικο υπέρ του κύρους της αυτής πράξεως είναι απορριπτέα ως απαράδεκτη.

Τρίτη 15/12/2020

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Βλ. για καθυστέρηση στην απονομή της δικαιοσύνης + καταδίκη από ΕΔΔΑ (συστημικό πρόβλημα)

= το σύνολο των μέτρων/διαδικασιών/κανόνων που καλούνται να προστατέψουν από ανεπανόρθωτη ή δυσχερώς επανορθώσιμη βλάβη τα επίδικα δικαιώματα και συμφέροντα αυτού που ζήτησε προστασία από την έναρξη της δίκης (= κατάθεσης ενδίκου βοηθήματος) έως την έκδοση δικαστικής απόφασης.

Συνταγματική κατοχύρωση:

- ➔ Τεκμήριο νομιμότητας διοικητικών πράξεων (εκλαμβάνεται ως νόμιμη από τότε που εκδόθηκε μέχρι να ανακληθεί από το όργανο που την εξέδωσε ή να ακυρωθεί δικαστικών, μέχρι τότε παράγει τα έννομα αποτελέσματά της).
- ➔ Εκτελεστότητα διοικητικών πράξεων (επιφέρουν τα αποτελέσματά τους άνευ ετέρου, χωρίς να χρειάζεται έγκριση από κάποιο όργανο ή έκδοση δικαστικής απόφασης).

Το 20Σ περιλαμβάνει και την προσωρινή δικαστική προστασία. Βλ. ΣτΕ 718/1993

Ποια πρέπει να είναι η μορφή προσωρινής προστασίας στη διοικητική δίκη;

- ⇒ Ρύθμιση επίδικης κατάστασης = πολύ πιο ευέλικτο (σε αντίθεση με τη μέχρι πρότινος αναστολή).

⇒ Αναστολή εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης
Άρθρο 42 ΠΔ 18/89
Άρθρο 15 παρ.8 Ν.2839/2000
Άρθρο 69 παρ.2 ΚΔΔ
→ κατ' εξαίρεση αυτόθροο ανασταλτικό αποτέλεσμα. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις άσκηση αίτησης αναστολής εκτέλεσης της προσβαλλόμενης διοικητικής πράξης.
Βλ. γενικό καθεστώς άρθρου 52 ΠΔ 18/89 + ειδικότερη ρύθμιση 52^A
Βλ. 220 επ. ΚΔΔ

Άρθρο 52 ΠΔ 18/89: ο ενδιαφερόμενος μπορεί προηγουμένως να απευθυνθεί στην ίδια τη διοίκηση για να αιτηθεί την αναστολή εκτέλεσης (με ιδιαίτερη, συγκεκριμένα αιτιολογημένη αίτηση αναστολής).¹¹³

Επί της αίτησης αποφασίζει εν συμβουλίω 3μελής επιτροπή («Επιτροπή Αναστολών»). Το δικαστήριο μπορεί να διατάζει και κάθε άλλο κατά περίπτωση κατάλληλο μέτρο, είτε παράλληλα προς την αναστολή εκτέλεσης είτε και χωρίς να τη χορηγήσει, χωρίς να δεσμεύεται από τα αιτήματα των διαδίκων (52 παρ.8).

Προϋποθέσεις αναστολής εκτέλεσης:

- 1) Ο αιτών να έχει ασκήσει προηγουμένως **αίτηση ακυρώσεως που δεν είναι προδήλως απαράδεκτη** (πχ εκπρόθεσμη, κατά τυπικού νόμου) ή **προδήλως αβάσιμη** (πχ όταν δε μπορούμε να θεωρήσουμε βάσιμους τους λόγους εσωτερικής ή εξωτερικής νομιμότητας που προβάλλονται κατά της προσβαλλόμενης πράξης – πχ όταν ο ίδιος λόγος έχει απορριφθεί σε πρόσφατη απόφαση) (→ παρεπόμενος χαρακτήρας αίτησης αναστολής). Διαφορετικά η αίτηση αναστολής απορρίπτεται ανεξάρτητα από τη σοβαρότητα της επικείμενης βλάβης του αιτούντος. Βλ. 52 παρ.7 εδ.2.
- 2) Ο σχηματισμός της Επιτροπής Αναστολών εξετάζει αν προσβάλλεται **ρητή ατομική πράξη που δεν έχει εκτελεστεί κατά το σημαντικότερο μέρος της**.
-> Θετική πράξη (δεν νοείται αναστολή επί παραλείψεως)
 - Ρητή – όχι αρνητική δπ (= αυτή που απορρίπτει κάποιο αίτημα, ρητώς ή σιωπηρώς)¹¹⁴. Κατά πάγια νομολογία ΣτΕ, δε χωρεί αναστολή κατά αρνητικών δπ.¹¹⁵ Καθώς η αναστολή εκτέλεσης θα ισοδυναμούσε με

¹¹³ Ο αιτών μπορεί με την κατάθεση της αίτησης αναστολής να ζητήσει και να λάβει από τον πρόεδρο του δικαστηρίου ή του αρμοδίου τμήματος προσωρινή διαταγή αναστολής εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης, που καταχωρίζεται στο δικόγραφο της αιτήσεως και ισχύει μέχρι να εκδοθεί απόφαση της Επιτροπής Αναστολών επί της αίτησης αναστολής (52 παρ.5).

Κατά τη νομολογία του ΣτΕ, η διοίκηση, εφόσον της κοινοποιήθηκε αντίγραφο της κατατεθείσας αίτησης αναστολής εκτέλεσης, με την οποία ζητείται έκδοση προσωρινής διαταγής, υποχρεούται να απόσχει από κάθε ενέργεια ικανή να ματαιώσει την επιδιωκόμενη από τον αιτούντα παροχή προσωρινής δικαστικής προστασίας μέχρι την κρίση του δικαστηρίου επί του αιτήματος.

¹¹⁴ Όχι σύγχυση με τη δυσμενή δπ. Εκδοχή αρνητικής δπ αποτελεί και η παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας.

¹¹⁵ Δεν είναι βέβαια απαρέγκλιτη η νομολογία. Άλλοτε πάλι δεν χορηγείται ευθέως αναστολή (συνέπεια προς την κρατούσα νομολογία), αλλά το δικαστήριο χορηγεί άλλα κατάλληλα μέτρα (52 παρ.8) → διατάσσει την αποχή της διοίκησης από περαιτέρω ενέργειες στις οποίες θα μπορούσε να προβεί κατ' επίκληση της αρνητικής διοικητικής πράξης, με την οποία απορρίφθηκε αίτημα του διοικουμένου.

την έκδοση της δπ (→ αθέμιτη επέμβαση του δικαστή στο έργο της Διοίκησης, παραβίαση του 26 Σ).

ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ:

- Νόθος αρνητική πράξη: όταν τίθεται ζήτημα άρνησης έκδοσης διοικητικής άδειας, το ΣτΕ έχει κρίνει ότι αν πρόκειται για την πρώτη φορά που γίνεται η αίτηση παραχώρησης άδειας → αρνητική δπ

Όμως, αν πρόκειται για άρνηση ανανέωσης άδειας → χωρεί αναστολή, καθώς αξίζει προστασίας η νομική κατάσταση που έχει δημιουργηθεί από την πρώτη χορήγηση της άδειας

- Άρνηση εγγραφής στα ΑΕΙ επιτυχόντων στις Πανελλαδικές Εξετάσεις: αμιγώς αρνητική πράξη, όμως για λόγους επιείκειας το δικαστήριο άρχισε να δέχεται πιο ευέλικτες λύσεις → να παρακολουθεί μαθήματα και να δίνει εξετάσεις χωρίς εγγραφή και αν γίνει δεκτή η αίτηση ακυρώσεως να ενεργήσουν αναδρομικά. Αυτή η εξαίρεση άνοιξε την προβληματική της εναλλακτικής λύσης που πρέπει να έχει ο δικαστής της προσωρινής δικαστικής προστασίας να μην εγκλωβίζεται στο δίλημμα αναστέλλω πλήρως την προσβαλλόμενη πράξη ή δεν κάνω τίποτα, αλλά να έχει τη δυνατότητα να αποφασίζει και με δικιά του πρωτοβουλία να υποκαταστήσει την αναστολή εκτελέσεως με κάποιο άλλο κατάλληλο μέτρο ρύθμισης της κατάστασης

➔ Άρθρο 52 παρ.8 (άρθρο 35 Ν.2721/99) – επίδραση δικαίου ΕΕ στη δικονομία των δημοσίων συμβάσεων

ΣτΕ 31/2000: αλλοδαπός που είχε ζητήσει άσυλο και η Ελληνική Διοίκηση το αρνήθηκε. Αίτηση ακύρωσης στο ΣτΕ κατά της απόρριψης του αιτήματος που είχε υποβάλει για τη χορήγηση ασύλου και ταυτόχρονα ζήτησε και προσωρινή δικαστική προστασία (αναστολή εκτέλεσης αυτής της αμιγώς αρνητικής πράξης).

Το Δικαστήριο φορμαλιστικά θα έπρεπε να απορρίψει την αίτηση καθώς επρόκειτο για αρνητική πράξη. Ο αιτών επικαλέστηκε και απέδειξε πως αν δεν χορηγούνταν αναστολή εκτέλεσης και εκτελούνταν άμεσα η προσβαλλόμενη πράξη χορήγησης ασύλου, θα έπρεπε να απομακρυνθεί από την Ελλάδα και να επιστρέψει σε τόπο όπου κινδύνευε άμεσα η ζωή του.

➔ Το δικαστήριο αποφάσισε να χορηγήσει άλλο κατάλληλο μέτρο αντί αναστολής εκτέλεσης. Χορήγησε ως προσωρινή δικαστική προστασία το να μη θεωρήσει η Διοίκηση ότι η προσβαλλόμενη πράξη νομική βάση για την έκδοση άλλων πράξεων (πχ απομάκρυνσης από την Ελλάδα). Ρύθμισε την επίδικη κατάσταση έτσι ώστε και να μη χορηγηθεί άσυλο και να μην κινδυνεύσει η ζωή του αιτούντος, ο οποίος θα παρέμενε στην Ελλάδα με κάποιες σχετικές εγγυήσεις και μια στοιχειώδη οικονομική συνδρομή για να ζει αξιοπρεπώς μέχρι να

Πχ ΣτΕ/ΕΑ 523/2009: παρέχεται στους αιτούντες η δυνατότητα να ολοκληρώσουν την κατάρτισή τους και να συμμετάσχουν στις προσεχείς εξετάσεις αν και δεν θα λάβουν πιστοποίηση μέχρι την απόφαση επί της αιτήσεως ακυρώσεως.

εκδοθεί οριστική απόφαση επί του κυρίου ενδίκου βοηθήματος της αίτησης ακύρωσης.

Νομολογία ΣτΕ: καταρχήν δε χωρεί αναστολή εκτέλεσης κανονιστικής πράξης. Καταρχήν η κανονιστική πράξη δεν είναι η πράξη βάσει της οποίας επέρχεται μια ανεπανόρθωτη ή δυσχερώς επανορθώσιμη ζημία. Γι' αυτό οφείλονται οι εκτελεστικές (συνήθως ατομικές) πράξεις αυτών. Εξαίρεση για τις κανονιστικές πράξεις που έχουν άμεση εφαρμογή (άμεση και συγκεκριμένη βλάβη ευθέως από την κανονιστική πράξη – αναστολή εκτέλεσης ως προς τον αιτούντα, όχι για άλλους που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της).

«που δεν έχει εκτελεστεί κατά το σημαντικότερο μέρος της» → προϋπόθεση παραδεκτού της αίτησης αναστολής εκτέλεσης - βλ. ωφέλιμο αποτέλεσμα, αν έχει εκτελεστεί κατά το σημαντικότερο μέρος της, η αναστολή εκτέλεσης δεν έχει αντικείμενο – *Πότε πρέπει να θεωρήσουμε κατά περίπτωση ότι η προσβαλλόμενη πράξη έχει εκτελεστεί κατά το σημαντικότερο μέρος της;* Εξαρτάται από το περιεχόμενό της + τις συνθήκες έκδοσης & εκτέλεσής της.

Βλ. συνθήκες συγκεκριμένης περίπτωσης & λόγους ακύρωσης που έχουν προβληθεί
Πχ οικοδομική άδεια που επιτρέπει την ανέγερση μιας εξώροφης πολυκατοικίας. Μπορεί να είναι παράνομη γιατί απαγορεύονται οι 6 όροφοι στη συγκεκριμένη περιοχή. Μπορεί να είναι γιατί προβλέπει μια συγκεκριμένη εξωτερική μορφή του κτηρίου που δεν συνάδει με το γεγονός ότι η οικεία περιοχή χρήζει ιδιαίτερης προστασίας για ιστορικούς ή πολιτιστικούς λόγους. Στην πρώτη περίπτωση, αν έχει ολοκληρωθεί ο φέρων οργανισμός του κτηρίου («τα μπετά»), μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει εκτελεστεί η πράξη κατά το σημαντικότερο μέρος της. Στη δεύτερη περίπτωση που αμφισβητείται η εξωτερική μορφή του κτηρίου η ολοκλήρωση του φέροντος οργανισμού δε μπορεί να θεωρηθεί εκτέλεση κατά το σημαντικότερο μέρος της πράξης, άρα μπορεί να ανασταλεί το κρίσιμο σημείο της εκτέλεσης της πράξης που είναι η κατασκευή της εξωτερικής της μορφής.

➔ Σε κάθε περίπτωση βρίσκουμε ευλόγως το πότε έχει ολοκληρωθεί κατά το σημαντικότερο μέρος της η εκτέλεση της πράξης, οπότε καθίσταται άνευ αντικειμένου η αναστολή εκτέλεσης.

Εντός ποιας προθεσμίας μπορεί να αιτηθεί αναστολή εκτέλεσης; ➔ όχι συγκεκριμένη απάντηση, όταν η προσβαλλόμενη πράξη δεν έχει εκτελεστεί κατά το σημαντικότερο μέρος της (➔ σημαντικό για το παραδεκτό της αίτησης). Δε διακυβεύονται τότε τα έννομα συμφέροντα του αιτούντος.

3) Ουσιαστική προϋπόθεση

Βάσιμο αίτησης αναστολής εκτέλεσης ➔ να αποδειχθεί από τον αιτούντα και από τα στοιχεία του φακέλου ότι τυχόν άμεση εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης θα προκαλέσει στον αιτούντα **ανεπανόρθωτη ή δυσχερώς επανορθώσιμη βλάβη** (δεν διακρίνεται επί της ουσίας στη νομολογία).

Η βλάβη θα πρέπει να είναι:

- ⇒ Άμεση (δηλ. να μην αφορά τρίτο και εμμέσως μόνο τον αιτούντα)
- ⇒ Προσωπική (δηλ. να αφορά τον αιτούντα ατομικά και όχι απλώς ως μέλος της ολότητας, βλ. κανονιστικές πράξεις)
- ⇒ Ανεπανόρθωτη ή δυσχερώς επανορθώσιμη σε περίπτωση που ευδοκιμήσει η αίτηση ακύρωσης (πχ κατεδάφιση κτηρίου, κοπή δένδρου)
- ⇒ Επικείμενη και απορρέουσα από την άμεση εκτέλεση της πράξης. Επομένως, αλυσιτελώς ζητείται αναστολή εκτέλεσης αν η βλάβη έχει ήδη επέλθει ή θα προέλθει όχι από την εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης ή η διοίκηση δηλώνει σαφώς ότι θα απέχει από την εκτέλεση της πράξης κατά το διάστημα της εκκρεμοδικίας της αίτησης ακύρωσης.

Νομολογία: καταρχήν η οικονομική βλάβη δε θεωρείται ως τέτοια, καθώς μπορώ να ασκήσω αγωγή αποζημίωσης για να την καλύψω στη συνέχεια.

Κατ' εξαίρεση όμως και η οικονομική βλάβη μπορεί να οδηγήσει σε ανεπανόρθωτη ή δυσχερώς επανορθώσιμη ζημία αν διακυβεύεται η αξιοπρεπής διαβίωση του αιτούντος φυσικού προσώπου ή της οικογένειάς του/ κλονισμός της βιωσιμότητας του αιτούντος νπ (πχ εταιρία που οδηγείται σε παύση πληρωμών).

! Η αναστολή εκτέλεσης μπορεί να χορηγηθεί ακόμη κι αν δεν αποδεικνύεται ανεπανόρθωτη ή δυσχερώς επανορθώσιμη βλάβη, αν οι λόγοι ακύρωσης που έχει επικαλεστεί ο αιτών είναι προδήλως βάσιμοι. Αν δηλαδή η διοικητική πράξη είναι προδήλως παράνομη. Κυρίως όταν η αίτηση αναστολή βασίζεται σε πάγια νομολογία. Βλ. 52 παρ.7 εδ.1 ΠΔ 18/89.

Ακόμη κι αν υπάρχει πρόδηλη αβασιμότητα, ακόμη κι αν υπάρχει ανεπανόρθωτη ή δυσχερώς επανορθώσιμη βλάβη, ο δικαστής θα σταθμίσει το δημόσιο συμφέρον που συνδέεται με την εκτέλεση της συγκεκριμένης πράξης.

4) Στάθμιση δημόσιου συμφέροντος – συμφερόντων τρίτων που μπορούν και να παρέμβουν με υπόμνημα –βλάβης αιτούντος την αναστολή

Οι αρνητικές συνέπειες από την αποδοχή της αίτησης αναστολής εκτέλεσης για τα συμφέροντα τρίτων και το δημόσιο συμφέρον δεν θα πρέπει να είναι σοβαρότερες σε σύγκριση με την ωφέλεια του αιτούντος. 52 παρ.6 ΠΔ 18/89.

Δεν αρκεί η αόριστη επίκληση του δημοσίου συμφέροντος από τη διοίκηση. Το συμφέρον αυτό πρέπει να εξειδικεύεται (πχ δημόσια υγεία) και να τεκμηριώνεται.

Ανάκληση αναστολής εκτέλεσης μπορεί να ζητηθεί αν μετά τη χορήγηση της αναστολής προκύψουν νέα στοιχεία που δεν μπορούσαν να είχαν ληφθεί υπόψη κατά την έκδοση της απόφασης περί αναστολής ή μεταβληθούν τα δεδομένα βάσει των οποίων χορηγήθηκε – αίτηση ανάκλησης από οποιονδήποτε έχει έννομο συμφέρον.

Αν απορριφθεί μια αίτηση αναστολής εκτέλεσης, μπορεί να υποβληθεί νέα αίτηση μόνο αν προσκομίζονται νεότερα κρίσιμα στοιχεία που δεν είχαν ληφθεί υπόψη και δε μπορούσαν να είχαν ληφθεί από το δικαστή όταν αυτός απέρριψε με την απόφασή του την πρώτη αίτηση αναστολής εκτέλεσης.

Επίσης εάν απορρίφθηκε η αίτηση αναστολής, η αναστολή μπορεί να ζητηθεί εκ νέου υπό τους ίδιους όρους, αν η πράξη εξακολουθεί να μην έχει εκτελεστεί.

⇒ 52 παρ. 9-10 ΠΔ 18/89.

Βλ. ΣτΕ 263/2020

- ➔ Αίτηση αναστολής κατά της κανονιστικής πράξης που είχε εκδώσει ο αρχηγός της ΕΛΑΣ με το εξής περιεχόμενο: από 15 έως 18/11/2020 από τις 6-9μμ να ανασταλούν οι συγκεντρώσεις (11 Σ).
- ➔ Προσφυγή Βαρουφάκη & Κόμματος «Μέρα25»: αίτηση αναστολής εκτέλεσης κατά της πράξεως αυτής.
- ➔ Υπήρχε αίτηση ακύρωσης που δεν ήταν προδήλως αβάσιμη ή προδήλως απαράδεκτη.
- ➔ Ρητή πράξη, πράξη απαγόρευσης. Όμως όχι ατομική αλλά κανονιστική. Βλ. στην απόφαση επανάληψη πάγιας νομολογίας που απαγορεύει την αναστολή εκτέλεσης κανονιστικής πράξης.
- ➔ Απέρριψε την αίτηση αναστολής γιατί συνέτρεχε λόγος δημοσίου συμφέροντος να εκτελεστεί η πράξη. Βρισκόμαστε στο τελικό στάδιο της στάθμισης. ➔ 52 παρ.6 του ΠΔ 18/89, ανεξαρτήτως της ύπαρξης ανεπανόρθωτης ή δυσχερώς επανορθώσιμη βλάβη του αιτούντος
- ➔ Δε συνέτρεχε επίσης πρόδηλη βασιμότητα.
- ➔ Η Επιτροπή Αναστολών συνεδρίασε σε Συμβούλιο στις 18/11/2020 με την εξής σύνθεση: ... ➔ υπήρχε αντικείμενο για την εκτέλεση ή είχε ολοκληρωθεί κατά το σημαντικότερο μέρος της η εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης; Τυπικώς θα μπορούσε να πει ότι είχε συνεδριάσει το πρωί στις 17/11.

Γιατί δε συνεδρίασε απευθείας εντός 24 ωρών; Και να πει απλώς ότι είχε λήξει η ισχύς της προσβαλλόμενης πράξης και άρα δεν υπήρχε καν αντικείμενο για την παροχή προσωρινής δικαστικής προστασίας.

Όχι δεδομένη απάντηση, μόνο πιθανολόγηση. Δόθηκε προσωρινή διαταγή, οπότε καλύφθηκε άμεσα το αίτημα προσωρινής δικαστικής προστασίας και μπορεί να πει κανείς ότι θέλησε την ύστατη στιγμή να εκδώσει την πράξη για να δώσει έναν τόνο και για τις επόμενες όμοιες πράξεις που θα μπορούσαν να εκδοθούν (βλ. πχ συγκεντρώσεις κατά την επέτειο Γρηγορόπουλου).

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ

(απόφαση αίτησης αναστολής εκτέλεσης της πράξης για τη μετάταξη της υπαλλήλου της ΕΥΠ)(βλ. eclass)

N.702/77 (άρθρο 4 παρ.2) ➔ άρθρο 52 του ΠΔ 18/89 – Διοικητικό Εφετείο
(Διοικητικό Εφετείο δικάζει σε Συμβούλιο, όχι Επιτροπή Αναστολών)

Το Διοικητικό Εφετείο δέχθηκε το αίτημα αναστολής εκτέλεσης διότι εν προκειμένω έχω πρόδηλο λόγο ακύρωσης της πράξης. Η πράξη μετάταξης είναι ρητή, ατομική διοικητική πράξη. Δεν είχε εκτελεστεί κατά το μεγαλύτερο μέρος της. Δεν απέδειξε ανεπανόρθωτη ή δυσχερώς επανορθώσιμη βλάβη, δεν ασχολήθηκε με αυτό αλλά διέκρινε ότι υπήρχε πρόδηλη παρανομία διότι προδήλως ήταν πλημμελής η αιτιολογία

της πράξης, αφού δεν ήταν ειδική η αιτιολογία απόκλισης από τη γνώμη του υπηρεσιακού συμβουλίου, απλώς επαναλάμβανε τους ορισμούς του νόμου. Εφόσον δεν υπήρχε κάποιος λόγος δημοσίου συμφέροντος ή συμφέροντος τρίτου, δέχθηκε εξαιτίας αυτής της πρόδηλης παρανομίας να χορηγήσει αναστολή εκτελέσεως.

Τρίτη 22/12/2020

Η διοικητική πράξη, η οποία αποτελεί το αντικείμενο των ενδίκων βοηθημάτων της προσφυγής και της αίτησης ακύρωσης, είναι εκτελεστή, δηλ. μπορεί να εκτελεστεί από τη διοίκηση χωρίς την ανάγκη δικαστικής αναγνώρισης της αξιώσεως, όπως στις ιδιωτικές συναλλαγές.

Μπορεί η διοικητική πράξη να εκτελεστεί διοικητικά κατά τη διάρκεια της προθεσμίας άσκησης ή μετά την άσκηση και μέχρι την εκδίκαση του ενδίκου βοηθήματος; Με άλλα λόγια, έχει η προθεσμία και η άσκηση του ενδίκου βοηθήματος αυτοδικαίως ανασταλτικό αποτέλεσμα;

Ούτε η προθεσμία ούτε η άσκηση των βοηθημάτων έχουν καταρχήν αυτόθροο ανασταλτικό αποτέλεσμα.¹¹⁶ Εξαιρέσεις:

- Στις φορολογικές υποθέσεις. Η προθεσμία και η άσκηση της προσφυγής κατά διοικητικών πράξεων που καταλογίζουν φορολογικές απαιτήσεις ή κυρώσεις → 69 παρ.2 εδ.1 ΚΔΔ.

Αν και κατά ρητή μνεία του ΚΔΔ διατηρούνται σε ισχύ οι παλαιότερες διατάξεις φορολογικών νόμων, που επιφυλάσσουν την εν μέρει μόνο αναστολή της πράξεως → 69 παρ.2 εδ.2 ΚΔΔ.¹¹⁷

- Η προθεσμία και η άσκηση της λεγόμενης υπαλληλικής προσφυγής. Κατά πειθαρχικών ποινών της προσωρινής ή οριστικής παύσεως ή του υποβιβασμού → 42 ΠΔ 18/89.¹¹⁸

Δεν υπάρχει προθεσμία για άσκηση αίτησης αναστολής εκτέλεσης. Οι χρονικοί περιορισμοί συνδέονται με το παραδεκτό της αίτησης, και ειδικά με την προϋπόθεση του να μην έχει εκτελεστεί κατά το μεγαλύτερο μέρος της η προσβαλλόμενη πράξη.

Εκτός σχεδίου δόμησης περιοχές/αυθαίρετα: 52^A του ΠΔ 18/89 → 60 μέρες για αίτηση αναστολής εκτέλεσης – κι άλλα παρεπόμενα μέτρα στην παρ.2 .

- ⇒ Αυτόματο εκ του νόμου ανασταλτικό αποτέλεσμα, εκκινεί με άσκηση και κοινοποίηση αίτησης στην αρμόδια αρχή

¹¹⁶ Αναστολή όμως μπορεί να διαταχθεί και στις περιπτώσεις αυτές:

- από το δικαστήριο ύστερα από αιτιολογημένη αίτηση του ενδιαφερομένου → 52 παρ.2-3 ΠΔ 18/89 & 4 παρ.1 Ν.702/77 & 15 παρ.2 εδ.1 Ν.3068/2002 + 200επ, 228 ΚΔΔ.
- (επί αιτήσεως ακυρώσεως) από τον αρμόδιο υπουργό ή ανώτατο διοικητικό όργανο του νπδδ → 52 ΠΔ 18/89 & 4 παρ.1 Ν.702/77

¹¹⁷ Βλ. πχ. 74 παρ.6 Ν.2238/1994, 53 παρ.2 Ν.2859/2000, 29 παρ.4 Ν.2459/1997.

¹¹⁸ Άλλες εξαιρέσεις: 228 παρ.1 εδ.1 ΚΔΔ, 52^A ΠΔ 18/89

Αίτηση αναστολής εκτέλεσης ενώπιον των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων

69 παρ.1 ΚΔΔ: η προθεσμία εντός της οποίας μπορεί να κατατεθεί η προσφυγή, καθώς και η άσκησή της, δεν έχουν κατά κανόνα ανασταλτικό αποτέλεσμα. Βλ. εξαιρέσεις στην παρ.2 (φορολογική προσφυγή).

69 παρ.3 ΚΔΔ → παραπομπή στα **200-205^A ΚΔΔ** (προσωρινή δικαστική προστασία για όσες προσφυγές ασκούνται κατά τον ΚΔΔ)

201: αρμοδιότητα στο πλαίσιο της προσωρινής δικαστικής προστασίας

202 παρ.1: λόγοι βασιμότητας της αίτησης αναστολής εκτέλεσης (εναλλακτικά):

1. Η άμεση εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης θα προκαλέσει ανεπανόρθωτη βλάβη στον αιτούντα¹¹⁹, ή
2. Το δικαστήριο εκτιμά ότι το ένδικο βοήθημα είναι προδήλως βάσιμο. Η αναστολή εκτέλεσης χορηγείται ακόμη κι αν η βλάβη δεν είναι ανεπανόρθωτη.

βλ. 496/2011 (απόφαση)

202 παρ.3: απόρριψη αίτησης αναστολής αν το δικαστήριο εκτιμά ότι η προσφυγή είναι προδήλως αβάσιμη ή προδήλως απαράδεκτη ή αν κατά τη στάθμιση της βλάβης του αιτούντος, των συμφερόντων τρίτων και του δημοσίου συμφέροντος, κρίνεται ότι οι αρνητικές συνέπειες από την αποδοχή θα είναι σοβαρότερες από την ωφέλεια του αιτούντος.

202 παρ.4: αποκλείεται η αναστολή κατά το μέρος που η προσβαλλόμενη πράξη έχει ήδη εκτελεστεί.

203: προδικασία για εκδίκαση της αίτησης αναστολής εκτέλεσης – στην παρ.2 βλ. ρύθμιση για φορολογικές και τελωνειακές εν γένει αναστολές

Γιατί προβλέφθηκε αυτή η ρύθμιση στο πλαίσιο της δημοσιονομικής κρίσης; Είδος πολύ σημαντικής πίεσης, τα φπ και πολλά νπ απέφυγαν να ζητήσουν αναστολή εκτέλεσης προστίμου γιατί δεν ήθελαν να εμφανίσουν στο Δημόσιο το σύνολο της παγκόσμιας περιουσίας/εισοδήματος (εκτεταμένη φοροδιαφυγή).

Το ΣτΕ έκρινε ότι η διάταξη δεν είναι αντίθετη προς το Σύνταγμα.

204 παρ.1: εν συμβουλίω αλλά το δικαστήριο έχει την ευχέρεια να καλέσει τους διαδίκους για να ακουστούν.

205 παρ.1 εδ.3 ΚΔΔ: και κάθε άλλο κατά περίπτωση κατάλληλο μέτρο

205^A: ειδικότερη ρύθμιση για φορολογικές και τελωνειακές διαφορές (όπου η άσκηση της προσφυγής αναστέλλει μερικώς ή στο σύνολό της την εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης). Το δικαστήριο δύναται κατόπιν αιτήσεως της αρχής που εξέδωσε την πράξη να διατάξει την εκτέλεση της πράξης ακόμη και στο σύνολό της, αν: α) η ασκηθείσα προσφυγή είναι προδήλως απαράδεκτη ή προδήλως αβάσιμη, β) η εκ του νόμου αναστολή της προσβαλλόμενης πράξης θα καταστήσει εξαιρετικά

¹¹⁹ Η βλάβη μπορεί να είναι υλική ή ηθική. Μέτρο απόδειξης είναι η δικανική πεποίθηση και όχι η πιθανολόγηση του δικαστηρίου για την ανεπανόρθωτη βλάβη («εφόσον ο αιτών επικαλεσθεί και αποδείξει»).

δυσχερή την εκτέλεσή της σε περίπτωση απόρριψης της προσφυγής + η εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης δεν θα επιφέρει ανεπανόρθωτη βλάβη στον προσφεύγοντα.

Η χορηγούμενη αναστολή ισχύει, αν δεν ορίζει διαφορετικά η απόφαση, μέχρι τη δημοσίευση της απόφασης επί της προσφυγής.

Η χορήγηση αναστολής εκτέλεσης αποκλείεται:

- (1) Εάν η εκκρεμής προσφυγή είναι προφανώς απαράδεκτη ή αβάσιμη – 202 παρ.3 στοιχ.α.
- (2) Κατά το μέρος που η προσβαλλόμενη πράξη έχει εκτελεστεί – 202 παρ.4.
- (3) Εφόσον γίνει στάθμιση των συμφερόντων τρίτων και του δημοσίου συμφέροντος, κριθεί ότι οι αρνητικές συνέπειες από την αποδοχή θα είναι σοβαρότερες από την ωφέλεια του αιτούντος – 202 παρ.3 στοιχ.β.
- (4) Εάν έχει υποβληθεί από τον προσφεύγοντα κι άλλη αίτηση αναστολής κατά της ίδιας πράξης. Εκτός εάν έχει ήδη παραιτηθεί από το δικόγραφό της – 203 παρ.6.
- (5) Εφόσον έχει χορηγηθεί αναστολή από τη διοικητική αρχή – 200.

Ειδικό καθεστώς προσωρινής δικαστικής προστασίας στις ακυρωτικές διαφορές:
Ασφαλιστικά Μέτρα (Ν. 3886/2010) – έχει τροποποιηθεί και αφορά το καθεστώς της αίτησης αναστολής εκτέλεσης του άρθρου 372 του Ν. 4412/2016

Δίκαιο ΕΕ: έχει ως θεμελιώδη τελολογία τη διαμόρφωση μιας ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς – έχει παρέμβει με ειδικές οδηγίες στον τομέα κατάρτισης δημοσίων συμβάσεων, υπηρεσιών έργων ή προμηθειών – συμβατικές δραστηριότητες οντοτήτων των ΚΜ που συνδέονται άμεσα με τις υποδομές των εν λόγω κρατών και έχουν συγκεντρώσει τις τελευταίες δεκαετίες ένα σημαντικό οικονομικό/επενδυτικό ενδιαφέρον που συνδέεται στενά με τη διαμόρφωση μιας οικείας ευρωπαϊκής αγοράς. Το δίκαιο της ΕΕ ενδιαφέρεται για τον τρόπο με τον οποίο καταρτίζονται αυτές οι δημόσιες συμβάσεις. Ενδιαφέρεται να περιορίσει τις εθνικές πολιτικές και να ανοίξει στον ανταγωνισμό αυτές τις διαδικασίες ώστε να μπορούν να μετέχουν οικονομικοί φορείς από τα διάφορα ΚΜ και να διευκολυνθεί η δημιουργία ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς.

Η έννοια της δημόσιας σύμβασης κατά το ενωσιακό δίκαιο είναι μια αυτόνομη έννοια που δεν πρέπει να συγχέεται με τις αντίστοιχες έννοιες που υπάρχουν στο εθνικό δίκαιο. Μια δημόσια σύμβαση υπηρεσιών, έργων ή προμηθειών υπάγεται στις ουσιαστικές οδηγίες. Θεσπίζεται ανάμεσα σε έναν οικονομικό φορέα (συνήθως ιδιώτη) και σε μια αναθέτουσα αρχή (είτε το Κράτος είτε οι ΟΤΑ είτε αυτό που ορίζεται στο δίκαιο της Ένωσης ως δημόσιο νπ¹²⁰, δηλαδή μια οντότητα που έχει νομική προσωπικότητα, έχει ιδρυθεί για λόγους δημοσίου συμφέροντος που δεν είναι αποκλειστικά βιομηχανικοί ή εμπορικοί και βρίσκεται σε μια στενή εξάρτηση από το Κράτος ή από άλλες αναθέτουσες αρχές ως προς τη χρηματοδότηση, τη διοίκηση, τη

¹²⁰¹²⁰ Στη χώρα μας αυτό αντιστοιχεί άλλοτε σε νπδδ κι άλλοτε σε νπιδ.

διαχείριση). Παράλληλα, για να ανήκει στο πεδίο εφαρμογής αυτών των οδηγιών της ΕΕ, μια δημόσια σύμβαση θα πρέπει να έχει μια σημαντική σχετικά αξία με βάση τα διάφορα οικονομικά κατώφλια που ορίζει κάθε χρόνο η ΕΕ και κυμαίνονται από 100-300 χιλιάδες ευρώ για τις υπηρεσίες και τις προμήθειες και περίπου στα 5,5 εκ. για τις συμβάσεις έργων.

Παράλληλα, το δίκαιο της Ένωσης προέβλεπε και δικονομικές οδηγίες. Δηλαδή τα ΚΜ πρέπει να προβλέψουν ιδιαίτερες προσφυγές, αποτελεσματικές και ταχείες, ώστε οι οικονομικοί φορείς που συμμετέχουν στις διαδικασίες ανάθεσης των δημοσίων συμβάσεων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των ουσιαστικών οδηγιών να μπορούν να εξασφαλίσουν αποτελεσματική δικαστική προστασία είτε ακυρώνοντας μια πράξη αυτού του προσυμβατικού σταδίου που τους θίγει είτε εξασφαλίζοντας προσωρινή δικαστικής προστασία με την αναστολή εκτέλεσης αυτής της πράξης και κάθε άλλο κατάλληλο μέτρο ή ακόμη εξασφαλίζοντας και αποζημίωση για τις τυχόν ζημιές που υφίστανται.

Οδηγίες: 89/665/ΕΟΚ + 92/13/ΕΟΚ → είχαν σαν αποτέλεσμα να υποχρεώσουν τα ΚΜ, ακόμη κι αν δεν είχαν προβλέψει μέχρι τότε κάτι ανάλογο, να προβλέψουν ειδικές διαδικασίες προσωρινής δικαστικής προστασίας ενώπιον όλων των αρμοδίων δικαστηρίων

Ψηφίστηκε μεταξύ άλλων ο Ν.2522/1997 και ο Ν. 2854/2000 που προέβλεψαν ένα νέο ένδικο βοήθημα στο πλαίσιο της προσωρινής δικαστικής προστασίας, σε εφαρμογή των απαιτήσεων αυτών, την αίτηση ασφαλιστικών μέτρων.

Για αυτή την αίτηση είχε αρχικών αποκλειστική αρμοδιότητα το ΣτΕ. Ο ενδιαφερόμενος οικονομικός φορέας που είχε υποστεί βλάβη κατά το προσυμβατικό στάδιο ή στο πλαίσιο του διαγωνισμού είχε αποκλειστεί κατά τη γνώμη του παρανόμως και ήθελε να επιφέρει τον αποκλεισμό κάποιου ανταγωνιστή του μπορούσε να ζητήσει προσωρινή δικαστική προστασία κατά της πράξης του διαγωνισμού που τον έβλαπτε, ακόμα κι αν δεν είχε προηγουμένως ασκήσει αίτηση ακυρώσεως. Δηλ. το αίτημα ασφαλιστικών μέτρων δεν ήταν παρεπόμενο μιας προηγούμενης αίτησης ακύρωσης.

Μια άλλη διαφοροποίηση σε σχέση με το άρθρο 52 του ΠΔ 18/89 ήταν ότι για το παραδεκτό της αίτησης ασφαλιστικών μέτρων έπρεπε προηγουμένως να ασκηθεί μια ενδικοφανής προσφυγή ενώπιον της αναθέτουσας αρχής.

Ο αιτών δεν είχε να αποδείξει κάποια ιδιαίτερη βλάβη, απλώς έπρεπε να προκύπτει ότι συνέτρεχε σοβαρή πιθανότητα παράβασης κανόνα του εθνικού ή του κοινοτικού δικαίου.

Σύγκριση με αναστολή εκτέλεσης διοικητικής πράξης του άρθρου 52: ως προς το παραδεκτό υπήρχε μεν μια επιπλέον σημαντική προϋπόθεση (να ασκηθεί εγκαίρως & νομοτύπως μια ενδικοφανής προσφυγή ενώπιον της αναθέτουσας αρχής) αλλά ως προς το βάσιμο (και τα ζητήματα του εννόμου συμφέροντος και τα ζητήματα της βλάβης) υπήρχαν + προϋπόθεση της πιθανολόγησης πολύ πιο ευνοϊκή από την πρόδηλη παρανομία του άρθρου 52 → το ΣτΕ ρητά χαρακτήρισε τη διαδικασία ευνοϊκότερη - προνομιακή μεταχείριση των οικονομικών φορέων που συμμετέχουν στην διαδικασία ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων, προκειμένου το δίκαιο της Ένωσης να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα και των ουσιαστικών οδηγιών.

Πρακτική εφαρμογή: τροποποίηση των δικονομικών οδηγιών και του αντίστοιχου εθνικού δικαίου μεταφοράς – **N. 3886/2010** (Οδηγία 2007/66/EK) - καινοτομίες:

- αυτόματο ανασταλτικό αποτέλεσμα τουλάχιστον ως προς τη δυνατότητα υπογραφής της σύμβασης που ξεκινούσε ήδη από την προθεσμία της ενδικοφανούς προσφυγής που έπρεπε να ασκηθεί ενώπιον της αναθέτουσας αρχής
- προέβλεψε ένα νέο ένδικο βοήθημα ακυρωτικού χαρακτήρα με τη μορφή ίσως της προσφυγής ουσίας κατά της ίδιας της διοικητικής σύμβασης που μπορεί να έχει συναφθεί κατά παράβαση των κανόνων του εθνικού και του ευρωπαϊκού δικαίου για τη σύναψή της
- ενεργοποίηση της ρήτρας ενιαίας δικαιοδοσίας (94 παρ.3 Σ)

➔ Κανόνες δικαστικής προστασίας για τις διαφορές από παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των αναθετουσών αρχών, που ανακύπτουν κατά το στάδιο που προηγείται της σύναψης των συμβάσεων δημοσίων έργων και κρατικών προμηθειών ή υπηρεσιών.

Βλ. για τις καινοτομίες αυτές το άρθρο του Γιαννακόπουλου στο eclass.

Βλ. σελ.416

Αλλαγή με **N.4412/2016** – εκμεταλλευόμενοι τις δυνατότητες που δίνουν οι δικονομικές οδηγίες οι δανειστές μας επέβαλαν στη χώρα μας τη συγκέντρωση των ενδικοφανών προσφυγών που πρόβλεπε ο Ν.3886/2010 και ο προγενέστερος Ν.2522/97 σε μια ανεξάρτητη αρχή που ιδρύθηκε γι' αυτό το λόγο και πλέον μπορούσε είτε να χορηγεί μια προσωρινή προστασία είτε να ακυρώνει τις προσβαλλόμενες πράξεις της διαδικασίας κατάργησης δημοσίων συμβάσεων. Πλέον τα δικαστήρια περιορίστηκαν στον έλεγχο των πράξεων που εκδίδει επί των προδικαστικών προσφυγών η αρχή εξέτασης των προσφυγών αυτών. Οι πράξεις αυτές προσβάλλονται με αίτηση ακύρωσης ή αίτηση αναστολής εκτέλεσης, η οποία τελεί υπό τις προϋποθέσεις που τελούσε παλιά η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων (άρθρα 372επ. του Ν.4412/2016).

Αν και πρόκειται για ειδικό πεδίο (δικονομία κατάρτισης δημοσίων συμβάσεων), οι ρυθμίσεις αυτές έχουν βοηθήσει στον εκσυγχρονισμό της αίτησης αναστολής εκτέλεσης του άρθρου 52 του ΠΔ 18/89, καθώς στο πεδίο αυτό αφομοιώθηκαν οι επιταγές του κοινοτικού και έπειτα ενωσιακού δικαίου για την αποτελεσματική δικαστική προστασία. Η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων του Ν.2522/97 ήταν η πρώτη που προέβλεψε ότι εκτός από την αναστολή εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης ο αρμόδιος δικαστής μπορεί να διατάξει και κάθε άλλο κατάλληλο μέτρο + ο δικαστής πρέπει να προβαίνει σε μια στάθμιση των εμπλεκόμενων συμφερόντων αιτούντος-τρίτου-δημοσίου συμφέροντος ➔ αυτές οι δύο ρυθμίσεις πέρασαν ως τροποποιήσεις 2 χρόνια μετά με το άρθρο 35 του Ν.2721/99 στο γενικό καθεστώς του άρθρου 52 του ΠΔ 18/89. Βλ. επίσης για διαφορές ουσίας τα 200-205 ΚΔΔ.

Δυνατότητα αναστολής εκτέλεσης προσβαλλόμενων αποφάσεων όταν ασκούνται ένδικα μέσα: κανόνας ότι δεν προβλέπεται αυτόθροο ανασταλτικό αποτέλεσμα ούτε στο πλαίσιο της προθεσμίας ούτε στο πλαίσιο άσκησης ενός ενδίκου μέσου (88 ΚΔΔ).

Εξαιρέσεις: ανασταλτικό αποτέλεσμα έχει:

- η έφεση σε αποφάσεις που έχουν εκδοθεί δια αγωγής εκτός από τις περιπτώσεις στις οποίες έχουν αυτές κηρυχθεί προσωρινά εκτελεστές (99 ΚΔΔ).
- Η προθεσμία άσκησης των ενδίκων μέσων κατά απόφασης επιστροφής φόρων (88 ΚΔΔ).
- Η αναίρεση που ασκεί το Δημόσιο.
- Τα ένδικα μέσα κατά αποφάσεων μετά από ενστάσεις στις εκλογές των ΟΤΑ (261 παρ.5 ΚΔΔ).

Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις δεν ισχύει το αυτόθροο ανασταλτικό αποτέλεσμα κι όποιος ασκεί ένα ένδικο μέσο μπορεί υπό προϋποθέσεις να ζητήσει την αναστολή εκτέλεσης της προσβαλλόμενης δικαστικής απόφασης σύμφωνα με τα οριζόμενα στα 206-209 ΚΔΔ. Βλ. παλιό άρθρο 209^A – περιορισμός προσωρινής δικαστικής προστασίας για τελωνειακές και φορολογικές διαφορές (κατάργηση με το άρθρο 28 Ν.4446 στο πλαίσιο της άρσης των δραστικών περιορισμών που είχαν θεσπιστεί το 2010 ως προς όλα τα επίπεδα δικαστικής προστασίας στις φορολογικές και τελωνειακές διαφορές).

Στο πλαίσιο των ακυρωτικών διαφορών οι δυνατότητες παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας είναι οι ακόλουθες:

- ⇒ Αίτηση αναστολής εκτέλεσης κατά το γενικό καθεστώς του άρθρου 52.
- ⇒ Ειδική περίπτωση στις οικοδομικές άδειες εκτός σχεδίου πόλεως του άρθρου 52^A ¹²¹
- ⇒ Ειδική περίπτωση στο προσυμβατικό στάδιο των δημοσίων συμβάσεων που διέπονται από το παράγωγο δίκαιο της Ένωσης (παλιά ασφαλιστικά μέτρα)
→ αναστολή εκτέλεσης του 372 του Ν.4412/2016.

Στο πλαίσιο των διοικητικών διαφορών ουσίας υπάρχουν οι εξής δυνατότητες ως προς τα ένδικα βοηθήματα:

- ⇒ Διαπλαστικό ένδικο βοήθημα (προσφυγή ουσίας ή συναφείς προσφυγές, πχ ανακοπή ή ένσταση)
- ⇒ Αγωγή

Ποιες είναι οι μορφές προσωρινής δικαστικής προστασίας στις ουσιαστικές διοικητικές διαφορές; → παρεπόμενος χαρακτήρας: κάθε μορφή συνδέεται με την προηγούμενη άσκηση ενός κυρίου ενδίκου βοηθήματος, προσφυγής ή αγωγής.

- ⇒ Αν ασκήσω προσφυγή:

¹²¹ Το αυτοδίκαιο ανασταλτικό αποτέλεσμα λήγει μετά από 60 μέρες από την έκδοση της άδειας, εκτός αν πριν την πάροδο του διαστήματος αυτού ασκήθηκε αίτηση αναστολής και εκδόθηκε ως προς αυτήν απορριπτική απόφαση.

Ο πρόεδρος του δικαστηρίου μπορεί να διατάξει την άρση του αυτοδικαίου ανασταλτικού αποτελέσματος κατόπιν αιτήσεως εκείνου που δικαιούται να ασκήσει παρέμβαση ή της αρμόδιας αρχής, εφόσον η αίτηση ακυρώσεως είναι προδήλως απαράδεκτη ή προδήλως αβάσιμη.

Μπορεί επίσης να διατάξει κάθε κατάλληλο μέτρο προς αποτροπή άμεσου κινδύνου που προκάλεσε η αυτοδίκαιη αναστολή εκτέλεσης της οικοδομικής άδειας (παρ.2).

- Αναστολή εκτέλεσης της προσβαλλόμενης πράξης σύμφωνα με τα άρθρα 200-205^A ΚΔΔ
- Προσωρινή ρύθμιση καταστάσεως που προβλέπεται στο άρθρο 210 παρ.1 ΚΔΔ.

⇒ Αν ασκήσω αγωγή:

- Προσωρινή ρύθμιση καταστάσεως που προβλέπεται στο άρθρο 210 παρ.1 ΚΔΔ.
- Ειδικώς για καταψηφιστική αγωγή προσωρινή επιδίκαση της απαίτησης (211επ. ΚΔΔ).

Προσωρινή ρύθμιση κατάστασης (210 ΚΔΔ)

Η άσκηση καταψηφιστικής ή αναγνωριστικής αγωγής δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα ούτε μπορεί στο πλαίσιο της αγωγής ο ενάγων να ζητήσει και το δικαστήριο να διατάξει την αναστολή εκτέλεσης ζημιογόνου πράξης.¹²²

Μπορεί να ζητήσει ως ασφαλιστικό μέτρο την προσωρινή ρύθμιση της καταστάσεως, οπότε αν το δικαστήριο αποδεχθεί εν όλω ή εν μέρει την αίτηση, μπορεί να διατάξει κάθε πρόσφορο μέσο (πχ παράλειψη της διαρκούς και ζημιογόνου υλικής πράξης στο μέλλον)(210 παρ.1).

Λόγοι βασιμότητας της αίτησης: (παρ.3)

- α) Το κατεπείγον της συγκεκριμένης ρύθμισης.
- β) Ο κίνδυνος να καταστεί λόγω της παρόδου του χρόνου αδύνατη ή ιδιαίτερα δυσχερής η ρύθμιση της καταστάσεως, ακόμη κι αν ευδοκιμήσει η αγωγή.

Όμως, η αίτηση μπορεί να απορριφθεί για τους λόγους της παρ.4.

210 παρ.5 → 203-205 ΚΔΔ

Βλ. απόφαση eclass: ένας δημόσιος υπάλληλος είχε ασκήσει αγωγή αποζημίωσης κατά του Δημοσίου διότι τον είχαν τοποθετήσει σε ένα γραφείο όπου οι λοιποί κάπνιζαν και λόγω του καπνού είχε υποστεί βλάβη στην υγεία του. Άσκησε αγωγή για να καλυφθούν τα νοσήλεια και λοιπές ζημιές που είχε υποστεί και ως προσωρινή ρύθμιση κατάστασης το δικαστήριο χορήγησε το εξής μέτρο: μέχρι την έκδοση δικαστικής απόφασης, προκειμένου να μην επιδεινωθεί η κατάσταση της υγείας του ενάγοντος, διέταξε να τοποθετηθεί σε ένα άλλο γραφείο στο οποίο δε θα επιτρεπόταν το κάπνισμα.

Προσωρινή επιδίκαση απαίτησης (211επ ΚΔΔ)

Μόνο όταν ο ενάγων ήγειρε **καταψηφιστική** αγωγή (μπορεί να ζητηθεί παράλληλα με την προσωρινή ρύθμιση κατάστασης).

Αν γίνει δεκτή η αίτηση, επιδικάζεται προσωρινά μέρος (όχι μεγαλύτερο από το μισό) της επίδικης απαίτησης - 211 & 215 παρ.1.

Αρμοδιότητα στο 212.

Λόγοι βασιμότητας της αίτησης (213):

¹²² Αν ο ενάγων επιθυμεί αναστολή, πρέπει να ασκήσει και προσφυγή κατά της ζημιογόνου διοικητικής πράξης + να ζητήσει με χωριστή αίτηση αναστολή της προσβαλλόμενης πράξης κατά τα 200 επ. ΚΔΔ.

- Αδυναμία ή ιδιαίτερη δυσχέρεια του ενάγοντος να αντιμετωπίσει τις άμεσες ανάγκες διαβίωσης του ίδιου και της οικογένειάς του.
- Κίνδυνο σοβαρού οικονομικού κλονισμού του νπ.

Βλ. 213 παρ.2 – πότε αποκλείεται η προσωρινή επιδίκαση της απαίτησης.

214 παρ.4: αρκεί η πιθανολόγηση για την εκτίμηση των ισχυρισμών.

Η εκδιδόμενη απόφαση επί της αιτήσεως δεν υπόκειται σε κανένα ένδικο μέσο, εφόσον δεν ορίζεται ειδικότερα αλλιώς στον νόμο, και εκτελείται αναγκαστικά σε βάρος του καθού η αίτηση (215 παρ.4,7 & 199 ΚΔΔ).

Τρίτη 12/1/2021

Υπόθεση εκτροπής ποταμού Αχελώου → στρατηγική κυβερνήσεων να συνεχιστούν τέτοια έργα χωρίς δικαστικό έλεγχο → τρόπος: να κάνουν όλες τις σχετικές πράξεις μέσω νόμων, όχι έκδοση διοικητικών πράξεων.

Ψηφίστηκε νόμος που χορήγησε αποφάσεις έκδοσης περιβαλλοντικών όρων, επανεκκίνησης συμβάσεων έργων που είχαν ανακοπεί λόγω των ακυρωτικών αποφάσεων ΣτΕ.

Πρόβλημα το ποια θα ήταν η προσβαλλόμενη πράξη. Οι δικηγόροι προσέβαλαν ακόμη και τις ίδιες τις νομοθετικές διατάξεις. Το μείζων ζήτημα που ανέκυψε αφορούσε το παραδεκτό της αιτήσεως ακυρώσεως. Θα μπορούσε να γίνει στην περίπτωση αυτή που ο τυπικός νόμος είχε υποκαταστήσει τη λειτουργία των διοικητικών οργάνων; Αλλιώς θα στερούνταν ενός διαπλαστικού ένδικου βοηθήματος. Θα μπορούσε να λεχθεί ότι οι θιγόμενοι διαθέτουν κι άλλα ένδικα μέσα προστασίας (πχ αγωγή αποζημίωσης). Δεν είναι όμως συγκρίσιμος ο τρόπος προστασίας.

3053/2009 ΣτΕ: η αίτηση ακύρωσης ευθέως κατά των νομοθετικών διατάξεων ήταν απαράδεκτη (βλ. 95 παρ.1 Σ). Αντιλήφθηκε όμως το πρόβλημα ως προς τη διασφάλιση της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας των θιγομένων. Έγινε έτσι πολύ πιο ελαστικό ως προς το παραδεκτό της αίτησης ακύρωσης κατά της 2^{ης} πράξης (διοικητικό έγγραφο που επέτρεπε σε ιδιώτες να συνεχίσουν τις οικοδομικές πράξεις που είχαν διακοπεί). Αν ήταν αυστηρό: είναι απλώς ένα μέτρο εκτέλεσης, όχι εκτελεστός χαρακτήρας. Έκρινε όμως ότι παραδεκτός προσβλήθηκε το έγγραφο. Τη θεώρησε εκ του αποτελέσματος εκτελεστή διοικητική πράξη, ώστε οι θιγόμενοι να μπορέσουν να ανοίξουν μια δίκη και παρεπιπτόντως να ελέγξουν και τις νομοθετικές διατάξεις.

3978/2009 ΣτΕ (υπόθεση διπλής ανάπλασης Λεωφ.Αλεξάνδρας-Βοτανικού)

Δυνάμει του δικαίου της ΕΕ ο εθνικός δικαστής έπρεπε να εξασφαλίσει αποτελεσματική προστασία για τα δικαιώματα και συμφέροντα που οι θιγόμενοι αντλούσαν από το δίκαιο της ΕΕ (πχ περιβαλλοντικού χαρακτήρα).

Πού θεμελιώνεται αυτή η υποχρέωση ερμηνεία των κανόνων διοικητικής δικονομίας σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ;

⇒ Αρχή της υπεροχής

- ⇒ Δυνατότητα πολιτών της ΕΕ να προσβάλλουν πράξεις της ΕΕ. Δεν έχουν όμως τα δικαιοδοτικά αυτά όργανα την αρμοδιότητα να ελέγχουν την συμβατότητα των εθνικών πράξεων με τις αρχές αυτές. Οποιοσδήποτε θιγόμενος πρέπει να στραφεί ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.
- ⇒ ΚΜ υποχρεωμένα να προβλέψουν αρμόδια δικαστήρια και διαδικασίες/ένδικα μέσα, αξιοποίηση των υφισταμένων και για τα δικαιώματα που προβλέπονται από το δίκαιο της ΕΕ → δικονομική αυτονομία ΚΜ να οργανώνουν το σύστημα απονομής δικαιοσύνης κατ' αρέσκεια, αρκεί να ανταποκρίνονται σε αυτή την υποχρέωση.
- ⇒ Βλ. Αίτηση ασφαλιστικών μέτρων & αίτηση αναστολής + οδηγίες που τις προέβλεπαν

Περιεχόμενο αυτής της υποχρέωσης:

- 1) Όροι εφαρμογής εθνικού δικαίου από το ενωσιακό δίκαιο για εξυπηρέτηση της σύμφωνης ερμηνείας και εφαρμογής: αρχή της ισοδυναμίας & αρχή της αποτελεσματικότητας
 - ⇒ Αρχή ισοδυναμίας: όχι δυσμενέστερες δικονομικές ρυθμίσεις για πράξεις που αφορούν δικαιώματα που πηγάζουν από το δίκαιο της ΕΕ από αυτές που προβλέπονται για αμιγώς εσωτερικές υποθέσεις
 - ⇒ Αρχή αποτελεσματικότητας: οι διαδικαστικές προϋποθέσεις παροχής δικαστικής προστασίας δεν πρέπει να καθιστούν αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την επιδίωξη της προστασίας αυτής
- 2) Αρνητική εναρμόνιση: να παραμερίσει τον εθνικό κανόνα που παραβιάζει το δίκαιο της ΕΕ και στη θέση του να εφαρμόσει αρχή/κανόνα συμβατό με το δίκαιο της Ένωσης
- 3) Μέθοδος ερμηνείας του εθνικού δικαίου: ολιστική ερμηνεία
(2) + (3) → ενίσχυση του δημιουργικού ρόλου του εθνικού δικαστή
- 4) Μηχανισμός προδικαστικής παραπομπής στο ΔΕΕ

ΑΠΟΔΕΙΞΗ

Επίλυση διαφοράς → νομικό & πραγματικό μέρος υπόθεσης

Διακρίβωση της συνδρομής της αλήθειας των πραγματικών γεγονότων που είναι κρίσιμα για την επίλυση της διαφοράς.

- Αυτά που είναι κατά το νόμο προϋπόθεση για τη γένεση, ύπαρξη, έκταση δικ
- Αυτά που συνδέονται με τις προϋποθέσεις
- ➔ Σύνδεση με διαδικασία παραγωγής βούλησης & αιτιολογία
- ➔ Δικαίωμα διοικουμένων να αναπτύσσουν ενώπιον δικαστηρίου τις απόψεις τους για επίδικα δικαιώματα και συμφέροντά τους: περιλαμβάνει και το δικαίωμα απόδειξης. Το 20 παρ.1 Σ κατοχυρώνει μεν γενικά το δικαίωμα απόδειξης, δεν παίρνει όμως θέση για συστήματα/είδη/μέσα απόδειξης (αρμοδιότητα νομοθέτη).

ΤΕΣΣΕΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

- 1) Αντικείμενο, είδη, βάρος απόδειξης
- 2) Διοικητικός φάκελος
- 3) Αποδεικτική διαδικασία
- 4) Αποδεικτικά μέσα

(1) ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

144 ΚΑΔ: αντικείμενο απόδειξης είναι πραγματικά γεγονότα που ασκούν ουσιώδη επιρροή στην έκβαση της δίκης.

Όχι οι αξιολογικές κρίσεις/νομικοί κανόνες/νομικός χαρακτηρισμός.

Κρίσιμα πραγματικά γεγονότα που δε συνιστούν αντικείμενο απόδειξης: πασίδηλα γεγονότα (πχ το ότι έχουν διενεργηθεί βουλευτικές εκλογές πριν από κάποιους μήνες), γεγονότα γνωστά στο δικαστήριο από προηγούμενη δικαστική του ενέργεια, διδάγματα κοινής πείρας (παρατήρηση φαινομένων από τον μέσο άνθρωπο) → λαμβάνονται αυτεπαγγέλτως υπόψη.

Σχετική εξαίρεση στο αλλοδαπό έθιμο και συναλλακτικά ήθη: μπορεί να διατάξει ειδική αποδεικτική διαδικασία.

ΕΙΔΗ

Κύρια: διεξάγεται από αυτόν που έχει το βάρος απόδειξης

Ανταπόδειξη: διεξάγεται από τον αντίδικο εκείνου που έχει το βάρος απόδειξης

-

Τακτική

Έκτακτη/προδικαστική

Συντηρητική

-

(με βάση τη μέθοδο)

Άμεση

Έμμεση/έντεχνη (χρήση τεκμηρίων)

-

(με βάση το σκοπό/μέτρο/αποτέλεσμα)

Πλήρης

Ατελής/πιθανολόγηση

ΒΑΡΟΣ ΑΠΟΔΕΙΞΗΣ

= καθορισμός του αντικειμένου απόδειξης που αναλογούν σε κάθε διάδικο για να αποδείξει – καθορίζεται από το ουσιαστικό δίκαιο

➔ Υποκειμενικό: ο διάδικος που ευθύνεται για την πρόταση & απόδειξη των πραγματικών γεγονότων όταν ξεκινά η δίκη

➔ Αντικειμενικό: ολοκλήρωση δίκης & αποδεικτικής διαδικασίας σε περίπτωση αμφιβολίας

(2) ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΦΑΚΕΛΟΣ - Άρθρο 23 ΠΔ 18/89

= το σύνολο των στοιχείων που έλαβε υπόψη η Διοίκηση για να δράσει (είτε εκδίδοντας απόφαση είτε προβαίνοντας σε υλική πράξη)

Βασική υποχρέωση της Διοίκησης να θέσει υπόψη του δικαστηρίου τα κρίσιμα αποδεικτικά μέσα – ανακριτικό σύστημα – τυχόν παραβίαση αυτής της υποχρέωσης εκ μέρους της Διοίκησης γεννά πρώτα από όλα ευθύνη των αρμοδίων οργάνων και υπαλλήλων της

Νομολογία – βλ. 3085/1985 ΣτΕ (στο eclass): συνάγεται τεκμήριο ότι η Διοίκηση συνομολογεί την πραγματική βάση των ισχυρισμών των αντιδίκων της

N. 4055/2012 → άρθρο 24 παρ.3 ΠΔ 18/89

Ομοίως και ενώπιον των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων → 129, 146, 149 ΚΔΔ

(3) ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Θεμελιώδεις αρχές:

- 1) Ανακριτική αρχή
- 2) Προφορικότητα της συζήτησης (για να είναι κάποιος δικονομικά παρών δε χρειάζεται να υποβάλει προτάσεις)
- 3) Αρχή της συγκεντρώσεως (άνευ επικουρίας δικάζεσθαι): καθετί να έχει προταθεί μέχρι το πέρας της πρώτης συζήτησης της υπόθεσης – κατ' εξαίρεση προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων και μετά με διάφορα υπομνήματα
 - ⇒ Άρθρο 33 ΠΔ 18/89 + βλ. άρθρο 25
 - ⇒ Άρθρα 150-155 ΚΔΔ (βασική διαφορά ότι ρητώς όλα τα αποδεικτικά μέσα πρέπει να προσκομίστουν στο δικαστήριο έως την προηγούμενη της πρώτης συζήτησης + βλ. προθεσμία για νέα υπομνήματα)

(4) ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

- ⇒ 147 ΚΔΔ – ελεύθερη εκτίμηση εκτός αν ορίζεται διαφορετικά (βλ. πχ 170)
- ⇒ 156-176: ειδικές διαδικασίες για προσαγωγή και εκτίμηση
- ⇒ Όχι ευθεία ρύθμιση στο ΠΔ – βλ. άρθρο 40 (παραπομπή στον ΚΔΔ και διαδικασία απόδειξης)

Τρίτη 19/1/2021

Απόφαση = μια τελική γνώμη, μετά από σκέψη + στάθμιση συγκεκριμένων δεδομένων // η ανώτερη μορφή της ανθρώπινης σκέψης υπό φιλοσοφικό πρίσμα, που λαμβάνεται όταν συντρέχουν επιχειρήματα υπέρ και κατά

Βλ. και διάγραμμα στο eclass

Δικαστική απόφαση = η πράξη με την οποία το (διοικητικό) δικαστήριο ασκεί τη δικαιοδοτική του αρμοδιότητα και παρέχει δικαστική προστασία.

Υπάρχουν και πράξεις των δικαστηρίων που συνδέονται μόνο έμμεσα με την παροχή δικαστικής προστασίας (πχ πράξη προσδιορισμού δικασίμου, πράξη διορισμού εισηγητή).

Ανάλογα με το αν οι διάδικοι είναι δικονομικά παρόντες στη δίκη, μια απόφαση εκδίδεται κατ' αντιμωλίαν ή ερήμην. Στη διοικητική δίκη είναι μειωμένης σημασίας αυτή η διάκριση διότι αν το δικαστήριο διαπιστώσει ότι έχουν γίνει οι κατά νόμον κοινοποιήσεις, προχωρά στη συζήτηση της υπόθεσης και αποφαινεται επί της ουσίας ακόμη κι αν λείπουν οι διάδικοι (28 ΠΔ 18/89 // 34, 135 παρ.1 ΚΔΔ).

Ανάλογα με το αν απορρίπτουν ή όχι το σχετικό ένδικο βοήθημα, οι αποφάσεις διακρίνονται σε τυπικώς απορριπτικές (απόρριψη του ενδίκου βοηθήματος ως απαραδέκτου) και αποφαινόμενες επί της ουσίας (παραδεκτό το ένδικο βοήθημα αλλά απόρριψη του ενδίκου βοηθήματος ως ουσία αβάσιμου ή αποδοχή του ενδίκου βοηθήματος). Η διάκριση έχει κυρίως σημασία για το ουσιαστικό δεδουλευμένο, το οποίο στη διοικητική δίκη δημιουργούν μόνο αποφάσεις που κρίνουν την ουσία.

Οριστικές = περατώνουν τη δίκη είτε στο σύνολό της (τελειωτικές αποφάσεις) είτε μερικώς κατά ένα τμήμα της (πχ απορρίπτουν ως απαράδεκτη μια παρέμβαση) & **Μη οριστικές αποφάσεις** (δεν επιφέρουν οριστικό τέλος σε μέρος ή στο σύνολο της δίκης αλλά απλώς επιλύουν ενδιάμεσα εριζόμενα ζητήματα):

- Προπαρασκευαστικές (πχ για εξαίρεση δικαστή)
- Προδικαστικές (πχ διάταξη αποδείξεων)(= προδικάζουν, χωρίς όμως να καθορίζουν, την έκβαση της δίκης)
- Παρεμπίπτουσα (πχ για μη δημόσια συνεδρίαση δικαστηρίου)¹²³

Πρακτική σημασία διάκρισης:

- Οι οριστικές αποφάσεις δεν ανακαλούνται (187 παρ.1 ΚΔΔ). Είναι εκτελεστές (197 παρ.1 εδ.1) , προσβάλλονται με ένδικα μέσα (83 παρ.1 εδ.1 ΚΔΔ) και μπορούν να παράξουν τυπικό & ουσιαστικό δεδουλευμένο (197 παρ.1 εδ.1).
- Αντιθέτως, το δικαστήριο μπορεί να ανακαλέσει μη οριστική απόφαση και δεν δεσμεύεται από αυτή, ώστε ακόμη κι αν δεν την ανακάλεσε ρητώς, μπορεί να κρίνει διαφορετικά στην οριστική του απόφαση (187 παρ.2 ΚΔΔ).

Οι μη οριστικές αποφάσεις δεν προσβάλλονται με ένδικα μέσα. Κατ' εξαίρεση, η ανακοπή ερημοδικίας επιτρέπεται να ασκηθεί και κατά μη οριστικών αποφάσεων (83 παρ.1 εδ.3 ΚΔΔ).¹²⁴ Επίσης, οι μη οριστικές αποφάσεις δεν παράγουν τυπικό και ουσιαστικό δεδουλευμένο.

¹²³ Οι αποφάσεις αυτές δεν αποτελούν απλώς βαθμίδες του δικανικού συλλογισμού, αλλά επιβάλλουν χωριστή απόφαση. Γι' αυτό δεν πρέπει να συγχέονται με τα «παρεμπίπτοντα»/προδικαστικά ζητήματα των άρθρων 80 παρ.2, 197 παρ.1 ΚΔΔ ή τα παρεμπίπτοντως ανακύπτοντα ζητήματα του 3 ΚΔΔ.

¹²⁴ Βλ. όμως και 83 παρ.1 εδ.2: όταν προσβληθεί με ένδικο μέσο η οριστική απόφαση, θεωρούνται ότι συμπροσβάλλονται και οι προεκδοθείσες μη οριστικές αποφάσεις, ακόμη κι αν το ένδικο μέσο δεν απευθύνεται ρητώς κατά αυτών.

Μια ιδιαίτερη ενδιάμεση περίπτωση είναι αυτή κατά την οποία το δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση, είτε αυταπαγγέλτως είτε μετά από την άσκηση σχετικής αίτησης από οποιονδήποτε έχει έννομο συμφέρον, διορθώνει ή ερμηνεύει την απόφαση που έχει εκδώσει, χωρίς πάντως να μπορεί να μεταβάλει το ουσιαστικό της περιεχόμενο. Βλ. 68 + 69 ΠΔ 18/89 // 109-111 ΚΔΔ.

Ανάλογα με τη χρονική τους ισχύ, οι αποφάσεις μπορεί να είναι προσωρινές (στο πλαίσιο της προσωρινής δικαστικής προστασίας, μετά από μια αίτηση αναστολής εκτέλεσης του 52 ΠΔ 18/89 ή μιας αίτησης ασφαλιστικών μέτρων¹²⁵ υπό το προϋφιστάμενο καθεστώς του Ν.3886/2010) &

Αποφάσεις οριστικής ισχύος

Ανάλογα με τη δυνατότητα προσβολής της με ένδικα μέσα, μια απόφαση μπορεί να είναι ανέκκλητη (= να μην προβλέπεται η δυνατότητα άσκησης έφεσης) ή τελεσίδικη (= ασκήθηκε έφεση και εκδόθηκε απόφαση ή παρήλθε η προθεσμία άσκησης έφεσης ή πριν περάσει η προθεσμία είχε παραιτηθεί ο διάδικος που είχε το σχετικό έννομο συμφέρον), ή αμετάκλητη (= δεν είναι δυνατόν να προσβληθεί ούτε με τακτικά ούτε με έκτακτα ένδικα μέσα, το μόνο που θα μένει είναι η αίτηση επανάληψης της διαδικασίας).

Για τη δημιουργία δεδικασμένου δεν απαιτείται αμετάκλητο. Είναι όμως αναγκαία η τελεσιδικία ή το ανέκκλητο της απόφασης, εφόσον στην τελευταία περίπτωση η απόφαση δεν υπόκειται πλέον σε ανακοπή ερημοδικίας (197 παρ.1 ΚΔΔ). Η απόφαση του διοικητικού πρωτοδικείου είναι εκτελεστή και πριν γίνει τελεσίδικη, εκτός εάν:

- α) Μετά από αίτηση του ενδιαφερομένου, το δικαστήριο ενώπιον του οποίου ασκείται το ένδικο μέσο διατάζει (δικάζοντας σε συμβούλιο) την αναστολή εκτέλεσής της (88 εδ.2 + 206 ΚΔΔ).
- β) Πρόκειται για απόφαση διοικητικού πρωτοδικείου ή εφετείου που διατάσσει την επιστροφή έμμεσων φόρων (88 εδ.3 ΚΔΔ).
- γ) Πρόκειται για προσωρινά εκτελεστή απόφαση που θα εκτελεστεί κατά τρίτου και όχι του εναγομένου (80 παρ.3 εδ.2 ΚΔΔ).

Ανάλογα με το περιεχόμενο του διατακτικού της απόφασης, μπορεί να είναι διαπλαστικές, καταψηφιστικές ή αναγνωριστικές (ανάλογα και με το περιεχόμενο του ενδίκου βοηθήματος που τυχόν ασκήθηκε¹²⁶).¹²⁷ (σελ. 622)

¹²⁵ Η απόφαση αυτή αποβάλλει την ισχύ της εάν εντός 30 ημερών από την επίδοσή της ο διάδικος που πέτυχε τη λήψη του ασφαλιστικού μέτρου δεν καταθέσει αίτηση ακύρωσης.

¹²⁶ Όμως, αν η προσβαλλόμενη πράξη έπαυσε να ισχύει και ο αιτών επικαλείται έννομο συμφέρον που δικαιολογεί τη συνέχιση (και όχι κατάργηση) της δίκης, το δικαστήριο επί αιτήσεως ακυρώσεως διαπιστώνει τη νομιμότητα ή μη της πράξης. Η απόφαση του έχει πλέον αναγνωριστικό και όχι διαπλαστικό χαρακτήρα.

¹²⁷ Σύμφωνα με τη νομολογία του ΣτΕ (ΟλΣτΕ 87/2011), όταν ασκούμε αίτηση ακύρωσης κατά ανυπόστατης διοικητικής πράξης, αυτή καταρχήν είναι απαράδεκτη, πολλές φορές όμως το δικαστήριο για λόγους ασφάλειας δικαίου, όταν η ανυπόστατη πράξη έχει εκτελεστεί, αναγνωρίζει ρητώς τον

Τύπος της απόφασης: έγγραφος τύπος, περιέχει υποχρεωτικώς τη μειοψηφία (93 Σ) – βλ. τα τμήματα μιας απόφασης (εισαγωγικό μάθημα) – ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία (93 παρ.3 Σ). Οι αποφάσεις πρέπει να απαγγέλλονται σε δημόσια συνεδρίαση, διαφορετικά θεωρούνται ανυπόστατες (93 παρ.3 εδ.1 Σ + 189 παρ.3 ΚΔΔ). Ανυπόστατες είναι κι όσες αποφάσεις εκδίδονται από δικαστήριο που στερείται δικαιοδοσίας (βλ. 192 ΚΔΔ).

Ουσιαστικό περιεχόμενο μιας δικαστικής απόφασης: (σελ.632)

Κεντρικό ζήτημα το αν αυτή δέχεται ή απορρίπτει το ένδικο βοήθημα ή τυχόν ασκηθείσα παρέμβαση. Μια απόφαση μπορεί να επιβάλει στη διοίκηση ειδικότερες υποχρεώσεις, αποφασίζει αν θα καταπέσει ή αν θα αποδοθεί σε αυτόν που ζήτησε δικαστική προστασία το σχετικό παράβολο και επίσης επιδικάζει ή όχι στα μέρη τη σχετική δικαστική δαπάνη.

Αν έχω μια απορριπτική δικαστική απόφαση, ουσιαστικά δεν μεταβάλλεται η ουσιαστική κατάσταση. Το μόνο που μπορεί να συμβεί είναι η ρύθμιση των ζητημάτων του παραβόλου και των δικαστικών εξόδων.

Αν έχουμε απόφαση που αποδέχεται το ένδικο βοήθημα, τότε συντρέχουν διάφορα ενδεχόμενα (πχ ακύρωση ή τροποποίηση πράξης, καταδίκη εναγομένου στην καταβολή χρηματικού ποσού, αναγνώριση της ύπαρξης μιας χρηματικής αξίωσης ή του ανυπόστατου μιας πράξης).

Μια απόφαση μπορεί επίσης να αποφασίζει την παραπομπή του ενδίκου βοηθήματος στο αρμόδιο δικαστήριο.

Περιεχόμενο μιας απόφασης ανάλογα με το ασκηθέν ένδικο βοήθημα:

⇒ **Αίτηση ακύρωσης:**

- Παραπομπή στο αρμόδιο δικαστήριο.
- Απόρριψη της αίτησης ως απαράδεκτης ή αβάσιμης
- Γίνεται δεκτή και ακυρώνεται ολικώς ή μερικώς η προσβαλλόμενη δπ ή παράλειψη (ή περισσότερες σε περίπτωση συνάφειας)
- ΔΕΝ μπορεί να τροποποιήσει/μεταρρυθμίσει ο ακυρωτικός δικαστής.

(Κάποιοι υποστηρίζουν ότι η μερική ακύρωση ισοδυναμεί με τροποποίησης, διευρυμένη ερμηνεία).

- ΔΕΝ μπορεί επίσης να υποκαταστήσει τη διοίκηση σε περίπτωση παράλειψης οφειλόμενης ενέργειας. Αλλά παραπέμπει στην αρμόδια αρχή προς εκτέλεση της οφειλόμενης ενέργειας.
- Ν.4274/2014 (άρθρο 22): σημαντικές προσθήκες στο άρθρο 50 ΠΔ 18/89. Κάποιες εναλλακτικές στις προαναφερθείσες δυνατότητες είναι οι εξής:

ανυπόστατο χαρακτήρα της. Είναι λοιπόν ακυρωτέες προς αποφυγή του ενδεχομένου εφαρμογής τους στο μέλλον.

- Το δικαστήριο διαπιστώνει ότι κανονικά θα έπρεπε να ακυρώσει την προσβαλλόμενη πράξη λόγω κάποιας πλημμέλειας, κυρίως τυπικής, που θα μπορούσε όμως να καλυφθεί εκ των υστέρων από τη διοίκηση, κι αν το δικαστήριο κρίνει ότι ενόψει της φύσης αυτής της πλημμέλειας δεν είναι αναγκαία η ακύρωση αλλά δεν τίγεται κι ο ιδιώτης που αναζητεί δικαστική προστασία → μπορεί, εκτιμώντας τις συνθήκες της υπόθεσης εν γένει να εκδώσει μια προδικαστική απόφαση, με παραπομπή στη διοίκηση για να προβεί εντός ευλόγου χρόνου στις κρίσιμες ενέργειες για την αποκατάσταση της νομιμότητας της πράξης. Το ίδιο και σε περίπτωση παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας.
- 50 παρ.3: το δικαστήριο έχει αποφασίσει να ακυρώσει μια πράξη αλλά σταθμίζει τις πραγματικές καταστάσεις που έχουν δημιουργηθεί κατά το χρόνο εφαρμογής της, σταθμίζει και το δημόσιο συμφέρον και μπορεί να αποφασίσει ότι τα αποτελέσματα της ακύρωσης δε θα επέλθουν αναδρομικά αλλά από ένα μεταγενέστερο χρονικό σημείο, που ορίζεται μέχρι τον χρόνο δημοσίευσης της απόφασης (βλ. πχ στο πλαίσιο της λεγόμενης μνημονιακής νομολογίας). Αυτή η δυνατότητα ερμηνεύτηκε από το ΣτΕ κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να εφαρμοστεί και στην περίπτωση των συνεπειών κήρυξης ενός νόμου ως αντισυνταγματικού.
- Παρεμπίπτων έλεγχος του κύρους της εσωτερικής/εξωτερικής νομιμότητας κανονιστικής πράξης επ' ευκαιρία προσβολής ατομικής πράξης. Ακόμα κι αν η κανονιστική πράξη έχει εκδοθεί πολλά χρόνια πριν. Αυτή η παρανομία, είτε αφορά την αναρμοδιότητα του οργάνου που εξέδωσε την κανονιστική πράξη είτε παράβαση ουσιώδους τύπου, το δικαστήριο είναι δυνατόν να αποφασίσει να μην ακυρώσει την ατομική πράξη εφόσον κατά την κρίση του έχει παρέλθει μακρό χρονικό διάστημα και ανάλογα με τις περιστάσεις υπάρχουν συνέπειες (ζητήματα δημοσίου συμφέροντος, σταθερότητας νομικών καταστάσεων που έχουν διαμορφωθεί στο μεταξύ) που δικαιολογούν για λόγους ασφάλειας δικαίου τη μη ακύρωση της συγκεκριμένης ατομικής πράξης. Διεύρυνση των περιορισμών στο χρόνο αλλά ως προς τους λόγους νομιμότητας του παρεμπίπτοντος ελέγχου των κανονιστικών πράξεων.
- Συνεπώς, μετά τον Ν. 4274/2014, ο ακυρωτικός δικαστής έχει πλέον μια ευελιξία να σταθμίσει τις συνθήκες της υπόθεσης. Ξεπερνά τις μέχρι τότε «μηχανικές» του αρμοδιότητες. Την ίδια στιγμή συγκεντρώνει γύρω του μια σειρά από αρμοδιότητες που έχουν μάλλον διοικητικής φύσεως χαρακτήρα. Επιτρεπτό όταν κατατείνουν στην αποτελεσματικότερη συμμόρφωση της διοίκησης στις δικαστικές αποφάσεις (94 παρ.4 Σ)(δυναμικά συστήματα δικαιοδοτικού ελέγχου που λαμβάνουν σοβαρά υπόψη τη συνέχιση του διοικητικού έργου). Το πρόβλημα που ανακύπτει είναι αν ο ίδιος ο δικαστής έχει τις υποδομές και τις γνώσεις να μπορεί να λαμβάνει ορθώς τέτοιου είδους εναλλακτικές αποφάσεις.

⇒ **Προσφυγή:**

- Παραπομπή στο αρμόδιο δικαστήριο.
- Απόρριψη ως απαράδεκτη ή αβάσιμη.
- Μερική ή ολική ακύρωση της προσβαλλόμενης πράξης.
- Τροποποίηση της προσβαλλόμενης πράξης εφόσον υπήρχε δέσμια αρμοδιότητα της διοίκησης.
- Αναπομπή της υπόθεσης στη διοίκηση ώστε να επιληφθεί ευθέως αυτή, όταν η πράξη θεωρηθεί πλημμελής, ακυρωθεί για λόγους που αφορούν την αρμοδιότητα του οργάνου, την τυχόν πλημμελή συγκρότησή του ή την παράβαση ουσιώδους τύπου ή αν η διοίκηση έχει διακριτική ευχέρεια και δεν την έχει ασκήσει.
- Βλ. 89 ΚΔΔ.
- Ν.3900/2010: ειδικότερες διατάξεις στις φορολογικές/τελωνειακές διαφορές προκειμένου να περιορίζεται ο έλεγχος του δικαστή και να διασώζονται έσοδα/να μειώνονται δαπάνες προς όφελος του δημοσίου ταμείου. Βλ. 89 παρ.5: ο προσφεύγων βαρύνεται να εξηγήσει ότι είναι κρίσιμη η παράβαση ουσιώδους τύπου για την αποκατάσταση της υφιστάμενης βλάβης.

⇒ **Αγωγή:**

- Παραπομπή στο αρμόδιο.
- Απόρριψη της αγωγής ως απαράδεκτης ή αβάσιμης.
- Η αγωγή γίνεται δεκτή εν όλω ή εν μέρει και επιδικάζει, καταψηφίζει την υποχρέωση του εναγομένου να καταβάλει το συγκεκριμένο ποσό είτε απλώς αναγνωρίζει την ύπαρξη της σχετικής αξίωσης.

ΕΝΝΟΜΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

Μη ανακλητό

Εκτελεστικότητα (199 ΚΔΔ): επιπλέον έννομη συνέπεια που έχουν οι οριστικές αποφάσεις του ΕΣ και οι τελεσίδικες ή προσωρινώς εκτελεστές αποφάσεις των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, με τις οποίες επιδικάζονται χρηματικές απαιτήσεις. Στην περίπτωση των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων η αναγκαστική εκτέλεση διενεργείται ύστερα από ειδική διαταγή (εκτελεστήριο τύπο) του προέδρου του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση και διέπεται από τις διατάξεις περί αναγκαστικής εκτέλεσης των αποφάσεων των πολιτικών δικαστηρίων.

Δεδικασμένο μεταξύ των διαδίκων (αφορά τις τελεσίδικες ή ανέκκλητες αποφάσεις):

- Τυπικό (τελεσιδικία) = η απόφαση δεν μπορεί να προσβληθεί με τακτικά ένδικα μέσα (έφεση, ανακοπή ερημοδικίας). Στην περίπτωση της ανέκκλητης απόφασης δημιουργείται ήδη με τη δημοσίευσή της. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις πρέπει να παρέλθει η προθεσμία άσκησης τακτικών ενδίκων μέσων ή να γίνει προγενέστερη παραίτηση από αυτά ή να δημοσιευθούν οι αποφάσεις επί των τακτικών ενδίκων μέσων (τελεσιδικία). Το τυπικό

δεδικασμένο δεν αποκλείει τη διόρθωση και ερμηνεία της απόφασης ούτε την άσκηση έκτακτων ενδίκων μέσων.

- Ουσιαστικό = αποκλείεται πλέον να κριθεί εκ νέου το ίδιο επίδικο αντικείμενο. Η δικαστική απόφαση αναπτύσσει δεσμευτική δύναμη μεταξύ των διαδίκων.
- Θετική & αποθετική μορφή: το ουσιαστικό δεδικασμένο δεν επιτρέπει διάφορη κρίση του ζητήματος στο μέλλον από το ίδιο ή άλλο δικαστήριο ή διοικητική αρχή, κυρίως ή παρεμπιπτόντως, αλλά αντιθέτως επιβάλλει τη θεμελίωση περαιτέρω αποφάσεων στα ήδη κριθέντα, χωρίς έρευνα της ουσιαστικής ορθότητάς τους.
- Η παραβίαση του δεδικασμένου μπορεί να ληφθεί υπόψη αυτεπαγγέλτως από ένα δικαστήριο, εφόσον προκύπτει από τον φάκελο της υποθέσεως (5 παρ.4 ΚΔΔ). Καθιστά μια διοικητική πράξη ακυρώσιμη (καθώς αντιβαίνει στην υποχρέωση συμμόρφωσης της διοίκησης) και μπορεί επίσης να αποτελέσει και λόγο αναίρεσης μιας δικαστικής απόφασης (56 στοιχ.ε ΠΔ 18/89).
- Ζήτημα για το οποίο υπάρχει δεδικασμένο δεν μπορεί να εξεταστεί ούτε παρεμπιπτόντως από το δικαστήριο (80 παρ.2 ΚΔΔ).
- Βλ. άρθρο στο eclass στον φάκελο «σχέσεις και σύγκρουση δικαιοδοσιών & αρμοδιοτήτων».
- Το δεδικασμένο δημιουργείται από το ουσιαστικό διατακτικό της απόφασης.
- Δεν παράγεται μόνο από αποφάσεις που δέχονται το ένδικο βοήθημα αλλά και από απορριπτικές αποφάσεις.¹²⁸ Όχι όμως και από αυτές που απορρίπτουν για τυπικούς λόγους (δηλ. αυτές που απορρίπτουν το ένδικο βοήθημα ως απαράδεκτο)¹²⁹. Εκτός από το διατακτικό, πηγάζει και από ορισμένο σημεία του σκεπτικού της απόφασης (τα λεγόμενα κριθέντα διοικητικής φύσεως ζητήματα)(βλ. σελ.665).
- Το δεδικασμένο προϋποθέτει: 1) τελεσίδικη απόφαση (προϋποθέτει δηλ. το τυπικό δεδικασμένο), 2) ταυτότητα των προσώπων¹³⁰, 3) ταυτότητα αντικειμένου της δίκης/ταυτότητα διαφοράς (ίδιο δικαίωμα-έννομο συμφέρον-πράξη-παράλειψη).

Υποκειμενικά όρια: Στη δίκη ενώπιον των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων το δεδικασμένο εκτείνεται και σε αυτούς από τους οποίους, σύμφωνα με τον νόμο, μπορεί να αξιωθεί η εκπλήρωση της σχετικής υποχρέωσης (197 παρ.3 εδ.1 ΚΔΔ). Αυτοί είναι, κι αν δεν άσκησαν παρέμβαση, οι καθολικοί ή ειδικοί διάδοχοι των διαδίκων αλλά και τρίτοι συνυπόχρεοι κατά τον νόμο, πχ οι διοικούντες νπ, ο εγγυητής από το δεδικασμένο που αφορά τον πρωτοφειλέτη και αντιστρόφως.

¹²⁸ Παρά το γεγονός ότι η σχετική κρίση εντοπίζεται στο αιτιολογικό της απόφασης. Το ίδιο ισχύει για την κρίση επί των ενστάσεων, καθώς και των προδικαστικών ζητημάτων (εφόσον ανήκουν στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του δικαστηρίου).

¹²⁹ 50 παρ.5 ΠΔ 18/89, 4 παρ.1 Ν.702/77, 197 παρ.1 εδ.1 ΚΔΔ.

¹³⁰ Κατ' εξαίρεση, επί μη προσωποπαγών δημοσίων δικαιωμάτων, το δεδικασμένο ισχύει και για τους καθολικούς ή ειδικούς διαδόχους των διαδίκων (197 παρ.3 εδ.1 ΚΔΔ).

Αντικειμενικά όρια: επί ουσιαστικών & δικονομικών ζητημάτων.¹³¹

ΔΕΝ εκτείνεται στον τρόπο με τον οποίο το δικαστήριο ερμήνευσε κδ (η νομολογία δεν αποτελεί πηγή δικαίου). Κατ' εξαίρεση, η ερμηνεία που δίνει ανώτατο δικαστήριο σε κδ δεσμεύει τα άλλα ή κατώτερα δικαστήρια (57 παρ.2 εδ.2 ΠΔ 18/89).

ΔΕΝ εκτείνεται στη διαπίστωση πραγματικών περιστατικών.

- Βλ. 50 παρ.5 ΠΔ 18/89 // 197 ΚΔΔ

Διαπλαστικό αποτέλεσμα (δεν αφορά μόνο τους διαδίκους):

- Δεσμευτική δύναμη *erga omnes*.¹³²
- Αποτέλεσμα μιας διαπλαστικής απόφασης (βλ. ακύρωση, τροποποίηση δπ). Η νομική σχέση που δημιουργεί ή καταλύει δεν μπορεί να είναι υπαρκτή ή ανύπαρκτη μόνο για μερικούς => απόλυτος χαρακτήρας της ακύρωσης/τροποποίησης μιας απόφασης.
- Σε συνδυασμό με το δικαίωμα παροχής δικαστικής προστασίας, το διαπλαστικό αποτέλεσμα δικαιολογεί το ένδικο μέσο της τριτανακοπής (51 ΠΔ 18/89 // 106 ΚΔΔ).
- Σε αντίθεση με το ουσιαστικό δεδικασμένο, το διαπλαστικό αποτέλεσμα δεν εξαρτάται από την τελεσιδικία της απόφασης. Μπορεί να αρχίζει σε σημείο προγενέστερο ή μεταγενέστερο της τελεσιδικίας. Έτσι, οι ακυρωτικές ή τροποποιητικές αποφάσεις των διοικητικών πρωτοδικείων ισχύουν έναντι πάντων από τη δημοσίευση και πριν την τελεσιδικία (196 ΚΔΔ).

¹³¹ Στον ΚΔΔ ορίζεται ρητά ότι καλύπτει και δικονομικά ζητήματα. Σε άλλα νομοθετικά κείμενα που εξ αντιδιαστολής προκύπτει ότι δεν καλύπτονται δικονομικά ζητήματα, πρέπει κατά λογική ανάγκη να γίνει δεκτό ότι δεν παράγουν ουσιαστικό δεδικασμένο τυπικώς μόνο απορριπτικές αποφάσεις.

ΑΡΑ, στις περιπτώσεις αυτές:

- Δεν αποκλείεται η άσκηση του ενδίκου βοηθήματος για 2^η φορά από το ίδιο πρόσωπο.
- Δεν κωλύεται το δικαστήριο να εξετάσει σε μεταγενέστερη δίκη ουσιαστικό ζήτημα που τίθεται πάλι προς κρίση.

Αν όμως η τυπική απόρριψη είχε στηριχθεί στην εκπρόθεσμη άσκηση του ενδίκου βοηθήματος, το δικαστήριο δεν μπορεί σε μεταγενέστερη δίκη να ελέγξει παρεμπιπτόντως τη νομιμότητα της πράξεως, έστω κι αν αυτή δεν είχε ελεγχθεί κατά την πρώτη δίκη, αλλιώς θα καθίστατο εύκολη η καταστρατήγηση των διατάξεων για την προθεσμία.

Το δικαστήριο μπορεί συνεπώς να κρίνει ελεύθερα για 2^η φορά και κατά διάφορο τρόπο τα δικονομικά ζητήματα (προϋποθέσεις παραδεκτού εκτός από την προϋπόθεση της προθεσμίας).

¹³² Έτσι, τρίτοι μπορούν να προβάλλουν την παράλειψη της διοίκησης να συμμορφωθεί προς δικαστική απόφαση ως λόγο ακύρωσης της απόφασης, παρά την έκδοσή της σε δίκη που δεν ήταν διάδικοι.

Σε περίπτωση απορριπτικής απόφασης, και εφόσον δεν παρήλθε για αυτούς η προθεσμία, τρίτοι μπορούν να προσβάλουν την ίδια πράξη επικαλούμενοι νέους λόγους ακύρωσης (50 παρ.2 ΠΔ 18/89 // 70 παρ.1 ΚΔΔ).

ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

Υπάρχουν περιπτώσεις που η δικαστική απόφαση ικανοποιεί πλήρως την ανάγκη δικαστικής προστασίας (αποκαθιστά πλήρως τη νομιμότητα της διοικητικής ενέργειας) χωρίς καμία ενέργεια από την πλευρά της διοίκησης.

Πχ ένα εργοστάσιο λειτουργεί δυνάμει μιας διοικητικής άδειας. Η διοίκηση αποφασίζει να ανακαλέσει την άδεια αυτή. Μετά από άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως, το δικαστήριο ακυρώνει την ανάκληση της άδειας. Αυτό αρκεί για την αποτελεσματική παροχή δικαστικής προστασίας.

Σε άλλες όμως περιπτώσεις απαιτείται μια έμπρακτη συμμόρφωση της διοίκησης. Αυτή η υποχρέωση της διοίκησης συνδέεται άμεσα με την αποτελεσματικότητα της παρεχόμενης δικαστικής προστασίας (20 παρ.1 Σ), βρίσκει δε ειδικό έρεισμα σε ορισμένες άλλες νομοθετικές και συνταγματικές διατάξεις (95 παρ.5 Σ, 94 παρ.4Σ, N.3068/2002 + απαγόρευση κάθε άλλης ρύθμισης που θα αλλοίωνε το περιεχόμενο των παραπάνω ρυθμίσεων και θα περιόριζε την υποχρέωση συμμόρφωσης της διοίκησης).

Το περιεχόμενο της συμμόρφωσης της διοίκησης συνδέεται με το περιεχόμενο της επίμαχης δικαστικής απόφασης.

Όταν έχουμε μια απόφαση που έχει εκδοθεί μετά από την άσκηση αίτησης ακύρωσης ή προσφυγής, γίνεται λόγος για θετική και αποθετική συμμόρφωση της διοίκησης.

Βλ. 50 παρ.4 ΠΔ 18/89 // 198 ΚΔΔ.

- ⇒ **Αποθετική συμμόρφωση**: η διοίκηση είναι υποχρεωμένη να μην εκτελέσει και εν γένει να μην εφαρμόσει την πράξη που ακυρώθηκε. Κάθε δε νέα πράξη της διοίκησης δεν πρέπει να έρχεται σε αντίθεση με το δεδικασμένο που έχει παραχθεί από αυτή την ακυρωτική απόφαση. Η διοίκηση δεν πρέπει επίσης να εκδώσει νέα πράξη όμοια με εκείνη που ακυρώθηκε (που εμφανίζει την ίδια πλημμέλεια).

Η αποθετική συμμόρφωση της διοίκησης περιλαμβάνει και την ανάκληση πράξεων αντίθετων προς τη δικαστική απόφαση. Πράξεις που στηρίζονται στην ακυρωθείσα. Η διοίκηση δεν μπορεί να αρνηθεί τη συμμόρφωση με την αιτιολογία ότι λόγω παρόδου χρόνου από την έκδοση της ακυρωθείσας πράξης δημιουργήθηκε κατάσταση που δεν μπορεί να ανατραπεί. Κατά το ΣτΕ, η υποχρέωση συμμόρφωσης της διοίκησης δεν υπόκειται σε χρονικό περιορισμό.

Κατά τη νομολογία του ΣτΕ, σε περίπτωση ακύρωσης ατομικής πράξης με αμετάκλητη απόφαση, η οποία έκρινε ότι η ατομική πράξη είναι ακυρώσιμη επειδή στηρίχθηκε σε αντισυνταγματική διάταξη νόμου ή εκδόθηκε χωρίς έγκυρη νομοθετική εξουσιοδότηση, η διοίκηση υποχρεούταν να προβεί σε ανάκληση και των λοιπών ομοίου περιεχομένου ατομικών πράξεων που εκδόθηκαν με βάση την ίδια αντισυνταγματική διάταξη νόμου ή παράνομη κανονιστική πράξη (ομοίως κι αν

ακυρωθείσα είναι κανονιστική πράξη κατ' εφαρμογή της οποίας εκδόθηκαν οι ατομικές). Για τη στοιχειοθέτηση μιας τέτοιας υποχρέωσης της διοίκησης χρειάζεται επίσης:

- α) Υποβολή αίτησης ανάκλησης από τον ιδιώτη που έχει έννομο συμφέρον.
- β) Η υποβολή να γίνει εντός ευλόγου χρόνου από τη δημοσίευση της ακυρωτικής δικαστικής απόφασης.
- γ) Η αιτούμενη ανάκληση να μην θίγει δικαιώματα τρίτων, που αποκτήθηκαν καλόπιστα δυνάμει της ανακαλούμενης πράξεως, εκτός αν συντρέχουν λόγοι υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος που επιβάλλουν την ανάκληση παρά την καλόπιστη κτήση των δικαιωμάτων αυτών.

⇒ **Θετική συμμόρφωση**: συνδέεται με την υποχρέωση επαναφοράς των πραγμάτων στην προηγούμενη κατάσταση. Αυτό σημαίνει υποχρέωση έκδοσης και όχι αποχή από την έκδοση κάποιων πράξεων. Πράξεις που στοχεύουν στην αποκατάσταση της νομιμότητας και της πραγματικής κατάστασης που θα έπρεπε να ισχύει αν δεν είχε εκδοθεί η ακυρωθείσα από το δικαστήριο πράξη + στοχεύει στη διαμόρφωση εκείνων των νομικών καταστάσεων που θα είχαν δημιουργηθεί αν η διοίκηση δεν είχε παραλείψει παρανόμως μια συγκεκριμένη αφενός στην ανάκληση ή τροποποίηση πράξεων που είναι αντίθετες προς το δεδικασμένο που δημιουργήθηκε από την απόφαση του δικαστηρίου¹³³ και αφετέρου στην έκδοση της πράξεως που παρέλειψε νομίμως κατά το δικαστήριο να εκδώσει.

Επομένως, θετική ενέργεια είναι απαραίτητη όταν η διοίκηση οφείλει:

- α) Να αντικαταστήσει την ακυρωθείσα πράξη από άλλη, απαλλαγμένη από ελαττώματα.
- β) Να προβεί σε έκδοση πράξεως που παρέλειψε παρανόμως να εκδώσει.

Αν μια πράξη ακυρωθεί για εσφαλμένη ερμηνεία ή παράβαση του νόμου:

Η διοίκηση, ανάλογα με το αν έχει δέσμια αρμοδιότητα ή διακριτική ευχέρεια, οφείλει ή δύναται εντός του προβλεπόμενου χρόνου (σε κάθε περίπτωση εντός 3 μηνών) να επανεκδώσει την πράξη ακολουθώντας την ερμηνεία που θεώρησε ορθή το δικαστήριο ή εφαρμόζοντας ορθώς τις συγκεκριμένες διατάξεις σύμφωνα με όσα προκύπτουν από τη συγκεκριμένη δικαστική απόφαση.

¹³³ Πράξεις που είχαν εκδοθεί κατά τη διάρκεια ισχύος του τεκμηρίου νομιμότητας της ακυρωθείσας διοικητικής πράξης.

Μέχρι να ακυρωθεί από το δικαστήριο, η πράξη θεωρείται νόμιμη. Και μέσω αυτής μπορεί να είχαν εκδοθεί άλλες πράξεις.

Όταν το δικαστήριο την ακυρώσει, το τεκμήριο νομιμότητας ανατρέπεται και πρέπει να ακυρωθούν/τροποποιηθούν όλες εκείνες οι πράξεις που είχαν εκδοθεί στο πλαίσιο ισχύος του, όταν αυτές είναι αντίθετες με το περιεχόμενο της ακυρωτικής απόφασης.

Αν μια πράξη ακυρωθεί για κακή άσκηση διακριτικής ευχέρειας:

Η διοίκηση, αν είχε ασκήσει τη διακριτική ευχέρεια και το δικαστήριο έκρινε ότι κακώς την άσκησε, θα πρέπει να επαναλάβει την άσκηση της διακριτικής της ευχέρειας ορθώς (με ορθή αιτιολογία). Η αδυναμία της διοίκησης να προβεί σε επανέκδοση πράξης με νόμιμη και επαρκή αιτιολογία, η οποία έχει ακυρωθεί αλλεπάλληλες φορές λόγω ανεπαρκούς αιτιολογίας, θεμελιώνει υπέρβαση άκρων ορίων διακριτικής ευχέρειας, αφού αδυνατεί να αιτιολογήσει την πράξη υπό το συγκεκριμένο περιεχόμενό της, και το δικαστήριο δύναται να αναπέμψει την υπόθεση στη διοίκηση ώστε να μεταβάλει την πράξη κατά περιεχόμενο.

Αν έχω παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας:

Η αρμόδιο αρχή στην οποία το δικαστήριο παρέπεμψε την υπόθεση είναι υποχρεωμένη να προβεί το ταχύτερο στην ενέργεια αυτή.

Η ενέργεια αυτή επιτρέπεται έστω κι αν έχει παρέλθει η διοικητική προθεσμία που προβλέπει ο νόμος και οφείλει να είναι αναδρομική, οδηγώντας στην κατάσταση που θα ίσχυε αν είχε γίνει εξ αρχής η κατά νόμον οφειλόμενη ενέργεια.

Αν έχω μια σύνθετη διοικητική ενέργεια (που αποτελείται δηλ. από διαδοχικές εκτελεστές πράξεις που ενσωματώνονται σε μια τελευταία) και ακυρωθεί ενδιάμεση (προπαρασκευαστική) πράξη:

Αν ακυρωθεί μια από αυτές τις πράξεις, η διοίκηση οφείλει να επαναλάβει τη σύνθετη διοικητική ενέργεια από το σημείο εκείνο στο οποίο το δικαστήριο εντόπισε την παρανομία, εκτός αν συνάγεται από τη δικαστική απόφαση ότι πρέπει να την επαναλάβει συνολικά εξ αρχής.

Ορθή και επικρατούσα είναι η άποψη κατά την οποία αν το νομικό ελάττωμα της ενδιάμεσης πράξης είναι περιορισμένης και καθαρά τυπικής σημασίας, καθώς και εντελώς άσχετο με τις προηγούμενες πράξεις, η διαδικασία χρειάζεται να επαναληφθεί μόνο από την ελαττωματική πράξη. Αλλά και τότε το ΣτΕ δέχεται ότι απόκειται στη διάκριση της διοίκησης να επαναλάβει την όλη διαδικασία.

Αν η πράξη ακυρωθεί λόγω αναρμοδιότητας, παράλειψης ουσιώδους τύπου της διαδικασίας ή πλημμελειών της αιτιολογίας (τυπικές πλημμέλειες):

Η διοίκηση μπορεί να εκδώσει στο πλαίσιο της συμμόρφωσης πράξη με το ίδιο περιεχόμενο, αρκεί να έχει διορθώσει το σχετικό ελάττωμα. Έτσι, η απαγόρευση επανέκδοσης της πράξης που ακυρώθηκε υποχωρεί μόνο όταν η ακύρωση έγινε για παράβαση ουσιώδους τύπου που τώρα πλέον τηρείται ή παράλειψη αιτιολογίας που τώρα πλέον υπάρχει και μάλιστα αναφέρεται και στην εμμονή της διοίκησης.

Πολλές φορές η διοίκηση επαναλαμβάνει παράνομες αιτιολογίες. Το ΣτΕ έκρινε ότι υπό συγκεκριμένες συνθήκες η εμμονή της διοίκησης στην ίδια αιτιολογία μπορεί να συνιστά κακή χρήση της διακριτικής ευχέρειας και πλέον δεν μπορεί να εκδώσει ξανά πράξη με το ίδιο περιεχόμενο (βλ. απόφαση του 1989 στο eclass). Αν η διοικητική πράξη ακυρώθηκε για παράνομη ή ανεπαρκή αιτιολογία έκδοση νέας ταυτόσημης πράξης επιτρέπεται μόνο εφόσον στηρίζεται σε νέα, νόμιμη και επαρκή αιτιολογία.

Σε αυτές τις περιπτώσεις, κατά την επανάληψη της πράξης που ακυρώθηκε για τυπικούς λόγους, η διοίκηση μπορεί να προσδώσει αναδρομική ισχύ, δηλ. να ορίσει την ισχύ τους από τον χρόνο που είχε ακυρωθεί η εκδοθείσα πράξη.

Πχ όταν η πράξη έχει ακυρωθεί για τυπικό λόγο και εκδίδεται μέσα σε εύλογο χρόνο αφού έχει διορθωθεί το τυπικό ελάττωμα που είχε διαπιστώσει το δικαστήριο.

Ιδίως τα τελευταία χρόνια λόγω της δημοσιονομικής κρίσης, το δικαστήριο έχει δεχθεί για λόγους δημοσίου συμφέροντος ότι μπορεί να περιορίζεται η δυνατότητα έκδοσης μιας πράξης με αναδρομικό αποτέλεσμα.

ΟΜΩΣ, κατά τη νομολογία του ΣτΕ, η διοίκηση δεν κωλύεται, ύστερα από ακυρωτική απόφαση, να επανεξετάσει την όλη υπόθεση από πραγματική και νομική σκοπιά και να μεταβάλει την πραγματική βάση της υπόθεσης ή τους εφαρμοστέους σε αυτή κανόνες, εφόσον η νέα πράξη στηριχθεί σε ερμηνεία διατάξεων ή εκτίμηση πραγματικών περιστατικών για τα οποία δεν έγινε έρευνα και κρίση στη δίκη που οδήγησε στην ακυρωτική απόφαση.

Η νέα όμως αυτή πράξη, καθώς στηρίζεται σε διαφορετική διάταξη, δεν μπορεί να ισχύσει αναδρομικά από το χρόνο της πρώτης πράξης που ακυρώθηκε αλλά μόνο για το μέλλον.

Κρίσιμο καθεστώς

Εκδίδεται μια δικαστική απόφαση που ακυρώνει μια διοικητική πράξη και πρέπει να υπάρξει θετική συμμόρφωση της διοίκησης. Έστω ότι όσο κρατούσε η δίκη άλλαξε το νομικό καθεστώς έκδοσης της πράξης από τότε που εκδόθηκε η παράνομη πράξη μέχρι τότε που πρέπει να εκδοθεί η νέα πράξη συμμόρφωσης.

Ποιο καθεστώς θα εφαρμόσει η διοίκηση όταν συμμορφωθεί;

Ως προς τα πραγματικά περιστατικά και τους κανόνες του ουσιαστικού δικαίου καταρχήν η νομολογία δέχεται ότι ισχύει το καθεστώς που ρύθμιζε την έκδοση της αρχικής ακυρωθείσας πράξης. Μπορεί όμως οι νεότερες διατάξεις να έχουν ρητώς αναδρομικό αποτέλεσμα ή να προκύπτει από την ερμηνεία τους ότι δεν μπορούν να εφαρμοστούν πλέον οι διατάξεις που ίσχυαν κατά την έκδοση της αρχικής πράξης. Κι εδώ υπάρχει μια απέραντη περιπτωσιολογία.

Όσον αφορά το παραδεκτό του ενδίκου βοηθήματος, εφαρμόζεται το δίκαιο του χρόνου άσκησης του.

Αν η συμμόρφωση έχει μόνο αποθετικό περιεχόμενο (αποχή από κάθε ενέργεια που αντίκειται στην απόφαση) → το δίκαιο του χρόνου έκδοσης της ακυρωθείσας πράξης διέπει και την υποχρέωση αποθετικής συμμόρφωσης

Αν η συμμόρφωση επιτάσσει και θετικές ενέργειες εκ μέρους της διοίκησης (έκδοση νέας πράξης) → κατ' ανάγκη εφαρμόζεται το ισχύον δίκαιο κατά την έκδοση αυτής της νέας πράξης. Εφόσον η διοίκηση εξέδωσε παράνομη πράξη, αυτή θα είναι πάντα ακυρωτέα, έστω κι αν είναι σύννομη κατά το μεταγενέστερο δίκαιο. Κάθε διοικητική ενέργεια πρέπει να είναι σύμφωνη με το δίκαιο του χρόνου που λαμβάνει χώρα.

Κανόνας: κρίσιμος ο χρόνος έκδοσης της προσβαλλόμενης πράξης

Νομολογία ΣτΕ: Κατ' εξαίρεση, είναι εφαρμοστέο το καθεστώς που ισχύει κατά τον χρόνο έκδοσης της νέας πράξης στις εξής περιπτώσεις:

- Το νεότερο νομοθέτημα είναι αναδρομικής ισχύος.
- Από το νεότερο νομοθέτημα προκύπτει ότι ο κοινός ή συνταγματικός νομοθέτης δεν ανέχεται εφεξής την εφαρμογή των παλαιών διατάξεων (πχ τη νέα ρύθμιση υπαγόρευσε λόγοι δημοσίου συμφέροντος).

- ⇒ Η έκδοση εκ μέρους της διοίκησης διοικητικής πράξης αντίθετη με τα κριθέντα στην ακυρωτική απόφαση του δικαστηρίου αποτελεί παράβαση δεδουλευμένου, που απαγορεύεται από τον νόμο (άρα παράβαση κατ' ουσίαν διάταξης του νόμου), και άρα στοιχειοθετεί λόγο ακύρωσής της. Κατά αυτής μπορεί να προσφύγει οποιοσδήποτε έχει έννομο συμφέρον.
- ⇒ Ομοίως όταν η διοίκηση αρνείται ρητώς να συμμορφωθεί με την υποχρέωση να προβεί σε κατά νόμον οφειλόμενη ενέργεια.
- ⇒ Όμως, κατά της σιωπηρής άρνησης της διοίκησης να συμμορφωθεί σε δικαστική απόφαση δεν μπορεί να προσφύγει πάλι στα δικαστήρια ο ιδιώτης. Ο ενδιαφερόμενος πρέπει να επιδιώξει τη συμμόρφωση με άλλο τρόπο (πχ εγείροντας αγωγή αποζημίωσης).
- ⇒ Ομοίως όταν η διοίκηση αρνείται να προβεί στα αναγκαία μέτρα (πχ κατεδάφιση αυθαίρετου κτηρίου) για την εκτέλεση της δικαστικής απόφασης. Η άρνηση αυτή είναι διοικητική πράξη υποκείμενη σε αίτηση ακυρώσεως, προσκρούει στο ουσιαστικό δεδουλευμένο και η αίτηση ακύρωσης θα κριθεί ως απαράδεκτη. Συμμόρφωση με άλλο τρόπο, με προβολή της ευθύνης των υπαίτιων οργάνων.

Ευθύνη για μη συμμόρφωση (95 παρ.5 Σ)

- Ποινική (259 ΠΚ, παράβαση καθήκοντος όταν υπάρχει σκοπός παράνομου οφέλους ή πρόκλησης βλάβης). Η δυσκολία εδώ είναι να αποδειχθεί ο δόλος.
- Αστική: έχει κατά νόμον το δημόσιο ή το νπδδ ανεξάρτητα από την ύπαρξη ή απόδειξη υπαιτιότητας οποιουδήποτε υπαλλήλου. Το κράτος ή νπδδ που κατέβαλε την αποζημίωση μπορεί να ασκήσει αναγωγή με αίτηση ενώπιον του ΕΣ κατά του υπαίτιου υπαλλήλου μόνο στις περιπτώσεις δόλου ή βαρείας αμέλειας, μόνο για τη θετική ζημία. Βλ. και 105 ΕισΝΑΚ.
- Ο παραβάτης της υποχρέωσης της διοίκησης να συμμορφωθεί προς την απόφαση του διοικητικού δικαστηρίου έχει προσωπική ευθύνη προς αποζημίωση → παρ.4 ΠΔ 18/89 // 198 παρ.2 ΚΔΔ.

Θεσμικές εγγυήσεις για τη συμμόρφωση της διοίκησης (εκτός από την ποινική ή αστική ευθύνη των διοικητικών οργάνων):

- 72 ΠΔ 18/89
- Πειθαρχική ευθύνη: άρθρα 1 & 5 του Ν.3068/2002 - ιδιαίτερο πειθαρχικό αδίκημα των οργάνων που δεν συμμορφώνονται.

- Ο Ν.3068/2002 προέβλεψε ότι σε κάθε δικαστήριο συγκροτούνται 3μελείς επιτροπές (δικαστικά συμβούλια) που παρακολουθούν τη συμμόρφωση της διοίκησης και μετά από αίτηση των ενδιαφερομένων, σε περίπτωση που η διοίκηση δεν έχει συμμορφωθεί κατά τα προβλεπόμενα, μπορεί να της επιβάλει ως κύρωση ένα συγκεκριμένο χρηματικό ποσό που θα υποχρεωθεί να καταβάλει στον διοικούμενο που θίγεται από την παράλειψη συμμόρφωσης. (σελ.692 για τη διαδικασία).
- Ακόμη κι ο Συνήγορος του Πολίτη έχει αρμοδιότητα σε περίπτωση που δεν συμμορφώνεται η διοίκηση σε τελεσίδικες αποφάσεις των διοικητικών δικαστηρίων. Υποβολή ενυπόγραφης αναφοράς από τον θιγόμενο, υπό τον όρο προσκόμισης εκ μέρους του δικαιούχου ισόποσης εγγυητικής επιστολής τράπεζας.

ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗ

Είχε ρυθμιστεί προηγουμένως η απαγόρευση της αναγκαστικής εκτέλεσης ως προς την ιδιωτική περιουσία του δημοσίου. Κρίθηκε ότι ερχόταν σε αντίθεση με το δικαίωμα δικαστικής προστασίας.

94 παρ.4 εδ.3 Σ + 199 ΚΔΔ + άρθρο 4 Ν.3068/2002 → για την ικανοποίηση χρηματικής απαίτησης κατά δημοσίου/ΟΤΑ/νπδδ δυνάμει μιας τελεσίδικης, ανέκκλητης ή προσωρινώς εκτελεστής καταψηφιστικής απόφασης μετά από άσκηση αγωγής επιτρέπεται η αναγκαστική εκτέλεση σε βάρος της ιδιωτικής περιουσίας του δημοσίου. Πρέπει ο ιδιώτης που επισπεύδει να κοινοποιήσει τη συγκεκριμένη τελεσίδικη/ανέκκλητη/εκτελεστή απόφαση κι αφού περάσουν 60 μέρες να κινήσει τη διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης σε βάρος του δημοσίου. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις του ΚΠολΔ.

Η συμμόρφωση της διοίκησης στις δικαστικές αποφάσεις αποτελεί θεσμικά την ολοκλήρωση της αποτελεσματικής παροχής δικαστικής προστασίας.

Η ασάφεια, ο κίνδυνος καθυστέρησης και εν τέλει η αναποτελεσματικότητα του θεσμού της συμμόρφωσης της διοίκησης στις δικαστικές αποφάσεις οδήγησε στο να προκαταληφθούν ορισμένα κεφάλαια που αφορούν τη συμμόρφωση της διοίκησης (ένταξη σχετικών αρμοδιοτήτων στο δικαιοδοτικό έργο των διοικητικών δικαστών)(βλ. παραπάνω τις εναλλακτικές δυνατότητες του δικαστή).

Αίτηση αναίρεσης

Εξαιρετικό έκτακτο ένδικο βοήθημα που ασκείται κατά τελεσίδικων αποφάσεων εντός 60 ημερών υπό τους όρους του ΠΔ 18/89.

Κρίσιμες διατάξεις: 53επ. (βλ. ιδιαίτερα το άρθρο 53 για τις προϋποθέσεις του παραδεκτού)

Άρθρο 56: στο πλαίσιο της αίτησης αναίρεσης ελέγχονται ζητήματα που αφορούν το νομικό μέρος της υπόθεσης. Δεν γίνεται εκ νέου εκτίμηση του πραγματικού.

Λόγοι: υπέρβαση καθηκόντων, καθ' ύλην αναρμοδιότητα, μη νόμιμη συγκρότηση/κακή σύνθεση, παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας κατά την έκδοση της δικαστικής απόφασης, εσφαλμένη ερμηνεία ή πλημμελής εφαρμογή του νόμου που διέπει την επίδικη σχέση, ύπαρξη 2 ή περισσότερων αντιφατικών τελεσίδικων αποφάσεων. Σε μεγάλο μέρος αντιστοιχούν με τους λόγους ακυρώσεως μιας διοικητικής πράξης.

Άρθρο 53: μεταξύ των προβλεπόμενων όρων του παραδεκτού έχει προβλεφθεί κι ένας που αφορά την οικονομική αξία της υπόθεσης (στόχος η μείωση των αιτήσεων αναιρέσεως ενώπιον του ΣτΕ) – παρ.4

N.3900/2010 – πρόσθεσε έναν πολύ πιο αυστηρό λόγο παραδεκτού στην παρ.3 → για να μπορεί κάποιος να ασκήσει αίτηση αναίρεσης κατά μιας δικαστικής απόφασης, θα πρέπει με το εισαγωγικό δικόγραφο να αποδεικνύει ότι δεν υπάρχει νομολογία επί του κρίσιμου νομικού ζητήματος ή ότι ως προς το κρίσιμο νομικό ζήτημα υπάρχει αντίθετη νομολογία του ΣτΕ ή άλλου ανωτάτου δικαστηρίου ή ανέκκλητη απόφαση άλλου τακτικού δικαστηρίου. Ενόψει αυτής της διάταξης το ΣτΕ κατέληξε σε μια ερμηνεία σύμφωνα με την οποία εφόσον κρίσιμο είναι το νομικό ζήτημα της αναιρεσιβαλλόμενης, δεν μπορεί να γίνει δεκτή μια αίτηση αναίρεσης παρά μόνο αν αφορά την ερμηνεία και την εφαρμογή μιας κρίσιμης διάταξης νόμου. Ερμήνευσε αυτή την προϋπόθεση του παραδεκτού προκειμένου να συρρικνώσει τους λόγους αναίρεσης σε έναν μόνο λόγο: στην πλημμελή ερμηνεία ενός κανόνα δικαίου (ούτε καν την εφαρμογή στην εξέλιξη της νομολογίας δεν θεώρησε ως κρίσιμο νομικό ζήτημα).

Γι' αυτό μιλάμε για τη συρρίκνωση των λόγων αναίρεσης.

Το ΣτΕ θεώρησε ότι δεν παραβιάζεται το Σύνταγμα. Το ΕΔΔΑ έκρινε επίσης ότι ενόψει των συνθηκών, και ιδίως της δημοσιονομικής κρίσης, δεν υπήρξε παραβίαση των άρθρων της ΕΣΔΑ.

Σημειώσεις κ. Σημαντήρα

Παρασκευή 13/11/2020

Ποιος είναι ο σκοπός της διοικητικής δίκης; → διάκριση μεταξύ 2 επιμέρους πτυχών, από τη μια πλευρά έχει σημασία η διοικητική δίκη καθώς ικανοποιείται η αποτελεσματική δικαστική προστασία του διοικουμένου έναντι στη Διοίκηση (βλ. και 20Σ), από την άλλη εξυπηρετείται και ο έλεγχος της Διοίκησης και η διαφύλαξη της αρχής της νομιμότητας

ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΔΙΚΗΣ

(γενικές, που ισχύουν σε κάθε δίκη σε ένα κράτος-δικαίου, και ειδικότερες, οι οποίες ισχύουν στο πλαίσιο της διοικητικής μόνο δίκης και τη διακρίνουν από την πολιτική και τη διοικητική):

Βλ. άρθρα 33επ ΚΔΔ

- 1) **Αρχή της μη αυτεπάγγελτης κινήσεως της διοικητικής δίκης/ελεύθερης διάθεσης του αντικειμένου της δίκης:** αρχή, υπόσταση, αντικείμενο της δίκης εξαρτάται από την πρωτοβουλία των διαδίκων. Χωρίς κατάθεση ενδίκου βοηθήματος δεν υφίσταται καν διοικητική δίκη. Δεν αποτελούν εξαίρεση οι επιμέρους πράξεις παραπομπής από ένα δικαστήριο σε άλλο. Θα αποτελούσε εξαίρεση αν ο εισηγητής μιας υπόθεσης ενημερώσει κάποιον τρίτο που τον αφορά μια εκκρεμής υπόθεση για την ύπαρξη της υπόθεσης, προκειμένου αυτός να παρέμβει. Το δικαστήριο μπορεί να αποφαινεται μόνο στα όρια και στο πλαίσιο του αιτήματος που έχει κατατεθεί. Δεν μπορεί να ανασταλεί η εκτέλεση μιας δπ αν δεν έχει κατατεθεί σχετική αίτηση.¹³⁴ Δεν μπορεί να χειροτερεύσει η θέση του διοικουμένου. Δεν μπορούν να επιδικαστούν τόκοι αν δεν έχει υποβληθεί σχετικό αίτημα. Δυνατότητα παραίτησης από το ουσιαστικό δικαίωμα ή το δικόγραφο που κατατέθηκε, και άρα κατάργησης της δίκης χωρίς απόφαση. Αν γίνει αποδοχή της δπ, το ένδικο βοήθημα είναι απαράδεκτο. Προσδιορίζεται αν θα γίνει η δίκη και ποιο θα είναι το αντικείμενο αυτής.
- 2) **Εξεταστική ή ανακριτική αρχή:** οι λόγοι ακυρώσεις μια διοικητικής πράξης εξετάζονται αυτεπαγγέλτως. Το Δικαστήριο, προκειμένου να καταλήξει σε ορθή κρίση, δεν περιορίζεται στους ισχυρισμούς που προβάλουν οι διάδικοι, αλλά οφείλει το ίδιο με κάθε πρόσφορο μέσο να οδηγηθεί στη διακρίβωση της αλήθειας (33 ΚΔΔ)(συμπλήρωση του φακέλου)¹³⁵. Το Δικαστήριο πρέπει όμως να περιοριστεί στα όρια του φακέλου. Δεν αφορά το αντικείμενο της δίκης αλλά τη διαμόρφωση της κρίσης του Δικαστηρίου. Το ότι ο ισχυρισμός του διαδίκου περιορίζεται σε ένα μόνο λόγο δεν εμποδίζει τον έλεγχο νομιμότητας από κάθε άποψη από το δικαστήριο.

¹³⁴ 2 χαρακτηριστικά διοικητικών πράξεων: τεκμήριο νομιμότητας + εκτελεστικότητα.

¹³⁵ Μεγαλύτερο ρόλο παίζει η έγγραφη διαδικασία. Στο ΣτΕ υπάρχει η λεγόμενη πολιτική των ανοιχτών θυρών. Λόγω ακριβώς της εξεταστικής αρχής, ο δικαστής/αντίστοιχος εισηγητής επιδιώκει επαφή με το δικηγόρο πριν τη δίκη.

! Σε όλες τις δίκες το δικαστήριο γνωρίζει τους κανόνες (*iura novit curia*) – το δικαστήριο θα εξετάσει το νομικό μέρος της υπόθεσης αυτεπαγγέλτως. Τα παραπάνω είναι ζητήματα πραγματικών ισχυρισμών.

3) Αρχή της πρωτοβουλίας του δικαστή ή του διαδίκου

4) Αρχή της συγκεντρώσεως

5) Αρχή της δημοσιότητας:

Βλ. όμως μυστικότητα της διάσκεψης: οι δικαστές συζητούν την υπόθεση και ψηφίζουν

93 παρ.3 Σ – οι αποφάσεις δεν αρκεί να είναι αιτιολογημένες, πρέπει να αναγράφουν και τη γνώμη της μειοψηφίας

Μυστική διάσκεψη ως τρόπος εξασφάλισης ελευθερίας των δικαστών από πιέσεις (38 ΚΔΔικον).

Όμως δημοσιότητα των συνεδριάσεων. Διαφάνεια, ακούστηκαν και οι 2 διάδικοι, αμεροληψία δικαστηρίου. Ομοίως έκδοση της απόφασης. Προσβάσιμη σε όλους η θεμελίωση της κρίσης του δικαστηρίου (σβήνονται μόνο τα ονόματα για λόγους προσωπικών δεδομένων).

Άρα μεταξύ δημόσιας συνεδρίασης και έκδοσης της απόφασης → ένα μυστικό στάδιο (=διάσκεψη).

6) Αρχή της προφορικής για γραπτής διαδικασίας

7) Αρχή της υποχρεωτικής προδικασίας

8) Αρχή της υποχρεωτικής και εκατέρωθεν ακροάσεως των διαδίκων

9) Καλόπιστης και ειλικρινούς διεξαγωγής της δίκης

10) Αρχή εύλογης διάρκειας της δίκης

Δευτέρα 23/11/2020

Εξουσία του Δικαστηρίου κατά τον έλεγχο των ακυρωτικών διαφορών και των διαφορών ουσίας

Βασική διαφορά μεταξύ των 2 μορφών → είδος δικαστικού ελέγχου + εξουσία του δικαστηρίου κατά τον έλεγχο της συμπεριφοράς της Διοίκησης (= τι μπορεί να κάνει το δικαστήριο σε περίπτωση που γίνει δεκτό το ένδικο βοήθημα)

Ακυρωτικές – αίτηση ακυρώσεως → ακύρωση δ.π.

Ουσίας – προσφυγή + αγωγή (+ανακοπή κτλπ) → αίτημα της προσφυγής δεν είναι αποκλειστικά η ακύρωση της δ.π., το αίτημα μπορεί να αφορά και σε τροποποίησή της

Αίτηση ακυρώσεως → ακυρωτικός έλεγχος → μπορεί να κάνει δεκτό το ένδικο βοήθημα και να ακυρώσει τη δπ είτε να το απορρίψει ΟΜΩΣ δεν μπορεί να τροποποιήσει τη δπ

→ Άρθρο 50 παρ.1 ΠΔ 18/89

Έλεγχος νομιμότητας (περιορισμένος αποκλειστικά σε νομικά ζητήματα), ο ακυρωτικός έλεγχος δεν εκτείνεται σε ζητήματα (ουσιαστικής) ορθότητας της

διοικητικής πράξης. Βλ. και τους λόγους ακυρώσεως, άρθρο 48. Δεν μπορεί να προβάλει πχ εσφαλμένη εκτίμηση πραγματικών περιστατικών.

Ακυρωτικός έλεγχος έχει παράδοση στο γαλλικό δίκαιο (όταν η διοίκηση λαμβάνει αποφάσεις, αυτό εκφράζει τη βούληση της πλειοψηφίας βάσει της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας – έκφραση της δημοκρατικής αρχής).

Όριο της διοικητικής δράσης η νομιμότητα.

Αυτό το μοντέλο δικαστικού ελέγχου διακρίνεται από το μοντέλο του δικαστικού ελέγχου ουσίας. Εκεί το δικαστήριο δεν περιορίζεται στον έλεγχο της νομιμότητας αλλά σχεδόν υπεισέρχεται στη θέση του διοικητικού οργάνου που εξέδωσε τη διοικητική πράξη (πχ πρόστιμα).

ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ: άρθρο 79 παρ.3 ΚΔΔ

Πέρα από ρητές δπ, η Διοίκηση πολλές φορές σιωπά. Η σιωπή της Διοίκησης, με ορισμένες προϋποθέσεις, μπορεί να συνιστά παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας. Ανάλογα με το αν η υπόθεση προκαλεί διαφορά ουσία ή ακυρωτική, μπορώ να ασκήσω το αντίστοιχο ένδικο βοήθημα και κατά παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας. Αν το ένδικο βοήθημα γίνει δεκτό, το Δικαστήριο θα αναπέμψει την υπόθεση στη Διοίκηση (50 παρ.2 ΠΔ 18/89 + 79 παρ.4 ΚΔΔ)

Παρασκευή 27/11/2020

ΠΡΑΚΤΙΚΟ Ι

Στο πλαίσιο αντιμετώπισης της πανδημικής κρίσης, θεσπίζεται διάταξη, σύμφωνα με την οποία: «1. Κατά παρέκκλιση κάθε άλλης ισχύουσας διάταξης ορίζεται ότι, αν διαπιστωθεί παράβαση των ειδικών μέτρων υγειονομικής προστασίας που ισχύουν στο πλαίσιο αντιμετώπισης της πανδημίας covid-19 σε κατάσταση υγειονομικού ενδιαφέροντος, ανακαλείται η άδεια λειτουργίας για χρονικό διάστημα πέντε (5) ημερών. 2. Μετά την πάροδο του εν λόγω χρονικού διαστήματος, ο δικαιούχος της άδειας δικαιούται να καταθέσει αίτηση επανέναρξης της λειτουργίας του καταστήματος στην αρχή που ανακάλεσε την άδεια, η οποία υποχρεούται να εγκρίνει το αίτημα εντός δύο (2) ημερών από την ημερομηνία υποβολής του αιτήματος».

Σε έλεγχο που πραγματοποιήθηκε την 5η Ιανουαρίου 2021 στο εστιατόριο του Κωνσταντίνου Ταβερνάκη, το οποίο βρίσκεται στο κέντρο του Πειραιά, διαπιστώθηκε παράβαση των μέτρων υγειονομικής προστασίας και ανακλήθηκε από τον Δήμο Πειραιώς η άδεια λειτουργίας του καταστήματος. Την 11η Ιανουαρίου ο ΚΤ υπέβαλε αίτηση επανέναρξης της λειτουργίας του καταστήματός του στον Δήμο Πειραιώς, ως αρχή που ανακάλεσε την άδειά του. Την 18η Ιανουαρίου και επειδή δεν έλαβε καμία απάντηση από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Δήμου, ο ΚΤ αποφασίζει να επιδιώξει δικαστικώς την προστασία του, προκειμένου να επιτύχει την επανέναρξη λειτουργίας του καταστήματός του.

1. Ποιό ένδικο βοήθημα δύναται να ασκήσει;
2. Τί θα αποφασίσει το δικαστήριο;

Αρμόδια για την ανάκληση μιας δπ είναι πάντα η αρχή που την εξέδωσε.

1) Έχω διοικητική διαφορά (όχι σχέση ιδιωτών)

Κατηγορίες διοικητικών διαφορών: ακυρωτικές & ουσίας

Όλες οι διοικητικές διαφορές είναι καταρχήν ακυρωτικές. Εκτός από όσες ρητώς ο νομοθέτης έχει χαρακτηρίσει ως διοικητικές διαφορές ουσίας.

3 εναλλακτικοί τρόποι ανεύρεσης αν η διαφορά είναι ουσίας:

A) η διάταξη θα λέει ρητώς ότι είναι διαφορά ουσίας

B) υπάγεται στην αρμοδιότητα των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων

Γ) ένδικο βοήθημα που ασκείται στις διοικητικές διαφορές ουσίας (όχι αίτηση ακυρώσεως)

N. 1406/1983: περιπτώσεις που χαρακτηρίζονται ως διοικητικές διαφορές ουσίας

→ άρθρο 1 παρ.3 περ.α (→ διαφορά ουσίας)

+ άρθρο 1 ΚΔΔ

+ άρθρο 63 (ποιο ένδικο βοήθημα θα ασκηθεί) – προσφυγή

Παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας

- Υποχρέωση Διοίκησης να προβεί σε ενέργεια

- Άπρακτη παρέλευση της προθεσμίας

Βλ. 63 παρ.2 ΚΔΔ

Εδώ, εφόσον έχει κάνει αίτηση ο ενδιαφερόμενος, η Διοίκηση υποχρεούται κατά νόμο να απαντήσει (δέσμια αρμοδιότητα) – εντός 2 μερών από την υποβολή υποχρεούται να προβεί στην έγκρισή του.

Άρα, μπορεί κατά της παράλειψης της Διοίκησης να ασκηθεί προσφυγή.

ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΣ

Από τη συμπεριφορά της διοίκησης πλήττονται δικονομικά συμφέροντα του Κ και αρά ανακύπτει νομική διαφορά.

Οι νομικές διαφορές χωρίζονται σε...

Διοικητικές → ακυρωτικές + ουσίας

Σύμφωνα με 1 παρ.3 περ.α Ν. 1406/1983, στη δικαιοδοσία των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων υπάγονται ως διαφορές ουσίας....

Περαιτέρω, σύμφωνα με το 1 ΚΔΔ...

Επίσης, κατά 63 παρ.1 ΚΔΔ...κατά την παρ.2 του ιδίου άρθρου...

Εν προκειμένω, η διαφορά αναφέρεται κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας που αφορά την ανάκληση → ουσία κατά 1 παρ.3 περ.α

Επομένως, εφαρμόζονται οι διατάξεις του ΚΔΔ.

Η σιωπή της Διοίκησης να εγκρίνει το αίτημα του ΚΤ συνιστά παράλειψη κατά 63(2) ΚΔΔ . Κι αυτό γιατί ο νόμος τάσσει προθεσμία – περίπτωση δέσμιας αρμοδιότητας.

Επομένως η πάροδος άπρακτης της προθεσμίας συνιστά παράλειψη.

Επομένως, ο ΚΤ μπορεί να ασκήσει το ένδικο βοήθημα της προσφυγής κατά 63 (1)+(2) ΚΔΔ.

Εδώ το Δικαστήριο μπορεί να ακυρώσει ή να τροποποιήσει στην προσφυγή.

Κρίσιμη διάταξη → 79 παρ.4 ΚΔΔ.

Αν δεχθεί την προσφυγή, ακυρώνει την παράλειψη και αναπέμπει στη Διοίκηση.

Εν προκειμένω, όπως έχουν τα πραγματικά περιστατικά...

Παρασκευή 4/12/2020

ΠΡΑΚΤΙΚΟ II

Ενόψει των επιτυχιών που σημειώνει Έλληνας αθλητής στο αμερικανικό πρωτάθλημα καλαθοσφαίρισης (NBA) και προκειμένου να καταστεί δυνατός ο συνδυασμός αθλητικών δραστηριοτήτων με τις εγκύκλιες σπουδές κατά το πρότυπο του συστήματος εκπαίδευσης στις Η.Π.Α. (private sport high schools), υπογράφεται διεθνής σύμβαση συνεργασίας μεταξύ Ελλάδος και Η.Π.Α. κατόπιν σχετικής πρωτοβουλίας των Υπουργείων Παιδείας των δύο χωρών.

Την 5η Μαρτίου 2021 η διεθνής σύμβαση κυρώνεται από τη Βουλή, ενώ αρκετούς μήνες αργότερα ψηφίζεται από τη Βουλή ο ν. 4902/2021 (Α' 173), κατά το άρθρο 1 του οποίου: «1. Επιτρέπεται η ίδρυση ολοήμερων ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων (Γυμνασίων-Λυκείων) με έμφαση στην αθλητική εκπαίδευση («ιδιωτικά αθλητικά σχολεία»). 2. Οι όροι και προϋποθέσεις χορήγησης άδειας ίδρυσης και λειτουργίας αθλητικών σχολείων καθορίζονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται μετά από πρόταση του Υπουργού Παιδείας». Την 13η Νοεμβρίου 2021 εκδίδεται το π.δ. 983/2021 (Α' 198), σύμφωνα με το άρθρο 4 του οποίου: «1. Αίτηση χορήγησης άδειας ίδρυσης και λειτουργίας ιδιωτικού αθλητικού σχολείου δύναται να υποβάλει όποιος στη Διεύθυνση Ιδιωτικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας: α. Δεν έχει καταδικαστεί αμετάκλητα για κακούργημα β. Κατέχει πτυχίο ΑΕΙ παιδαγωγικής ή αθλητικής κατεύθυνσης (...). 2. Σε περίπτωση αμετάκλητης καταδίκης για κακούργημα του δικαιούχου της άδειας μετά τη χορήγησή της, η άδεια ανακαλείται».

1. Πρώην αθλητής, στον οποίο χορηγείται άδεια την 12η Δεκεμβρίου 2021 κατόπιν σχετικής αιτήσεως, καταδικάζεται αμετάκλητα την 9η Φεβρουαρίου 2023 για κακούργημα που είχε τελέσει το 2018. Η άδειά του ανακαλείται κατ' άρθρ. 4 παρ. 2 πδ. 983/2021 δια της υπ' αριθμ. 573/6.3.2023 αποφάσεως της Διεύθυνσης Ιδιωτικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας. Ποιό ένδικο βοήθημα, ενώπιον ποιού δικαστηρίου και εντός ποιας προθεσμίας μπορεί να ασκήσει κατά της ανάκλησης της άδειάς του;

2. Πρώην αθλητής, ο οποίος έχει ήδη καταδικαστεί αμετάκλητα για κακούργημα κατά την ψήφιση του ν. 4902/2021, προτίθεται να προσβάλει δικαστικά το π.δ. 983/2021, καθώς ενδιαφέρεται να υποβάλει αίτηση χορήγησης άδειας ίδρυσης ιδιωτικού αθλητικού σχολείου. Ποιο ένδικο βοήθημα πρέπει να ασκήσει, ενώπιον ποιού δικαστηρίου και εντός ποιάς προθεσμίας;

3. Κάτοχος άδειας λειτουργίας ιδιωτικού σχολείου, ο οποίος κρίνει ότι τα συμφέροντά του θίγονται από την όλη συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών, προσβάλλει τη διεθνή σύμβαση συνεργασίας μεταξύ Ελλάδος και Η.Π.Α. ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας με αίτηση ακυρώσεως, την οποία καταθέτει μια ημέρα μετά την κύρωσή της από τη Βουλή. Τί θα αποφασίσει το δικαστήριο;

- Είναι διοικητική διαφορά;
- Ακυρωτική ή ουσίας; Τι δυνατότητες έχει το δικαστήριο και τι εξετάζει στην κάθε περίπτωση;
- Πού εκδικάζονται;
- Ποιοι οι εφαρμοστέοι δικονομικοί κανόνες;

Εδώ έχουμε μια διαφορά που προκαλείται από ανάκληση άδειας αθλητικού ιδιωτικού σχολείου. Άρα, πρόκειται για διοικητική διαφορά.

Καταρχήν όλες οι διοικητικές διαφορές είναι ακυρωτικές, εκτός εκείνων που χαρακτηρίζονται ρητώς από το νόμο ως ουσίας (βλ. με ποιους τρόπους).

N. 701/77 (άρθρο 1 παρ.1 περ.5) → ακυρωτική διαφορά – ακυρωτική αρμοδιότητα διοικητικού εφετείου → αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του 3μελούς Διοικητικού Εφετείου.

Προθεσμία αιτήσεως ακυρώσεως:

(εφόσον ασκείται αίτηση ακυρώσεως → ΠΔ 18/89)

Όταν ένα τακτικό διοικητικό δικαστήριο δικάζει ακυρωτικές διαφορές, εφαρμόζει τις διατάξεις της δικονομίας του ΣτΕ (άρθρο 4 παρ.1 N.702/77)

→ Άρθρο 46 ΠΔ 18/89 – προθεσμία 60 ημερών για την άσκηση της αιτήσεως ακυρώσεως ενώπιον του διοικητικού εφετείου

Κατά τόπον αρμόδιο Εφετείο → N. 702/77 (άρθρο 3 παρ.1)

1) Διαφορά ατομικών και κανονιστικών δπ

Κανονιστικές: θέτουν κανόνες δικαίου (ουσιαστικοί νόμοι), γενικές και αφηρημένες ρυθμίσεις, μπορεί να έχουν διάφορες μορφές (πχ ΥΑ, ΠΔ). Σε κάθε όμως περίπτωση χρειάζεται ειδική και ορισμένη εξουσιοδότηση νόμου. Αυτό προβλέπεται στο 43 παρ.2 Σ.

Γιατί μια κανονιστική πράξη προκαλεί ακυρωτική διαφορά και όχι διαφορά ουσίας;

→ Αν ήταν διαφορές ουσίας, το δικαστήριο θα μπορούσε να τροποποιήσει την πράξη κι επομένως θα αναγνωριζόταν στο δικαστήριο και νομοθετική αρμοδιότητα. Οι κανονιστικές δπ ελέγχονται μόνο ως προς το αν είναι νόμιμες.

Επομένως, το ένδικο βοήθημα που μπορεί να ασκηθεί είναι αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του ΣτΕ (τεκμήριο αρμοδιότητας για όλες τις διαφορές από κανονιστικές πράξεις). Προθεσμία 60 ημερών.

+ Το ΣτΕ είναι αρμόδιο για την προληπτική επεξεργασία των κανονιστικών ΠΔ. Πριν το υπογράψει ο ΠτΔ πρέπει να τύχει επεξεργασίας από το ΣτΕ (5^ο Τμήμα). Το ΣτΕ εκδίδει πρακτικό επεξεργασίας του διατάγματος στο πλαίσιο της γνωμοδοτικής του

αρμοδιότητας και στη συνέχεια υποβάλλεται στον ΠτΔ, ο οποίος υπογράφει. Το ΣτΕ έχει διπλή αρμοδιότητα/διφυή χαρακτήρα (δικαστήριο & συμβουλευτικό όργανο της Διοίκησης).

- 2) Από τη στιγμή που μια σύμβαση έχει κυρωθεί με νόμο είναι τυπικό νόμος (και μάλιστα αυξημένης τυπικής ισχύος, 28Σ). Οι νόμοι δεν προσβάλλονται ευθέως ενώπιον των δικαστηρίων στο ελληνικό δικαστικό σύστημα. Προσβάλλονται πράξεις της Διοίκησης. Δεν υπάρχει συνταγματικό δικαστήριο με αρμοδιότητα δικαστικού ελέγχου ευθέως των νόμων. Ο έλεγχος συνταγματικότητας είναι παρεμπίπτων.

Έστω ότι ασκεί την αίτηση ακυρώσεως πριν την κύρωση της σύμβασης από τη Βουλή. Δηλ. ασκεί αίτηση ακυρώσεως κατά της υπογραφής των Υπ. Παιδείας και Εξωτερικών. Θα πρόκειται για μια κυβερνητική πράξη.

45 παρ.5 ΠΔ 18/89: δεν υπόκεινται σε αίτηση ακυρώσεως οι κυβερνητικές πράξεις που ανάγονται στη διαχείριση της πολιτικής εξουσίας. Διάταξη που περιορίζει τον δικαστικό έλεγχο ώστε το ΣτΕ να μη λαμβάνει μέρος στη διαχείριση της πολιτικής εξουσίας. Παραδοσιακά ως τέτοιες κυβερνητικές πράξεις νοούνται αυτές που σχετίζονται με την άσκηση εξωτερικής πολιτικής, την άμυνα της χώρας ή τη διαχείριση ζητημάτων σχετικά με τη λειτουργία του πολιτεύματος.

Θέμα με πρόσφατες καταστάσεις όπως πχ με το δημοψήφισμα του 2015 – κρίθηκε ως κυβερνητική πράξη, κι άρα δε χόρε έλεγχος νομιμότητας εκ μέρους της Διοίκησης.

3^ο ερώτημα → κυβερνητικές πράξεις δεν προσβάλλονται και δεν εκδικάζονται από το ΣτΕ.

Παρασκευή 11/12/2020

ΠΡΑΚΤΙΚΟ Ι (κυρώσεις σε κατάσταση υγειονομικού ενδιαφέροντος)

Κυρώσεις → διαφορά ουσίας

Προσφυγή → προσβολή διοικητικών πράξεων

Αγωγή → χρηματικές κυρώσεις

Άρα, στο 2^ο ερώτημα → ΚΔΔ

Βλ. δικαιοδοσία του δικαστηρίου

Έλεγχος ουσίας: συνδρομή πραγματικών περιστατικών, εξέταση αποδείξεων, θα λειτουργήσει ωςάν διοικητικό όργανο

Όταν έχουμε παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας

Η Διοίκηση δεν εξέδωσε πράξη ενώ όφειλε. Συνεπάγεται πως υπήρχε προθεσμία που δεν τηρήθηκε.

79 παρ.4: το δικαστήριο είτε κυρώνει την παράλειψη και αναπέμπει την απόφαση στη Διοίκηση είτε απορρίπτει την προσφυγή. Δεν εκδίδει το ίδιο διοικητική απόφαση.

(βλ. αντίστοιχα για ακυρωτικές το άρθρο 45 του ΠΔ)

ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΙΙΙ

Σύμφωνα με το άρθρο 12 του ν. 3028/2002 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» (Α' 153), προβλέπεται ότι: «1. Οι αρχαιολογικοί χώροι κηρύσσονται και οριοθετούνται με βάση τα δεδομένα αρχαιολογικής έρευνας πεδίου και απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου (ΚΑΣ), συνοδεύεται από τοπογραφικό διάγραμμα και δημοσιεύεται μαζί με αυτό στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως». Εξ άλλου, στην παρ. 1 του άρθρου 13 του παραπάνω νόμου προβλέπεται ότι: «Στους αρχαιολογικούς χώρους που βρίσκονται εκτός σχεδίου ή εκτός ορίων νομίμως υφισταμένων οικισμών η οικοδομική δραστηριότητα είναι δυνατή μόνο

μετά από ειδική οικοδομική άδεια, που εκδίδεται με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου».

Στο πλαίσιο της επικαιροποίησης του καθεστώτος προστασίας της περιοχής του Ναυπλίου, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3028/2002, πραγματοποιήθηκε, αυτοψία στην περιοχή του Παλαμηδίου από Επιτροπή του ΚΑΣ. Σε συνέχεια της αυτοψίας, το ΚΑΣ, με την 37/14.9.2020 ομόφωνη γνωμοδότησή του, πρότεινε την αναοριοθέτηση του αρχαιολογικού χώρου του Ναυπλίου, εντός του οποίου περικλείονται πολύ σημαντικά μνημεία διαφόρων χρονικών περιόδων που εντάσσονται σε μία αρχαιολογική ενότητα. Επί τη βάση εν λόγω γνωμοδότησης, εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 62380/1914/1.6.2021 απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και Τουρισμού, με την οποία αποφασίστηκε η αναοριοθέτηση του αρχαιολογικού χώρου Ναυπλίου (τεύχος Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων και Πολεοδομικών Θεμάτων ΦΕΚ 181/22.9.2021).

Οι Α και Β είναι εξ αδιαίρετου συγκύριοι ενός εκτός σχεδίου οικοπέδου, το οποίο βρίσκεται εντός του αρχαιολογικού χώρου Ναυπλίου, όπως αυτός αναριοθετήθηκε κατά τα ανωτέρω.

1. Ενόψει των περιορισμών που προκαλούνται για την ιδιοκτησία του, ο Α αποφασίζει να προσφύγει δικαστικά κατά της αναοριοθέτησης του αρχαιολογικού χώρου.

α. Με ποιο ένδικο βοήθημα, σε ποιο δικαστήριο, εντός ποιας προθεσμίας και κατά ποιών πράξεων θα μπορούσε ο Α να ζητήσει την παροχή δικαστικής προστασίας;
β. Θα μπορούσε το ένδικο βοήθημα να ασκηθεί από κοινού με τον Β και γιατί;

2. Την 5η Οκτωβρίου 2021 οι Α και Β καταθέτουν από κοινού αίτηση ενώπιον του Υπουργού Πολιτισμού, προκειμένου να τους χορηγηθεί άδεια για οικοδομική δραστηριότητα κατ' άρθρ. 13 παρ. 1 ν. 3028/2002. Παρότι το Συμβούλιο γνωμοδότησε υπέρ της εκδόσεως της άδειας, η αίτηση απορρίπτεται δια της υπ' αριθμ. 432/18.10.2021 αποφάσεως του Υπουργού Πολιτισμού, η οποία κοινοποιείται αυθημερόν. Την 19^η Οκτωβρίου 2021, οι Α και Β ασκούν από κοινού ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Τριπόλεως αίτηση ακυρώσεως κατά α) της 62380/1914/1.6.2021 απόφασης του Υπουργού Πολιτισμού και Τουρισμού, με την οποία αποφασίστηκε η αναοριοθέτηση του αρχαιολογικού χώρου Ναυπλίου, και β) της υπ' αριθμ. 432/18.10.2021 αποφάσεως του Υπουργού Πολιτισμού.

α. Τι θα αποφασίσει το Διοικητικό Εφετείο Τριπόλεως;

β. Την 20η Οκτωβρίου 2021 οι Α και Β παραιτούνται από το δικόγραφο της αιτήσεως ακυρώσεως και ασκούν νέα αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία στρέφεται μόνον κατά της υπ' αριθμ. 432/18.10.2021 αποφάσεως του Υπουργού Πολιτισμού. Τι θα αποφασίσει το δικαστήριο;

γ. Εξήντα δύο μέρες πριν την πρώτη συζήτηση της υπόθεσης από το αρμόδιο δικαστήριο, κατατίθεται από τους αιτούντες δικόγραφο προσθέτων λόγων, δια του οποίου προσβάλλεται και η υπ' αριθμ. 37/14.9.2020 γνωμοδότηση του ΚΑΣ. Τι θα αποφασίσει το δικαστήριο σε σχέση με το δικόγραφο των προσθέτων λόγων;

1) α. Διοικητική διαφορά → πάμε στις κατηγορίες διοικητικών διαφορών (ακυρωτικές & ουσίας)

Ακυρωτικές = καταρχήν όλες οι διοικητικές διαφορές, εκτός από αυτές που ρητώς έχουν χαρακτηριστεί ως διαφορές ουσίας

Ουσίας: βλ. τρόπους χαρακτηρισμού μιας διοικητικής διαφοράς ως ουσίας

N. 1406/1983 & N. 702/1977 για διαφορές ουσίας

N.702/77 → «ατομικών» διοικητικών αρχών // ουσίας στο 3μελές διοικητικό πρωτοδικείο

Κανονιστικές πάντοτε υπάγονται στην αρμοδιότητα του ΣτΕ.

Εν προκειμένω έχουμε κανονιστική δπ εφόσον η ΥΑ συνίσταται στη θέσπιση γενικής και αφηρημένης ρύθμισης.

Προθεσμία: 46 ΠΔ 18/89 (60 μέρες από τη γνωμοδότηση της ΥΑ)

Θα μπορούσε να συμπροσβάλει και τη γνωμοδότηση;

Αίτηση ακυρώσεως μόνο κατά των εκτελεστών πράξεων (45 παρ.1). Η απλή γνώμη δεν είναι εκτελεστή.

Το ένδικο βοήθημα μπορεί να ασκηθεί από κοινού με τον Β; → 45 παρ.6 – είναι συγκύριοι (ίδια νομική και πραγματική βάση)

Παρασκευή 18/12/2020

(Πρακτικό ΙΙΙ)

N. 3028/2002 για προστασία αρχαιοτήτων

Απαιτείται γνώμη του κεντρικού αρχαιολογικού συμβουλίου για κήρυξη και οριοθέτηση αρχαιολογικών χώρων . Απαγορεύεται καταρχήν η οικοδόμηση (εκτός αν υπάρχει σχετική οικοδομική άδεια).

Κρίσιμη πράξη η 63/280 και όχι η γνωμοδότηση. Οι γνωμοδοτήσεις, εφόσον είναι απλές, δε συνιστούν εκτελεστές διοικητικές πράξεις. Με ένδικο βοήθημα προσβάλλονται οι εκτελεστές διοικητικές πράξεις.

Εδώ έχουμε μια γενική και αφηρημένη ρύθμιση μιας κατάστασης. → κανονιστική πράξη/ αίτηση ακυρώσεως

β) Εν προκειμένω προσβάλλονται 2 πράξεις, εκδοθείσες από τον Υπ. Πολιτισμού. Μια κανονιστική και μια ατομική (απόρριψη αιτήματος). Τις προσβάλλουν και τις δύο στο διοικητικό εφετείο Τριπόλεως.

Άρθρο 1 περ.θ Ν.702/77

Μπορεί το Εφετείο να κρίνει και τις δύο; → άρθρο 2 παρ.2

Εφετείο Τριπόλεως: είναι κατά τόπον αρμόδιο για το Ναύπλιο

Εδώ η πράξη εκδίδεται από τον Υπ. Πολιτισμού → άρθρο 3 παρ.1 Ν.702/77

Άρθρο 3 παρ.5: παραπομπή στο αρμόδιο δικαστήριο

Παρασκευή 8/1/2021

Βασική διάκριση ακυρωτικών διαφορών: ακυρωτικές & ουσίας

Κανόνας: καταρχήν όλες ακυρωτικές

Ουσίας: όταν χαρακτηρίζονται ρητώς έτσι από το νόμο (βλ. 3 τρόπους)

ΣτΕ: τεκμήριο αρμοδιότητας για ακυρωτικές διαφορές

Υπαλληλικές προσφυγές εκδικάζονται από το ΣτΕ.

2 βασικά νομοθετήματα: ΠΔ 18/89 (δικονομία ακυρωτικών διαφορών) & ΚΔΔ (δικονομία διαφορών ουσίας).

Κατ' εξαίρεση κάποιες ακυρωτικές διαφορές υπάγονται στο Διοικητικό Εφετείο (Ν.702/77) → όχι μόνο κατάλογος των εν λόγω διαφορών αλλά και άλλες διατάξεις (πχ σύγκρουση δικαστηρίων).

Βασική θεμελιώδης διαφορά ως προς εξουσία δικαστηρίου και αίτημα:

- Αίτημα στις ακυρωτικές διαφορές είναι η ακύρωση της πράξης. Ζήτημα νομιμότητας. Μπορεί να οδηγήσει είτε στην αποδοχή του ένδικου βοηθήματος + ακύρωση της πράξης είτε στην απόρριψή του.
- Στις διαφορές ουσίας εξετάζεται η ουσία. Εξετάζει το δικαστήριο και κατά πόσο είναι ορθή η απόφαση. Υπεισέρχεται στη θέση του διοικητικού οργάνου και κρίνει εξ αρχής την υπόθεση. Άρα, μπορεί όχι μόνο να ακυρώσει την διοικητική πράξη αλλά και να την τροποποιήσει (σύνηθες στο ζήτημα των κυρώσεων και των προστίμων).

Πάντα το διοικητικό δικαστήριο μπορεί να τροποποιήσει την ενέργεια του διοικητικού οργάνου; Βλ. περιπτώσεις παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας (= κατά νόμο προβλεπόμενη και υποχρεωτική για τ διοίκηση). Σε μια τέτοια περίπτωση, αν το δικαστήριο δεχθεί το ένδικο βοήθημα, και «ακυρώσει» την παράλειψη, το δικαστήριο δε μπορεί να προβεί το ίδιο σε έκδοση διοικητικής πράξης, καθώς δεν υφίσταται διοικητική πράξη και δεν είναι διοικητικό όργανο. Ακυρώνει την παράλειψη και αναπέμπει στο διοικητικό όργανο για την εξέταση της υπόθεσης και την έκδοση διοικητικής πράξης.

⇒ 45 παρ.4 ΠΔ 18/89

⇒ 79 παρ.4 ΚΔΔ

! Πάντα προσέχω τι μπορεί να κάνει το δικαστήριο.

ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΙΙΙ

- 1) α) Είναι κανονιστική πράξη, καθώς αποτελεί γενική και αφηρημένη ρύθμιση.
Ενώ οι ατομικές θέτουν ατομικές και συγκεκριμένες ρυθμίσεις.

Οι κατηγορίες διαφορών στον Ν. 702/77 αφορούν ατομικές διοικητικές πράξεις.
Αρμόδιο το Συμβούλιο της Επικρατείας.

β) 45 παρ.6 ΠΔ 18/89 για ομοδικία

- 2) α) Κρίσιμες οι διατάξεις του Ν.702/77. Σε αυτόν αναφέρονται και όλες οι περιπτώσεις σύγκρουσης αρμοδιοτήτων.

Αν συμπροσβάλλονται ατομική και κανονιστική, η αίτηση απορρίπτεται κατά το μέρος κατά της κανονιστικής.

Τι θα γίνει με την ατομική; Το Εφετείο θα την εξετάσει;

Εξετάζουμε και την κατά τόπο αρμοδιότητα. Βλ. άρθρο 3. Αυτό που βρίσκεται πιο κοντά στην αρχή που έχει το φάκελο.

β) Έχουμε 2 ζητήματα: *Τι γίνεται με την παραίτηση; Τι θα αποφασίσει το ΣτΕ με την αίτηση ακυρώσεως που στρέφεται κατά της ατομικής πράξης;*

Μπορεί να ασκηθεί νέα αίτηση ακυρώσεως όταν έχουμε παραίτηση από την πρώτη;

⇒ 30 παρ.1 & 5 του ΠΔ 18/89

⇒ Άρα, δεν υπάρχει εκκρεμοδικία και κώλυμα νέας αιτήσεως ακυρώσεως.

Πώς πάμε στο 30 παρ.5 του ΠΔ; Αφού έχουμε διοικητικό εφετείο.

⇒ άρθρο 4 παρ.1 του Ν. 702/77

67 παρ.1

Άρθρο 2 παρ.3 Ν. 702/88

Επομένως, θα την παραπέμψει στο Διοικητικό Εφετείο Αθηνών.

δ) Εννοούμε πρόσθετοι λόγοι ακύρωσης, επιπλέον λόγοι ακύρωσης της πράξης που έχουμε προσβάλει.

Εδώ έχουμε γνωμοδότηση, που δεν είναι καν εκτελεστή πράξη.

Όταν αναφέρεται «ως την πρώτη συζήτηση» δεν εννοούμε την περίπτωση αναβολής.

Ο νόμος εννοεί ότι πράγματι εκδικάσθηκε η υπόθεση. Αν αναβάλλεται, δεν έχει εκδικασθεί.

Παρασκευή 15/1/2021

ΠΡΑΚΤΙΚΟ IV

Με την υπ' αριθμ. 12/2016 διακήρυξη του ν.π.δ.δ. με την επωνυμία Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων (ΕΟΦ) προκηρύχθηκε η διενέργεια δημόσιου ηλεκτρονικού διαγωνισμού για την ανάθεση των υπηρεσιών φύλαξης του κτιρίου του εν λόγω Οργανισμού για ένα (1) έτος, προϋπολογισθείσας δαπάνης 120.000 ευρώ, συμπεριλαμβανομένου Φ.Π.Α., και με κριτήριο κατακύρωσης τη χαμηλότερη τιμή. Ο διαγωνισμός διενεργήθηκε βάσει του ειδικού νομοθετικού πλαισίου που ισχύει για την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων έργων και υπηρεσιών (ν. 4412/2016). Ένας από τους όρους της διακήρυξης συνίστατο σε υποχρέωση του αναδόχου να απασχολήσει για τη φύλαξη του κτιρίου μόνον εργαζομένους ηλικίας που δεν υπερβαίνει τα είκοσι πέντε (25) έτη.

Στον διαγωνισμό υπέβαλαν προσφορές τρεις (3) εταιρείες, μεταξύ δε αυτών και η ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρία INTERNATIONAL SECURITY SOLUTIONS (ISS), η οποία προσέφερε την χαμηλότερη τιμή, ήτοι 120.000 ευρώ. Μετά την αποσφράγιση και την αξιολόγηση των δικαιολογητικών η ISS ανακηρύχθηκε ανάδοχος (σχ. η με αρ. πρωτ. 5/29.12.2016 απόφαση του Προέδρου ΕΟΦ) και στη συνέχεια, καταρτίστηκε η με αρ. 48/2016 μεταξύ τους σύμβαση. Στην εν λόγω σύμβαση ορίζεται ότι:

«Άρθρο 1. Ανάθεση των υπηρεσιών φύλαξης, όπως αναλυτικά αναφέρονται στις υποχρεώσεις του Αναδόχου (Διακήρυξη αριθ. 12/2016) και αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της παρούσας. Η εργασία ανατίθεται για ένα (1) έτος, ήτοι από 01/01/2017 έως 31/12/2017 αντί του ποσού των εκατόν είκοσι χιλιάδων ευρώ (120.000) ευρώ (10.000 ευρώ χ 12 μήνες), σύμφωνα με την οικονομική προσφορά του Αναδόχου. [...] Άρθρο 3. Η πληρωμή της αξίας θα γίνει με την έκδοση χρηματικών ενταλμάτων πληρωμής σε βάρος του ΕΟΦ μετά την ποιοτική και ποσοτική παραλαβή της υπηρεσίας τμηματικά ανά μήνα βάσει νομίμων δικαιολογητικών.

[...] Άρθρο 5. Ως βασικός όρος θεωρείται η υποχρέωση του Αναδόχου στην απaréγκλιτη τήρηση των συνημμένων υποχρεώσεων του αναδόχου και το οποίο αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της παρούσας σύμβασης (Διακήρυξη αριθ. 12/2016). Σε περίπτωση δε, που διαπιστωθεί παράβαση των ανωτέρω όρων θα καταγγέλλεται η σύμβαση με τον Ανάδοχο. [...] Άρθρο 9 Σε περίπτωση επανειλημμένων καθυστερήσεων στην

παροχή των προβλεπόμενων υπηρεσιών από τον Ανάδοχο ή σε περίπτωση παράβασης οιοδήποτε από τους όρους της Διακήρυξης και της σχετικής σύμβασης η Αναθέτουσα Αρχή, ύστερα από πρόταση της αρμόδιας Επιτροπής παραλαβής, δικαιούται να κηρύξει τον Ανάδοχο έκπτωτο και να λύσει τη σύμβαση αζημίως για το Ελληνικό Δημόσιο».

Η ISS προέβη στην παροχή υπηρεσιών φύλαξης του κτιρίου από 1/1/2017 ως 31/12/2017. Πλην όμως, ο ΕΟΦ κατέβαλε μόνον 20.000 ευρώ για τους δύο πρώτους μήνες και από την 1/3/2017 δεν προέβη σε καμία περαιτέρω καταβολή, καθώς υπάλληλοι του ΕΟΦ διαπίστωσαν ότι οι φύλακες της ISS ήταν άνω των πενήντα (50) ετών και θεωρήθηκε από τον ΕΟΦ ότι η ISS παραβίασε τους όρους της

διακήρυξης, η οποία ρητώς αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της σύμβασης που υπεγράφη. Την 5/1/2018 η ISS καταθέτει στον Διοικητή ΕΟΦ αίτημα καταβολής 100.000 ευρώ για τις υπηρεσίες φύλαξης των μηνών Μάρτιο - Δεκέμβριο 2017 και επιπλέον αίτημα καταβολής 25.000 ευρώ για τη ζημία που υπέστη από την καθυστέρηση καταβολής. Το αίτημα απορρίφθηκε με την 78/2.2.2018 πράξη Διοικητή ΕΟΦ άνευ αιτιολογίας.

Ερωτήματα:

- 1. Η διοίκηση της ISS επιθυμεί να επιδιώξει δικαστικώς την καταβολή του ποσού 125.000 ευρώ, κατά τα ανωτέρω. Με ποιο ένδικο βοήθημα, ενώπιον ποιου δικαστηρίου, στρεφόμενου κατά ποιου και με ποιο αίτημα μπορεί η ISS να διεκδικήσει την καταβολή του ως άνω ποσού;*
- 2. Θα ήταν παραδεκτή μετά την άσκηση της αγωγής η μεταβολή του αιτήματος προς την κατεύθυνση της διεκδίκησης μόνον 100.000 ευρώ;*
- 3. Τί θα αποφασίσει το δικαστήριο;*
- 4. Είναι δυνατή η άσκηση έφεσης κατά της απόφασης του δικαστηρίου;*

- 1) Είδος της διαφοράς: πάμε στον Ν.1406/1983 (άρθρο 1 παρ.2 περ.ι)

Η σύμβαση εδώ είναι δημόσια σύμβαση; → Νομολογία: απαιτείται να συντρέχουν σωρευτικά τα εξής κριτήρια

- 1) Ένα τουλάχιστον συμβαλλόμενο μέρος να είναι το Κράτος (το Δημόσιο ή κάποιο νπδδ)
- 2) Δημόσιος σκοπός
- 3) Το καθεστώς που διέπει τη σύμβαση να εξασφαλίζει για το Δημόσιο μια υπερέχουσα θέση έναντι του ιδιώτη αντισυμβαλλομένου (πχ όταν επιτρέπεται στο Δημόσιο να επεμβαίνει μονομερώς στη σύμβαση ή να επιβάλλει κυρώσεις)

(2) – προκύπτει από τον Ν.4412/2016

(3) σε περίπτωση παράβασης όρου εκ μέρους του ιδιώτη μπορεί να τον κηρύσσει έκπτωτο χωρίς καμία αποζημίωση

- ⇒ Διαφορά ουσίας
- ⇒ Προσφυγή είναι το βασικό ένδικο βοήθημα. Το αίτημα μιας προσφυγής είναι είτε ακύρωση είτε τροποποίηση της πράξης.
- ⇒ Εδώ αυτό που θέλει η εταιρία δεν είναι να ακυρωθεί ή να τροποποιηθεί κάποια διοικητική πράξη αλλά να πάρει τα χρήματα. Στο τέλος εμφανίζεται μια πράξη αλλά εκδόθηκε κατόπιν του σχετικού αιτήματος καταβολής ποσού. Επομένως, αποτελεί απάντηση στο αίτημα που υπεβλήθη στη διοίκηση για την καταβολή του ποσού.
- ⇒ Περαιτέρω διάκριση των ενδίκων βοηθημάτων ουσίας μεταξύ προσφυγής και αγωγής.
- ⇒ Στην αγωγή αυτό που επιδιώκει το αίτημα του ενάγοντος είναι η καταβολή χρηματικού ποσού. Αίτημα η αναγνώριση χρηματικής αξίωσης ή η καταβολή χρηματικού ποσού που το οφείλει το Δημόσιο ή ένα νπδδ.

⇒ *Ενώπιον ποιου δικαστηρίου και κατά ποιού θα στραφεί η αγωγή*
6 παρ.2 περ.α ΚΔΔ – καθ' ύλην αρμόδιο το Διοικητικό Εφετείο
7 παρ.1 ΚΔΔ – κατά τόπον αρμόδιο το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών (έδρα ΕΟΦ)
71 παρ.1 (ενεργητική νομιμοποίηση)
72 (παθητική νομιμοποίηση)(εδώ ο ΕΟΦ)
⇒ Αίτημα: 73 παρ.2 – καταψήφιση αξιούμενης παροχής ή αναγνώριση της αντίστοιχης αξίωσης
Α) η δικαστική απόφαση αποτελεί εκτελεστό τίτλο
Β) σε 2^ο χρόνο μπορούμε να επιδιώξουμε την καταβολή της χρηματικής αξίωσης
!Η καταψηφιστική αγωγή συνδέεται με την καταβολή δικαστικού ενσήμου (274 ΚΔΔ).
!Με το καταψηφιστικό αίτημα είναι δυνατή η προσωρινή επιδίκαση της απαίτησης (211 ΚΔΔ).
Το καταψηφιστικό αίτημα παρέχει τη δυνατότητα απευθείας είσπραξης.
199 παρ.4: δυνατότητα μετατροπής του αναγνωριστικού αιτήματος σε καταψηφιστικό
Βλ. διαφορές αναγνωριστικού και καταψηφιστικού αιτήματος.

[το ερώτημα τι μπορεί να κάνει το δικαστήριο αφορά την εξουσία του Δικαστηρίου]

Παρασκευή 22/1/2021

(συνέχεια Πρακτικού IV)

Διάκριση σε ακυρωτικές & διαφορές ουσίες: η διαφορά εντοπίζεται στο είδος και την έκταση του δικαστικού ελέγχου

Κατ' εξαίρεση έχει υπαχθεί η εκδίκαση ακυρωτικών διαφορών σε δικαστήρια ουσίας:

⇒ άρθρο 15 παρ.1 Ν.3068/2002

⇒ άρθρο 1 Ν.702/77 (καθιστά αρμόδιο το διοικητικό εφετείο)

Πρακτικές συνέπειες υπαγωγής: αν και πρόκειται για τακτικό διοικητικό δικαστήριο και άρα κατά κανόνα εφαρμόζει ΚΔΔ, όταν εκδικάζει ακυρωτική διαφορά, εφαρμόζει τη δικονομία του ΣτΕ (ρητή πρόβλεψη στον Ν.702/77).

Εξουσία του δικαστηρίου σε ό,τι αφορά την απόφασή του: εφόσον είναι ακυρωτική η διαφορά, μόνο δυνατότητα ακύρωσής της.

2) Συνολικά ο ΕΟΦ έπρεπε να καταβάλει 120.000 ευρώ και κατέβαλε 100.000 ευρώ.

75 παρ.3 ΚΔΔ: κατ' εξαίρεση μεταβολή αιτήματος αγωγής → ο ενάγων μπορεί να περιορίσει το αίτημα της αγωγής έως την πρώτη συζήτηση

Εν προκειμένω το αίτημα μεταβολής αφορά τον περιορισμό του επίδικου ποσού από ... Επομένως, θα ήταν παραδεκτός ο περιορισμός του αιτήματος της αγωγής μετά την άσκηση της αγωγής και μέχρι το τέλος της πρώτης συζήτησης.

- 3) Το δικαστήριο δεσμεύεται από το αίτημα αλλά εφόσον η αγωγή είναι ένδικο βοήθημα ουσίας, το δικαστήριο μπορεί να υπεισέλθει στην εξέταση της ουσίας της υπόθεσης, να δεχθεί εν μέρει την αγωγή και να επιδικάσει μικρότερο ποσό από το επίδικο.

Άρα, η αγωγή ως ένδικο βοήθημα ουσίας δίνει τη δυνατότητα ουσιαστικού ελέγχου και άρα τη δυνατότητα ολικής ή εν μέρει αποδοχής του ενδίκου βοηθήματος.

Βλ. 80 ΚΔΔ.

Πλέον η αγωγή θεωρείται αυτοτελές ένδικο βοήθημα, δεν εξαρτάται από την έκδοση κάποιας πράξης, η προσβολή της οποίας πρέπει να προηγηθεί.

Μπορεί κάποιος να ασκήσει και προσφυγή κατά της διοικητικής πράξης και αγωγή; Βλ. 78 + 80 παρ.2 ΚΔΔ

Επομένως, αν ασκηθεί προσφυγή κατά της πράξης του ΕΟΦ πρέπει να περιμένει. Η εταιρία μπορεί να ζητήσει απευθείας τα χρήματα με αγωγή.

Στο πλαίσιο της αγωγής μπορεί να κριθεί αν είναι νόμιμη η πράξη με την οποία απορρίφθηκε το αίτημα.

Στην πράξη σώρευση αγωγής και προσφυγής στο ίδιο δικόγραφο (πχ όταν το κράτος δεν έχει καταβάλει μισθούς και συντάξεις). Βλ. 122 + 124 ΚΔΔ.

Με την αγωγή να ζητάει τα χρήματα και με την προσφυγή την ακύρωση της πράξης.

- 4) 6 παρ.2 ΚΔΔ (βρισκόμαστε σε εφετείο) – δικάζει σε πρώτο και τελευταίο βαθμό
Το μόνο ένδικο μέσο που θα μπορούσε να ασκηθεί είναι αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του ΣτΕ.

Βλ. και 95 παρ.1 εδ.β Σ

Τρίτη 26/1/2021

ΠΡΑΚΤΙΚΟ V

Προκειμένου να καταστεί ασφαλέστερη η οδική κυκλοφορία και να μην αποσπάται η προσοχή των οδηγών από διαφημιστικές πινακίδες που βρίσκονται σε επικίνδυνα σημεία, η κυβέρνηση αποφασίζει να προωθήσει νομοθετικές ρυθμίσεις για την αυστηρή αδειοδότηση υπαίθριων διαφημίσεων. Μετά την κατάθεση του σχετικού νομοσχεδίου, ψηφίζεται από τη Βουλή ο ν. 4963/2021 (Α' 894/6.5.2021), σύμφωνα με το άρθρο 1 του οποίου ισχύουν τα εξής: «1. Η υπαίθρια διαφήμιση οποιασδήποτε μορφής επιτρέπεται μόνον κατόπιν σχετικής άδειας από τη Διεύθυνση Υπαίθριων Διαφημίσεων του Υπουργείου Μεταφορών. 2. Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται μετά από πρόταση του Υπουργού Μεταφορών καθορίζονται οι όροι και προϋποθέσεις έκδοσης άδειας υπαίθριας διαφήμισης». Κατόπιν προτάσεως του Υπουργού Μεταφορών, εκδίδεται και δημοσιεύεται την 13η Οκτωβρίου 2021 στο τεύχος Α' της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως το π.δ. 582/2021, σύμφωνα με τις διατάξεις του οποίου ισχύουν τα εξής: «Άρθρο 1. Για τη

χορήγηση άδειας για υπαίθρια διαφήμιση από τη Διεύθυνση Υπαίθριων Διαφημίσεων του Υπουργείου Μεταφορών απαιτείται η υποβολή αιτήσεως από τον ενδιαφερόμενο. Εφόσον πληρούνται οι κατά νόμο προϋποθέσεις χορήγησης της άδειας, η άδεια χορηγείται εντός δέκα ημερών από την υποβολή του αιτήματος 2. Σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται η υπαίθρια διαφήμιση προϊόντων καπνού».

Ερωτήματα:

1. Η Α, εταιρία εμπορίας προϊόντων καπνού, αποφασίζει να προσβάλει το πδ 582/2021.

α. Θα ήταν παραδεκτή μια ευθεία δικαστική προσβολή του πδ 582/2021 από την Α;

β. Με ποιο ένδικο βοήθημα, ενώπιον του δικαστηρίου και το αργότερο μέχρι ποια ημερομηνία είναι παραδεκτή η δικαστική προσβολή του;

γ. Ποια είναι η συνέπεια της δικαστικής απόφασης, αν γίνει δεκτό το ένδικο βοήθημα;

2. Η Β, ομοίως εταιρία εμπορίας προϊόντων καπνού, υποβάλλει αίτημα χορήγησης άδειας υπαίθριας διαφήμισης την 20η Οκτωβρίου 2021, το οποίο απορρίπτεται δια της υπ' αριθμ. 478/20.10.2021 πράξεως της Διεύθυνσης Υπαίθριων Διαφημίσεων που της κοινοποιείται την επόμενη μέρα.

α. Με ποιο ένδικο βοήθημα, ενώπιον του δικαστηρίου και το αργότερο μέχρι ποια ημερομηνία είναι δυνατή η προσβολή της εν λόγω πράξεως από τη Β;

β. Μπορεί η Α, ανταγωνίστρια της Β, να παρέμβει στη δίκη και αν ναι, υπέρ ποιου και μέχρι πότε;

γ. Τί θα αποφασίσει το δικαστήριο αν κατά τη συμπλήρωση του φακέλου διαπιστωθεί από τον εισηγητή της υποθέσεως ότι το πδ 582/2021 δεν είχε τύχει επεξεργασίας από το Συμβούλιο της Επικρατείας πριν την υπογραφή του από τον ΠτΔ;

3. Η εταιρία παιχνιδιών Dumbo υποβάλλει αίτημα χορήγησης άδειας υπαίθριας διαφήμισης στις 20 Οκτωβρίου. Παρότι πληρούνται οι κατά νόμο προϋποθέσεις χορήγησης της άδειας, η διοίκηση σιωπά και στις 30 Νοεμβρίου δεν έχει προβεί σε καμία ενέργεια.

α. Με ποιο ένδικο βοήθημα και ενώπιον του δικαστηρίου είναι παραδεκτή η δικαστική προσβολή του;

β. Τί θα αποφασίσει το δικαστήριο;

γ. Τί θα αποφασίσει το δικαστήριο αν μετά την άσκηση του ενδίκου βοηθήματος και πριν συζητηθεί η υπόθεση, η Διεύθυνση Υπαίθριων Διαφημίσεων του Υπουργείου Μεταφορών τελικά εκδώσει την προβλεπόμενη άδεια;

1) Κρίσιμο να διευκρινιστεί αρχικά τι είδους διαφορά προκαλείται.

Κανόνας: μια διοικητική διαφορά είναι καταρχήν ακυρωτική. Εκτός αν από το νόμο έχει χαρακτηριστεί ως διοικητική διαφορά ουσίας (με 3 τρόπους).

Η διαφορά προκαλείται από το ΠΔ 582/2021 (κανονιστική διοικητική πράξη) – εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση νόμου.

Κανονιστικές: γενικές και αφηρημένες ρυθμίσεις

Ατομικές: ατομικώς ορισμένη ρύθμιση

Το γεγονός ότι είναι ΠΔ δε σημαίνει ότι πρόκειται απαραίτητα για κανονιστική δπ. Πολλές φορές ο ΠτΔ έχει αρμοδιότητα έκδοσης ατομικών δπ (κυρίως περιπτώσεις που αφορούν το προσωπικό του δημοσίου).

β) Ενώπιον του ΣτΕ (95 Σ) – δεν είναι μόνο το ΣτΕ αρμόδιο για την εκδίκαση ακυρωτικών διαφορών αλλά το ΣτΕ έχει τη γενική ακυρωτική αρμοδιότητα. Η συγκεκριμένη περίπτωση αφορά υπαίθριες διαφημίσεις. Πρόβλεψη στον Ν.702/77 αλλά εδώ δεν πρόκειται για ατομική διοικητική πράξη κι άρα δεν τυγχάνει εφαρμογής ο εν λόγω νόμος.

Θα μπορούσε η Α να προβεί στην προσβολή του άρθρου 1 του Ν.4963/2001 εφόσον πρόκειται για μια γενική και αφηρημένη ρύθμιση; Γιατί να προσβάλει το ΠΔ;

Οι διατάξεις τυπικών νόμων δεν μπορούν να προσβληθούν ευθέως ενώπιον δικαστηρίου. Όλα τα δικαστήρια υποχρεούνται να μην εφαρμόζουν νόμο που αντίκειται στο Σύνταγμα. Παρεμπίπτων έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων. Ευθέως το δικαστήριο θα εξετάσει μόνο τη νομιμότητα της προσβαλλόμενης πράξης. Αυτό αποτελεί συνέπεια της δημοκρατικής αρχής και της αρχής της διάκρισης των εξουσιών. Συνέπεια της δημοκρατικής αρχής είναι επίσης ότι ο νόμος δεν μπορεί να ακυρωθεί από το δικαστήριο. Στο πλαίσιο ελέγχου της συνταγματικότητας μπορεί απλώς να μην εφαρμοστεί.

Προθεσμία άσκησης αίτησης ακύρωσης: 46 ΠΔ 18/89 → 13 Δεκεμβρίου

Πάμε να απαντήσουμε τώρα στο (α): πρέπει να εξετάσουμε αν υπάρχει έννομο συμφέρον της εταιρίας.

Ένα ένδικο βοήθημα πρέπει να ασκείται παραδεκτώς + να είναι νόμω και ουσία βάσιμο.

Γενικές + ειδικές προϋποθέσεις παραδεκτού. Εξετάζουμε αυτές που βρίσκονται υπό αμφισβήτηση. Εδώ τίθεται ζήτημα σχετικά με το έννομο συμφέρον.

Πρέπει να είναι άμεσο, προσωπικό και ενεστώς **έννομο συμφέρον**.

Άμεσο = σύνδεση με ιδιαίτερο δεσμό που το ξεχωρίζει από το γενικό δημόσιο συμφέρον

Προσωπικό = ο ίδιος συνδέεται και δεν ασκείται χάριν κάποιου τρίτου, τα δικά του συμφέροντα θίγονται

Ενεστώς = ήδη υπαρκτό κατά το χρόνο άσκησης του ενδίκου βοηθήματος

Εδώ η εταιρία δεν έχει δεχθεί ακόμη κάποια δυσμενή έννομη συνέπεια που έχει θίξει τα συμφέροντά της. Δεν έχει υποβάλει ακόμη κάποια αίτηση. Ενεστώς δε σημαίνει αναγκαστικά ότι κάποιος έχει ήδη υποστεί τη βλάβη. Και όταν είναι βέβαιο ότι ενόψει των ρυθμίσεων που ισχύουν δεν πρόκειται να εξυπηρετηθεί το συμφέρον του.

Ενόψει της ρύθμισης είναι δεδομένο ότι τυχόν αίτηση της Α θα απορριφθεί κατά δέσμια αρμοδιότητα της διοίκησης από την κανονιστική πράξη. Συνεπώς έχει άμεσο, προσωπικό και ενεστώς έννομο συμφέρον.

(γ) 50 ΠΔ 18/89

Ο δικαστικός έλεγχος περιορίζεται σε έλεγχο νομιμότητας και όχι ουσιαστικής ορθότητας της δράσης της διοίκησης.

2) Ν.702/77 (άρθρο 1 περ.ι)

46 ΠΔ 18/89 (αναλογική εφαρμογή σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ.1 του Ν.702/77)

+ άρθρο 3 για την τοπική αρμοδιότητα

(β) 49 ΠΔ 18/89: στην αίτηση ακυρώσεως κάποιος μπορεί να παρέμβει μόνο υπέρ της ισχύος της προσβαλλόμενης πράξης. Πρέπει δηλ. να συντρέχει έννομο συμφέρον υπέρ της διατήρησης της πράξης.

Η παρέμβαση σχετίζεται με το χρόνο διεξαγωγής της δίκης, όχι με τον χρόνο έκδοσης της πράξης. Σημασία έχει τότε ορίστηκε η συζήτηση της υποθέσεως από το δικαστήριο.

(γ) 15 ΠΔ 18/89: παραβίαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας.

Καταρχήν στο πλαίσιο της εκδίκασης των διοικητικών διαφορών πρέπει να προβάλλονται οι λόγοι ακύρωσης από τους προσφεύγοντες/αιτούντες. Πότε ένα δικαστήριο μπορεί να προβεί αυτεπαγγέλτως στον έλεγχο λόγου ακύρωσης; Όταν αυτοί αφορούν την αρμοδιότητα του οργάνου που εξέδωσε την πράξη και σε περίπτωση κανονιστικής πράξης αν αυτή είναι υποστατή.

(βλ. και 50 παρ.3γ)

3) α) Δέσμια αρμοδιότητα. Έχει ταχθεί ορισμένη προθεσμία από τον νόμο. Παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας.

45 παρ.4 ΠΔ 18/89

Πότε θα έπρεπε να έχει εκδοθεί η οφειλόμενη νόμιμη ενέργεια; Από την επομένη αρχίζει η προθεσμία για την επιβολή της αίτησης ακύρωσης.

(Η προθεσμία άσκησης ξεκινάει να τρέχει αφού περάσει άπρακτο το δεκαήμερο που λέει το πδ στο πρακτικό).

β) Συνέπειες της απόφασης: 50 παρ.3 ΠΔ 18/89

παραπέμπει την υπόθεση στην αρμόδια αρχή για να εκτελέσει την κρίσιμη ενέργεια. Εν προκειμένω το ΣτΕ θα παραπέμψει...

γ) 32 παρ.2 ΠΔ 18/89 – εκλείπει το ίδιο το αντικείμενο της δίκης – εδώ δεν έχουμε καν πράξη, άρα δεν μπορεί να ανακληθεί από τη διοίκηση // μπορεί όμως να προβεί στην έκδοση της πράξης, όπως και έκανε.

Εκτός αν ο αιτών έχει ειδικό έννομο συμφέρον για συνέχιση δίκης (πχ περίπτωση καταχρηστικής συμπεριφοράς εκ μέρους της διοίκησης).

Παρασκευή 29/1/2021

Αρχίζω το συλλογισμό με μια εισαγωγή σε σχέση με τα γενικότερα ισχύοντα.

Πχ για να γίνει δεκτό ένα ένδικο βοήθημα → παραδεκτό και νομίμως βάσιμο, προϋποθέσεις παραδεκτού γενικές και ειδικές.

Έννομο συμφέρον άμεσο, προσωπικό, ενεστώζ.

Σε κάθε απάντηση προσέχω τα στάδια του δικανικού συλλογισμού.

Μείζων πρόταση. Μετά να είναι σαφής η παράθεση των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών (ελάσσων πρόταση). Υπαγωγή & συμπέρασμα.

Σχέδιο ΠΔ που δεν έχει υποβληθεί σε επεξεργασία → κάποιιοι λόγοι ακύρωσης εξετάζονται αυτεπαγγέλτως (ανακριτική αρχή). Ποιοι είναι αυτοί;

- Αναρμοδιότητα οργάνου.
- Λόγοι που ανάγονται στη δημόσια τάξη (νομολογιακή περιπτώσιολογία) → ναι, γιατί η αρμοδιότητα του ΠτΔ τελεί υπό τον όρο της επεξεργασίας από το ΣτΕ.

ΠΡΑΚΤΙΚΟ VI

Με το άρθρο 16 του ν. 4633/2019 (Α' 161) «Σύσταση Εθνικού Οργανισμού Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ), ρυθμίσεις για τα προϊόντα καπνού, άλλα ζητήματα του Υπουργείου Υγείας και λοιπές διατάξεις» αντικαταστάθηκε το άρθρ. 3 παρ. 1 περ. (α) του ν. 3730/2008 (Α' 262) ως ακολούθως: «Απαγορεύεται πλήρως το κάπνισμα και η κατανάλωση προϊόντων καπνού στους ακόλουθους χώρους: (α) σε όλα τα καταστήματα

υγειονομικού ενδιαφέροντος, ιδίως τα καταστήματα παρασκευής και προσφοράς φαγητών, ποτών, γλυκισμάτων, κάθε είδους παρασκευασμάτων γάλακτος, μικτών καταστημάτων και κέντρων διασκέδασης, εξαιρουμένων των εξωτερικών τους χώρων, σε περίπτωση που είναι περιμετρικά ανοικτοί σε δύο πλευρές τουλάχιστον». Κατ' εξουσιοδότηση της παρ. 4 του ίδιου άρθρου εκδόθηκε και δημοσιεύτηκε την 15.11.2019 η ΚΥΑ 80727/2019 (Β' 4177) περί καθορισμού των οργάνων και της διαδικασίας επιβολής κυρώσεων, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1 της οποίας ορίστηκε

ότι σε περίπτωση διαπίστωσης της εν λόγω παράβασης επιβάλλεται πρόστιμο ύψους

«από πεντακόσια (500) έως δέκα χιλιάδες (10.000) ευρώ» στον υπεύθυνο διαχείρισης

και λειτουργίας του χώρου που ανέχεται την παράβαση. Στις 25.11.2019 δημοσιεύεται

εγκύκλιος του Υπουργού Υγείας με ακριβέστερες οδηγίες προς όλους τους ελεγκτές.

Ο Α, ιδιοκτήτης νυχτερινού κέντρου («κατάστημα υγειονομικού ενδιαφέροντος»), εκτιμά ότι η επαγγελματική του δραστηριότητα θα πληγεί από τις εξελίξεις αυτές και έχει τη βούληση να προστατευτεί δικαστικά.

1. Κατά ποιων πράξεων μπορεί να στραφεί, ενώπιον ποιου δικαστηρίου και με ποιο ένδικο βοήθημα;

2. Μπορεί να αναζητήσει προσωρινή δικαστική προστασία;

3. Στις 2 Μαρτίου 2020 επιβάλλεται σε βάρος του Α πρόστιμο 10.000 ευρώ, επειδή ελεγκτές που βρίσκονταν στο νυχτερινό κέντρο διαπίστωσαν ότι ένας πελάτης «άναψε

τσιγάρο». Σχετικώς εκδίδεται από το κλιμάκιο των ελεγκτών η υπ' αριθμ. 89/2020 πράξη επιβολής προστίμου.

α) Με ποιο ένδικο βοήθημα, ενώπιον ποιου δικαστηρίου και μέχρι ποια ημερομηνία μπορεί να αναζητηθεί δικαστική προστασία;

β) Υπό ποιες προϋποθέσεις μπορεί να προστατευθεί προσωρινά από τα δικαστήρια;

1) Όχι ευθέως κατά τυπικού νόμου, μόνο παρεμπιπτόντως

Εγκύκλιος: εσωτερική πράξη στερούμενης εκτελεστότητας – βλ. 45 ΠΔ 18/89 (μόνο κατά εκτελεστών διοικητικών πράξεων).

ΚΥΑ: κανονιστική διοικητική πράξη (γενική και αφηρημένη ρύθμιση)

Γιατί έχουμε ΚΥΑ και όχι ΠΔ; 43 παρ.2 – καταρχήν αρμόδιος για την έκδοση τυπικού νόμου ο ΠτΔ, ωστόσο είναι δυνατό να εξουσιοδοτηθούν κι άλλα όργανα (εδώ αποτελεί κατά την κρίση του νομοθέτη ένα ειδικότερο ζήτημα με λεπτομερειακό χαρακτήρα).

[Είναι νόμιμη η εξουσιοδότηση; Ζήτημα βασιμότητας]

Εξέταση εννόμου συμφέροντος

Νυχτερινά κέντρα: η συνήθεια να καπνίζουν μέσα → μπορούμε να συμπεράνουμε ότι υπάρχει και ενεστώως έννομο συμφέρον

2) Για ποιο λόγο χρειάζεται προσωρινή δικαστική προστασία; Ποια η ιδιαιτερότητα στο διοικητικό δίκαιο;

Κάθε διοικητική πράξη έχει τεκμήριο νομιμότητας + εκτελεστότητας. Επίσης, κατά κανόνα η άσκηση των ενδίκων βοηθημάτων δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, πρέπει λοιπόν να προβούμε και στην επιδίωξη της προσωρινής δικαστικής προστασίας.

Προϋποθέσεις αίτησης προσωρινής δικαστικής προστασίας: συγκεκριμένα αίτηση αναστολής

- Παρεπόμενο. Να έχει ήδη ασκηθεί το ένδικο βοήθημα, όχι προδήλως απαράδεκτος ή αβάσιμος λόγος.
- Ρητή ατομική πράξη.

Εν προκειμένω κανονιστική, συνεπώς ο αιτών δεν μπορεί να προβεί στην αίτηση προσωρινής δικαστικής προστασίας.

ΣτΕ: μόνο οι ατομικές μπορούν να ανασταλούν. ΩΣΤΟΣΟ, γίνεται δεκτό ότι αν προβάλλεται και αποδεικνύεται ότι δια της εκτέλεσης της πράξης ο αιτών θα υποστεί συγκεκριμένη βλάβη, μπορεί να χορηγηθεί αναστολή εκτέλεσης μόνο ως προς αυτόν (ενόψει του ότι δεν υπάρχει σχετική ρύθμιση στο ΠΔ).

- Να μην έχει εκτελεστεί κατά το μεγαλύτερο μέρος της.
- Ανεπανόρθωτη ή δυσχερώς επανορθώσιμη βλάβη.
- Να μη θίγεται δικαίωμα αιτούντος/τρίτου.

3) α) *Διάκριση διοικητικών διαφορών ουσίας και ακυρωτικών.*

ΣτΕ έχει κατά κανόνα ακυρωτική αρμοδιότητα.

Όλες οι διοικητικές διαφορές είναι καταρχήν ακυρωτικές. Κατ' εξαίρεση με ειδικές διατάξεις, διοικητικές διαφορές μπορούν να χαρακτηριστούν ως ουσίας.

➔ Άρθρο 1 παρ.3^α Ν.1406/83

Ένδικο βοήθημα της προσφυγής: δεν έχουμε χρηματική απαίτηση, αλλά μια διοικητική πράξη που ο προσφεύγων θέλει να ακυρώσει ή να μειώσει.

Στις διοικητικές διαφορές ουσίας το κρίσιμο ως προς την εξουσία του δικαστηρίου είναι και ότι μπορεί να τροποποιήσει την πράξη. Όχι μόνο έλεγχος νομιμότητας αλλά και ορθότητας της πράξης.

Κατά τόπον αρμοδιότητα: από Υπουργείο

Καθ' ύλην αρμόδιο δικαστήριο: Τριμελές Πρωτοδικείο

66 Ν.4055/2012 αναφέρεται ειδικά στις πράξεις επιβολής κυρώσεων

Προϋποθέσεις παραδεκτού: 64 ΚΔΔ

Θεωρείται χρηματική διαφορά για να πάει στο Μονομελές; 6(2)(γ) ΚΔΔ

(Κατά το Σημαντήρα ένα πρόστιμο είναι χρηματική κύρωση. Μπορεί να πάει στο Μονομελές).

β) 200 ΚΔΔ

201 για αρμόδιο όργανο.

Η προσφυγή, όταν κάποιος την ασκεί, δεν έχει αυτόματο ανασταλτικό αποτέλεσμα;

➔ Βλ. 69 παρ.2 ΚΔΔ: κατ' εξαίρεση στις φορολογικές διαφορές & αυτοτελείς χρηματικές κυρώσεις για παράβαση φορολογικής νομοθεσίας.

202 παρ.3: ακόμη κι αν η βλάβη είναι δυσχερώς επανορθώσιμη, δε θα προβούμε σε σταθμίσεις αν η προσφυγή είναι προδήλως απαράδεκτη ή προδήλως αβάσιμη

Κρίσιμα 3 στοιχεία:

- Έχει πράγματι ασκήσει προσφυγή.
- Η διοίκηση δεν έχει ήδη χορηγήσει αναστολή.
- Η άσκηση της προσφυγής δεν έχει αυτόθροο ανασταλτικό αποτέλεσμα.

TIP για υπολογισμό προθεσμιών: από την ημέρα που ξεκινάει η προθεσμία μετράω 8 εβδομάδες (7X8 = 56) και μετά μέχρι να φτάσω στο 60.